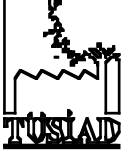

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

SİYASAL İSTİKRAR
VE
İKİ TURLU DAR BÖLGE SEÇİM SİSTEMİ
SİMÜLASYON MODELİ

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

SİYASAL İSTİKRAR VE İKİ TURLU DAR BÖLGE SEÇİM SİSTEMİ SİMÜLASYON MODELİ

Aralık 1998
(Yayın No. TÜSİAD-T/98-12/241)

Meşrutiyet Caddesi, No.74 80050 Tepebaşı/İstanbul
Telefon: (0212) 249 54 48 - 249 07 23 • Telefax: (0212) 249 13 50

*Bu yayının tamamı veya bir bölümü
TÜSİAD “Siyasal İstikrar ve İki Turlu Dar Bölge Seçim Sistemi
Simülasyon Modeli”
referansı yazılmak kaydıyla yayımlanabilir.*

ISBN : 975-7249-62-9

Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş.

ÖNSÖZ

TÜSİAD, özel sektörü temsil eden sanayici ve işadamları tarafından 1971 yılında, Anayasamızın ve Dernekler Kanunu'nun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş, kamu yararına çalışan bir dernek olup gönüllü bir sivil toplum örgütüdür.

TÜSİAD, demokrasi ve insan hakları evrensel ilkelerine bağlı, girişim, inanç ve düşünce özgürlüklerine saygılı, yalnızca asli görevlerine odaklanmış etkin bir devletin varolduğu Türkiye'de, Atatürk'ün çağdaş uygarlık hedefine ve ilkelere sadık toplumsal yapının gelişmesine ve demokratik sivil toplum ve laik hukuk devleti anlayışının yerleşmesine yardımcı olur. TÜSİAD, piyasa ekonomisinin hukuksal ve kurumsal altyapısının yerleşmesine ve iş dünyasının evrensel iş ahlakı ilkelerine uygun bir biçimde faaliyette bulunmasına çalışır. TÜSİAD, uluslararası entegrasyon hedefi doğrultusunda Türk sanayi ve hizmet kesiminin rekabet gücünün artırılarak, uluslararası ekonomik sistemde belirgin ve kalıcı bir yer edinmesi gerektiğine inanır ve bu yönde çalışır. TÜSİAD, Türkiye'de liberal ekonomi kurallarının yerleşmesinin yanı sıra, ülkenin insan ve doğal kaynaklarının teknolojik yeniliklerle desteklenerek en etkin biçimde kullanımını; verimlilik ve kalite yükselişini sürekli kılacak ortamın yaratılması yoluyla rekabet gücünün artırılmasını hedef alan politikaları destekler.

TÜSİAD, misyonu doğrultusunda ve faaliyetleri çerçevesinde, ülke gündeminde bulunan konularla ilgili görüşlerini bilimsel çalışmalarla destekleyerek kamuoyuna duyurur ve bu görüşlerden hareketle kamuoyunda tartışma platformlarının oluşmasını sağlar.

Seçim sistemleri ile ilgili olarak "Türkiye İçin Yeni Bir Seçim Yöntemi Tasarımına Doğru" (Prof. Dr. Murat Sertel, Prof. Dr. Ersin Kalaycıoğlu/1995) ve "Seçim Sistemi Tartışması ve İki Turlu Sistem" (Doç. Dr. Seyfettin Gürsel/1996) adlı, seçmenlerin ikinci ve daha sonraki tercihlerinin de değerdendirmeye alınması önerilerini içeren raporların yayımlanmasından sonra, bu konuda üçüncü bir çalışmanın kamuoyuna sunulması TÜSİAD'ın konuya verdiği önemin bir göstergesidir.

Galatasaray Üniversitesi Ekonomi Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Seyfettin Gürsel tarafından hazırlanan "Siyasal İstikrar ve İki Turlu Dar Bölge Seçim Sistemi Simülasyon Modeli" başlıklı bu çalışma, nisbi takviyeli iki turlu dar bölge seçim sisteminin yönetimde istikrarı sağlaması açısından ülkenin ihtiyaçlarına en uygun düşen sistem olduğunu savunmakta ve bu konuda kurulan bir simülasyon modelini tanıtmaktadır.

Aralık 1998

ÖZGEÇMİŞ

Doç. Dr. Seyfettin GÜRSEL:

Seyfettin Gürsel, 1973 yılında Grenoble Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni, 1974 yılında Siyasal Bilimler Enstitüsü'nü bitirdi. Paris Nanterre Üniversitesi'nde 1975 yılında yüksek lisans, 1979 yılında doktora öğrenimini ekonomi dalında tamamladı. 1980-83 yılları arasında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde öğretim üyeliğinde bulundu. 1983 yılında üniversiteden istifa eden Gürsel, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi'nin (İletişim Yayınları) yayın yönetmenliğini ve özel sektörde yöneticilik yaptı. Türkiye Siyasal Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (TÜSES) Yönetim Kurulu üyesi olan Gürsel'in, iktisadın çeşitli alanlarında yurt içi ve yurt dışında yayınlanmış çok sayıda yapıtı bulunmaktadır. Seyfettin Gürsel, halen Galatasaray Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nde öğretim üyeliği yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BÖLÜM 1:

SİYASAL İSTİKRAR VE SEÇİM SİSTEMLERİ9

1. Nisbi karakterli d'Hont seçim sistemi11

1.1. Türkiye’de siyasal yapı ve siyasal istikrar sorunu11

1.2. Yüksek barajlı d'Hont sisteminin olumsuz yönleri13

1.3. İki partili koalisyon hükümetlerinin kurulma olasılığı17

2. İki turlu seçim sistemi23

2.1. Sistemin temel özellikleri23

2.2. Sistemin iki değişik uygulaması24

2.3. Nisbi takviyeli iki turlu seçim sistemi29

3. Nisbi takviyeli iki turlu sistemin değerlendirilmesi30

3.1. Önerilen seçim sisteminin yönetim istikrarı açısından sınanması30

3.2. İki turlu sistemde tek parti iktidarları37

3.3. İki turlu sistemde başarının etkenleri39

BÖLÜM 2:

İKİ TURLU DAR BÖLGE SEÇİM SİSTEMİ SİMÜLASYON MODELİ :

YAPISI, VARSAYIMLARI VE İŞLEYİŞİ43

1. Simülasyon modeli45

1.1. 500 dar bölgenin oluşturulması46

1.2. Nisbi oy dağılımı47

1.3. Seçmenlerin ikinci tur oy davranışları48

1.4. Simülasyon modelinin işleyişi53

EKLER55

Ek 1. Oluşturulan 500 dar bölge temelinde illere düşen
milletvekili sayısı57

Ek 2. 490 dar bölgenin ilçe ve mahallelere göre bileşimi59

Ek 3. Kayıtlı seçmen sayısına göre 500 dar bölgenin küçükten
büyüğe doğru sıralaması83

Ek 4. Partilerin 1995 genel seçimlerinde aldıkları oyların
500 dar bölgeye dağılımı87

Ek 5. İkinci turda oy davranışlarının tahmini99

Ek 6. İkinci tura kalmanın iki farklı kuralının karşılaştırması117

Ek 7. İki turlu dar bölge seçim sisteminde başarının etkenleri131

Ek 8. 1995 genel seçimlerinde siyasi partilerin Türkiye
ortalamasına eşit veya daha fazla oy aldıkları iller135

B Ö L Ü M

SİYASAL İSTİKRAR VE SEÇİM SİSTEMLERİ

SIYASAL İSTİKRAR VE SEÇİM SİSTEMLERİ

1. Nisbi Karakterli d'Hont Seçim Sistemi

1.1. Türkiye’de Siyasal Yapı ve Siyasal İstikrar Sorunu

1987 yılından itibaren Türkiye’de siyasal yapı oldukça büyük bir bölünmüşlük/parçalanmışlık özelliği kazandı. Bu gelişmenin nedenleri bu çalışmanın konusu değildir. Bu özelliğin çalışmayı ilgilendiren yönü, öngörülebilir zaman ufku çerçevesinde kalıcı olmasıdır. Bölünmüşlüğün başlıca nedenleri arasında Türk toplumunun kültürel-siyasal farklılaşmasının bulunduğu bilinen bir gerçektir. Bu nesnel etkene ek olarak, 12 Eylül rejiminin geleneksel partileri ortadan kaldırması sonucu merkez sağ ve merkez solun bölünmesi ortaya çıktı ve bu bölünmüşlük geçen on yıl içinde kemikleşti.

Halen asgari % 4 oy oranına sahip yedi parti mevcut: FP, ANAP, DYP, DSP, CHP; MHP ve HADEP. Sistemde egemen parti bulunmuyor. Son genel seçimde en yüksek oy oranı % 22’yi geçmedi. Çeşitli kamuoyu yoklamaları bu durumun 1995’den günümüze köklü bir değişiklik geçirmediğini gösteriyor. 1995 genel seçimlerinin sonucunda oluşan parlamentonun *Parçalanmışlık endeksi* 0.77’dir ve bu düzey siyaset biliminin standartlarına göre çok yüksektir.¹ Bu yapı halen yürürlükte olan barajlı d'Hont seçim sistemi ile birleşince siyasal istikrarı olumsuz etkileyen sonuçlar doğurmaktadır. Bu olumsuzluklar üç noktada toplanabilir:

1- Hükümet oluşturulması açısından en olası durum üç partili koalisyonlar ya da azınlık hükümetleri olmaktadır. Azınlık hükümetlerinin yönetim istikrarını sağlamalarının pek olanaklı olamayacağını açıklamaya gerek bulunmamaktadır. Üç partili koalisyonlara gelince: 1995 genel seçimlerindeki oy dağılımının oluşturduğu parti sıralamasının önümüzdeki genel seçim aşamalarında radikal biçimde değişmeyeceği kabul edilirse, üçlü koalisyonların 3. partisinin büyük olasılıkla % 10’luk ülke genel barajını az bir farkla geçmiş bir parti olacağı bellidir. İki aday söz konusudur: CHP ve MHP.

Bu iki partiden birisinin yer alacağı üçlü koalisyon hükümetleri, duruma göre, ya kaçınılmaz hale gelen demokratik reformlarda ya da ekonomik reformlarda ve kararlarda yeterince etkili olamayacaklar, dolayısıyla da siyasal istikrarsızlık gün-

¹ *Parçalanmışlık endeksi* Herfindahl-Hirschman yoğunlaşma endeksi $1 - Sp^2$ kullanılarak hesaplanmaktadır. Burada p parlamentoya girmeyi başaran beş partinin milletvekili sayıları itibarıyla yüzde olarak paylarını ifade eder. Siyasal istikrarı olumsuz etkilemesi nedeniyle parçalanmışlıktan şikayet edilen İtalya’da 1987’de endeks 0.76 idi; üstelik ortalama seçim çevresinin 20 sandalyeye (Türkiye’de 7) sahip olmasına karşın. Türkiye ile hemen hemen aynı ortalama seçim çevresi büyüklüğüne sahip İspanya’da 1977-1993 döneminde endeksin ortalaması 0.63 olarak hesaplanmıştır [D. W. Rae, *Using District Magnitude to Regulate Political Party Competition*, J. of Eco. Perspectives, Winter 1995].

demo işgal etmeye devam edecektir. Bu tür sınır partileri, manevra alanlarının son derece dar olması nedeniyle, koalisyonu girmeyi ancak tabanlarının hiç itiraz etmeyeceği programlarla kabul edebilirler. Bir başka deyişle, bu konumdaki partiler, istikrarlı koalisyon hükümetlerinin gerektirdiği karşılıklı tavizlerle tutarlı program konsensüsleri oluşturmaya yatkın değildirler.

2- Mevcut seçim sisteminde birinci gelen parti oy oranının üzerinde parlamentoda temsil edilmektedir. Örneğin 1995 genel seçimlerinde %21.3 oranında oy alan Refah Partisi'nin parlamentodaki payı % 28.7 idi. Aslında bu durum yüksek ülke barajına ve düşük sayılı ortalama seçim çevresine sahip d'Hont seçim sistemlerinde olağandır ve ille de istikrarsızlığa yol açmaz. Aksine, % 40 civarında oy alabilen egemen bir partinin tek başına iktidara gelemesini kolaylaştırarak yönetim istikrarına olumlu katkı yapabilir.

Ancak, birinci gelen parti seçmenlerin çoğunluğu tarafından iktidarda kesinlikle görmek istemedikleri bir parti ise, bu özellik aksine, yönetim istikrarsızlığının ötesinde, siyasal gerginliği artırarak genel siyasal istikrarsızlığa, hatta demokratik rejimin kesintiye uğramasına neden olabilir. Bütün nisbi seçim sistemleri gibi d'Hont sistemi de seçmene yalnızca ilk tercihini belirleme olanağını veren *kategorik* bir sistemdir.² Dolayısıyla sistem, seçmenlerin partileri tercih sırasına koyabildikleri ordinal sistemlerin aksine, 2. dereceden tercih oyları çok düşük, seçmenlerin çoğunluğu tarafından üzerinde konsensüs oluşması olanaksız bir parti ile 2. dereceden tercih oyları yüksek, seçmenlerin çoğunluğu itibarıyla iktidarı kabul edilebilir bir parti arasında milletvekili sayısı bakımından hiç bir ayırım gözetmez. Bir başka deyişle, farklı ölçüde 2. dereceden seçmen desteğine sahip iki parti, eşit oy oranlarında, hemen hemen eşit sayıda milletvekilliği kazanırlar.

Türkiye'de de durum budur. Kamuoyu yoklamalarına göre (bkz. s.49, Tablo 4, VERİ AŞ, Nisan 1996 ve Mayıs 1998) RP/FP, HADEP ile birlikte en düşük 2. dereceden tercih oyuna sahip bir partidir ama aynı zamanda çok az bir farkla da olsa (1.6 puan) 1995 genel seçimlerinde birinci parti oldu. Yapılacak ilk genel seçimde, yine küçük bir farkla birinci, en kötü ihtimalle ikinci parti olacak ve yine parlamentoda oy oranının (yanlışca 1. tercihler itibarıyla hesaplanmış oy oranı) üzerinde temsil edilecektir. Dolayısıyla, yapılacak ilk genel seçimin, siyasal sonuçları itibarıyla, 1995'in bir tekrarıdan ibaret olması çok yüksek bir ihtimaldir. Bu durumda ortaya çıkabilecek muhtemel gelişmeler Refahyol Hükümeti deneyimi ile daha önce yaşandı ve siyasal istikrara yapmaları beklenen etki biliniyor.

3- 1995 Genel Seçimlerinde uygulanan ve halen geçerli olan seçim sisteminde % 10 oranında görülmemiş ölçüde yüksek bir baraj mevcuttur. Bu yüksek baraj

² Konuyla ilgili kapsamlı bilgi için, S. Gürsel, *Seçim Sistemleri ve Siyasete Etkileri*, TÜSİAD-KALDER, 5. Kalite Kongresi Tebliğler, s. 41-51, Kasım 1996, adlı çalışmaya başvurulabilir.

sözde, Anayasa'nın 65. maddesine yeni konulan "temsilde adalet ve yönetimde istikrar" ilkesinin istikrar bölümünü sağlamaya yöneliktir. 1995 seçimlerinin sonucu ortadadır: % 8.2 oy almış olan MHP parlamento dışında kaldı. Buna karşın yönetimde istikrarı kolaylaştıracak bir sonuç elde edilemedi. Dolayısıyla, temsilde adalet ilkesinin çok bariz bir şekilde çiğnenmesinin yönetimde istikrara hiçbir katkısı olmadı. Yapılacak ilk genel seçimlerde de aynı durumun gerçekleşmesi, hatta ikinci bir partinin daha parlamento dışında kalması çok da düşük bir olasılık değildir. 2 milyonun üzerinde seçmene sahip partilerin bu şekilde parlamentodan dışlanmalarının genel anlamda siyasal istikrara katkı yaptıkları söylenemez.

Bu aşamada, halen yürürlükte olan seçim sisteminin bu üç istikrarsızlık kaynağı açısından sistematik bir değerlendirmesi yapılmalıdır.

1.2. Yüksek Barajlı d'Hont Sisteminin Olumsuz Yönleri

Tek parti iktidarlarının şansı

1995 genel seçimlerinden önce geliştirilen barajlı d'Hont seçim sistemi simülasyon modelini³ kullanarak mevcut seçim sisteminin iki partili koalisyon hükümetlerinin oluşmasına ne ölçüde şans tanıdığı belirlenebilir. Bu bağlamda tek parti iktidarlarının şansının da değerlendirilmesinin gerektiği ileri sürülebilir. Ancak yeniden hatırlamak gerekir ki, sistemde egemen parti olmadığından ve görülebilir bir gelecekte olma ihtimali çok düşük olduğundan, mevcut seçim sistemi altında tek parti iktidarı seçeneğinin kapsamlı bir değerlendirmesine gerek yoktur.

Yürürlükteki şekliyle d'Hont seçim sisteminin simülasyon modeli, tek parti iktidarlara için gereken asgari oy oranlarını, MHP'nin barajı geçemediği durumda, FP/RP için % 35, DYP için %36, ANAP için % 37, DSP için % 46, CHP için de % 41 vermektedir.⁴ Bugün için bu partilerin bu oranlara yaklaşımları dahi gündemde değildir. Kaldı ki, FP'nin % 35 oy oranıyla iktidara gelmesinin, 2. dereceden oy oranı, dolayısıyla geniş anlamda toplumsal desteği yetersiz kaldığı sürece demokratik konsensüse uygun olduğu ve siyasal istikrarı sağlayacağı söylenemez.

İki merkez sağ partinin birleşmesi durumunda, en iyi ihtimalle (MHP'nin FP'nin listelerinden seçime girmeyeceği varsayıldığında) birleşik merkez sağ partiye gere-

³ Mevcut seçim sistemini simüle eden bu model ile bu çalışmanın konusu olan iki turlu seçim sisteminin simülasyon modelinin bilgisayar programları İTÜ Endüstri Mühendisliği Bölümü'nden Dr. Erhan Bozdağ tarafından yazılmıştır. Kendisine büyük teşekkür borçluyum. Modellerin kurgusu, dolayısıyla tüm hataları bana aittir. Mevcut seçim sisteminin simülasyon modelinin işleyişi ile ilgili kapsamlı bilgi için Seçim Sistemi Tartışması ve İki Turlu Sistem, TÜSİAD, Nisan 1996, Ek 3'e bakılabilir.

⁴ Merkez sol partilerin tek başlarına iktidara gelebilmeleri için gereken asgari oy oranlarının yüksekliğinin nedeni genelde bu partilerin oylarının bir yandan kentsel seçim çevrelerinde yoğunlaşması, diğer yandan ise bu çevrelerde milletvekili başına düşen seçmen sayısının yüksek olmasıdır. DSP ayrıca oylarının ülke genelinde yüksek coğrafi yoğunlaşma göstermesi nedeniyle dezavantajlıdır (Bkz. Ek 7 ve Ek 8).

ken asgari oy oranı % 39'a çıkmaktadır. Üstelik BBP'nin yaklaşık %1.5 oyu bu toplamda dahildir. Dolayısıyla, birleşik merkez sağ partinin iktidara gelmeyi umabilmesi için ANAP ve DYP'nin oylarını firesiz toplayabilmeleri ve üzerine 1-2 puan koymaları gerekir. Bu da oldukça kuşkuludur. MHP'nin FP listelerinden seçime girmesi durumunda ise asgari oy oranı % 42'ye çıkmaktadır.⁵ Şimdilik çok düşük bir ihtimal olmasına rağmen bir an için iki merkez sağ partinin birleştiğini düşünsek bile, birleşik partinin tek başına parlamentoda çoğunluğu sağlaması oldukça düşük bir olasılıktır, çünkü toplam oy oranlarının 1995'e göre en az 4.5 puan artması gerekir.

Oy birleştirmesi

1995 genel seçimleri sonuçları Refahyol dışında iki partili koalisyonlara izin vermezince, başta DYP olmak üzere kimi partiler tarafından seçimlerde ittifakların serbest bırakılması ve Oy Birleştirmesi olarak adlandırılan kuralın seçim sistemine dahil edilmesi gündeme getirildi. Bu değişikliklerin iki partili koalisyonları, dolayısıyla da yönetimde istikrarı kolaylaştıracağı savunuldu. Yapılmak istenen değişikliğe göre, seçimlerden önce iki (ya da daha fazla) parti ittifak yaptıklarını açıklayarak Yüksek Seçim Kurulu'ndan her seçim çevresinde oylarının birleştirilerek toplam milletvekili sayılarının hasaplanmasını isteyebilirler. Her birinin milletvekili sayısı ise her seçim çevresinde aralarında nisbi sistemle paylaşılır.

Dikkat edilirse d'Hont sisteminde bir değişiklik söz konusu olmamaktadır. Yalnızca bu sistemin medyan partinin üstündeki partilere oy oranlarının üzerinde parlamentoda temsil edilmelerini sağlama özelliğinden yararlanılmaya çalışılmaktadır. Bu sözde çözüm aslında, iki parti ittifak yaptığında diğer partiler ittifak yapmayacak şeklinde siyaseten kabul edilemez, safiyane bir varsayıma dayanıyordu. Bu safılık bir yana bırakılıp karşı ittifaklar da dikkate alındığında oy birleştirmesi değişikliğinin beklenen sonuçları veremeyeceği görülmektedir.

Nitekim, mevcut seçim sisteminin simülasyon modeli oy birleştirmesi kuralı altında çalıştırıldığında ikili ittifakların çoğunluğu sağlama olasılıklarının son derece düşük kaldığı açıkça görülüyor. Örneğin, ANAP-DYP ittifakına parlamento çoğunluğu için gereken asgari oy oranı FP-MHP ittifakı karşısında % 42'dir. Bu oran DSP ile CHP'nin ittifaka (oy birleştirmesine gitmediği varsayımında) geçerlidir. Bu iki partinin oy birleştirmesine gittiği durumda ise merkez sağın iktidarına gereken oy oranı % 44'e çıkmaktadır.

⁵ Bu konuda ayrıntılı sonuçlar ve tartışma için, S. Gürsel, *Seçim İttifakları ve Siyasal İstikrar*, Milliyet Gazetesi, Mayıs 1998'e bakılabilir.

55. Hükümetin iktidar şansı daha da düşüktür. ANAP-DSP çoğunluğu için gereken asgari oy oranı, DYP ile MHP'nin oy birleştirmesine gittiği, FP'nin ise tek başına seçime girdiği ve CHP'nin barajı geçtiği (oy oranı % 11) durumda % 45'tir. CHP'nin % 9 oy oranıyla barajın altında kaldığı (ki bu durumda siyasal istikrardan ne kadar söz edilebilir?) durumda oy oranı sadece iki puanlık bir düşüşle % 42'ye inmektedir. ANAP'ın ve DSP'nin 1995 genel seçimlerinde toplam oyları % 34 kadardır. Bu toplama 1-2 puan da DTP için eklese bile mevcut koalisyonun gelecek seçimlerde parlamento çoğunluğunu yakalama olasılığının ne kadar düşük olduğu apaçık ortadadır. Kaldı ki, FP-DYP-MHP oy birleştirmesine gittiği takdirde, karşısında ANAP-DSP-CHP ittifakına rağmen, "Milliyetçi fazilet yol" olarak adlandırılabileceğimiz bu ittifaka gereken asgari oran % 45.5'tir. CHP oy birleştirmesine girmediği ya da alınmadığı durumda bu oran % 43'e düşmektedir.⁶

Bu son senaryo üzerinde bir miktar durmak yararlı olacaktır.

Senaryoda kullanılan oy oranları şöyledir:

FP: %19, **DYP:** %14, **MHP:** %10, **Toplam** % 43.

ANAP: % 25, **DSP:** % 15.

CHP: %12.

Diğer: % 5.

Milletvekili sayıları ise şöyledir:

FP-DYP-MHP: 280

ANAP-DSP: 228

CHP: 42

Bu senaryo oy dağılımı açısından FP'nin, RP'nin 1995 seçimlerindeki oy oranının biraz altında kalacağını, DYP'nin Refahyol deneyimi ve başka nedenlerle bir hayli oy kaybedeceğini varsaymaktadır. Buna karşın ANAP, DYP'nin kaybettiği oyları almakta, DSP oy oranını korumakta, CHP'de ise bir miktar yükselme olmaktadır. Son aylarda yapılan kamuoyu anketlerine dayanarak, böyle bir gelişmenin olasılığının yüksek bir olasılık olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda "milliyetçi fazilet yol" ittifakı kolayca iktidara gelebilmektedir. Bu ittifakın çoğunluğu sağlaması için asgari oy oranının nisbeten düşüklüğü bu üç partinin coğrafi oy dağılımı bakımından birbirlerini merkez sağ-merkez sol ittifakına oranla daha iyi tamamlamaları nedeniyledir. Merkez sağ seçmenin bir bölümünün DYP'nin Refahyol deneyimini onaylamayarak ANAP'a yönelmesi ve bu partinin küçümsenmeyecek bir farkla birinci parti olmasına rağmen (oy oranı % 25) bu sonuç gerçekleşebilmektedir. Böyle bir durumda siyasal istikrardan söz etmek herhalde olanaksızdır. Eğer, yönetim

⁶ *Daha kapsamlı bir tartışma için bkz. S. Gürsel, Oy Birleştirmesi ya da Nafile Seçim Stratejisi, Milliyet Gazetesi, 1996 ve yukarıdaki dipnotta anılan makale.*

istikrarını sağlamayı kolaylaştıracak diye, mevcut seçim sistemine ittifakların serbestleştirilmesi oy birleştirmesi kuralı ile birlikte dahil edilseydi, yapılacak ilk genel seçimden çok yüksek bir ihtimalle FP-DYP-MHP iktidarı çıkardı.

Üç partili koalisyonlar

Mevcut seçim sisteminde hiçbir değişiklik yapılmaksızın seçimlere gidildiğinde, oy dağılımında büyük bir sürpriz olmadığı takdirde, üç partili koalisyonların kaçınılmaz olduğunu başlangıçta belirtmiştik. Bu bağlamda, hemen belirtelim ki, seçimlere mevcut sistemde hiçbir değişiklik yapılmaksızın gidildiğinde FP, DYP ve MHP'nin (barajı geçmesi durumunda) parlamentoda ayrı ayrı sandalye sayılarının 275'i geçmesi oldukça yüksek bir olasılıktır. Nitekim, FP % 21, DYP % 14.5, MHP % 10.5 (toplam % 46) oy aldıkları takdirde sırasıyla, 145, 80, 51, toplam 276 sandalye kazanarak mutlak çoğunluğu elde edebileceklerdir. Son kamuoyu yoklamaları çerçevesinde bu oy oranlarının ilk genel seçimde gerçekleşme olasılığının (yaklaşık olarak) oldukça yüksek olduğunu belirtmek gerekir. Başka siyasal nedenlerle FP hükümet kuruluşuna katılmayabilir. Bu durumda tek seçenek ANAP-DYP-MHP koalisyonu olmaktadır.

ANAP-DSP-CHP koalisyonunun koşullarını da yeri gelmişken belirtmekte yarar olabilir. Bu üç partinin toplam sandalyelerinin mutlak çoğunluğu bulabilmesi için bir önceki senaryoya göre DYP'nin 0.5 puan gerileyerek % 14'e düşmesi, ANAP'ın oy oranını % 23'e çıkarması, DSP ve CHP'nin de 1995 oy oranlarında kalmaları (yaklaşık olarak sırasıyla % 15 ve %11) yeterlidir. FP'nin, RP'nin 1995 oy oranını koruduğunu (% 21.5), MHP'nin de barajı geçtiğini varsayıyoruz: % 10.5. Bu oy dağılımında ANAP, DSP ve CHP'nin toplam sandalyeleri 276'yı bulmaktadır. Ancak bu oy dağılımında ANAP, DYP, MHP çoğunluğu da (281 sandalye) vardır. Dolayısıyla bu partiler de hükümeti kurabilirler.

Özetlemek gerekirse, yapılacak ilk genel seçimlerde üç partili koalisyonlar çok yüksek bir ihtimal olarak karşımıza çıkıyor. MHP barajı geçtiği takdirde en yüksek olasılık ANAP-DYP-MHP koalisyonudur. FP-DYP-MHP, ANAP-DSP-CHP koalisyon ihtimalleri de düşük değildir. Aslında matematiksel olarak, ANAP, DYP ve DSP'nin çoğunluğu sağlamaları kesin gibidir. Ancak, bu üç partinin koalisyon hükümeti üzerinde anlaşmaları siyasal koşullara bağlıdır. Bu üç partili koalisyonların siyasal istikrarı ne ölçüde kolaylaştıracağını ya da zorlaştıracağını okuyucunun değerlendirmesine bırakabiliriz.

1.3. İki Partili Koalisyon Hükümetlerinin Kurulma Olasılığı

Mevcut seçim sisteminde iki partili koalisyon hükümetlerinin ne ölçüde şansının bulunduğunu sistematik olarak tartışmak için oy dağılımı açısından iki temel alması düşünebiliriz. Birinci alması, 1995 genel seçimlerinde partiler arasındaki oy farklarının yapılacak ilk genel seçimde de yaklaşık olarak korunacağı durumdur. Hatırlatmak gerekirse, 1995 seçimlerinde DYP ile ANAP hemen hemen eşit oranda oy almışlardı (yaklaşık % 19.5). ANAP ile DSP arasında 5, DSP ile CHP arasında 4, RP/FP ile DYP arasında 2, RP/FP ile MHP arasında da 13 puan fark vardı. MHP'nin barajı geçtiği senaryolarda bu farkı 10 olarak kabul edeceğiz. **Birinci alması esas alan oy dağılım senaryolarının sonuçları Tablo 1'de verilmektedir.**

Tablo 1'de 6 adet iki partili koalisyon öngörülmektedir. Bu koalisyonlar sırasıyla, ANAP-DSP, ANAP-DYP, DSP-CHP, FP-ANAP, FP-DYP ve FP-MHP şeklindedir. Bu koalisyon almasılarının herbiri bir senaryoya karşılık gelmekte ve Mecliste çoğunluğu sağlayabilmeleri için gereken asgari oy oranları tabloda yer almaktadır. Her temel senaryo için 4 adet alt senaryo söz konusudur. Dikkate alınan 6 parti arasında barajı geçemeyecek bir ya da iki parti olduğu takdirde doğal olarak asgari oy oranları değişmektedir. Alt senaryoların ayrıştırılmasında baraja takılma 1995 seçimlerinde en düşük oyu alan MHP ve CHP için düşünülmüştür. Dört durum söz konusudur: Her iki partinin de barajı geçmesi, MHP'nin ya da CHP'nin baraja takılması, son olarak da her ikisinin de baraja takılması. Tüm bu senaryoları tanımlayan oy dağılımları **Tablo 1A'da** verilmektedir.

İncelenen iki partili kombinezonların parlamento çoğunluğu için gerekli asgari oy oranları MHP ve CHP'nin barajı geçmesi durumunda % 48 ile % 42 arasında değişmektedir. Toplam en yüksek asgari oy oranı % 48 ile merkez sol iktidarına aittir. Bir başka deyişle, mevcut seçim sisteminde ikili koalisyonların arasında işi en zor olan alması DSP-CHP koalisyonudur. Bu sonucun başlıca iki nedeni vardır. Birincisi bu partilerin güçlü oldukları seçim çevreleri kentler ile nisbeten daha gelişmiş yörelerdir. Mevcut seçim çevreleri yapısı, sandalye sayısı bakımından kentlerin ve gelişmiş yörelerin lehine değildir. İkinci neden, sol oyların coğrafi olarak çok daha heterojen dağılım göstermesidir. Sol oylar belli seçim çevrelerinde yoğunlaştığından, bir sandalye kazanmak için gereken ortalama oy oranı da yükselmektedir.⁷

⁷ Ek 8'deki haritalarda partilerin 1995 seçimlerindeki ülke oy oranlarının üzerinde oy aldıkları iller gösterilmektedir.

**Tablo 1. Mevcut seçim sisteminde ikili koalisyonlar için gereken asgari oy oranları.
(Almaşık 1)**

İkili Koalisyon İktidarları	1 CHP ve MHP barajı geçiyor	2 MHP barajı geçemiyor	3 CHP barajı geçemiyor	4 CHP ve MHP barajı geçemiyor
Senaryo 1 <u>ANAP - DSP</u> Oy oranı Sandalye sayısı	% 46 * (168+110=278)**	% 44 (282)	% 44 (282)	% 41 (277)
Senaryo 2 <u>ANAP - DYP</u> Oy oranı Sandalye sayısı	% 44 (142+144=286)	% 42 (284)	% 42 (280)	% 39 (281)
Senaryo 3 <u>DSP - CHP</u> Oy oranı Sandalye sayısı	% 48 (148+130=278)	% 46 (378)	-	-
Senaryo 4 <u>FP - ANAP</u> Oy oranı Sandalye sayısı	% 42 (153+124=277)	% 41 (283)	% 41 (285)	% 37 (284)
Senaryo 5 <u>FP - DYP</u> Oy oranı Sandalye sayısı	% 42 (153+124=277)	% 40 (289)	% 41 (282)	% 37*** (283)
Senaryo 6 <u>FP - MHP</u> Oy oranı Sandalye sayısı	% 42 (180+96=276)	-	% 41 (283)	-

* Oy dağılımları için bkz. Tablo 1A.

** İktidar partilerinin sırasıyla sandalye sayıları. 2,3,4 no'lu sütunlarda, sadece toplam sandalye sayısı verilmiştir. İki parti arasındaki sandalye dağılımı birinci sütundaki dağılımla hemen hemen aynıdır.

*** Bu senaryoda ANAP-DYP de çoğunluk sağlıyor, toplam sandalye sayıları 295.

Tablo 1A. Tablo 1'deki senaryoların oy dağılımları (%)

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	MHP	Diğer
Senaryo 1-1	17.5	12.5	25.5	20.5	10.0	10.0	4
Senaryo 1-2	20.0	13.0	24.5	19.5	10.0	9.0	4
Senaryo 1-3	20.0	13.0	24.5	19.5	9.0	10.0	4
Senaryo 1-4	21.0	16.0	23.0	18.0	9.0	9.0	4
Senaryo 2-1	18.0	22.0	22.0	14.0	10.0	10.0	4
Senaryo 2-2	21.0	21.0	21.0	14.0	10.0	9.0	4
Senaryo 2-3	21.0	21.0	21.0	15.0	9.0	10.0	4
Senaryo 2-4	23.0	19.5	19.5	15.0	9.0	9.0	4
Senaryo 3-1	17.0	11.0	11.0	26.0	22.0	10.0	3
Senaryo 3-2	17.0	12.0	12.0	25.0	21.0	9.0	4
Senaryo 4-1	22.0	17.0	20.0	15.0	11.0	11.0	4
Senaryo 4-2	21.5	19.0	19.5	15.0	12.0	9.0	4
Senaryo 4-3	21.5	19.0	19.5	15.0	9.0	12.0	4
Senaryo 4-4	19.5	21.0	17.5	18.0	9.0	9.0	6
Senaryo 5-1	22.0	20.0	18.0	15.0	11.0	10.0	4
Senaryo 5-2	21.0	19.0	20.0	15.0	12.0	9.0	4
Senaryo 5-3	21.5	19.5	20.0	16.0	9.0	10.0	4
Senaryo 5-4	19.5	17.5	22.0	17.0	9.0	9.0	6
Senaryo 6-1	26.0	15.0	15.0	14.0	10.0	16.0	4
Senaryo 6-2	25.5	15.5	15.5	15.0	9.0	15.5	4

Not - Senaryo 1-1, Tablo 1'deki Senaryo 1'de, CHP ve MHP'nin barajı geçtiği (sütun 1) oy dağılımını gösterir. Senaryo 1-2, aynı şekilde Tablo 1'de Senaryo 1, sütun 2 (MHP barajı geçemiyor) oy dağılımını gösterir. Okuyucu Tablo 1'deki 20 değişik senaryonun oy dağılımlarını açıklanan numaralandırmayı izleyerek bulabilir.

Merkez sol iktidar senaryosunu (Senaryo 3-1) tanımlayan oy dağılımında (bkz. Tablo 1A) baştan kabul edildiği gibi DSP'nin, CHP'nin 4 puan önünde olması söz konusudur. Burada şu sorulabilir: Tersî söz konusu olduğunda sonuç değişir mi? Bu haklı bir sorudur, çünkü DSP'de oy yoğunlaşması CHP'ye oranla daha yüksektir. Dolayısıyla, DSP'nin oy artışı CHP'nin oy artışına göre daha düşük getiriye sahiptir. Soruyu cevaplayabilmek için oy dağılımını bu kez CHP 4 puan önde olacak şekilde değiştirebiliriz (diğer oy oranları senaryo 3-1'deki gibi kalıyor). Bu durumda merkez sol çoğunluk için asgari oy oranı sadece bir puan azalarak % 47 olmaktadır.

En düşük asgari oy oranı FP'nin katıldığı koalisyonlarda söz konusudur. Bu tür üç almasıda da (FP-ANAP/DYP/MHP) oy oranı % 42'dir. Bu nisbi düşüklüğün nedeni, bir yandan seçim çevrelerinin oluşumunun radikal sağ ve merkez sağ partilerin lehine olması, diğer yandan da FP ile diğer sağ partilerin arasında oy dağılımının coğrafi olarak daha tamamlayıcı özellik göstermesidir.⁸

ANAP-DSP çoğunluğu toplam % 46 oy oranı gerektirmektedir. Bu oran da şimdilik ihtimal dışıdır. Bu iki partinin 1995 toplam oy oranı % 35'i bulmuyordu. Mevcut hükümet koalisyonunun 10-11 puanlık bir oy patlaması yapması herhalde pek olası olmasa gerektir. Merkez sağ çoğunluk, ANAP-DYP koalisyonu için gereken asgari oy oranı ise % 44'tür. Bir kez daha hatırlatmak gerekirse, bu iki partinin 1995'te toplam oy oranı % 39'du. Anketler merkez sağ oy dağılımının değişebileceğine işaret etseler de, toplam oy oranının arttığını göstermiyorlar. Sonuç olarak merkez sağın çoğunluğu yakalaması da son derece düşük bir olasılıktır.

Bir yandan bu asgari oy oranları, diğer yandan 1995 genel seçimlerinin oy oranları ve bu oy oranlarında son 3-4 yılda meydana geldiği düşünülen değişimler dikkate alındığında, merkez sol, merkez sağ ve radikal sağ (FP-MHP) çoğunlukların tamamen ihtimal dışı, Faziletî yol (FP-DYP) çoğunluğunun düşük bir ihtimal olduğunu söyleyebiliriz. Sadece FP-ANAP koalisyonunun çoğunluğu yakalaması yüksek bir ihtimal olarak durmaktadır. Nitekim FP'nin, RP'nin oy oranını yaklaşık koruması, ANAP'ın ise oy oranını birkaç puan arttırması durumunda bu iki partinin toplamda % 42 asgari oy oranını yakalayıp geçmeleri çok kolay olacaktır. Hatırlatmak gerekirse, 1995 genel seçimlerinde RP % 21.3, ANAP ise %19.7 (toplam % 41) oranında oy almışlardı.

FP-ANAP ikilisi parlamentoda çoğunluğu sağladıkları takdirde beraber hükümeti kurup kurmayacakları, ki bu karar kimin birinci parti olduğundan da etkilenecektir, kursalar bile siyasal istikrarın sağlanıp sağlanamayacağı bu çalışmanın konu-

⁸ Ek 8'de yer alan haritalar, DYP'nin Trakya, Ege ve Güney'de zayıf olan FP'yi tamamladığını, buna karşılık FP'nin DYP'yi Kardeniz'de tamamladığını gösteriyor. ANAP, FP'yi Ege ve Trakya'da, FP de ANAP'ı Doğu'da ve Orta Anadolu'da tamamlıyor.

sunu tam olarak girmiyor. Ancak bu almasığın siyasal olabilirliğı bir yönüyle bizi ilgilendiriyor. Yapılacak erken genel seçimlerden önce bu iki partinin, özellikle de ANAP'ın, böyle bir koalisyona olumlu baktığını belirterek oy istemesi durumunda, seçimin demokratik işlevi açısından bir sorun yoktur. Nihayet, ANAP'a oy verecek seçmenler böyle bir ihtimali bilerek ve karşı çıkmayarak oy vereceklerdir. FP'yi iktidarda görmek istemeyen ANAP seçmeni ise, ya başka partilere yönelecek ya da sandığa gitmemeyi tercih edecektir. Ancak ANAP seçim kampanyasını "28 Şubat süreci" olarak siyasal literatürümüze giren çizgi temelinde yürütüp, seçimlerden sonra böyle bir koalisyon kuruluşuna girişirse, FP'yi iktidarda görmek istemeyen ANAP'lı seçmenleri yanıltmış olur. Böyle bir gelişme demokrasinin ahlakına aykırıdır, özellikle de bu nedenle siyasal istikrara katkı yapması olanaksızdır.

Buraya kadar iki partili koalisyonların şansları, dikkate alınan 6 partinin de % 10'luk ülke barajını geçtiğı durumda incelendi. MHP ve CHP'den herhangi birinin barajı geçmemesi durumunda asgari oy oranları 2 puan düşmektedir. DSP-CHP, ANAP-DSP ve ANAP-DYP çoğunlukları bu durumda da olası değildir. Buna karşın asgari oy oranı % 40'a düşen **FP-DYP koalisyonu muhtemel bir almasığ olarak görülebilir.** Bu almasığın siyasal istikrar açısından değerlendirilmesi konumuzun dışındadır. Ancak genel olarak, % 10 civarında seçmen desteğine sahip bir partinin parlamentoda temsil edilmediğı bir durumdan söz ettiğimiz unutulmamalıdır. Böyle bir durum gerek demokrasi, gerek genel anlamda siyasal istikrar açısından tartışmalıdır.

Gerek MHP gerek CHP'nin baraja takıldığı senaryolarda asgari oy oranları 5 puan düşmektedir. Bunun sonucunda ANAP-DYP (asgari oy oranı % 39), FP-DYP (asgari oy oranı % 37) çoğunlukları yüksek bir olasılık durumuna gelmektedir. Buna karşın seçmenin yaklaşık % 20'si parlamentoda temsilden yoksundur ve iki önemli parti parlamento dışıdır. Bu durumda iki partili koalisyonların bir kısmının artık kurulabilir duruma gelmesi söz konusu olsa da herhalde genel anlamda siyasal istikrardan ve demokratik bir seçim sisteminden söz etmek olanaklı değildir.

Bu sonuçların, partilerin 1995 genel seçimlerinde ortaya çıkan nisbi güçlerini esas alan oy dağılımının (Tablo 1A'daki oy dağılımları) özelliklerine bağlı olduğu ileri sürülebilir. Oy dağılımını değiştirerek yapılan simülasyonlar, sonuçlarda ancak marjinal değişikliklerin meydana geldiğini göstermektedir. Bunu gösterebilmek için ikinci bir oy dağılım almasığı oluşturulabilir. Bu ikinci almasığ, epeyce keyfiyet ve öznellik içerdiğinden biraz tartışmalı da olsa, son aylarda yapılan kamuoyu yoklamalarından çıkan eğilimleri dikkate almaktadır. Buna göre, ANAP ile DYP'nin arasında birincinin lehine bir fark olduğu, DSP ile CHP arasındaki farkın azaldığı, ANAP ile DSP arasındaki farkın ise aynen devam ettiği kabul edilmektedir. Bu al-

maşığın ilk almasığın ayrıntı düzeyinde incelenmesine gerek bulunmamaktadır. Üç senaryoyu, sırasıyla ANAP-DYP, FP-DYP ve DSP-CHP çoğunluklarının asgari oy oranlarını incelemekle yetinebiliriz. Ayrıca bu senaryoları sadece MHP ve CHP'nin barajı geçtikleri durumlarda incelemek yeterli olacaktır, çünkü bu almasığın alt senaryoları Tablo 1'deki oy oranı farklılıkları ile hemen hemen aynı sonuçları vermektedir.

ANAP-DYP koalisyonu için denenen oy dağılımı yüzde olarak şöyledir:

FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	MHP	Diğer
18	19.5	23.5	14.5	10.5	10	4

Görüldüğü gibi ANAP ile DYP arasında birincinin lehine 4 puanlık bir fark söz konusudur. Bu oy dağılımı için simülasyon modeli ANAP + DYP'nin sandalye sayısını 278 olarak veriyor. Toplam oy oranı ise % 43'tür ve birinci almasığtaki senaryo 2-1'deki asgari oy oranından (%44) sadece bir puan daha düşüktür. Bir puanlık düşüşün merkez sağ koalisyonun şansını önemli ölçüde arttırmaya yeterli olacağı söylenemez.

FP-DYP koalisyonu için denenen oy dağılımı ise şöyledir:

FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	MHP	Diğer
23.5	18.5	19	14.5	10.5	10	4

Bu senaryoda, 1995'e göre FP'nin oylarının bir miktar arttığı, DYP'nin oylarında ise küçük bir gerileme olduğu kabul edilmektedir. FP + DYP toplam sandalye sayısı 276, toplam oy oranı % 42'dir. Asgari oy oranı birinci almasığın asgari oy oranı ile aynıdır. FP ile DYP arasında oy oranı farkını arttırdıkça sonuç değişmemektedir. Buna karşın güçlü bir FP ile güçsüz bir DYP'nin koalisyon yapma olasılığı da giderek azalacaktır. Ayrıca DYP böyle bir koalisyona evet dese bile böyle bir koalisyonun siyasal istikrara olumlu katkı yapması tartışmalıdır. Bu iki partiye oy vermeyen % 60'lık seçmen kitlesinin % 90'a yakın bir bölümü FP'yi kesinlikle iktidarda görmek istemiyorsa, bu koalisyonun siyasal istikrar sağlaması olanaksızdır. Sorunun bu boyutu daha ilerde ikinci dereceden tercih oyları incelenirken daha etrafli olarak tartışılacaktır.

DSP-CHP çoğunluğuna gelince... CHP'nin aradaki farkı bir miktar kapatması sonucu değiştirmemektedir. Çoğunluk için gereken asgari oy oranı yine % 48'dir.

Sonuç olarak

Mevcut seçim sisteminin genel bir değerlendirmesi yapılacak olursa özetle şu noktalar vurgulanabilir:

- 1- Sistem, halen geçerli olan parçalanmış siyasal partiler rejimimizin çerçevesinde, siyasal istikrarın şansını arttırmasını düşündüğümüz iki partili koalisyonların kurulmasını büyük ölçüde zorlaştırmaktadır.
- 2- Mevcut seçim sistemi ile yapılacak ilk genel seçimden 3 partili koalisyon hükümetlerinin ya da kısa ömürlü azınlık hükümetlerinin çıkması çok yüksek bir olasılıktır. Nisan 1999'da yapılması kaçınılmaz gibi gözüken erken genel seçimin ertesi günü Türkiye ikinci bir erken seçimi tartışmaya başlayacaktır.
- 3- Yönetim istikrarını sağlayabilecek iki partili koalisyon hükümetleri ancak iki partinin ülke barajının altında kalması ile mümkün gözükmemektedir. Böyle bir durumun gerçekleşme olasılığını bilmiyoruz. Bu durum gerçekleşse bile, yönetim istikrarının temelini teşkil eden genel siyasal istikrardan söz etmek olanaklı değildir.
- 4- Birinci gelen parti parlamentoda oy oranının üzerinde sandalye sahibi olduğundan, bu parti olmaksızın ikili koalisyon hükümeti olanaksızdır. Öte yandan birinci gelen parti 2. dereceden çok düşük tercih oyuna sahip bir parti ise, başka bir deyişle seçmen çoğunluğu tarafından iktidarda **kesinlikle** istenmeyen bir parti ise bu partinin başı çektiği bir koalisyon hükümeti ile siyasal istikrar sağlamak çok zordur.
- 5- Partiler rejiminde egemen bir parti temayüz ettiği takdirde, bu partinin %35-36 civarında oy oranıyla tek başına çoğunluğu elde etmesi olanaklıdır. Bu parti yukarıdaki nitelikte bir parti ise, bu sonuç doğrudan doğruya anti demokratiktir ve artık seçim sistemi işlevini yapamıyor demektir.

Bu aşamada sorulması gereken soru şudur: **Farklı bir seçim sistemi ile genel siyasal istikrarı tehlikeye düşürmeden yönetim istikrarının şansının belirgin bir ölçüde arttırılması olanaklı mıdır? Bu soruya cevabımız, evettir. Bu seçim sistemi kısaca "İki turlu seçim" olarak adlandırılan seçim sistemidir.**

2. İki Turlu Seçim Sistemi

2.1. Sistemin Temel Özellikleri

TÜSİAD için daha önce yapılan çalışmada⁹ İki Turlu seçim sistemleri etraflı bir biçimde açıklanmıştı. Burada bu sistemin başlıca özelliklerini özetlemekle yetinebiliriz.

Sistemin birinci temel özelliği "dar bölge" olarak adlandırılan tek sandalyeli seçim çevrelerinden oluşmasıdır. İkinci özellik, her seçim çevresinde seçimin sonuçlanması için bir adayın geçerli oyların % 50+1'ini almasının zorunlu olmasıdır. Oy-

⁹ S. Gürsel, *Seçim Sistemi Tartışması ve İki Turlu Sistem*, TÜSİAD, Nisan 1996.

ların bir hayli dağınık olduğu partiler rejiminde birinci turda mutlak çoğunluğun bir aday tarafından sağlanması istisnai bir durum olduğundan, milletvekillerinin belirlenmesi seçim çevrelerinin çok büyük bir kısmında ikinci turda gerçekleşir.

Bu iki özellik siyasi nitelikte bir dizi sonucun ortaya çıkmasına yol açar:

1- İkinci turda seçmenlerin çoğunluğunun bir bölümü ikinci olarak tercih ettikleri, diğer bölümü de üçüncü, hatta eğer varsa dördüncü, olarak tercih ettikleri partiyi açıklama fırsatını bulurlar. Dolayısıyla milletvekilliklerinin partiler arasındaki dağılımı seçmenlerin salt 1. tercihlerini değil, 2. ve 3. tercihlerini de dikkate alan bir seçim mekanizması ile belirlenir. Bu mekanizma, ikinci tercih oyları düşük kalan partilerin parlamentodaki sandalye paylarının 1.tercihler düzeyindeki oy oranlarının altında temsil edilmelerine neden olur.

2- Sistem tabanları siyaseten birbirine yakın olan partileri ittifak yapmaya teşvik eder. İkinci turda kazanabilmek için birinci turda alınan oylara ek olarak ikinci tura kalamayan ya da ittifak politikası icabı katılmayan partilerin seçmenlerinin oylarının olabildiğince büyük kısmını kazanmak gerekir. İttifak yapmayı reddeden bir partinin karşısında ittifak yapan partiler varsa, bu partinin dar bölgelerde kazanma şansı ittifak yapan partilere göre zayıflar. Dolayısıyla, her parti diğerlerinin ittifak yapacağı ihtimalini düşünerek kendisi de ittifak arayışına girer.

3-Partilerin ittifak yaparak seçime girmeleri aynı zamanda koalisyon almaşıklarının seçimden önce belirginleşmesi demektir. Seçimlerin sonucunda çoğunluğu kazanan ittifak, diğer ittifaklara göre daha büyük seçmen desteğine sahip olan ittifaktır. Kurulacak koalisyon hükümetinin bu destek sayesinde siyasal istikrarı sağlama şansı daha yüksektir.

4- Türkiye koşullarında, iki partili merkez-sağ, merkez-sol ya da merkezsağ-merkezsol koalisyonların iktidara gelme şansı mevcut sisteme oranla son derece yüksektir.

Bu çalışmanın kalan bölümünde esas olarak bu sonuçların kurulan bir simülasyon modeli aracılığı ile sınanması yapılacaktır. Ama önce İki Turlu seçim sisteminin uygulanmakta olan iki farklı almaşığının karşılaştırmalı bir değerlendirmesini yaparak yolumuza devam etmemiz gerekiyor.

2.2. Sistemin İki Değişik Uygulaması

Bu farklı iki alması ikinci tura katılmaya hak kazanan partileri belirleyen kurala ilgilidir. Sistemin Fransa kökenli birinci versiyonunda ikinci tura her seçim çevresinde kayıtlı seçmen sayısının belli bir oranının üzerinde oy alan tüm partiler ka-

tılabilirler. Bu oran Fransa'da halen % 12.5 olarak uygulanmaktadır. Birinci turda katılımın % 70-75 civarında olması durumunda ikinci tur barajı geçerli oyların % 16-17'sine karşılık gelir. Bundan böyle bu alması **"çok partili alması"** adıyla anılacaktır. Bu kural çerçevesinde Türkiye koşullarında, seçim çevrelerinin ezici çoğunluğunda ikinci tura fiilen en az 2, en çok 3 parti kalabilmektedir.¹⁰

İki turlu seçim sisteminin daha çok yeni demokrasiye geçen eski sosyalist ülkelerde¹¹ uygulanan ikinci almasığında, ikinci tura en çok oy alan iki parti katılır. Bu alması da **"iki partili alması"** adıyla anılacaktır.

Bu iki almasıktan hangisinin Türkiye'ye daha uygun olacağı tartışmaya açıktır. İkinci turda "çok parti" ile "iki parti" almasıklarının karşılaştırmasını bir dizi kıstasa göre yaparak aralarında bir tercih yapmaya çalışabiliriz. Bu amaçla dört kıstasa göre bir karşılaştırma yapılabilir:

- 1- Partiler arasında ittifakları teşvik.
- 2- İki partili koalisyonların gerçekleşmesini kolaylaştırma.
- 3- Milletvekili sayısı bakımından seçimi özellikle bazı partilerin aleyhine sonuçlandırma.
- 4- İkinci turda seçime katılımı teşvik etme.

Bu dört kıstasın ilk ikisi seçim sistemi reformu açısından önemli, diğer ikisi ise nisbeten ikincildir.

Burada simülasyon modeli ile yapılan ayrıntılı çözümlemelerin sonuçlarının aktarılmasıyla yetinilecektir. Çözümlemelerin ayrıntıları Ek 6'da yer almaktadır.

1- İttifakların teşviki

Söz konusu iki almasığın ne ölçüde ittifakları teşvik ettiğinin değerlendirilebilmesi için önce ittifakların iki turlu sistemde nasıl işlediğini ve simülasyon modelinde nasıl ele alındığını açıklamak gerekir. İki Turlu seçim sisteminde ittifak yapmayı kararlaştıran partiler milletvekili sayılarını maksimize edebilmek için ikinci tura katılmaya hak kazanmış olsalar bile birbirlerinin lehine çekilmeyi peşinen kabul ederler. Oyunun kuralı ittifak yapan partilerden hangisi önde ise, diğerinin (ya da diğerlerinin) o seçim çevresinde ikinci tura katılmaya hak kazanmış olmasına rağmen çekilmesi şeklindedir. Genel olarak da, ikinci turdan çekilen ya da zaten ikinci tura kalamamış olan parti, ittifak yaptığı partinin ikinci turda yarıştığı seçim çevrelerinde bu partiye oy verilmesi çağrısını yapar. Tabii bu davranış karşılıklıdır.

¹⁰ 1995 genel seçimlerindeki oy dağılımı ile iki turlu sistem simüle edildiğinde, 22 seçim çevresinde seçim birinci turda sonuçlanmakta, ikinci tur 331 seçim çevresinde ikili yarışa, 147 seçim çevresinde üçlü yarışa sahne olmaktadır. Bu simülasyonda FP-MHP, ANAP-DYP ve DSP-CHP ittifaklarının yapıldığı varsayılıyor. DSP ile CHP ittifak yapmayı tek başlarına seçime girecek olsalardı, ikili yarış 301, üçlü yarış 170, dördü yarış sayısı ise sadece 7 olacaktı.

¹¹ İki turlu seçim sisteminin dünyadaki uygulamaları için, bkz. S. Gürsel, Seçim Sistemi Tartışması ve İki Turlu Sistem, TÜSİAD, Nisan 1996, Ek 4.

Simülasyon modelinin işleyişi açısından ittifaklar, partilerin ikinci tercihi olmadığını söyleyen "sadık" seçmenleri ile ikinci tercihinde kararsız olduğunu söyleyen seçmenlerini ittifak yapılan partiyi ikinci turda desteklemesi şeklinde tasarlanmıştır. İttifaka girmeyen partilerin bu kategorideki seçmenleri, partilerinin (birinci tercihleri anlamında) ikinci tura kalamadığı seçim çevrelerinde sandığa gitmezler.

Yapılan deneyler (EK 6) "çok partili" almasığın, "iki partili" almasığa oranla partiler arası ittifakları daha net bir şekilde teşvik ettiğini gösteriyor. Kullanılan yöntem kısaca şöyledir:

Önce bir oy dağılımı belirlenir. Bu oy dağılımında "çok partili" almasığta hiçbir partinin ittifak yapmadığı varsayımı altında sandalye dağılımı hesaplanır. Ardından iki partinin ittifak yapmaya karar verdiği, buna karşılık diğer partilerin önce ittifak yapmadıkları, ardından da büyük kayıplara uğramamak için ittifaklar yaptıkları kabul edilir. Her iki aşama için aynı oy oranlarında sandalye dağılımı yeniden hesaplanır. Herhangi bir iki partili ittifakın her iki partisnin de sandalye sayısında artış varsa bu iki partinin ittfak yapmakta nesnel çıkarları olduğu, dolayısıyla ittifak yapmaya teşvik edildikleri sonucuna varılır. Eğer iki parti ittifak yapıyorsa, diğer partiler de daha az sandalye kaybına uğramak için ittifak yapmak zorundadırlar.

İkinci olarak aynı oy dağılımında bu kez "iki partili" almasığ için sandalye sayıları ittifaksız ve ittifaklı senaryolarda hesaplanır. Sonuçta iki almasığtan birisinde ittifak yapan iki partinin sandalye kazançları diğerine oranla belirgin bir şekilde daha yüksekse bu almasığın partiler arası ittifakları daha net şekilde teşvik ettiği kabul edilir.

Karşılaştırma iki farklı oy dağılımı ve iki farklı ittifak grubu denenerek yapılmıştır (bkz. EK 6). "Çok partili" almasığta ANAP ile DYP ittifak yaptıkları takdirde (buna karşılık FP, MHP ile; DSP, CHP ile ittifak yapmaktadır), hiçbir partinin ittifak yapmadığı senaryoya göre 33-36 daha fazla sandalye kazanırlar. En büyük kayıp FP'de, ondan sonra da DSP'de ortaya çıkmaktadır. FP ittifaksız kaldığı durumda 52, ittifak yaptığında (MHP ile) 42 sandalye kaybeder; DSP ise ittifak yapmadığı takdirde 38, CHP ile ittifak yaptığında 21 sandalye kaybeder. Diğer partiler ittifaka gitmedikleri takdirde belirtildiği gibi sandalye kayıpları artmaktadır.

DYP, FP ile ittifak yaptığı takdirde (buna karşılık ANAP, DSP ile ittifak yapmaktadır) DYP ittifaksız senaryoya göre hiç sandalye kazanamamakta, buna karşın FP çok daha az sandalye kaybetmektedir. ANAP sandalye kazanmakta ama bu kazanç DYP ile ittifak senaryosuna kıyasla 10 adet daha düşük olmaktadır. Buna karşın, DSP, ANAP ile ittifak yaparak sandalye sayısını CHP ile ittfaka kıyasla arttırmaktadır. Deneylerin ayrıntıları için okuyucu Ek 6'ya başvurabilir.

"Çok partili" almasığ deneylerinin sonucu, oy dağılımı veri iken, **DYP ve**

ANAP'ın en yüksek sandalye sayılarına aralarında ittifak yaparak ulaştıkları şeklindedir. Bu senaryoda bu iki partinin diğer ittifak senaryolarına ya da ittifaksız senaryoya göre sandalye kazançları çok yüksektir. ANAP ile DYP ittifak yaptıkları takdirde, diğer partiler ittifaksız senaryoya oranla kaçınılmaz olarak sandalye kaybederler. Ancak bu kayıplarını asgariye indirmek istiyorlarsa ittifak yaparak seçime girmek zorundadırlar.

"İki partili" almasıık deneylerinde yine DYP ile ANAP ittifak yaparak sandalye sayılarını arttırabiliyorlar. Ancak bu kez kazançları çok düşüktür: DYP 2, ANAP 5 sandalye kazanır. Bunun nedeni, "iki partili" uygulamada DYP ile ANAP ittifak yapmadıkları durumda zaten kazanabilecekleri maksimum sandalye sayısına çok yaklaşmalarıdır (bkz. Ek 6, Tablo a-3).

Sonuç olarak "çok partili" almasıığın ittifakları daha belirgin bir şekilde teşvik ettiği öne sürülebilir. Bununla birlikte "iki partili" almasııkta teşvik zayıflasa da yine de vardır.

"Çok partili" almasııkta herhangi bir nedenle partiler ittifak yapmazlarsa, seçmenin istikrarlı bir hükümet çıkarma olasılığı büyük ölçüde düşer. Bu durumda seçim sonucu dar bölgede tek turlu çoğunlukçu sistemin sonuçlarına yaklaşmakta, oy dağınıklığı nedeniyle de sandalye dağılımı mevcut d'Hont sistemine çok yakın sonuçlar vermektedir. "İki partili" almasııkta ise partiler ittifak yapmasalar bile, ikinci turda tüm seçim çevrelerinde iki parti yarıştığından, seçmen oylarını sandıkta birleştirme fırsatını yakalamakta ve istikrarlı koalisyon hükümetlerinin kurulma şansı artmaktadır. İki turlu sistemde partilerin ittifak yapmamaları rasyonel değildir. Partilerin, en azından ikisinin, rasyonel davranacağına güveniliyorsa, "çok partili" almasıık daha uygun olacaktır.

2- İki partili koalisyonları kolaylaştırma

Bu çalışmanın esas konusu iki partili koalisyonların gerçekleşme şansını arttıracak sistem değişikliğinin araştırılmasıdır. 3. Bölümde bu konu ikili ittifakların çoğunluğu sağlamaları için gereken asgari oy oranları araştırılarak incelenecektir. "Çok partili" almasıık ile "iki partili" almasıık söz konusu asgari oy oranları açısından karşılaştırıldığında, iki almasıık arasında hemen hemen bir farkın olmadığı görülüyor. İttifaklara göre bu fark çoğunlukla sıfır çıkmakta ya da "iki partili" almasıığın lehine 1 puanla sınırlı kalmaktadır (bkz. Ek 6). Bu kıstas düzeyinde iki almasıık arasında net bir tercih yapmak olanaklı değildir. Her iki uygulamanın da hemen hemen aynı ölçüde yönetim istikrarını yakalama şansını verdiği söylenebilir.

3- Partiler arasında ayrımcılık

Tek tek partilerin sandalye sayıları açısından iki alması Ek 6'da yer alan senaryolar çerçevesinde incelendiğinde şu gözlemleri yapmak olanaklıdır:

FP açısından "çok partili" seçenek belirgin bir şekilde daha uygundur.

Bu sonuç çok şaşırtıcı değildir. Daha ilerde açıklanacağı gibi, bir kere FP bu alması çok daha fazla sayıda seçim çevresinde ikinci tura kalabilmektedir. İkincisi, 2. tercih oyları düşük bir partinin ikinci tura ikiden fazla partinin katıldığı seçim çevrelerinde salt çoğunlukla kazanma şansı, iki partinin katıldığı ve kazanmak için mutlak çoğunluğun gerektiği ikinci tur yarışlarına oranla net bir şekilde daha yüksektir.

ANAP açısından aksine "iki partili" alması uygundur. ANAP ikinci parti olabildiği ve 2. tercih oyları yüksek olduğu sürece bu sonuç geçerlidir.

DYP açısından net bir tercih yapmak olanaksızdır. 1995 oy dağılımında ANAP ile ittifak yaptığı "çok partili" alması, FP ile ittifak yaptığı "iki partili" alması lehinedir. Oy oranında bir miktar düşüşün varsayıldığı durumda ise yine ANAP ile ittifak yaptığı "çok partili" alması, FP ile ittifak yaptığı da "iki partili" alması lehinedir. Ancak, DYP'nin ANAP ile ittifak yaptığı sandalye sayısını maksimize ettiği dikkate alınırsa, sonuç olarak DYP'nin "çok partili" alması tercih edeceği düşünülebilir.

DSP açısından da belirsizlik söz konusudur. 5 senaryodan üçünde "çok partili", ikisinde "iki partili" uygulama DSP'nin lehine sonuçlanmaktadır.

"Çok partili" uygulama net bir şekilde CHP'nin lehinedir. Özellikle de merkez sol ittifakında, DSP ile CHP arasındaki sandalye dağılımı "çok partili" uygulamada daha dengeli olmaktadır.

MHP için ise biraz tartışmalı da olsa "iki partili" alması daha uygundur. Bu partinin sandalye sayısı denenen 5 senaryonun dördünde "iki partili" alması daha yüksek çıkmaktadır.

Görüldüğü gibi iki farklı ikinci tura kalma kuralı arasında bir tercih yapmak söz konusu olduğunda partiler arasında tam bir mutabakat sağlamak olanaklı değildir. İki türlü sistemin partiler arasında ciddi olarak tartışılmaya başlandığı bir ortamda, FP'nin ve DSP'nin, hatta DYP'nin onayı "çok partili" almasının kabulünü gerektirecektir.

4- İkinci turda katılımı teşvik

İkinci tura katılım "çok partili" alması % 81-86, "iki partili" alması % 76-81 aralığında gerçekleşmektedir. Birinci almanın lehine bir fark olması beklenen bir sonuçtur. Çok sayıda seçim çevresinde ikinci turda 3 parti yarıştığından katılım da-

ha yüksek olmaktadır. Ama fark oldukça düşüktür ve bir tercih yapmak için yeterli değildir.

Görüldüğü gibi karşılaştırma, iki alması arasında net bir tercih yapmamızı sağlayacak bulgular vermemektedir. **Bununla birlikte bu çalışmada "iki partili" alması esas alınacaktır.** Bu tercihin esas nedeni simülasyon modelinin işletilmesinde bu alması kullanılan 2. tur oy dağılım yöntemi bakımından daha güvenilir olmasıdır. Dolayısıyla teknik bir neden söz konusudur ve tercihin gerekçesi 4. Bölümde açıklanacaktır. Konuya tekrar dönmek koşuluyla bu aşamada "çok partili" alması kullanılan oy dağılım yönteminin verdiği sandalye sayıları ile "iki partili" alması kullanılan yöntemin verdiği sandalye sayıları arasında farkın niteliksel sonuçları etkilemeyecek kadar düşük olduğunu bir kez daha hatırlatalım (bkz Ek 5).

Konuyu noktalamadan önce şunu da hatırlatmakta yarar var. İki turlu sistem tecrübesine sahip olmayan Türkiye’de, kuralın basitliği, seçmeni ikili koalisyonlar arasında tercih yapmaya daha fazla zorlama gibi nedenlerle ikinci tura en çok oy alan iki partinin kalması kuralının daha uygun olacağı düşünülebilir. Bununla birlikte, ikinci tura çevre barajını aşan tüm partilerin katılmaya hak kazanması kuralının da sistemden beklenen sonuçları esas olarak değiştirmeyeceği bilinmelidir. Bir başka deyişle, **parlamentoda iki turlu seçim sistemini benimseme yönünde bir çoğunluk olduğu takdirde, sistemin iki farklı uygulaması konusunda bir anlaşmazlığın, sistemin bensenmesini engelleyecek bir kamplaşmaya dönüştürülmesi, sistemi destekleyen partiler açısından rasyonel olmayacaktır.**

2.3. Nisbi Takviyeli İki Turlu Seçim Sistemi

Türkiye için önerilen seçim sisteminde iki turlu sisteme nisbi bir takviye yapılmaktadır. 550 milletvekilinin 500 tanesi dar bölge seçim çevrelerinde iki turlu sistemle seçilirken, 50 tanesi ülke düzeyinde oluşturulan seçim çevresinden basit nisbi sistemle (Hare kotası artı en büyük kalan formülü) belirlenmektedir. Bu nisbi takviyenin bir dizi gerekçesi vardır. Bu gerekçeleri açıklamadan önce bu tür karma sistemlerin modern seçim sistemlerinde yaygın olarak kullanıldıklarını belirtelim. Siyaset bilimci Lijphart da 27 istikrarlı demokratik ülkenin seçim deneyimini inceledikten sonra seçim sistemi tasarımcılarına yaptığı en net öneri iki katlı karma bir sistemin kullanılması şeklindedir.¹² Bu tür sistemlerin iki katlı olarak adlandırılmasının nedeni seçim çevrelerinin tabanda dar bölgelerden, yukarıda da ülke ya da bölge düzeyindeki geniş seçim çevrelerinden oluşturulmasıdır.

Türkiye açısından iki turlu sisteme sınırlı bir nisbi takviye yapmanın gerekçele-

¹² Lijphart Arend, *Electoral Systems and Party Systems: A Study of Twenty-Seven Democracies 1945-1990*, Oxford University Press, 1994.

ri şöyle açıklanabilir:

1- Ülke genelinde belirlenen 50 sandalye, parti yönetimlerine yararlanmak istedikleri kimi uzmanları parlamentoya seçtirme olanağını verecektir. Seçim sistemi değişip dar bölgeye geçildiğinde, siyasal yaşamdan gelmeyen, dolayısıyla da yerel düzeyde tanınmayan ve desteğe sahip olmayan siyaset dışı uzmanların da bu şekilde seçilmeleri daha uygundur. Zaten aksi taktirde seçilme şansları pek yüksek olmayabilir.

2- Anayasamızın değiştirilen 65. maddesinde, bilindiği gibi, seçim sisteminin "temsilde adalet" ve "yönetimde istikrar" ilkelerini beraberce gözetmesi öngörülmüştür. Bu iki hedefin birden gerçekleşmesi olanaksızdır. Bu nedenle de madde oldukça tartışmalıdır. Bununla birlikte nisbi takviye en azından ülke barajını 50 sandalye için efektif olarak % 2 civarına indirdiğinden, "temsil" bir ölçüde sağlanmaktadır. "Yönetimde istikrar" öncelikli amaç olarak kabul edilirse, nisbi takviyenin sınırlı tutulması gerekir.

3- İki turlu dar bölge seçim sistemlerinin genel bir zaafı söz konusudur. Partiler zayıf oy desteğine sahip oldukları dar bölgelerde kazanma şansının olmadığını düşündüklerinden, bu bölgelerde genel olarak siyasal çalışmaya, özel olarak da seçim kampanyasına teşvik edilmezler. Sisteme söz konusu nisbi takviye getirildiğinde, birinci turda ülke genelinde alınacak oy oranı bu 50 sandalye ile birlikte önem kazanacağından, partilerin güçlü-zayıf ayırımı yapmaksızın tüm bölgelerde çalışma yapmaları kaçınılmaz olacaktır.

Sonuç olarak, Türkiye için önerilen seçim sistemi modeli "**Nisbi Takviyeli İki Turlu Dar Bölge**" sistemidir. Bu sistemde 550 sandalyenin 50'si ülke genelinde nisbi sistemle, 500'ü tek sandalyeli dar bölgelerde iki turla belirlenir. Birinci turda geçerli oyların mutlak çoğunluğunu kazanan aday çıkmadığı takdirde seçim ikinci tura kalır. Bu tura en çok oy alan iki partinin adayı katılır. Çalışmanın kalan bölümünde bu sistem değerlendirilecektir.

3. Nisbi Takviyeli İki Turlu Sistemin Değerlendirilmesi

İlk değerlendirme bu çalışmanın esas amacını oluşturan istikrarlı yönetimlerin gerçekleşmesiyle ilgilidir. Bununla birlikte, iki konuda daha önerilen sistemi değerlendirmekte yarar vardır. Birincisi, tek parti iktidarlarının bu sistemde şansı nedir, tek parti iktidarları oy oranları itibarıyla meşruiyet sorunları yaratır mı sorularına yanıt aramaktır. İkincisi, iki turlu sistemde başarıyı belirleyen etkenlerin araştırılmasıdır.

3.1. Önerilen Seçim Sisteminin Yönetim İstikrarı Açısından Sınanması

Yönetimde istikrarın ortak bir program üzerinde anlaşmış (en azından genel

hatlarıyla) iki partili koalisyon hükümetleri tarafından çok daha kolay sağlanacağı başlangıçta belirtilmişti. Kuşkusuz, siyasal istikrar başka koşullar da gerektirir. Siyasette çürümenin önüne geçilmesi ve siyasetçi kalitesinin yükselmesi, toplumun demokrasi kültürünün olgunlaşması bu koşulların başlıcalarıdır. Ancak iki turlu seçim sisteminin önerilmesinin temelinde yatan en önemli sav, iki partili koalisyonların en azından istikrar için zorunlu çerçeveyi oluşturacağı ve istikrarın gerçekleşmesini kolaylaştıracağı şeklindedir. Bu önerme kabul edildiğinde, iki turlu sistemin mevcut sisteme oranla yönetimde istikrarın yakalanmasını kolaylaştırıp kolaylaştırmadığını görebilmek için, hangi sistemde iki partili koalisyonların parlamentoda çoğunluğu elde etme şansının daha yüksek olduğunu araştırmak yeterlidir. Birinci bölümde 6 farklı ikili koalisyonun çoğunluğu kazanması için mevcut sistemde gereken asgari oy oranları hesaplanmıştı (bkz. Tablo 1).

Bu kez aynı koalisyon çoğunlukları için nisbi takviyeli iki turlu sistemde gereken asgari oy oranları hesaplanmaktadır. Bu hesaplamada iki turlu sistemin "iki partili" alması, ikinci tur oy dağılımları için de açıklanmış tercihler yöntemi kullanılmaktadır. İkinci bölümde "çok partili" ile "iki partili" alması arasında söz konusu asgari oy oranları bakımından farkların ihmal edilebilir düzeyde olduğu gösterilmişti. Öte yandan açıklanmış tercihler yönteminin, analojik yöntemle kıyasla daha güvenilir olduğu, kaldı ki sandalye sayıları itibarıyla ortaya çıkan farkların da çok sınırlı kaldığı Bölüm 4'de ve Ek 5'de gösterilmektedir.

Tablo 2'de her iki seçim sisteminde ikili koalisyonların çoğunluğu için gereken oy oranları karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tabloda yine aynı 6 adet ikili koalisyon hükümeti öngörülmektedir. Bu senaryoların herbiri için karşı ittifaklar söz konusudur ve bu ittifaklar tabloda belirtilmiştir. Örneğin ANAP ve DSP (senaryo 1) ittifak yaptığında, karşısında FP-DYP-MHP ittifakını bulmakta, CHP ile HADEP ise seçime tek başlarına girmektedir. DSP ve CHP ittifak yaptığında (senaryo 3) karşısında FP-MHP ve ANAP-DYP ittifaklarını bulur. Son bir örnek: FP ve DYP ittifak yaptığında (senaryo 5) karşısında ANAP-DSP ittifakını bulur. Bu senaryoda DSP-CHP ittifakı da düşünülebilir. İlginç bir şekilde, oy dağılımı aynı kalmak koşuluyla, bu senaryoda DSP-CHP ve ANAP-MHP ittifakları öngörüldüğünde sandalye dağılımında hiçbir değişiklik olmamaktadır.

Bu ittifaklar doğal olarak iki turlu seçime özgüdür. Tablo 2'de birinci sütunda yer alan mevcut sistemin sonuçları herhangi bir ittifaka (oy birleştirmesine) bağlı olmayıp, koalisyon partilerinin tek tek ülke genelindeki oy oranları ve sandalye toplamlarından ibarettir. Mevcut seçim sistemine ilişkin oy oranlarının 6 partinin ülke barajını geçtiğini varsaydığını bir kez daha hatırlatalım.

Tablo 2
İki Partili İrtifakların Mecliste Mutlak Çoğunluğu Elde Edebilmeleri İçin
Gerekten Aşgari Oy Oranları.

	Mevcut Seçim Sistemi (Barajlı d'Hont)		Nisbi Takviyeli iki turlu seçim sistemi (İki partili alması)		İki Turlu Sistem 1. Tur Oy oranı (eksi) d'Hont sistemi oy oranı
	1 Oy Oranı	2 Sandalye Sayısı	3 1. tur oy oranı / 2. tur oy oranı	4 Sandalye Sayısı	
Senaryo 1 <u>ANAP - DSP Çoğunluğu</u> FP-DYP-MHP CHP HADEP	% 46	278	% 36.5 / % 48.8	281	-9.5
Senaryo 2 <u>ANAP - DYP Çoğunluğu</u> FP-MHP CHP-DSP HADEP	% 44	286	% 35 / % 42	286	-9.0
Senaryo 3 <u>DSP - CHP Çoğunluğu</u> ANAP-DYP FP-MHP HADEP	% 48	278	% 38 / % 49.7	284	-10.0
Senaryo 4 <u>FP - ANAP Çoğunluğu</u> DYP-MHP DSP-CHP HADEP	% 42	277	% 39 / % 47.2	281	-3.0
Senaryo 5 <u>FP - DYP Çoğunluğu</u> ANAP-DSP CHP HADEP MHP	% 42	277	% 39 / % 47.9	283	-3.0
Senaryo 6 <u>FP - MHP Çoğunluğu</u> ANAP-DHP DSP-CHP HADEP	% 42	276	% 41 / % 51.4	283	-1.0

Sonuçlar son derece çarpıcıdır. **Merkez sağ, merkez sol ve merkez sağ-merkez sol koalisyonlar, nisbi takviyeli iki turlu sistemde, mevcut seçim sistemiyle kıyaslanmayacak ölçüde daha yüksek gerçekleştirme şansına sahiptir.** Senaryoları tek tek ele alarak tartışalım.

Senaryo 1'de **ANAP-DSP** koalisyonu söz konusudur. Oy dağılımının tasarımında, 1995 seçimlerinde iki parti arasında ortaya çıkan 5 puanlık oy oranı farkı esas alınmaktadır. (diğer partilerin oy oranları için bkz Tablo 1A ve 2A). Mevcut seçim sisteminde ANAP ve DSP sırasıyla % 25.5 ve % 20.5 olmak üzere toplam % 46 oranında oy aldıkları takdirde çoğunluğu yakalayabiliyorlar. Bu oranlara ulaşabilmeleleri için 1995'e kıyasla herbirinin oy oranlarını 6 puan arttırmaları gerekir. Böylesine olağanüstü bir artışın olanaksızlığı aşıkardır.

İki turlu sistemde ise ANAP ile DSP'nin toplamda % 36.5 oy oranını yakalamaları (partilerin oy oranları ve sandalye sayıları için bkz. Tablo 2 A) ve seçime ittifakla girmeleri yeterlidir. 1995 genel seçimlerinde iki partinin toplam oyu % 33 idi (BBP'nin 1994'deki % 1.4 oyu ANAP'ın oy oranından (%19.7) çıkartılıyor, kalanı DSP'nin % 14.7 oyuna ekleniyor). Dolayısıyla gereken toplam oy artışı 3.5 puandan ibarettir. Mevcut sistemde ise gereken toplam oy artışı 12 puandı. Aradaki 9.5 puanlık fark "olamaz" ile "olabilir" arasındaki farkın göstergesidir.

Bununla birlikte ANAP ile DSP arasındaki sandalye dağılımı oldukça dengesizdir (ANAP 225, DSP 56 sandalye, Tablo 2 A). Bu dengesizliğin başlıca iki nedeni var. İlki aradaki oy farkıdır. Nitekim oy oranı farkı 1 puana indirildiğinde DSP 32 sandalye kazanmakta (toplam 88 sandalye), ANAP ise 40 sandalye kaybetmektedir (toplam 185 sandalye). Ancak asgari toplam oy oranı da 1.5 puan artarak % 38'e çıkmaktadır: ANAP % 19.5 , DSP % 18.5. Bu durum ikinci nedenle ilgilidir. İki turlu sistemde, veri oy oranında, daha fazla sandalye kazanmayı etkileyen faktörler, 2. dereceden tercih oranının yüksekliği ve ülke düzeyinde daha türdeş oy dağılımıdır. Bu konu daha aşağıda incelenecektir. Şimdilik her iki faktör açısından da ANAP'ın DSP'ye oranla daha avantajlı olduğunu belirtmekle yetinelim.

Senaryo 2'de **ANAP-DYP** hükümeti söz konusudur. Mevcut sistemde gereken asgari oy oranı % 44'dür. 1995 seçimlerinde iki parti (ANAP'tan BBP oyları düşüyor) toplam % 37.5 oranında oy almışlardı. Son üç yılda aradaki 6.5 puanlık farkı kapadıklarına ilişkin hiç bir belirti yoktur. En azından yapılacak ilk seçimde toplam % 44'e erişemeyecekleri kesindir. Buna karşın iki turlu sistemde olabilirliği en yüksek alması bu merkez sağ koalisyondur. Gereken toplam asgari oy oranı % 35 gibi oldukça düşük bir orandır. Bu iki parti iki turlu seçim sistemine ittifakla girdikleri takdirde çoğunluğu elde etmeleri son derece yüksek bir ihtimaldir. Asgari oy oranının düşüklüğü yukarıda değinilen iki faktörle ilgilidir. Gerek ülke düzeyinde türdeş oy dağılımı gerek 2. dereceden tercih edilme bakımından bu iki parti en iyi konuma sahip görünmektedirler.

Tablo 2A. Tablo 2'deki senaryoların iki turlu sistem için oy ve sandalye dağılımları

		FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Senaryo 1	Oy dağılımı	21.5	14.5	20.75	15.75	11	4	10.5
	Sandalye dağılımı	143	76	225	56	14	8	28
Senaryo 2	Oy dağılımı	22.5	17.5	17.5	15	11	4	10.5
	Sandalye dağılımı	145	152	134	61	21	8	29
Senaryo 3	Oy dağılımı	17	14.5	14.5	21	17	4	10.5
	Sandalye dağılımı	85	78	53	224	60	10	40
Senaryo 4	Oy dağılımı	21	18	18	15	11	4	11
	Sandalye dağılımı	125	140	156	63	22	8	36
Senaryo 5	Oy dağılımı	21.5	17.5	18.5	15	11	4	10.5
	Sandalye dağılımı	135	148	149	58	22	8	30
Senaryo 6	Oy dağılımı	26	13	14	15	11	4	15
	Sandalye dağılımı	209	79	61	103	16	8	74

Senaryo 3'de DSP-CHP hükümeti söz konusudur. Mevcut sistemde bu iki partinin parlamentoda çoğunluğu elde edebilmesi için % 48 oranında oy toplamaları gerekiyor. Türkiye'de seçmenlerin siyasal kimlikleri, ideolojik eğilimleri vb. unsurlar dikkate alındığında, bu oy oranını yakalamanın merkez sol için günümüzde olanaksız olduğu gibi, uzun dönemde de olanaksız olduğu açıktır. Buna karşın iki turlu sistemde asgari oy oranı % 38'e düşmektedir. Gerçi bu oran da merkez solun günümüzdeki oy potansiyeli bakımından olanaksız gibidir. **Ancak gelecekte merkez sol iktidarın tek şansının iki turlu sistem olduğu da açıktır.** Merkez sol bilindiği gibi tarihinin en yüksek oyunu CHP ile 1977 seçimlerinde % 42 ile yakalamıştı. Dolayısıyla % 38 oy oranı merkez sol açısından olanaksız bir hedef değildir. Kaldı ki, DSP ve CHP'de bir yükselişin (1. dereceden tercih oyları itibarıyla), bu partilerin 2. dereceden tercih oylarında bir yükselişle beraber gideceğini tahmin edebiliriz. Bu durumda merkez sol çoğunluk için gereken asgari oy oranı da düşecektir.

Bu senaryonun tartışılması gereken bir yönü de sandalye dağılımı bakımından DSP ile CHP arasındaki dengesizliktir. DSP'nin 224 sandalyesine karşılık CHP 60 sandalye kazanabilmektedir (Tablo 2A). Senaryo 1'de açıklandığı gibi burada da başlıca iki neden söz konusudur. Bir kere senaryoda DSP'nin CHP'den 4 puan önde olduğu kabul edilmiştir. Bu fark 1995 seçimlerindeki farktır. İkincisi, DSP'nin 2. dereceden tercih oyu % 7.7 iken, CHP'nin ki % 5.3'tür (bkz. s.49, Tablo 4, "Toplam" sütunu). CHP'nin oy oranını % 21.5'e çıkartıp, DSP'ninkini % 17.5'e çektiğimizde, CHP'nin sandalye sayısı 47 adet artarken, DSP 53 sandalye kaybeder. Görüldüğü gibi sandalye farkı azalmakta, ancak CHP'nin 4 puan önde olmasına rağmen DSP 64 sandalye daha fazla kazanmaktadır (171'e 107). Bu eşitsizlik 2. dereceden oy oran-

larındaki farktan kaynaklanmaktadır. Daha somut olarak açıklamak gerekirse, ikinci turda merkez sağ daha çok DSP'yi desteklemektedir. Bu senaryoda DSP ile CHP'nin karşı karşıya geldiği ikinci tur yarışı sayısı 188 olmakta ve bunların çoğunu DSP kazanmaktadır. **Merkez solda daha dengeli bir sandalye dağılımının olması için CHP'nin 2. dereceden tercih oylarını arttıracak bir strateji izlemesi gerekir.**

Senaryo 4 (FP-ANAP koalisyonu) ve **Senaryo 5'i (FP-DYP koalisyonu)** birarada ele alabiliriz. Bu iki senaryonun ortak yönü bir merkez sağ parti ile "İslamcı" partinin hükümet kurmasıdır. Mevcut seçim sisteminde bu koalisyonun çoğunluğu için gereken asgari oy oranı her iki alması için de % 42'dir ve bu tüm oranların arasında en düşüğüdür. 1995 genel seçiminin gündeme getirdiği oy dağılımlarında erişilmesi yüksek olasılığa sahip bir oy oranıdır; her iki senaryoda da MHP'nin de barajı geçtiğinin varsayıldığı unutulmamalıdır (Tablo 1 A, Senaryo 4-1 ve 5-1).

Buna karşılık iki turlu sistemde en yüksek oy oranı gerektiren koalisyonlar (FP-MHP koalisyonu hariç) bu iki koalisyondur: Gereken asgari toplam oy oranı her iki alması için de % 39'dur. Elbette bu oy oranının erişilebilirliği de çok yüksek bir ihtimaldir. Salt bu oranlara bakarak iki sistem arasında merkez sağ - islamcı koalisyonlar açısından bir fark olmadığı sonucuna varılabilir. **Aslında aralarında çok büyük iki niteliksel fark söz konusudur.**

Birincisi iki turlu sistemde ittifak seçimden önce (en kötü ihtimalle iki tur arasında) yapılmakta ve seçmenler, özellikle de merkez sağ partinin seçmenleri ittifakı bilerek oy kullanmaktadırlar. Bu demokratik meşruiyet açısından son derece önemlidir. Nisbi karakterli d'Hont sisteminde ise her parti tek başına iktidara geliyor havasını yaymakta, merkez oyları toplamak için kimi koalisyon almasıklarını kesinlikle dışladığını ilan etmekte ama seçim sonuçlandıktan sonra seçmenlerinin eğilimlerini dikkate almadan çeşitli koalisyon arayışlarına girebilmektedir. Bu davranış türünün meşru olmadığı gibi, toplumda demokrasi dışı müdahaleleri de kışkırtan bir zemin yarattığı bilinmektedir.

İkincisi, **her iki senaryoda da FP birinci turda sırasıyla 3 ve 4 puan farkla birinci parti olduğu halde (Tablo 2 A) sandalye sayısı itibarıyla merkez sağ parti büyük farkla birinci olmaktadır:** FP-ANAP ittifakında, ANAP 156, FP 125 sandalye kazanmakta (oy oranı farkı 3 puan); FP-DYP ittifakında, DYP 148, FP 135 sandalye kazanmaktadır (oy oranı farkı 4 puan). İki turlu sistemle mevcut sistem arasındaki diğer bir niteliksel fark buradadır. Bu eşitsizliğin nedeni pek çok kez belirtildiği gibi 2. dereceden tercih oylarındaki farklılıktır. FP % 4.9 ile en düşük 2. dereceden tercih oyuna sahip partidir (HADEP hariç). Buna karşın ANAP'ın 2. dereceden tercih oranı % 12.4, DYP'nin ki % 12.7'dir. **Dolayısıyla bu eşitsizlik bir**

haksızlık değil, seçmen tercihlerinin bir sonucudur. İki türlü sistem salt birinci tercihlerle yetinmeyip diğer tercihleri de dikkate alan mekanizmalara sahip olduğundan, toplumsal konsensüse çok daha yakın sonuçlar verebilmektedir. Bu koşullarda kurulacak bir merkez sağ - İslamcı koalisyon hükümeti istikrarın sağlanmasını zorlaştırmayabilir. Nitekim, FP ile koalisyon kuran merkez sağ partinin seçmenleri bu perspektifi bilerek oy kullanmakta, koalisyonda hakim parti merkez sağ parti olmakta ve başbakan merkez sağ partiden çıkmaktadır. Kaldı ki, demokratik meşruiyet yönünden söylenecek hiçbir şey yoktur.

Ayrıca İslamcı partinin iki türlü sistemde daha başarılı olabilmesi 2. dereceden tercih oranını arttırmaktan geçer. Bu teşvik mekanizması, söz konusu partinin toplumun büyük çoğunluğunun benimsediği laiklik ilkesini benimsemesini ya da en azından bu ilke ile samimi bir uzlaşma aramasını gerektirir. Böyle bir gelişme, kuşkusuz, Türkiye’de siyasal istikrara yapılacak en büyük katkı olacaktır.

Son olarak **FP-MHP** ittifakına, **Senaryo 6**, kısaca değinelim. "Radikal sağ" bir hükümetin kurulabilmesi için her iki seçim sisteminde de yaklaşık aynı asgari oy oranı gerekiyor: % 42 ve % 41. Merkez sağın çöktüğü bir ortamda böyle bir olasılık ortaya çıkabilir. Böyle bir gelişmeye her iki seçim sistemi de tarafsız kalır. "Radikal sağ" ittifakın bu oy oranlarını yakalamasının koşulları ile radikal sağ iktidarın siyasal sonuçları bu çalışmanın konusunun dışındadır.

Yukarıdaki asgari oy oranları hesabında 6 partinin de % 10'luk ülke barajını geçtiği kabul edilmiştir. Bu partilerden birisinin (MHP ya da CHP) barajı geçememesi durumunda asgari oy oranlarının sadece 2 puan azaldığı 1. bölümde görülmüştü. Bu durumda da, merkez sağ, merkez sol ve merkez sağ -merkez sol koalisyonlar düzeyinde, iki seçim sistemi arasındaki büyük fark devam eder: Farklar 9-10 puandan, 7-8 puana düşerler (bkz. Tablo 1 ve Tablo 2). Ancak iki partinin birden baraja takılması durumunda farklar ciddi ölçüde azalmakta ama yine de devam etmektedir. Bununla birlikte böyle bir durumun gerek demokratik gerek istikrar açısından arzu edilir bir gelişme olduğu söylenemez.

İki türlü seçim sisteminde iki partili koalisyonların gerçekleşme olasılığını değerlendirirken bir yan sorun olarak, asgari oy oranlarının % 40'ın altında çıkması nedeniyle, bu koalisyonların arkasında meşruiyet sorunu çıkarmayacak ölçüde seçmen desteğinin olup olmadığı sorgulanabilir. Bu amaçla simülasyon modeline ikinci tura katılım ve partilerin ikinci tur oy oranları ayrıca hasaplatılmaktadır. Sonuçlar Tablo 2’de, 3. sütunda "2. tur oy oranı" adı altında verilmiştir. Bir istisna dışında oranlar % 50 civarında seyretmekte, dolayısıyla da bir meşruiyet sorununun olmayacağı anlaşılmaktadır. Tek istisna ANAP - DYP koalisyonudur. Bu koalisyonun

ikinci tur oy oranı % 42'dir. Oranının düşüklüğü, doğrudan % 35 olan 1. tur oy oranının düşüklüğüne bağlıdır. Merkez sağ çoğunluğun birinci tur oy oranı % 36.5'e çıktığında, ikinci tur oy oranı da önemli bir sıçrama yaparak % 46'ya yükselmektedir.

3.2. İki Turlu Sistemde Tek Parti İktidarları

Nisbi takviyeli iki turlu seçim sisteminin değerlendirilmesinde ikinci konu bu sistemde tek parti iktidarlarının gerçekleşme olasılıklarının araştırılmasıdır. Bu amaçla senaryoların kurgusu bir miktar değiştirilmektedir. Partiler sisteminde bir partinin güçlendiği ve tek başına iktidara gelme şansına sahip olduğu düşünülerek hiç bir ittifaka girmediği kabul edilmektedir. Diğer partiler ise güçlenen partinin iktidarını engellemek için kendileri açısından en uygun ittifakları yaparak seçimlere giriyorlar. **Tablo 3'te başlıca 6 partinin tek başlarına parlamentoda çoğunluğu elde edebilmeleri için gereken asgari oy oranları, diğer oy ve sandalye dağılımı ile birlikte yer alıyor.**

Tablo 3. İki turlu sistemde tek parti iktidarları için gereken asgari oy oranları %.

Tek Parti İktidarları		FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
ANAP	Oy dağılımı	20.5	14	24	14.5	10.5	4	10.5
	Sandalye dağılımı	113	67	281	42	11	8	28
DYP	Oy dağılımı	20	24	14	14.5	10.5	4	11
	Sandalye dağılımı	123	276	42	57	15	9	28
FP	Oy dağılımı	34.5	12	13.5	14.5	10.5	4	9
	Sandalye dağılımı	284	70	50	96	23	7	20
DSP	Oy dağılımı	19	14	14	27	10	4	10
	Sandalye dağılımı	117	61	39	281	13	9	30
CHP	Oy dağılımı	17.5	12	13	8	34.5	3	10
	Sandalye dağılımı	109	50	49	22	280	8	32
MHP	Oy dağılımı	14	11.5	12	14.5	10.5	4	31.5
	Sandalye dağılımı	39	48	43	112	19	11	278

ANAP'ın tek başına iktidara gelmesi için **% 24** oy oranı yeterli olmaktadır. Güçlenen ANAP seçime tek başına girmekte, karşısına da FP-DYP-MHP ile DSP-CHP ittifakları çıkmaktadır. Buna rağmen % 24 gibi son derece düşük bir oy oranıyla 281 sandalye kazanmakta ve tek başına hükümeti kurabilmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasının nedeni ANAP'ın seçim çevrelerinin çok büyük bölümünde ikinci tura

kalması ve merkez sola karşı sağın, FP'ye karşı da merkez solun desteğini almasıdır. ANAP'ın ikinci tur oy oranı bu senaryoda % 41.5'tir. Bu destek iki turlu bir sistem için yeterli değildir. Daha önce de değindiğimiz gibi iktidar partisi/partileri için ikinci tur oy desteğinin % 50 civarında olması, en azından % 45'in üzerine çıkması tercih edilir.

DYP'nin tek başına iktidara gelmesi açısından da hemen aynı koşullar geçerlidir. Bu parti için de asgari oy oranı % **24**'tür. Bu senaryoda, DYP seçime tek başına girmekte, karşısına FP-MHP ve ANAP-DSP ittifakı çıkmaktadır. DYP'nin ikinci tur oy oranı daha da düşüktür: % 38.8.

FP'nin iktidarı açısından durum çok farklıdır. Bu partinin tek başına iktidara gelebilmesi için en az % **34.5** oranında oy alması gerekir. Senaryoda ittifaklar, ANAP-DYP-MHP ve DSP-CHP şeklinde tasarlanmıştır. FP'nin ikinci tur oy oranı meşruiyet tartışması yaratmayacak kadar yüksektir: % 48.7. FP'nin mevcut seçim sisteminde tek başına iktidara gelebilmesi için gereken asgari oy oranı % 35'dir. **Görüldüğü gibi her iki seçim sisteminde de FP açısından sonuç aynıdır. Bu bulgu önemlidir çünkü kimi iddiaların aksine, iki turlu sistem özellikle FP'yi iktidar yapmamak için tasarlanmış bir sistem değildir. Bir kez daha hatırlatmak gerekirse, sorun çok düşük azınlık oylarıyla (% 20 küsurlu oy oranları) birinci gelen bir partinin, toplumun çoğunluğu tarafından istenmemesine rağmen parlamentoda oy oranının üzerinde temsil edilmesi ve sistemin tıkanması sorunudur. İki turlu sistem demokrasinin içinde kalarak bu tıkanıklığı aşmanın bir aracıdır.**

DSP'nin tek başına iktidara gelebilmesi de, merkez sağ partilerde olduğu gibi, nisbeten düşük bir oy oranıyla olanaklıdır. Bu oran model tarafından % **27** olarak hesaplanmıştır. DSP'nin karşısındaki ittifaklar FP-MHP ve ANAP-DYP şeklinde tasarlanmıştır. DSP'nin ikinci tur oy desteği de yeterli değildir: % 42.8. DSP'nin asgari oy oranının düşüklüğü bu partinin ikinci turda hem merkez sağ hem merkez sol seçmenden oy alabilmesinin sonucudur. DSP'ye mevcut seçim sisteminde tek başına iktidar olabilmesi için % 46 oranında oy gerekirken iki turlu sistemde % 30'a yakın bir oy yeterli olabilmektedir.

CHP'nin durumu FP'ninkine paraleldir. CHP'nin çoğunluğu sağlaması için bu partiye de en az % **34.5** oy gerekiyor. İttifaklar yukarıdaki gibidir. CHP birinci turda bu oy oranına erişebildiğinde, ikinci turda oyların % 51.3'ünü alarak arkasında tam çoğunluk desteği elde edebilmektedir. Yine de, mevcut sisteme kıyasla iki turlu sistemde CHP'nin tek başına iktidar olabilmesi için 6-7 puan daha az oy gerekmektedir.

MHP'nin tek başına iktidarı için gereken asgari oy oranı % 31.5'dir. Karşısında-

ki ittifaklar ANAP-DYP ve DSP-CHP şeklindedir. İkinci tur oy oranı da % 48.7'dir.

Bu deneyler iki turlu seçim sisteminde merkeze yakın olan partilerin oldukça düşük oy oranlarında tek başlarına iktidara gelebileceklerini göstermektedir. Bu sonuca bakarak yönetim istikrarının şansının arttığı söylenebilir. Ancak, ANAP, DYP ve DSP için ikinci tur oy oranları düşük kaldığından (ikinci tura katılım % 76-77 civarında olmaktadır), bir meşruiyet sorununun gündeme gelebileceği unutulmamalıdır. Bununla birlikte bu partilerin asgari oy oranları 2-3 puan artığında bu sorun kalkmaktadır.

Tek parti iktidarlarının incelenmesinde ikinci turda "iki parti" kuralının seçildiği hatırlanmalıdır. Ortaya çıkan sonuçların bir ölçüde bu kuraldan etkilendikleri düşünülebilir. Bu düşünceyi sınamak için aynı deneyler (oy dağılımlarını ve ittifakları değiştirmeksizin) "çok partili" alması çerçevesinde de gerçekleştirildi. Bu kez asgari oy oranları ANAP ve DYP için 3 puan artarak % 27'ye yükseldiler. DSP'nin asgari oy oranı ise 2 puanlık artışla % 29'a çıktı. Oy oranları FP ve MHP için hemen aynı kalırken, CHP için 1 puan azalarak % 33.5'e indi. **Bu sonuçlara bakarak, merkez partiler için tek parti iktidarlarının çok fazla kolaylaşması istenmiyorsa, iki turlu sistemin "çok partili" alması tercihi edilmesinin daha doğru olacağı söylenebilir.**

3.3. İki Turlu Sistemde Başarının Etkenleri

İki turlu seçim sisteminin değerlendirilmesi çerçevesinde yapılan deneylerin yorumlanması sırasında sık sık belirtildiği gibi, partilerin kazandıkları sandalye sayılarında değişimlerin büyük ölçüde 2. dereceden tercih oylarının nisbi dağılımından etkilendikleri anlaşılmaktadır. İstatistiksel yöntemlerle bu bulguyu kesinleştirmek olanaklıdır. Başarıya etki yaptığını düşündüğümüz diğer bir etken de partilerin ülke düzeyinde oylarının dağılımının türdeşlik derecesi ile ilgilidir.

2. dereceden tercih oy oranı ile ülke düzeyinde yaygınlığı açıklayıcı değişkenler olarak kabul eden "çoklu regresyon" yöntemiyle iki turlu sistemde başarı ölçülmeye çalışıldı. Başarının kıstası olarak (bağımlı değişken) tek parti iktidarları için gereken asgari oy oranları alınmaktadır. Bu oranlar her parti için ayrı ayrı ve ittifaksız olarak seçime girdikleri senaryolarda hesaplandığından, ikili ittifakların yaratacağı yan etkilerden temizlenmiş sayılabilirler. Ülke düzeyinde yaygınlık ölçütü olarak özel bir sayısal değişken geliştirildi. Bu değişken, herbir partinin 500 seçim çevresinde standart sapmasının ortalama oyuna bölünmesi (STASAP / ORTALAMA) olarak tanımlanmaktadır. Bu hesaplamada dikkate alınan oylar doğal olarak 1995 genel seçimlerinin 500 dar bölgedeki oy dağılımıdır (Ek 4). Bu değişkenin partilere bağlı olarak aldığı değerler şöyledir:

	FP/RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
ORTALAMA	11.939	10.737	11.027	8.225	6.006	2.337	4.503
STANDART SAPMA	6.285	5.195	3.822	5.156	3.602	4.350	2.879
STASAP / ORT	0.526	0.484	0.347	0.627	0.600	1.861	0.640

Bu değişkene göre ülke düzeyinde en türdeş oy dağılımına sahip parti ANAP'tır. Ardından DYP gelmektedir. CHP, DSP'ye göre ülke düzeyinde daha yaygındır. Başka deyişle DSP, CHP'ye oranla daha fazla bölgesel oy yoğunlaşmasına sahiptir. MHP 6 parti arasında en fazla bölgesel özelliğe sahip partidir. FP ortada bir yerde durmaktadır. Beklendiği gibi HADEP tam anlamıyla bölgesel bir partidir. Bu partinin standart sapması 500 seçim çevresi ortalamasının neredeyse iki katıdır.

İkinci değişken olarak doğrudan VERİ AŞ'nin Mayıs 1998 anketinde ortaya çıkan 2. dereceden toplam oy oranlarını (bkz. s.49, Tablo 4) kullanıyoruz. Bu oranlar kararsızların dağıtılmamış şekliyle şöyledir:

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
2. Dereceden oy oranı	0.049	0.127	0.124	0.077	0.053	0.003	0.068

Başlıca 6 parti içinde (HADEP hariç) açık farkla en yüksek oranlar DYP ve ANAP'a aittir. Ardından DSP gelmektedir. En düşük orana FP sahiptir. FP'den sonra en kötü oran CHP'nin oranıdır. HADEP'in bölgesel olmasının yanı sıra marjinal bir uç partisi olduğu açıkça görülmektedir.

Yapılan çoklu regresyonun ayrıntılı sonuçları Ek 7'de gösterilmiştir. Özetlenecek olursa, bu iki değişken iki türlü sistemde başarının hemen hemen tümünü açıklamaktadır: R^2 0.97. Ancak etkileme güçleri çok farklıdır. 2. dereceden tercih oranı hemen birebir etki yaparken (2. dereceden tercih oranında 1 puanlık artış tek başına iktidar için gereken asgari oy oranını yaklaşık 1 puan düşürüyor), ülke düzeyinde yaygınlık başarıyı daha sınırlı biçimde etkilemektedir. Örneğin STASAP/ORT sayısında % 10'luk bir iyileşme (düşüş) asgari oy oranında % 1.7'lik bir düşüş sağlayabiliyor. FP için bu sayıları tercüme edecek olursak, % 34.5 olarak hesapladığımız FP'nin tek başına iktidara gelebilmesini sağlayan asgari oy oranının % 33'e düşmesi için, FP'nin yaygınlık ölçütünün 0.526'dan 0.395'e düşmesi gerekir. Bir başka deyişle, FP neredeyse ANAP kadar yaygın olmak zorundadır. Oysa FP aynı iyileşmeyi, 2. dereceden tercih oranını % 4.9'dan % 6.4'e çıkararak da sağlayabilir.

Bu bulguları sınamak için ikinci bir yöntem daha başvuruldu. Veri bir oy ve sandalye dağılımından yola çıkarak FP'nin ve CHP'nin ikinci tercih oy oranlarında birer puanlık artışların sandalye sayılarını nasıl etkilediği araştırıldı. Bu amaçla, birinci tercih oy dağılımını (1. tur oy oranları) değiştirmeden, ikinci tercihlerinde kararsız olan seçmenlerin bir bölümünün ikinci tercihlerini önce FP'den, bir diğer se-

naryoda da CHP'den yana koydukları kabul edildi. Bu seçmenlerin miktarları da söz konusu partilerin toplam ikinci tercih oy oranlarını birer puan arttıracak şekilde ayarlandı. Okuyucu bu deneylerin ayrıntıları için Ek 7'ye başvurabilir.

Sonuçta, gerek FP'nin gerek CHP'nin ikinci tercih oy oranları yükseldikçe, sandalye sayılarının arttığı görülmektedir.

Bu saptamalar, iki turlu seçim sisteminin, partileri merkeze yakın, ya da toplumsal konsensüse yakın bir siyasal çizgi izlemeye teşvik konusunda çok güçlü bir mekanizmaya sahip olduğunu göstermektedir. Yönetimde istikrar arayışı bir yana, Türkiye'nin mevcut siyasal koşullarında, iki turlu seçim sisteminin bu özelliği ile toplumsal barışın, dolayısıyla demokrasinin, dolayısıyla da istikrarın önemli bir destekleyicisi olacağı söylenebilir.

B Ö L Ü M

İKİ TURLU DAR BÖLGE SEÇİM SİSTEMİ SİMÜLASYON MODELİ : YAPISI, VARSAYIMLARI VE İŞLEYİŞİ

İKİ TURLU DAR BÖLGE SEÇİM SİSTEMİ SİMÜLASYON MODELİ : YAPISI, VARSAYIMLARI VE İŞLEYİŞİ

1. Simülasyon Modeli

Simülasyon modelinin işlevi, modele dahil edilen 7 parti arasında ülke genelindeki herhangi bir oy dağılımı için 550 sandalyeyi bu partiler arasında paylaşmaktan ibarettir. Dikkate alınan 7 parti, FP(RP)¹³, ANAP, DYP, DSP, CHP, MHP ve HA-DEP'tir. Bu partilerin dışında kalan partiler 1995 genel seçimlerinde sandalye kazanabilecek düzeyde oy desteğine sahip olamamışlardır. Tek istisna BBP'dir. Bu parti 1994 il genel meclisi seçimlerinde % 1.4 kadar oy almıştı. Bu oy oranı önerilen seçim sisteminde az da olsa milletvekilliği kazanmak için yeterlidir. Özellikle bu partinin Orta Anadolu'da bazı seçim çevrelerinde oy yoğunlaşması vardır ve bu yoğunlaşmanın en yüksek olduğu birkaç bölgede BBP'nin seçim kazanma şansı yüksektir. Ancak bu parti bilindiği gibi 1995 seçimlerine ANAP'ın listelerinden girmiştir ve oylarını ayırtırmak bu nedenle olanaksızdır. Ayrıca bu durum ANAP'ın sandalye sayılarını az da olsa yüksek göstermektedir.

Modelin kalbi 1995 genel seçimlerinde 7 partinin 500 seçim çevresindeki oy dağılımıdır. Burada örtük varsayım, partilerin ülke genelinde oy oranları değişse bile herbirinin yeni oylarının 500 seçim çevresine aynı nisbi yapıda dağılacığı şeklindedir. Bir örnek vermek gerekirse, RP 1995 genel seçimlerinde ülke düzeyinde % 21.3 oranında oy almıştı. Bu parti kimi yörede bu oy oranının üzerinde (örneğin Konya) kimisinde ise altında oy toplamıştı. Simülasyonda RP'ye farklı bir oy oranı verildiğinde, oylarının seçim çevrelerine dağılımının 1995 seçimlerindeki dağılımından nisbi olarak farklılaşmayacağı kabul edilmektedir. Uç ve hayali bir örnekle bu varsayım somutlaştırılabilir. RP'nin ülke genelinde oy oranının (yaklaşık % 21) iki katı (yaklaşık % 42) oy aldığı (1995 seçimlerinde) bir seçim çevresinde, ülke genelindeki oy oranı % 25'e yükselirse, söz konusu seçim çevresinde de oy oranının % 50'ye çıkacağı kabul edilmektedir.

Bu kabul güçlü bir varsayım olarak görülebilir ama zannedildiği gibi sonuçları etkileyecek özellikte değildir. Bir kere Türkiye'de partilerin coğrafi oy dağılımlarının zaman içinde son derece istikrarlı bir yapı gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu yapı özellikle kısa dönemde (5-10 yıl) fazla değişmemektedir. İkincisi, az da olsa, oy dağılım yapısında meydana gelen değişiklikler kimi seçim çevrelerinde simülasyonun verdiği sonuç ile fiilen seçimin vereceği sonuç arasında bir farklılık yaratabilir. Ancak bu durumda da farklar genellikle zıt yönlerde olduğundan toplamda or-

¹³ Bilindiği gibi RP 1995 genel seçimlerinden sonra kapatılmış, bu partinin mensupları da FP'yi kurmuşlardır. Simülasyon modelinde FP ile RP **teknik** olarak özdeş kabul edilmektedir.

taya çıkan farklar sınırlı kalmaktadır. Bir başka deyişle, bazı seçim çevrelerinde A partisinin oylarında nisbi olarak bir artış olduysa, ülke genelindeki oy oranı tek olduğundan, diğer bazı seçim çevrelerinde nisbi oy oranı düşmüş demektir. Dolayısıyla A partisi, nisbi oy oranının arttığı seçim çevrelerinin birkaç tanesinde kazanabilecek duruma gelirken, nisbi oy oranının azaldığı çevrelerin bazılarında daha önce kazanırken kaybedebilecektir. Simülasyon modelinin sonuçlarına kıyasla kazanılan ve kaybedilen sandalyeler birbirine tam olarak eşit olmasa da, toplamdaki fark çok düşük olmaktadır.¹⁴

Simülasyon modeli üç ana yapıdan oluşmaktadır. Birincisi, 500 dar bölge seçim çevresinin oluşturulmasıdır. İkincisi, 1995 genel seçimlerinde 7 partinin her seçim çevresinde aldıkları oyların belirlenmesidir. Üçüncüsü, seçmenlerin ikinci turda sergileyecekleri oy davranışlarının tahmin edilmesidir.

1.1. 500 Dar Bölgenin Oluşturulması

Önce 500 sandalyenin illere dağılımının kararlaştırılması gerekir. Bu dağılım da temel alınan ilke her ilin en az 1 sandalyeye sahip olması şeklindedir. Halen geçerli uygulama her ile en az 2 milletvekilliği vermektedir. Bu uygulamanın sonucunda küçük illerde milletvekili başına düşen seçmen sayısı 25.000 civarına düşmüşken kimi illerde 90.000'i geçmektedir. Köklü bir seçim reformuna gidildiğinde bu eşitsizliğin azaltılması uygun olacaktır. Ancak tam eşitliğin sağlanamayacağı da kabul edilmelidir. Türkiye’de tarihsel gelenek milletvekillerini illere bağlamak şeklindedir. Bu nedenle iki küçük ili birleştirerek bir seçim çevresi oluşturmak kabul görmeyecektir.

Her ile en az bir milletvekili ilkesine sadık kalınarak 500 sandalye 79 ile olabilecek en adil biçimde iterasyon yoluyla dağıtılmıştır. 500 sandalyenin illere dağılımı **Ek 1**’de verilmiştir.

Her ilin sahip olduğu seçim çevresi/sandalye sayısı belli olduktan sonra seçim çevrelerinin oluşturulmasında kullanılacak ilkeler oluşturulmuştur. Bu ilkeler şunlardır:

¹⁴ Halen yürürlükte olan ülke barajlı d'Hont sisteminin simülasyon modelinin deneyimi bu görüşü destekliyor. Bu model, 1995 genel seçimlerinden önce geliştirilmiş ve nisbi oy dağılımı olarak 1994 il genel meclisi seçimleri alınmıştır. Model 1995 genel seçimlerindeki oy dağılımını dikkate aldığı anda, verdiği sonuçlar ile seçimlerden çıkan sonuçlar arasındaki farklar ihmal edilebilir düzeyde kalmaktadır. Bu farklar ANAP için (-2), DYP için (+3), RP için (+2), CHP için (-5), DSP için (+2) şeklindedir. Oysa, seçim çevreleri bazında farklar mutlak olarak daha yüksektir ama + ve - yönde olduklarından net sonuçta çok az fark olmaktadır. Daha geniş bilgi için bkz. TÜSİAD raporu, Nisan 1996, Ek 3.

- Her seçim çevresi mutlaka bir ilin idari sınırları içindedir. Başka deyişle bir seçim çevresinin bir bölümü bir ilin, kalan bölümü başka bir ilin idari sınırları içinde olamaz.
- Her seçim çevresi coğrafi bütünlüğe sahiptir. Somut olarak bu şu demektir: Seçim çevrelerini oluşturan ilçeler ya da mahalleler idari sınırları itibarıyla birbirleri ile temas halindedirler. Bu ilke çok önemlidir. Dar bölgeler oluşturulmasında en büyük tehlike bu işi yapan otoritenin (Parlamentoda seçim yasası değişikliği üzerinde anlaşılan partiler) kendi çıkarlarına göre hareket etmesi, bir başka deyişle oylarını en etkin şekilde değerlendirmek için seçim çevrelerinin parçalarını işine geldiği gibi belirlemesidir. Siyasal literatürde *garrymandering* tabir edilen bu özel seçim çevresi haritası oluşturma işi, diğer partiler için antidemokratik adaletsizliklerle sonuçlanır. Bu keyfilikten kaçınmak için "coğrafi bütünlük" ilkesi gözetilmiştir.
- Kent dışı seçim çevreleri çoğunlukla ilçelerin birleştirilmesi ile oluşturulur.
- Birden fazla seçim çevresine sahip kentlerde seçim çevreleri mahallelerin birleştirilmesi ile oluşturulur.
- Seçim çevrelerinde seçmen başına düşen milletvekili sayılarındaki sapmaların, yukarıdaki ilkelere uymak koşuluyla, olabildiğince düşük tutulabilmesi için bazı istisnai durumlarda bir kentin dış mahalleleri ilçelerden oluşan komşu bir seçim çevresine katılmıştır.

Bu ilkelere saygı gösterilerek oluşturulan 500 seçim çevresinin listesi **Ek 2'**de verilmektedir. Bu listede her bir ilin seçim çevrelerinin tek tek hangi ilçe ya da mahallerden oluştuğu eksiksiz olarak gösterilmiştir.

Seçim çevrelerinin başlıca özellikleri şöyledir:

Ortalama seçim çevresi büyüklüğü 68.207 seçmendir. En küçük seçim çevresi 48.548, en büyük seçim çevresi 96.354 seçmenden oluşmaktadır. Ayrıca 500 seçim çevresinin küçükten büyüğe doğru sıralaması **Ek 3'**de gösterilmektedir.

1.2. Nisbi Oy Dağılımı

500 seçim çevresi oluşturulduktan sonra 1995 genel seçim sonuçlarının ilçe ve mahalle temelinde ayrıntılı oy dökümleri kullanılarak, 7 partinin her bir seçim çevresini oluşturan ilçeler/mahallelerde aldıkları oylar toplanarak, bu partilerin her seçim çevresinde aldıkları toplam oylar belirlenmiştir. 7 partinin 1995 genel seçimlerinde aldıkları oyların seçim çevrelerine dağılımı **Ek 4'**de verilmiştir.

Daha önce de belirtildiği gibi, 500 satır ve 7 sütun içeren bu matris, simülasyon modelinin temel veri tabanını oluşturmaktadır.

1.3. Seçmenlerin İkinci Tur Oy Davranışları

İki turlu seçim sistemini simüle edecek modelin kurgusunda en tartışmalı unsur, seçmenlerin ikinci turda oylarını nasıl kullanacaklarını olabildiğince gerçekçi bir biçimde tahmin edebilmektir. Bu amaçla modelde iki değişik yöntem öngörülmüştür. Bu yöntemlerden ilkinin *analojik yöntem*, ikincisini de *açıklanmış tercihler yöntemi* şeklinde adlandırıyoruz. Bu yöntemlerin dayandıkları varsayımlar ve ikinci turda oluşturdukları oy dağılım mekanizmaları ayrıntılı bir şekilde ve örneklerle Ek 5’de açıklanmaktadır. Burada yöntemleri ana hatlarıyla tanıtmak ve sandalye dağılımı açısından aralarındaki farkları belirtmekle yetinilecektir.

İki yöntemde de ortak olan ve tartışma konusu olmayacak birinci davranışla başlayalım.

1. varsayım: Seçmenlerin birinci turda oy verdikleri parti ikinci tura kalmışsa, aynı seçmenler yine birinci tercihleri olan bu partiye oy verirler.

Dolayısıyla simülasyon modeli her seçim çevresinde ikinci turda yarışan partilerin birinci turda aldıkları oyları ikinci turda da bu partilere verir.

2. varsayım: Birinci turda elenen (ya da "çok partili" alması ittifak politikası icabı ikinci turdan çekilen) partilerin seçmenleri arasında ikinci tura katılan partilerden birini 2. tercih olarak belirten seçmenler bu tercihlerine sadık kalırlar.

Bu aşamada simülasyon modelinin ikinci kritik veri tabanı devreye giriyor. Türkiye’de kamuoyu yoklamaları seçmenlere genellikle birinci tercihlerini sorar. Günümüze kadar ülkemizde uygulanan seçim sistemleri sonuca birinci tercihlerle gittiği için (tek turlu seçim sistemleri), bu boşluğu doğal karşılamak gerekir. Modelde ikinci tercih bilgisinin temeli VERİ A.Ş. tarafından TÜSES için 2 yılda bir yapılan "Türkiye’de siyasi parti seçmenleri ve eğilimleri" adlı çalışmadır. Bu çalışma çerçevesinde VERİ A.Ş. soru kağıdında seçmenlerin 2. tercihlerini öğrenmeye yönelik sorulara da yer vermektedir. Son kamuoyu yoklaması Mayıs 1998’de yapılmıştır ve sonuçlar **Tablo 4**’te gösterilmiştir.

Modelde bu tablodaki 2. tercih oy dağılımı esas alınmaktadır. 2. varsayımda söz konusu olan seçmenlerin ikinci tur oyları da bu tabloya göre belirlenir. Bir örnek ile açıklayalım.

İkinci turda ANAP ile FP’nin yarıştığı bir seçim çevresini ele alalım. Bu çevrede ikinci tura katılmayan diğer 5 partinin seçmenleri arasında ikinci tercih olarak ANAP’ı belirtenler ANAP’a, FP’yi belirtenler FP’ye oy verirler. DYP’li seçmenlerin % 25.3’ü, MHP’lilerin % 14’ü, DSP’lilerin % 22.1’i, CHP’lilerin % 11.5’i, HADEP’lilerin % 5.9’u tabloya göre ikinci turda oylarını ANAP’a vermektedir. Bu partilerin seçmenleri arasında FP’ye oy vereceklerin yüzdeleri de FP’nin satırından bulunabilir. İlginç ama sürpriz sayılmayacak bir şekilde, ankette hiç bir CHP’li seçmenin FP’yi

2. tercih olarak belirtmediği görülüyor. Dolayısıyla, modelde ikinci turda CHP'li seçmenlerden FP'ye oy gitmemektedir.

Tablo 4. Seçmenlerin "bugün" seçim olsa oy verecekleri partilere göre ikinci parti tercihleri (Mayıs-Haziran 1998)

Birinci dereceden tercih edilen partiler

İkinci dereceden tercih edilen partiler	RP-FP	ANAP	DYP	MHP	DSP	CHP	HADEP	DİĞER	TOPLAM
RP-FP	-	6.9	8.1	10.1	2.2	-	5.9	13.3	4.9
ANAP	10.0	-	25.3	14.0	22.1	11.5	5.9	10.0	12.4
DYP	14.7	21.0	-	18.5	7.4	10.7	5.9	6.7	12.7
MHP	8.5	8.5	14.0	-	3.7	2.5	-	10.0	6.8
DSP	1.9	13.7	2.7	5.6	-	27.9	-	6.7	7.7
CHP	0.4	7.7	3.8	2.2	19.1	-	11.8	10.0	5.3
HADEP	0.8	-	-	-	0.7	-	-	3.3	0.3
DİĞER	13.5	4.4	1.6	15.2	1.5	9.0	23.5	-	7.9
Hiçbirine	33.6	15.7	18.8	24.7	27.2	27.0	29.4	30.0	24.6
Kararsız	10.4	15.3	18.8	7.9	7.4	8.2	5.9	6.7	11.6
Yanıtsız	6.2	6.9	7.0	1.7	8.8	3.3	11.8	3.3	5.8
Toplam	100	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Denek Sayısı	259	248	186	178	136	122	17	30	1176

Kaynak: VERİ A.Ş., "Türkiye'de siyasi parti seçimleri ve toplum düzeni", Ekim 1998.

Burada örtük bir varsayımı okuyucunun dikkatine getirmek gerekiyor. Tablo 4 ülke genelinde seçmenlerin ikinci tercihlerini yansıtmaktadır. Oysa 500 dar bölgenin herbirinde 2. dereceden tercihler az çok farklı olabilir. Bu farklılıkların sonucu çok sınırlı ölçüde etkileyeceği düşünülmektedir. Nitekim, ikinci turda modelin kazandığı parti yerine gerçek seçimde diğer partinin kazanması için bu iki parti arasında ikinci tur oylarının az farklı olması ve ikinci tercihlerin tablodakinden aksi yönde olması gerekir. Ancak böyle durumlarda da sonucun değişeceği seçim çevrelerinde değişiklikler zıt yönlerde olacaktır. Bu nedenle net sonucun simülasyon modeline çok yakın çıkacağı kestirilebilir.

Burada bir diğer örtük varsayım da ittifak politikalarının 2. tercihleri etkilemediği şeklindedir. Yukarıdaki örneğe dönecek olursak, simüle edilen seçimde ANAP ile DYP'nin ittifak yaptığını kabul edelim. DYP'li seçmenlerin arasında FP'yi ikinci tercih olarak belirtenler (% 8.1) partilerinin ittifak politikasından etkilenmemekte ve oylarını FP'ye vermekte ısrar etmektedirler. Aslında ittifak politikalarının bir kısım seçmenin 2. tercihlerini değiştirmesi olanaklıdır. Ancak bu durumda iki turlu seçimin bu çalışmada savunulan niteliksel sonuçları daha da güçlenmiş olacaktır.

Birinci tercihlere sadakat ve ikinci tercihlerde ısrar şeklinde özetlenebilecek bu

ilk iki davranış seçim çevrelerinde ikinci tur oylarının % 50-60 kadarını belirliyor. Sorun ikinci tura katılamayan partilerin bu iki kategori dışında kalan seçmenlerinin ikinci turda nasıl davranacaklarıdır. Bir başka deyişle, 1. tercihi olan partinin ikinci tura katılmadığı ve ikinci turda yarışan partilerden hiçbirini 2. tercih olarak benimsemeyen seçmenlerin oy davranışı nasıl belirlenir? Örneğimize dönecek olursak, DSP'li seçmenlerin % 2.2'si FP'ye, % 22.1 de ANAP'a ikinci turda oy veriyor. Geriye bu partinin seçmenlerinin yaklaşık % 75'i kalıyor. Bu aşamada yukarıda sözü edilen iki tahmin yöntemi devreye girmektedir:

1. Analojik yöntem

Bu yöntemde ikinci turda yarış dışı kalan partinin seçmenleri 2. tercihlerine göre gruplandırılır. Böylece her yarış için 4 grup söz konusudur; ikinci turun dışında kalan diğer 4 parti (eğer 3 parti kalmışsa grup sayısı bir eksilir). Analojik yöntemin temel varsayımı burada devreye girer: Bu seçmenler 2. olarak hangi partiyi tercih etmişlerse, ikinci turda 2. tercihleri olan partinin "asli" seçmenlerinin ikinci tercihleri yönünde davranırlar. Bir bakıma söz konusu seçmenlerin 3. ya da 4. tercihlerinin, 2. tercihleri olan partinin seçmenlerinin 2. tercihleri ile "analog" (benzer) olduğu varsayılmaktadır.

Örneğimizi kullanarak bu karmaşık gibi duran mekanizmayı somutlaştırabiliriz. FP ile ANAP'ın yarıştığı seçim çevresinde DYP'li seçmenlerin bu iki partinin dışında 2. tercih belirten kısmını dikkate alalım. Bunların arasında MHP'yi, DSP'yi ve CHP'yi 2. tercih olarak belirtenler vardır. Hiçbir DYP'li HADEP'i 2.tercih olarak belirtmemektedir. Analojik yöntemde, MHP'yi 2. tercih olarak belirten DYP'li seçmenlerin (tüm DYP'li seçmenlerin % 14'ü) ikinci turda oyları, MHP'li seçmenlerin arasındaki FP'nin ve ANAP'ın tercih edilme oranlarına uygun olarak bu iki parti arasında dağılır. Tablo 4'te MHP'li seçmenlerin % 10.1'i FP'yi, % 14'ü ANAP'ı 2. tercih olarak belirtmektedir. Bu durumda ikinci tercihi MHP olan DYP'li seçmenlerin % 58'i ANAP'a, % 42'si FP'ye oy verirler. DSP ve CHP'yi 2. olarak tercih eden diğer DYP seçmenlerin oylarının nasıl dağılacığı da aynı yöntemle hesaplanır.

Analojik yöntemin ayrıntılı hesap algoritması ve değerlendirilmesi Ek 5'de incelenmiştir. Ancak şu kadarı belirtilmelidir ki, bu yöntem siyasal davranış düzeyinde bazı paradoksları içerir. Bu nedenle de, *açıklanmış tercihler* şeklinde adlandırdığımız ikinci bir yöntem geliştirildi. Bu yöntemi tanıtmadan önce önemli bir hususu belirtmek gerekiyor. Analojik yöntem otomatik bir mekanizmayı devreye sokmaktadır. Bu yöntemde oy dağılımı yapmak için Tablo 4'te yer alan 2. tercihlerin bilinmesi yeterlidir. Bu da büyük bir zaman tasarrufu demektir. Ama daha önemlisi 2. tercihler tablosunda küçük değişiklikler yaparak bunların sandalye dağılımına et-

kilerini araştırmak olanaklıdır. Ayrıca "çok partili" almasııkta model zorunlu olarak bu yöntemi kullanmaktadır.¹⁵ "Çok partili" almasııkta hatırlanacağı gibi ikinci turda ikiden fazla parti yarışabilmektedir.

İkinci yöntemde, birazdan açıklanacağı gibi, her ikinci tur kombinezonu için özgün bir ikinci tur oy dağılım tablosu oluşturulmakta ve model bu tablolara göre oy dağılımını yapmaktadır. Tüm seçim çevrelerinde ikinci turda iki parti yarıştığı takdirde 7 parti için toplam tablo sayısı 21'dir. Oysa "çok partili" almasııkta fiilen 40'ın üzerinde kombinezon çıkmaktadır. Örneğin, 1995 seçimlerinin oy dağılımında ikinci turda 41 farklı kombinezon vardır. Teorik olarak kombinezon sayısı çok daha fazladır. Her kombinezon için özgün bir oy dağılım tablosu yapmak büyük zaman alacağından "çok partili" almasııkta analogik yöntemin kullanılması tercih edilmiştir.

2. Açıklanmış tercihler yöntemi

Bu yöntemin temel varsayımı, seçmenlerin 2. tercihlerinin siyasal-kültürel eğilimlerini açıkladığı şeklindedir. Ne 1.tercih ettikleri partinin ne de 2. tercih ettikleri partinin ikinci tura katılmadığı durumdaki seçmenler, ikinci turda, bu siyasal-kültürel eğilimlerine ve ikinci tur yarışının siyasal anlamını bu eğilimlerine göre değerlendirerek oylarını kullanırlar.

Standart örneğimize dönerek oy dağılım mekanizmasını somutlaştırmaya çalışalım. FP ile ANAP'ın yarıştığı seçim çevresinde bu iki partiden hiçbirini 2. dereceden tercih etmeyen DYP'li seçmenler 2. tercihlerine göre siyasal-kültürel nitelikli gruplara ayrılabilir. Bu seçmenlerden DSP ve CHP'yi 2. tercih olarak belirten seçmenlerin laikliğe önem veren seçmenler olduğu kabul edilir. İkinci turda FP ile ANAP'ın yarıştığı bir bölgede bu seçmenlerin ANAP'a oy verecekleri kabul edilir. İkinci grubu MHP'yi 2. dereceden tercih eden seçmenler oluşturur. Bu seçmenlerin arasında laikliği önemseyen ve önemsemeyen seçmenlerin olduğu MHP'li seçmenlerin 2. tercihlerinden bilinmektedir. Dolayısıyla, bu seçmenlerin bir kısmı FP'ye, bir kısmı da ANAP'a oy vereceklerdir. Ek 5'de tüm ikinci tur kombinezonları için her partinin seçmenin davranışı belirleyen varsayımlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmakta ve bunlara dayanarak 21 adet ikinci oy dağılım tablosu belirlenmektedir. Kanımızca bu yöntem *analogik yöneteme* kıyasla daha güvenilirdir.

Bu iki yöntemin sandalye dağılımı bakımından ne kadar farklı sonuçlara yol açtığı incelendi. Rakamsal ayrıntılar Ek 5'in son bölümünde yer almaktadır. Sonuç olarak, oy dağılımı ve ittifaklar aynı kalmak koşuluyla, kullanılan yöntemle göre par-

¹⁵ "Çok partili" ve "iki partili" almasııklar karşılaştırılırken , tutarlılık sağlamak için tüm senaryolarda analogik yöntem kullanılmıştır.

tilerin sandalye sayılarındaki farklar 0 ile 14 arasında değişmektedir. Ancak bu farklar sandalye sayıları itibariyle parti hiyerarşisini değiştirecek ölçüde değildir. Dolayısıyla, iki yöntem arasında sistemin niteliksel sonuçlarını değiştirecek ölçüde bir farkın ortaya çıkmadığı rahatlıkla söylenebilir.

Demirçekirdek ve kararsız seçmenler

Geriye partilerin 2. tercihi olmadığını ya da kararsız olduğunu söyleyen ya da soruyu yanıtsız bırakan seçmenlerinin ikinci tur oy davranışları kalıyor. "Yanıtsız" kategorisi dikkate alınmamaktadır. Diğer iki kategori Tablo 4'te "Hiçbirine" ve "Kararsız" başlıkları altında yer almaktadır. 2. tercihi olmadığını söyleyen seçmenler partilerin en sadık, dolayısıyla da en disiplinli seçmenleri olarak görülmektedir. Bu seçmen kategorisi partilerin *demirçekirdeği* olarak adlandırılacaktır. Bu kategorideki seçmenler en çok FP'de (% 33.6) en az da ANAP'da (% 15.7) bulunmaktadır. Bu da aslında beklenen bir sonuçtur. Bu kategori tüm seçmenlerin içinde yaklaşık % 25 oranı gibi çok büyük bir paya sahiptir. Bu seçmenlerin ikinci tur oy davranışları şöyle tasarlanmaktadır:

3. varsayım: Partilerin demirçekirdek seçmenleri, yandaşı oldukları parti ikinci turda yoksa ve hiçbir parti ile ittifak yapmamışsa sandığa gitmezler. Eğer yandaşı oldukları parti bir ittifakta yer almışsa, ikinci turda ittifak yapılan partiye oy verirler.

2. tercihlerinde kararsız olan seçmenler en çok DYP'de (% 18.8), en az da HADEP'de (% 5.9) bulunuyorlar. Tüm seçmenler içinde payları % 11.6. Bu seçmenlerin ikinci tur oy davranışları ise şöyle tasarlanmaktadır:

4. varsayım: Kararsız seçmenlerin yandaşı oldukları parti ikinci turda yoksa ve hiçbir parti ile ittifak yapmamışsa bu seçmenlerin oyları kararlı seçmenlerinki gibi dağılır ve sonucu etkilemez. Simülasyon modelinde teknik nedenlerle bu durumda kararsız seçmenlerin sandığa gitmediği kabul edilmektedir. Bu seçmenlerin yandaşı oldukları parti bir ittifak içinde yer alıyorsa, bu seçmenlerin büyük bölümünün bu politikadan etkilenecek ikinci turda ittifak yapılan partiye oy verdikleri, kalanların sandığa gitmeyeceği kabul edilmektedir. Modelde partilerinin ittifak politikasından etkilenen seçmenlerin oranı % 80 olarak alınmaktadır. Ama bu oran parametrik bir değişken olarak modele dahil edildiğinden istenirse değiştirilebilir. Kararsızların etkilenme oranı değiştirilerek yapılan deneylerde (bkz. Ek 5, *Kararsız seçmenlerin davranışı*), oran çok geniş bir aralıkta değiştirildiğinde dahi sonuçların ya değişmediği ya da bir-iki sandalye farkettiği görülmüştür.

Demirçekirdek ve kararsız seçmenlerin öngörülen davranışları doğal olarak her iki yöntemde de aynıdır ve model Tablo 4'teki oranları dikkate alarak ikinci turda

yarışan partilerin oylarına, ikinci turun dışında kalan partilerin bu iki kategorideki seçmenlerinin oylarını varsayımları dikkate alarak ekler.

1.4. Simülasyon Modelinin İşleyişi

7 parti arasında ülke genelinde kabul edilen herhangi bir oy dağılımı (teknik deyimle dışsal değişken), model tarafından "1995 dar bölge nisbi oy dağılım yapısı"na göre 500 seçim çevresinin herbirine yansıtılır. Böylelikle, ülke genelinde yapılan her oy dağılım varsayımı için, 7 partinin 500 dar bölgenin herbirinde alacakları oylar belirlenmiş olur.

Mutlak çoğunluğun elde edildiği seçim çevrelerinde model seçimi sonuçlandırır. 1995 seçimlerinin oy dağılımında seçim 22 seçim çevresinde birinci turda tamamlanmaktadır.

Mutlak çoğunluğun elde edilemediği seçim çevrelerinde, ikinci tura katılmayı düzenleyen iki kuraldan biri ("Çok partili" ya da "İki partili") modele dışsal olarak verilir. Model seçilen kuralı uygulayarak ikinci tura katılacak partileri belirler. Eğer "çok partili" almaşık seçilmişse ve partiler arası ittifaklar söz konusu ise yine modele dışsal olarak verilen ittifaklara göre ikinci tura fiilen katılacak partiler belirlenir. Örneğin FP ile DYP ittifak yapıyorsa ve bir seçim çevresinde bu iki parti de % 12.5'lik barajı¹⁶ aşarak ikinci tura katılmaya hak kazanmışsa, bu partilerden hangisi önde ise bu parti ikinci tura katılır, diğeri çekilir. Eğer bir seçim çevresinde sadece bir parti barajı aşmışsa, model kurala göre ikinci gelen partiyi de ikinci tura alır. Çok istisnai bir durum olarak 3 parti ittifak yapmışsa (örneğin FP-DYP-MHP) ve yalnızca bu 3 parti barajı aşmışsa modelde bu 3 parti de ikinci turda yarışır. Yine bu şıkta partilerden biri barajı aşamamışsa bu kez ittifak içinde yer alan 2 parti de ikinci turda yarışır ve ikinci tura katılamayan üçüncü ittifak partisinin demirçekerdeği ve kararsızlarının oyları yarı yarıya bu 2 parti arasında dağılır.

"İki partili" almaşıktaki modelin işleyişi daha kestirmedir; ilk iki parti ikinci tura katılır. Bu partiler ittifak halinde ise her ikisi de yarışır. İttifakta üçüncü bir parti varsa bu partinin demirçekerdek ve kararsız oyları bu iki parti arasında yarıyarıya dağılır.

¹⁶ Kayıtlı seçmenlerin % 12.5 oranındaki ikinci tur barajı halen Fransa'da uygulanan orandır. Modelin "çok partili" almaşığında da bu oran kabul edilmiştir. Ancak parametrik bir değişken olarak tasarlandığından istenirse değiştirilebilir. Nitekim, baraj %10'a düşürüldüğünde ikinci tur yarışlarının bileşimlerinin ve sandalye dağılımlarının nasıl etkilendiği Ek 6'nın ilk bölümünde incelenmiştir. Özetle, %10 barajda ikinci turda iki partili yarış sayısı dramatik şekilde düşmekte, sandalye sayılarındaki değişiklikler ise % 2-3'le sınırlı kalmaktadır.

İkinci tura katılan partiler belirlendikten sonra model kabul edilen ikinci tur kuralına göre *analojik yöntemi* ya da *açıklanmış tercipler yöntemini* seçerek ikinci tur oy dağılımını gerçekleştirir ve seçimi sonuçlandırır.

500 dar bölgede seçim sonuçlandıktan sonra model ülke genelindeki oy dağılımına göre kalan 50 sandalyeyi nisbi yöntemle 7 parti arasında dağıtır.

Nihayet model, her partinin 500 dar bölgede kazandığı sandalyeler ile ülke genelinde kazandığı sandalyeleri toplayarak parlamentonun bileşimini belirler.

EKLER

EK 1

OLUŞTURULAN 500 DAR BÖLGE TEMELİNDE İLLERE DÜŞEN MİLLETVEKİLİ SAYISI

500 dar bölgenin oluşturulmasının ilk adımı 500 sandalye/milletvekilliğinin iller arasında paylaştırılmasıdır. Bu paylaşım şu şekilde gerçekleştirildi: Önce **her ilin en az 1 milletvekiline** sahip olacağı ilkesi kabul edildi. Ardından, 1995 genel seçimlerinin kayıtlı seçmen sayısı 500'e bölünerek ortalama bulundu. Ortalamadan daha düşük sayıda seçmene sahip illere 1 milletvekili verildi; bu il sayısı 10'dur. Kalan seçmen sayısı 490'a bölünerek yeni bir ortalama belirlendi. Kalan 68 ilin herbirinin kayıtlı seçmen sayıları bu ortalamaya bölünerek sandalye sayıları (küsurlu rakamlarla) hesaplandı. Bu sayılar en yakın bütün sayıya tamamlanarak ilk dağıtım yapıldı ve toplamda 490 elde edilinceye dek dağıtım süreci iterasyon yoluyla devam ettirildi.

500 Milletvekilinin İllere Dağılımı

ADANA	17	GÜMÜŞHANE	1	SİNOP	2
ADIYAMAN	3	HAKKARİ	1	SİVAS	6
AFYON	5	HATAY	9	TEKİRDAĞ	5
AĞRI	2	ISPARTA	3	TOKAT	6
AMASYA	3	İÇEL	11	TRABZON	7
ANKARA	33	İSTANBUL	78	TUNCELİ	1
ANTALYA	11	İZMİR	29	Ş. URFA	8
ARTVİN	2	KARS	2	UŞAK	3
AYDIN	7	KASTAMONU	4	VAN	4
BALIKESİR	10	KAYSERİ	8	YOZGAT	4
BİLECİK	2	KIRKLARELİ	3	ZONGULDAK	6
BİNGÖL	2	KIRŞEHİR	2	AKSARAY	3
BİTLİS	2	KOCAELİ	10	BAYBURT	1
BOLU	4	KONYA	14	KARAMAN	2
BURDUR	3	KÜTAHYA	5	KIRIKKALE	3
BURSA	17	MALATYA	5	BATMAN	2
ÇANAKKALE	4	MANİSA	12	ŞİRNAK	1
ÇANKIRI	2	K. MARAŞ	7	BARTIN	2
ÇORUM	5	MARDİN	3	ARDAHAN	1
DENİZLİ	7	MUĞLA	5	İĞDIR	1
DİYARBAKIR	6	MUŞ	2	YALOVA	1
EDİRNE	4	NEVŞEHİR	3	KARABÜK	2
ELAZIĞ	4	NİĞDE	3	KİLİS	1
ERZİNCAN	2	ORDU	6	TOPLAM	500
ERZURUM	6	RİZE	3		
ESKİŞEHİR	6	SAKARYA	7		
G. ANTEP	8	SAMSUN	10		
GİRESUN	4	SİİRT	1		

EK 2

490 DAR BÖLGENİN İLÇE VE MAHALLELERE GÖRE BİLEŞİMİ*

(Tek başına dar bölge oluşturan 10 il bu listede tekrarlanmamıştır)

Dar bölgeler oluşturulurken özel olarak belli partilerin lehine bir seçim haritası oluşturmamak amacıyla, nesnel ve genel bir dizi ilke kabul edilmiş ve dar bölgeler bu ilkelere uyularak oluşturulmuştur. Bu ilkeler şöyledir:

1- Her dar bölge mutlaka bir ilin idari sınırları içinde kalır.

2- Her dar bölgeyi oluşturan ilçelerin ya da mahallelerin coğrafi bütünlük içinde olmaları gözetilir. Bir başka deyişle, bir ilin bir tarafından bir ilçe, bir başka tarafından bu ilçe ile komşu olmayan bir başka ilçe aynı dar bölgede yer almaz. Keza birden fazla seçim çevresine sahip kentlerde aynı özen mahalleler için söz konusudur.

3- En düşük seçmen sayısına sahip olan tek sandalyeli il Bayburt'tur. Bu ilin kayıtlı seçmen sayısı 49.111'dir. Dar bölgelerin bu ilin seçmen sayısının altına düşmemesi için çaba gösterilmiştir. Nitekim, coğrafi bütünlük ilkesine uyulmasına karşın, sadece 4 dar bölge Bayburt'un altına düşmüştür. Bu 4 istisnanın en küçüğü İstanbul 27'dir ve 48.548 kayıtlı seçmene sahiptir.

4- DİE'nin "1995 Milletvekili Seçimleri Sonuçları" adlı yayınında yer alan, ancak belediye haritalarında bulunamayan az sayıda mahalle, ait oldukları kenti oluşturan seçim çevrelerine seçmen sayısı farkını azaltacak şekilde dağıtılmıştır.

Not: Listede ilçeler ve bucaklar belirtilmiştir. Belirtilmeyen isimler mahallelerdir.

* Bu çalışmanın en zahmetli işi olan 500 dar bölgenin oluşturulmasını TÜSİAD elemanı Aslı Ulusoy'un inatçı ve ısrarlı çabalarına borçluyuz. Kendisine teşekkür ediyoruz.

Seçim Çevrelerinin Bileşimi

Adana 1

Aladağ İlçesi
Pozantı İlçesi
Feke İlçesi
Saimbeyli İlçesi
Tufanbeyli İlçesi

Adana 2

Kozan İlçesi

Adana 3

Kadirli İlçesi

Adana 4

Bahçe İlçesi
Düziçi İlçesi
İmamoğlu İlçesi

Adana 5

Osmaniye (Şehir)

Adana 6

Ceyhan (Şehir)

Adana 7

Ceyhan (Şehir hariç)
Osmaniye (Şehir hariç)

Adana 8

Karaisali İlçesi
Karataş İlçesi
Yumurtalık İlçesi

Adana 9

Yüreğir 1

Güneşli
Haydaroğlu
Seyhan
Yamaçlı
Cumhuriyet
Anadolu
19 Mayıs
Levent
Sinanpaşa
Sarıçam
Özgür
Akıncılar
Dervişler

Adana 10

Yüreğir 2

Tahsilli
Yavuzlar
Şehit Erkut Akbay
Kiremithane

Serinevler
PTT Evleri
Kazım Karabekir
Köprülü
Kışla

Adana 11

Yüreğir 3

Yenidoğan
Kabaktepe
Remzi Oğuz Arık
Cezaevi
Yüreğir (Şehir hariç)

Adana 12

Seyhan 1

Mıcık
Bey
Akkapı
Barbaros
Gülbahçesi
Dağlıoğlu
Havuzlubahçe
Yenibey
Şehit Duran
Hürriyet
Mestanzade
Beşocak
Sucuzade

Adana 13

Seyhan 2

Türkocağı
Sarı yakup
Ali dede
Ulu cami
Kayalıbağ
Tepebağ
Karasoku
Kuruköprü
Hanedan
Kocavezne
Hurmali
Mirzaçelebi
Yeşilyuva
İstiklal
Emek
Meydan
Dumlupınar
Şakir paşa
Uçak
Ova

Adana 14

Seyhan 3

Onur

Yeşiloba
Sakarya
Fevzipaşa
Aydınlar
Barış
Yeşilevler
Bahçelievler
Narlca
A.Remzi Yüreğir
Döşeme
Kurtuluş
Çınarlı
Reşatbey

Adana 15

Seyhan 4

Cemalpaşa
Ziyapaşa
Gazipaşa
Namık Kemal
Sümer
Yurt
Mithatpaşa
Denizli

Adana 16

Seyhan 5

Yeşilyurt
Fatih
Gürselpaşa
İsmetpaşa
Yeni baraj
Pınar
Yeniyurt
Beyazevler
Güzelyalı

Adana 17

Seyhan 6

Mahfesiğmaz
Toros
Huzurevleri
Belediyeevleri
100. Yıl
Seyhan (Şehir hariç)

Adıyaman 1

Merkez

Adıyaman 2

Besni İlçesi
Gölbasi İlçesi
Tut İlçesi

Adıyaman 3

Kahta

Samsat
Sinçik
Çelikhan
Gerger

Afyon 1

Merkez (şehir)

Afyon 2

Merkez (Şehir hariç)
Bayat İlçesi
Çobanlar İlçesi
İhsaniye İlçesi
İşcehisar İlçesi

Afyon 3

Bolvadin İlçesi
Emirdağ İlçesi
Sultandağı İlçesi

Afyon 4

Çay İlçesi
Hocalar İlçesi
Sincanlı İlçesi
Şuhut İlçesi

Afyon 5

Başmakçı İlçesi
Dazkırı İlçesi
Dinar İlçesi
Evciler İlçesi
Kızılören İlçesi
Sandıklı İlçesi

Ağrı 1

Merkez İlçesi
Eleşkirt İlçesi
Hamur İlçesi
Tutak İlçesi

Ağrı 2

Diyadin İlçesi
Doğubeyazıt
Patnos İlçesi
Taşlıçay İlçesi

Amasya 1

Merkez İlçesi

Amasya 2

Göynücek İlçesi
Suluova İlçesi
Taşova İlçesi

Amasya 3

Gümüşhacıköy İlçesi

Hamamözü İlçesi
Merzifon İlçesi

Ankara 1
Şereflikoçhisar İlçesi
Evren İlçesi
Bala İlçesi
Elmadağ İlçesi

Ankara 2
Haymana İlçesi
Polatlı İlçesi

Ankara 3
Nallıhan İlçesi
Ayaş İlçesi
Beypazarı İlçesi
Güdül İlçesi
Kazan İlçesi

Ankara 4
Çamlıdere İlçesi
Çubuk İlçesi
Kalecik İlçesi
Kızılcahamam İlçesi
Akyurt İlçesi

Ankara 5
Sincan İlçesi

Ankara 6
Etimesgut İlçesi
Gölbaşı İlçesi

Ankara 7
Çankaya 1
Çayyolu
Mustafakemal
Ortadoğu
Çukurambar
Cevizlidere
İşçiblokları
Karakusunlar
Söğütözü
Kızılırmak

Ankara 8
Çankaya 2
Balgat
Nasuhakar
Oğuzlar
Ehlibeyt
Emek
Devlet
Yukarıbahçelievler
Yücetepe

Ankara 9
Çankaya 3
Bahçelievler
Mebusevleri
Anıttepe
Maltepe
Eti
Kocatepe
Korkutreis
Kızılay
Namık Kemal
Cumhuriyet
Meşrutiyet
Sağlık
Fidanlık
Kültür
Kavaklıdere
Remzioğuzar

Ankara 10
Çankaya 4
Cebeci
İleri
İncesu
Çamlıtepe
Fakülteler
Öncebeci
Öveçler
Ertuğrulgazi
Erzurum
Topraklık
Ellinciyl
Arkatopraklık
Seyranbağları
Dilekler

Ankara 11
Çankaya 5
Tınaztepe
Göktürk
Metinoktay
Mimarsinan
Muhsinertuğrul
Murat
Esatoğlu
Doğuş
Küçükesat
Aşağıimrahor
Aşıkpaşa
Umut
Barbaros
Bayraktar
Bağcılar
Yüzüncüyl
Zafertepe

Ankara 12
Çankaya 6
Boztepe
Büyükesat
Birlik
Bademlidere
Aziziye
Çankaya
Gaziosmanpaşa
Güvenevler
Kazımözalp
Ortaimrahor

Ankara 13
Çankaya 7
Ayrancı
Harbiye
İlkadım
Sokullumehmetpaşa
Öveçler

Ankara 14
Çankaya 8
Aşağıöveçler
Ata
Aydınlar
Akpınar
Gökkuşuğu
Huzur
Karapınar
Keklikpınarı
Malazgirt
Mürseluluç
Osmantemiz
Ş.Cengiz Karaca
Ş.Cevdet Özdemir
Yukarıöveçler
İlker

Ankara 15
Çankaya 9
Aşağıdikmen
Güzeltepe
Hilal
Kırkkonaklar
Metinakkuş
Naciçakır
Oran
Yeşilkent
Yıldızevler
Yukarıdikmen
Sancak
Çankaya Merkez (Şehir
hariç)

Ankara 16
Yenimahalle 1
Batisitesi
Ergazi
İnönü
Kent-koop
Uğurmumcu
Yenibatu

Ankara 17
Yenimahalle 2
Avcılar
Çiğdemtepe
İlkyerleşim
İvedik
Kaletepe
Kardelen
Macun
Ostim
Özevler
Mehmet Akif Ersoy
Yahyalar
Yeşilevler
Yunusemre

Ankara 18
Yenimahalle 3
Anadolu
Barış
Barıştepe
Burç
Çarşı
Esentepe
Güventepe
Güzelyaka
Ergenekon
Karşıyaka
Kayalar
Pamuklar
Ragıptüzün
Tepealtı

Ankara 19
Yenimahalle 4
Demet
Demetgül
Demetlale
Ümit

Ankara 20
Yenimahalle 5
25 Mart
Beştepeler
Çamlıca
Emniyet
Gayret
Gazi

Işınlar
Varlık
Yeniçağ
Yenimahalle Merkez
(Şehir hariç)

Ankara 21 **Keçiören 1**

Ayvalı
Esertepe
Etlik
Sancaktepe
Şehitkubilay
Yükseltepe
Yayla

Ankara 22 **Keçiören 2**

Aşağıeglence
Basınevleri
Çiçekli
Emrah
Gümüşdere
İncirli
Karargahtepe

Ankara 23 **Keçiören 3**

19 Mayıs
Atapark
Bademlik
Kanuni
Kuşcağız
Osmangazi
Ovacık
Pınarbaşı
Uyanış
Ufuktepe

Ankara 24 **Keçiören 4**

Güçlükaya
Hasköy
Kalaba
Kamilocak
Kavacık-subayevleri
Şevkat
Tepebaşı
Yakacık

Ankara 25 **Keçiören 5**

Adnan Menderes
Aktepe
23 Nisan
Çaldıran
Bağlarbaşı
Güzelyurt

Köşk
Şenlik
Şenyuva
Yeşilöz
Merkez Bucağı
Bağlum Bucağı
Yeşiltepe

Ankara 26 **Mamak 1**

Anayurt
Bahçelerüstü
Balkiraz
Çağlayan
Demirlibahçe
Gülseren
Gülveren
Harman
Hürel
Mehtap
Kartaltepe
Saimekadın
Şafaktepe
Yatıkmsluk

Ankara 27 **Mamak 2**

Abidinpaşa
Akdere
Kutlu
Mutlu
Peyami Safa
Kazım Orbay
Şehit Cengiz Topel
Tuzlucaıyır
Türközü
Aşık Veysel

Ankara 28 **Mamak 3**

Akşemsettin
Cengizhan
Duralialıç
Dutluk
Ege
Fahri Korutürk
General Zeki Doğan
Şahintepe
Şirintepe
Üreğil
Yukarı İmrahor
Boğaziçi
Küçükkayaş
Şahap Gürlor
Yenibayındır
Yeşilbayır

Ankara 29 **Mamak 4**

Altınağaç
Arapkar
Bahçeleriçi
Bostancık
Büyükkayaş
Çiğiltepe
Derbent
Dostlar
Ekin
Hüseyingazi
Karaağaç
Köstence
Misket
PTT evleri
Tepecik
Cezaevi
Merkez Bucağı

Ankara 30 **Altındağ 1**

Akalar
Akbaş
Akköprü
Aktaş
Alpaslan
Altınbaş
Altıntaş
Anafartalar
Atıfbey
Başkır
Bozkurt
Cemalbey
Çamdarlı
Çeşme
Çimentepe
Demirfırka
Demirtaş
Doğanbey
Doğanşehir
Engürü
Enverpaşa
Evliyaçelebi
Fatih
Fazıl Ahmet Paşa
Fehmiyağcı
Fermanlar
Fevzipaşa
Gökçenefe
Gündoğdu
Hayri Artmanlar
Hürriyet
İçkale
İnkilap
İstiklal
İzzettin
Kartallar

Kılıçaslan
Kızilelma
Koyunpazarı
Köprübaşı
Meydan
Misak-ı milli
Nazimbey
Necatibey
Oğuz
Orhangazi
Öncüler
Özbekler
Özgen
Öztürk
Pazar
Sakalar
Sakarya
Sığınaklar
Sinanpaşa
Sokullu
Sutepe
Sümer
Şenyurt
Şükriye
Tabakhane
Turan
Turgutreis
Ulubatlıhasan
Ülkü
Yalçınkaya
Yamaç
Yavuzselim
Yeğenbey
Yenice
Yenihayat
Yenituran
Yıldırım Beyazıt
Yılmazlar
Yiğitler
Ziraat
Zübeyde Hanım
Cezaevi

Ankara 31 **Altındağ 2**

Ahiler
Altınpark
Atilla
Aydınlıkevler
Çalışkanlar
Gültepe
Kemal Zeytinoğlu
Örnek
Özgürlük
Plevne
Selver Somuncuoğlu
Seyfi Demirsoy
Sultan Murat

Ankara 32 **Altındağ 3**

Ali Ersoy
Battalgazi
Doğu
Dereboyu
Gülpınar
Güneşevler
Hacılar
Karakum
Önder
Siteler
Ulubey
Yıldıztepe
Yunus Emre

Ankara 33 **Altındağ 4**

Alemdağ
Bağlariçi
Baraj
Başpınar
Beşikkaya
Çamlık
Doğantepe
Feridun Çelik
Karapürçek
Solfasol
Merkez Bucağı

Antalya 1 Finike İlçesi Kale İlçesi Kaş İlçesi

Antalya 2 Elmalı İlçesi Kemer İlçesi Kumluca İlçesi

Antalya 3 Akseki İlçesi Gazipaşa İlçesi Gündoğmuş İlçesi Ibradı İlçesi

Antalya 4 Manavgat İlçesi

Antalya 5 **Merkez 1** Zümrüt Çakırlar Suiçeceği Demircilik Gürsu Liman

Altunkum
Hurma
Sarısu
Siteler
Uncalı
Öğretmen evleri
Toros
Pınarbaşı
Arapsuyu
Kuşkavağı
Uluç
Meltem
Bayındır
Soğuksu
Yüksekalan
Yıldız
Varlık
Bahçelievler
Güvenlik
Memurevleri
Altındağ
Deniz
Sedir

Antalya 6 **Merkez 2**

Üçgen
Kızılsaray
Kışla
Sanayii
Muratpaşa
Kuruçay
Aydınlık
Elmalı
Tahıl pazarı
Balbey
Dutlubahçe
Konuksever
Etiler
Selçuk
Barbaros
Tuzcular
Sinan
Kılıçaslan
Haşim İşcan
Zerdalilik
Gençlik
Demircikara
Kızılları
Yenigün
Mehmetçik
Kızıltoprak
Meydan kavağı
Yeşilbahçe
Çaybaşı

Antalya 7 **Merkez 3**

Kırcami
Güzeloluk
Tarım
Topçular
Gebizli
Yeşildere
Doğuyaka
Yeşilova
Yeşilköy
Çağlayan
Ermenek
Fatih
Güzelbağ
Güzeloba
Altınova-Düden
Altınova-Orta
Altınova-Sinan
Altınova-Yenigöl
Beşkonaklar
Göksu
Düdenbaşı
Teomanpaşa
Güneş
Emek
Karşıyaka
Sütçüler
Yeni
Şirinyalı
Zümrütova
Fener
Gündoğdu
Kuzeyyaka
Yeniemek
Kütükçü
Barış
Santral
Menderes

Antalya 8 **Merkez 4**

Erenköy
Çamlıbel
Göçerler
Kepez
Şafak
Yeşilyurt
Gülveren
Duraliler
Ahatlı
Yenidoğan
Habibler
Hüsnü Karakaş
Ünsal
Cezaevi
Fabrikalar

Kültür
Kanal
Yükseliş
Esentepe
Yeşiltepe
Özgürlük
Ulus
Zafer

Antalya 9 Alanya İlçesi

Antalya 10 Korkuteli İlçesi Merkez (Şehir hariç)

Antalya 11 Serik İlçesi

Artvin 1 Merkez İlçesi Ardanuç İlçesi Borçka İlçesi Şavşat İlçesi

Artvin 2 Arhavi İlçesi Hopa İlçesi Murgul İlçesi Yusufeli İlçesi

Aydın 1 Merkez (Şehir)

Aydın 2 Nazilli İlçesi

Aydın 3 Söke İlçesi Koçarlı İlçesi

Aydın 4 Bozdoğan İlçesi Buharkent İlçesi Karacasu İlçesi Kuyucak İlçesi Yenipazar İlçesi

Aydın 5 Çine İlçesi Köşk İlçesi Sultanhisar Dalama Bucağı

Aydın 6 Germencik İlçesi İncirliova İlçesi Merkez Bucağı

Aydın 7

Karpuzlu İlçesi
Kuşadası İlçesi
Yenihisar İlçesi
Umurlu Bucağı

Balıkesir 1

Ayvalık İlçesi
Burhaniye İlçesi
Gömeç İlçesi

Balıkesir 2

Edremit İlçesi
Havran İlçesi

Balıkesir 3

Balya İlçesi
İvrindi İlçesi
Savaştepe İlçesi

Balıkesir 4

Bigadiç İlçesi
Sındırgı İlçesi

Balıkesir 5

Dursunbey İlçesi
Kepsut İlçesi

Balıkesir 6

Bandırma İlçesi

Balıkesir 7

Erdek İlçesi
Marmara İlçesi
Susurluk İlçesi

Balıkesir 8

Gönen İlçesi
Manyas İlçesi

Balıkesir 9**Merkez 1**

Mirzabey
Hacıilbey
Hacıismail
Aygören
Karesi
Kasaplar
Hisariçi
Karaoğlu
Yıldırım
Akıncılar
Ali Hikmet Paşa
Altıeylül
2. Sakarya
Bahçelievler
Çay

Dinkçiler
Dumlupınar
Ege
Eski kuyumcular
Gümüşçeşme
Kayabey
Vidaniye
2.Oruçgazi
1.Oruçgazi
1.Sakarya
Hasan Basri Çantay
Plevne
Sütlüce
Yıldız
Cezaevi
Maltepe
Kızpınar

Balıkesir 10**Merkez 2**

Toygar
Paşaalani
Gaziosmanpaşa
Gündoğan
Adnan Menderes
Atatürk
Merkez (Şehir hariç)

Bilecik 1

Bozüyük İlçesi
İnhisar İlçesi
Pazaryeri İlçesi
Söğüt İlçesi

Bilecik 2

Merkez İlçesi
Gölpazarı İlçesi
Osmaneli İlçesi
Yenipazar İlçesi

Bingöl 1

Genç İlçesi
Solhan İlçesi
Karlıova İlçesi
Yedisu İlçesi
Kiğı İlçesi
Adaklı İlçesi

Bingöl 2

Merkez İlçesi
Yayladere İlçesi

Bitlis 1

Adilcevaz İlçesi
Hizan İlçesi
Tatvan İlçesi

Bitlis 2

Merkez İlçesi
Ahlat İlçesi
Güroymak İlçesi
Mutki İlçesi

Bolu 1

Merkez İlçesi

Bolu 2

Düzce İlçesi (Konuralp hariç)

Bolu 3

Gerede İlçesi
Gölyaka İlçesi
Göynük İlçesi
Gümüşova İlçesi
Kırıbrıcık İlçesi
Mudurnu İlçesi
Seben İlçesi

Bolu 4

Akçakoca İlçesi
Cumayeri İlçesi
Çilimli İlçesi
Dörtdivan İlçesi
Mengen İlçesi
Yeniçağa İlçesi
Yığılca İlçesi
Konuralp

Burdur 1

Merkez İlçesi

Burdur 2

Altınyayla İlçesi
Çavdır İlçesi
Göhlisar İlçesi
Karamanlı İlçesi
Tefenni İlçesi
Yeşilova İlçesi

Burdur 3

Ağlasun İlçesi
Bucak İlçesi
Çeltikçi İlçesi
Kemer İlçesi

Bursa 1

Nilüfer İlçesi

Bursa 2

Mustafakemalpaşa İlçesi

Bursa 3

İnegöl İlçesi

Bursa 4

Harmancık İlçesi
Büyükorhan İlçesi
Orhaneli İlçesi
Keles İlçesi

Bursa 5

Karacabey İlçesi
Mudanya İlçesi

Bursa 6

Gemlik İlçesi
Orhangazi İlçesi

Bursa 7

İznik İlçesi
Yenişehir İlçesi

Bursa 8**Osmangazi 1**

Maksem
Mollafenari
Hocahasan
Alipaşa
İvazpaşa
Pınarbaşı
Kavaklı
Tahtakale
Mollagürani
Osmangazi
Alaaddin
Alacahırka
Kocanaip
Yahşibey
Hamzabey
Esentepe
Kuruçeşme
Selimiye
Altıparmak
Şehreküstü
Şahabettinpaşa
Aktarhüssam
İntizam
Ahmetpaşa
Çırpan
Santralgaraj
Gaziakdemir
Çiftelhavuzlar

Bursa 9**Osmangazi 2**

Fatih
Soğanlı
Alemdar

Sırameşeler
Kükürtlü
Muradiye
Çirîşhane
Çekirge

Bursa 10 Osmangazi 3

Hamitler
Geçit
Soğukkuyu
Hurriyet
Yenikaraman
Adalet
İstiklal
Akpınar
Bağlarbaşı
Hüdavendigar
Dobruca
İnkaya

Bursa 11 Osmangazi 4

Dereçavuş
Mutlular
Yunuseli
Çeltik
Çukurca
Yeniceabat
Armut
Veysel Karani
Bahar
K.balıklı
Altınova
Tuna
Küplüpınar
Yeşilova
Başaran
Kemerçeşme

Bursa 12 Osmangazi 5

Selamet
Gülbahçe
Atıcılar
Koğukçınar
Namık Kemal
Ulu
Sakarya
Hacı İlyas
Zafer
Elmasbahçe
Kırcaali
Kiremitçi
Tayakadın
Demirtaşpaşa
Doğanbey
Tuzpazarı

Kızıyakup
Reyhan
Nalbantoğlu
Orhanbey
Alacamescit
Kayhan
İbrahimpaşa
Selçukhatun

Bursa 13 Osmangazi 6

Alaşar
İsmetiye
Doğanevler
Panayır
Osmangazi (Şehir hariç)
Gürsu İlçesi

Bursa 14 Yıldırım 1

Mollaarap
Musababa
Namazgah
Karaağaç
Karamazak
Umurbey
Kurtoğlu
Yeşil
Meydancık
Hocataşkın
Emirsultan
Yeni
Teferrüç
Piremir
Selimzade
Haciseyfetin
Yıldırım
Davutdede
Davutkadı

Bursa 15 Yıldırım 2

Sıracevizler
Sinandede
Zümrütevler
Yediselviler
Yeşilyayla
Şükranıye
Baruthane
Beyazıt
Eğitim
152 evler
Maltepe

Bursa 16 Yıldırım 3

Anadolu
Vatan

Kazım Karabekir
Millet
Mevlana
Yavuz Selim
Ortabağlar
Güllük
Selçukbey
Ertuğrugazi
Kaplıkaya
Değirmenli kızık
Duaçınar
Siteler
Yunus Emre

Bursa 17 Yıldırım 4

Mimar Sinan
Arabayatağı
Ulus
Esenevler
Fidyekızık
Hacivat
Samanlı
Vakıf
İsabey
Cumalıkızık
Değirmenönü
Karapınar
Şirinevler
Yıldırım merkez (Şehir hariç)
Kestel İlçesi

Çanakkale 1

Ayvacak İlçesi
Bayramiç İlçesi
Bozcaada İlçesi
Eceabat İlçesi
Ezine İlçesi
Gökçeada İlçesi

Çanakkale 2

Yenice İlçesi
Çan İlçesi

Çanakkale 3

Biga İlçesi
Lapseki İlçesi

Çanakkale 4

Merkez İlçesi
Gelibolu İlçesi

Çankırı 1

Merkez İlçesi
Eldivan İlçesi
Kızılırmak İlçesi
Yapraklı İlçesi

Çankırı 2

Atkaracalar İlçesi
Bayramören İlçesi
Çerkeş İlçesi
İlgaz İlçesi
Korgun İlçesi
Kuşunlu İlçesi
Orta İlçesi
Şabanözü İlçesi

Çorum 1

Bayat İlçesi
Sungurlu İlçesi
Uğurludağ İlçesi

Çorum 2

Dodurga İlçesi
Laçın İlçesi
Oğuzlar İlçesi
Merkez (şehir hariç)

Çorum 3

İskilip İlçesi
Kargı İlçesi
Osmancık İlçesi

Çorum 4

Alaca İlçesi
Boğazkale İlçesi
Ortaköy İlçesi
Mecitözü İlçesi

Çorum 5

Merkez (şehir)

Denizli 1

Acıpayam İlçesi
Çameli İlçesi
Serinhisar İlçesi

Denizli 2

Babadağ İlçesi
Beyavaş İlçesi
Kale İlçesi
Tavas İlçesi

Denizli 3

Akköy İlçesi
Bekilli İlçesi
Buldan İlçesi
Çal İlçesi
Güney İlçesi
Sarayköy İlçesi

Denizli 4

Baklan İlçesi
Bozkurt İlçesi

Çardak İlçesi
Çivril İlçesi
Honaz İlçesi

Denizli 5

Merkez 1

Akkonak
Altıntop
Bahçelievler
Bakırlı
Barbaros
Mehmet Akif Ersoy
Esentepe
İlbadi
Yeşilyurt
Yücebağ
Cezaevi
Merkez efendi
Karaman
Günbattı
Saltak
Saraylar
Sevindik
Sırapapılar
Sümer
Gürpınar
Kiremitçi
Kirişhane
Çaybaşı
Değirmenönü
Musa
Muratdede

Denizli 6

Merkez 2

Kuşpınar
Kuyupınar
Mehmetçik
Delikliçınar
Deliktaş
Hacıkaplanlar
Hatipoğlu
Topraklık
Gündoğdu
Gürcan
Pelitlibağ
Dükkanönü
Eskimüftü
Fatih
Feslikan
Cumhuriyet
Çamlık
İstiklal
Yeni
Uçancıbaşı
Kayalık
Atalar
Anafartalar

Denizli 7

Merkez 3

Aktepe
Dokuz kavaklar
Karşıyaka
Merkez (şehir hariç)

Diyarbakır 1

Bismil İlçesi
Çınar İlçesi
Silvan İlçesi

Diyarbakır 2

Dicle İlçesi
Eğil İlçesi
Hani İlçesi
Hazro İlçesi
Kocaköy İlçesi
Kulp İlçesi
Lice İlçesi

Diyarbakır 3

Çermik İlçesi
Cüngüş İlçesi
Ergani İlçesi

Diyarbakır 4

Merkez 1

Nebicami
Camiikebir
Cevatpaşa
Çiftkastal
Dabanoğlu
Dicle
Emalyılmaz
Fabrika
Fatihpaşa
Hasırlı
Savaş
Seyrantepe
Süleyman Nazif
Şehitlik
İskenderpaşa
Lalebey
Melik Ahmet
Ziya Gökalp
Abdaldede
Alipaşa
Yenişehir

Diyarbakır 5

Merkez 2

Kaynaratepe
Kıtırıl
Kooperatif
Körhat
Alıpınar

Fatih
Muradiye
Yeniköy
Cezaevleri
Huzurevleri

Diyarbakır 6

Merkez 3

5 Nisan
Merkez(şehir hariç)

Edirne 1

İpsala İlçesi
Keşan İlçesi

Edirne 2

Meriç İlçesi
Uzunköprü İlçesi

Edirne 3

Merkez (şehir)

Edirne 4

Havsa İlçesi
Lalapaşa İlçesi
Süleolu İlçesi
Enez İlçesi
Merkez (Şehir hariç)

Elazığ 1

Ağın İlçesi
Alacakaya İlçesi
Arıcak İlçesi
Baskil İlçesi
Keban İlçesi
Maden İlçesi
Palu İlçesi
Sivrice İlçesi

Elazığ 2

Karakoçan İlçesi
Kovancılar İlçesi
Merkez (Şehir hariç)

Elazığ 3

Merkez 1

Cumhuriyet
Üniversite
Safran
Fevzi Çakmak
Yeni
Kültür
Olgunlar
Sürsürü
İzzet Paşa
Rızaiye
Cezaevi

Elazığ 4

Merkez 2

Nailbey
Akpınar
Kızılay
Gümüşkavak
Karşıyaka
Sarayatık
Rüstempaşa
Çarşı
İcadıye
Mustafapaşa
Sanayi
Kırklar
Salıbaşı
Çatalçeşme
Ulukent
Harputsugözü
Harput
Alayaprak
Doğukent
Esenkent
Aksaray
Güllübaş

Erzincan 1

Merkez (şehir)

Erzincan 2

Çayırılı İlçesi
İliç İlçesi
Kemah İlçesi
Kemaliye İlçesi
Otlukbeli İlçesi
Refahiye İlçesi
Tercan İlçesi
Üzümlü İlçesi

Erzurum 1

Aşkale İlçesi
Çat İlçesi
Hınıs İlçesi
Karaçoban İlçesi
Karayazı İlçesi
Tekman İlçesi

Erzurum 2

Merkez 1

Adnan Menderes
Hacı Ahmet Baba
Mehmet Akif Ersoy
Müftü Solakzade
Şehit Üsteğmen İsmail Aksu
Yunus Emre
Yukanköşk
Atalar
Abdurrahmangazi

Palandöken
Kazım Yurdalan
Habibefendi
Hasan Basri
Rabia Hatun
Kırmacı
Aşağıköşk
Dere
Muratpaşa
Kazım Karabekir
Gez
Aşağımumcu
Yukarımumcu
Vaniefendi
Kuloğlu
Şeyhler

Erzurum 3 **Merkez 2**

Mehdi Efendi
Emir Şeyh
Sultan Melik
Yukarı yoncalık
Aşağı yoncalık
İbrahim Paşa
Karkacı
Cami-i kebir
Caferiye
Koçbekir
Koçköse
Talatpaşa
Balarcı
Ayazpaşa
Mirzaahmet
Dervişağa
Cedit
Narmanlı
Taşmeci
Hacıcuma
Yeğenağa
Emin Kurbu
Köse Ömeroğlu
Ali Paşa
Topçuoğlu
İstasyon
Terminal
Mecidiye
Abdurrahmanağa
Kavak
Aziziye
Barbaros Hayrettin Paşa
Gaziler
Şehitler
Yukarı sanayi
Edip Somunoğlu
Cezaevi
Şükrü Paşa
Çağlayan

İbrahim Hakkı
Aşağı sanayi
Maksut Efendi
Atatürk
Harput

Erzurum 4 Merkez (Şehir hariç) İlica İlçesi Köprüköy İlçesi Pasinler İlçesi

Erzurum 5 Horasan İlçesi İspir İlçesi Narman İlçesi Pazaryolu İlçesi Tortum İlçesi

Erzurum 6 Oltu İlçesi Olur İlçesi Şenkaya İlçesi Uzundere İlçesi

Eskişehir 1 Alpu İlçesi Beylikova İlçesi Günyüzü İlçesi Mahmudiye İlçesi Mihalıççık İlçesi Sivrihisar İlçesi

Eskişehir 2 Merkez (Şehir hariç) Çifteler İlçesi Han İlçesi İnönü İlçesi Mihalıççık İlçesi Sarıcakaya İlçesi Seyitgazi İlçesi

Eskişehir 3 **Merkez 1**

Emek
Gündoğdu
Erenköy
Yenidoğan
Huzur
Gökmeydan
Alanönü
Kurtuluş
Karapınar
Orta
Akcami
Akçağlan
Paşa
Dede

Şarkıye
Cunidiye

Eskişehir 4 **Merkez 2**

Arifiye
İstiklal
Kırmızıtoprak
Vişnelik
Akarbaşı
Yıldıztepe
Sümer
Yenikent
Gültepe
Göztepe
Büyükdere

Eskişehir 5 **Merkez 3**

Osmangazi
Sazova
Çamlıca
Uluönder
Ertuğrulgazi
Hoşnudiye
Yeniabağlar
Şirintepe
Zincirlikuyu
Cezaevi
Eskibağlar
Güllük

Eskişehir 6 **Merkez 4**

Sütlüce
Esentepe
Bahçelievler
Kumlubel
Fatih
Tunali
Ömerağa
Zafer
Cumhuriyet
Hayriye
Hacı Alibey
Hacı Seyit
Işıklar
İhsaniye
M.Kemal Paşa
Mamure
Yeni
Şarhöyük
Fevzi Çakmak
Şeker

G.Antep 1 Araban İlçesi Nurdağı İlçesi İslahiye İlçesi

G.Antep 2 Kargamış İlçesi Nizip İlçesi Yavuzeli İlçesi

G.Antep 3 **Merkez 1** Yeşilevler 60.yıl 23 Nisan Bahçelievler Kolejtepe Konak İstiklal Binevler Öğretmen evleri Beyazlar Cumhuriyet Onur Kavaklık Alleben Gümüştekin

G.Antep 4 **Merkez 2**

Gültepe
Hoşgör
Yukanbayır
Tepebaşı
Tışlakı
Turan Emeksiz
Kurbanbaba
Kahvelipınar
Kanalıcı
Karagöz
Karatarla
Kepenek
Kıbrıs
Kozluca
Kurtuluş
Nuri Pazarbaşı
Saçaklı
Sakarya
Savcılı
Seferpaşa
Süleymanşah
Şahinbey
Şahveli
Şekeroğlu
Etiler
Eyüpoğlu
Kozanlı
Bekirbey
Bey
Düğmeci
Çamlıca
Çukur

Bostancı
Boyacı
Çabi
Yazıcık
Türktepe
Alaybey
İsmetpaşa
Suyabatmaz

G.Antep 5

Merkez 3

Oğuzlar
Özdemirbey
Cemal Gürsel
Cengiz Topel
Düztepe
Dumlupınar
Gündoğdu
Güzelvadi
İnönü
Karayılan
Şenyurt
Sultanselim
Aydınbaşa
Daracık
Ulucanlar
Üçoklar
Delbes
Kılınçoğlu
Yavuzlar
Alibaba
Türkmenler
Barış
Beydili
Ocaklar

G.Antep 6

Merkez 4

25 Aralık
Ünaldı
Kocaoğlu
Bozoklar
Perelikaya
Serinevler
Akyol
29 Ekim
Yeni
Çıksorut
Girne
Güzelyurt
Umut
Oğuzeli Merkez
Şahinbey Merkez (Şehir hariç)

G.Antep 7

Merkez 5

Güllüce

Karaoğlu
Yaprak
İncilipınar
Değirmicem
Dülükpaşa
Emek
Mücahitler
Münifpaşa
Nurtepe
Özgürlük
Pancarlı
Sarıgüllük
Ulus
Gazi
Güvenevler
Boyno
Budak
Zeytinli
Kayaönü
Hürriyet
Sekiz şubat
Aydıntepe
Yeşilova
E tipi cezaevi
Özel tip Cezaevi

G.Antep 8

Merkez 6

Yunus Emre
Göztepe
Fevzipaşa
Eydebaba
Mithatpaşa
Hasırcıoğlu
Karşıyaka
Karacaoğlu
Mevlana
Hacıbaba
Aydınlar
Gazikent
Kocatepe
Çağlayan
Şehit Kamil Merkez
(Şehir hariç)

Giresun 1

Merkez İlçesi

Giresun 2

Bulancak İlçesi
Dereli İlçesi
Piraziz İlçesi

Giresun 3

Alucra İlçesi
Çamoluk İlçesi
Espiye İlçesi
Keşap İlçesi

Şebinkarahisar
Yağlıdere İlçesi

Giresun 4

Çanakçı İlçesi
Doğankent İlçesi
Eynesil İlçesi
Görece İlçesi
Güce İlçesi
Tirebolu İlçesi

Hatay 1

Merkez (Şehir hariç)

Hatay 2

Merkez (şehir)

Hatay 3

Samandağı İlçesi
Yayladağı İlçesi

Hatay 4

Altınözü İlçesi
Reyhanlı İlçesi

Hatay 5

Kırıkhan İlçesi
Kumlu İlçesi

Hatay 6

Belen İlçesi
Erzin İlçesi
Hassa İlçesi

Hatay 7

Dörtöyöl İlçesi

Hatay 8

İskenderun Merkez
(Şehir hariç)

Hatay 9

İskenderun Merkez
(Şehir)

Isparta 1

Atabey İlçesi
Eğirdir İlçesi
Gönen İlçesi
Keçiborlu İlçesi
Senirkent İlçesi
Sütçüler İlçesi
Uluborlu İlçesi

Isparta 2

Aksu İlçesi
Gelendost İlçesi
Şarkikaraağaç

Yalvaç İlçesi
Yenişar bademli İlçesi

Isparta 3

Merkez İlçesi

İçel 1

Anamur İlçesi
Aydıncık İlçesi
Bozyazı İlçesi

İçel 2

Gülner İlçesi
Mut İlçesi

İçel 3

Silifke İlçesi

İçel 4

Erdemli İlçesi
Çamlıyayla İlçesi

İçel 5

Tarsus 1

Ferahim Şalvuz
Yarbay Şemsettin
Tozkoparanzahit
Beydeğirmeni
82 Evler
Şahin
Yeşilevler
Yeşil
Cumhuriyet
Tekke
Fevzi Çakmak
Kemalpaşa
Fahrettinpaşa
Hürriyet
Çağlayan
Reşadiye
Sakızlı
Fatih
Çataklı
Müftü
Camiiatik
Tabakhane
Şehitkerim
Camiinur
Gözlükule
Bahçe
Barboros
Girne
Duatetepe
İsmetpaşa
İnceark
Kızılmurat
Küçükminare
Sofular

Eskiömerli
Yeşilyurt
Cezaevi
Kavaklı
Şehitishak
Yeniömerli
Camiicedit
Anıt
Öğretmenler
Mithatpaşa
Gazipaşa
Şehitmustafa

İçel 6

Tarsus 2

Gaziler
Yeni
Bağlar
Tarsus Merkez (Şehir hariç)

İçel 7

Mersin 1

Akkent
Alsancak
Aydınlıkevler
Demirtaş
Dumlupınar
Eğriçam
Batıkent
Bahçelievler
Barboros
Menteş
50. Yıl
Fuat Morel
Güvenevler
İnönü
Gazi
Limonluk
Portakal
Hürriyet
Cumhuriyet
Palmye

İçel 8

Mersin 2

Kiremithane
Korukent
Kültür
Çukurova
Çankaya
Çavuşlu
Akbelen
Yusuf Kılınç
Zeki Ayan
Mahmudiye
Turgut Reis
Turgut Türkalp

Turunçlu
Barış
Piri Reis
Hamidiye
Bahçe
İhsaniye
Osmaniye

İçel 9

Mersin 3

Mesudiye
Mithat Paşa
Mithat Toroğlu
Nusratiye
Toroslar
Tozkoparan
Sağlık
Selçuklar
Selen
Camiişerif
Güneykent
Halkkent
Çağdaşkent
Yeni

İçel 10

Mersin 4

Gündoğdu
Güneş
Üç ocak
Siteler
Şevket Sümer
Hal
Yeni pazar
Özgürlük
Çay
Çilek
Karaduvar
Cezaevi
Gözne Bucağı
Kazanlı Bucağı

İçel 11

Gözne Bucağı ve
Kazanlı Bucağı toplamı
hariç
Merkez (Şehir hariç)

İstanbul 1

Beykoz 1

Yeni
Göksu
Anadolu Hisarı
Kavacık
Göztepe
Rüzgarlı bahçe
Çubuklu
Paşabahçe

Çiğdem
Soğuksu
İncirliköy
Kanlıca

İstanbul 2

Beykoz 2

Gümüşsuyu
Ortaçeşme
Çamlıbahçe
Merkez
Yalıköy
Tokat
Anadolu Kavağı
Merkez Bucağı
M.Şevketpaşa Bucağı
Şile İlçesi

İstanbul 3

Kadıköy 1

Bostancı
İçerenköy
İnönü

İstanbul 4

Kadıköy 2

Kayışdağı
Atatürk
Küçükbakkalköy
Barbaros
Yeni Sahra
Sahrayıcedit

İstanbul 5

Kadıköy 3

Suadiye
Kozyatağı
19 Mayıs

İstanbul 6

Kadıköy 4

Erenköy
Göztepe

İstanbul 7

Kadıköy 5

Caddebostan
Fenerbahçe
Feneryolu
Eğitim

İstanbul 8

Kadıköy 6

Merdivenköy
Dumlupınar
Fikirtepe
Zühtüpaşa
Hasanpaşa

İstanbul 9

Kadıköy 7

Caferağa
Osmanağa
Acıbadem
Rasimpaşa
Koşuyolu

İstanbul 10

Kartal 1

Kordonboyu
Kartal yeni
Çavuşoğlu
Yukarı
Petrol iş
Rahmanlar
Orhantepe

İstanbul 11

Kartal 2

Cevizli
Karlıktepe
Esentepe
Soğanlık-yeni
Gümüşpınar
Uğur Mumcu
Yakacık-çarşı

İstanbul 12

Kartal 3

Cumhuriyet
Hürriyet
Soğanlık-orta
Topselvi
Yakacık-yalı
Yakacık-yeni
Samandıra Bucağı

İstanbul 13

Maltepe 1

Yalı
Cevizli
Bağlarbaşı
Esenkent
Gülsuyu

İstanbul 14

Maltepe 2

Feyzullah
Altayçeşme
Girne
Zümrütevler
Gülensu
İdealtepe

İstanbul 15

Maltepe 3

Çınar
Aydınevler
Merkez
Altıntepe
Fındıklı
Ferhatpaşa
Büyükbakkal
Başbüyük

İstanbul 16

Pendik 1

Esenyalı
Güzelyalı
Fatih
Ahmet Yesevi
Kaynarca
Orhan Gazi
Doğu
Kurtköy
Harmandere

İstanbul 17

Pendik 2

Fevzi Çakmak
Dumlupınar
Çamçeşme
Kavakpınar
Şeyhli
Orta

İstanbul 18

Pendik 3

Yayalar
Veli baba
Çınardere
Bahçelievler
Yeni
Batı
Yeşilbağlar
Merkez (şehir hariç)

İstanbul 19

Ümraniye 1

Hekimbaşı
Kazım Karabekir
İnkılap
İstiklal
Atatürk

İstanbul 20

Ümraniye 2

Namık Kemal
Mustafa Kemal
Atakent
Çakmak

İstanbul 21

Ümraniye 3

İhlamurkuyu
Aşağı dudullu
Yukarıdudullu
Yeni çamlıca
Cezaevi

İstanbul 22

Ümraniye 4

Esenşehir
Merkez Bucağı

İstanbul 23

Üsküdar 1

Acıbadem
Cumhuriyet
Esatpaşa
Fetih
Hacı Mehmet
Kısıklı
Örnek
Ünalan

İstanbul 24

Üsküdar 2

Altunizade
Arakiye Hacı Cafer
Barbaros
Bulgurlu
Emniyet
Ferah
Güzeltepe
Kıraçlıtepe
Yavuztürk

İstanbul 25

Üsküdar 3

Abdullahaga
Bahçelievler
Beylerbeyi
Burhaniye
Emek
Havuzbaşı
İcadiye
Kandilli
Kuzguncuk
Küçükusu
Kuleli
Küplüce
Selamiali
Vaniköy

İstanbul 26

Üsküdar 4

Ahmetçeşme
Ahçıbaşı

Ayazma
Hacıhesna
İhsaniye
İmrahor salacak
Gülfemhatun
Kefcedede
Rumi Mehmet Paşa
Selmanağa
Solaksinan
Selimiye
Tembel Hacı Mehmet
İnkılap
Toygarhamza
Tavaşi Hasan Ağa
Taraklar
Pazarbaşı
Hacızafer
Hayrettin Çavuş
Murat Reis
Ahlatbaşı
Valide Atik

İstanbul 27

Tuzla

Aydınlı
Aydıntepe
Cami
Evliyaçelebi
İçmeler
İstasyon
Mimar Sinan
Postane
Şifa
Yaya
Merkez (şehir hariç)

İstanbul 28

Beşiktaş 1

Akatlar
Arnavutköy
Bebek
Etiler
Konaklar
Kuruçeşme
Kültür
Levazım
Levent
Nispetiye
Ortaköy

İstanbul 29

Beşiktaş 2

Abbasağa
Balmumcu
Cihannüma
Dikilitaş
Gayrettepe
Mecidiye

Muradiye
Sinanpaşa
Türkali
Vişnezade
Yıldız

İstanbul 30

Beyoğlu 1

Arapcami
Asmalimescid
Bedrettin
Bereketzade
Bostan
Büllbül
Cihangir
Çatmalı mescid
Çukur
Emekyemez
Evliyaçelebi
Fırzağa
Gümüşsuyu
Hacıahmet
Hacımimi
Hüseyinağa
İstiklal
Kalyoncu kulluk
Kamerhatun
Katip M. Çelebi
Kemankeş
Kılıç Ali Paşa
Kocatepe
Kuloğlu
Küçükpiyale
Müeyyetzade
Ömer Avni
Pürtelaş
Sururi
Şahkulu
Şehitmuhtar
Tomtom
Yahya Kahya
Yenişehir

İstanbul 31

Beyoğlu 2

Camikebir
Fetihtepe
Halıcıoğlu
Kadimehmet
Kaptanpaşa
Keçeçipiri
Kulaksız
Piripaşa
Piyalepaşa
Sütlüce
Örnektepe

İstanbul 32

Sultanbeyli İlçesi

İstanbul 33

Eminönü-Adalar

Alemdar
Balabanağa
Beyazıt
Binbirdirek
Cankurtaran
Demirtaş
Eminsinan
Hacıkadın
Hobyar
Hoca Gıyaseddin
Hocapaşa
Kalenderhane
Katip Kasım
Kemalpaşa
Küçük Ayasofya
Mercan
Mesihpaşa
Mimar Hayrettin
Mimar Kemalettin
Molla Fenari
Molla Hüsrev
Muhsine Hatun
Nişanca
Rüstempaşa
Saraç İshak
Sarıdemir
Şehsuvar
Sultanahmet
Sururi
Süleymaniye
Tahtakale
Tayahatun
Yavuz Selim
Adalar

İstanbul 34

Eyüp 1

Alibeyköy
Çırçır
Güzeltepe
Esentepe
Karadolap
Mimar Sinan
Mithatpaşa
Yeşilpınar
Merkez (Şehir hariç)

İstanbul 35

Eyüp 2

Defterdar
Düğmeciler
Emniyettepe

İslambey
Merkez
Nişanca
Rami-cuma
Ramiyeni
Sakarya
Silahtarağa
Topçular

İstanbul 36

Fatih 1

Abdi Çelebi
Arabacı Beyazıt
Ali Fakih
Cambaziye
Davutpaşa
Hacıhamza
Hacıhüseyin ağa
Hacıevhadetti
İmrahor
Kasap İlyas
Küçük Mustafa
Sancaktar Hayrettin

İstanbul 37

Fatih 2

Arpaemini
Beyazıtaya
Denizabdal
Ereğli
İbrahim Çavuş
Melekhatun
Ördek Kasap
Seyyit Ömer
Uzun Yusuf
Veledi Karabaş

İstanbul 38

Fatih 3

Babam Hasan Alemleri
Çakırağa
Hasan halife
Hobyar
Hüsambey
İskender paşa
Keçi hatun
Kırkçeşme
Kirmastı
Kürkçübaşı
Guraba Hüseyin Ağa
Mollaşeref
Muratpaşa
İnebey
Nevbahar
Sofular
Şehresmi
Yalı

İstanbul 39

Fatih 4

Abdisubaşı
Beyceğiz
Haydar
Hızırçavuş
Hocaüveyz
Haraççı Mehmet
Kasap Demirhun
Küçükmustafapaşa
Kocadede
Katip Mustatin
Müftüali
Hatip Mustattin
Sinanağa
Tahtaminare
Tevkiicafer

İstanbul 40

Fatih 5

Neslişah
Mimarsinan
Molla Aşık
Muhtesip İskender
Mehmet
Keçecikarabaş
Kasımğünani
Kariye
Haticesultan
Hamami Muhittin
Fatmasultan
Dervişali
Atikmustafa
Avcıbey
Alatkarabaş
Habibler
Cebeci
Merkez (şehir hariç)

İstanbul 41

G. Osmanpaşa 1

Bağlarbaşı
Karutepe
Merkez
Pazariçi
Sarigöl
Yenidoğan
Yıldıztabya

İstanbul 42

G.Osmanpaşa 2

Yeni
Şemsipaşa
Karayolları
Hürriyet
Fevzi Çakmak
Barbaros
Hayrettin Paşa

İstanbul 43

G.Osmanpaşa 3

50.Yıl
Cumhuriyet
Gazi
Esentepe
Karadeniz
Kazım
Karabekir
Zübeyde Hanım

İstanbul 44

G.Osmanpaşa 4

Uğur Mumcu
Sultançiftliği
Malkoçoğlu
İsmetpaşa
Habibler
Cebeci
Merkez (şehir hariç)

İstanbul 45

Kağıthane 1

Çağlayan
Gürsel
Hürriyet
Talatpaşa

İstanbul 46

Kağıthane 2

Harmantepe
Merkez
Seyrantepe
Yeşilce
Yahya Kemal
Şirintepe (Örnektepe)

İstanbul 47

Kağıthane 3

Çeliktepe
Emniyetevleri
Gültepe
Telsizler
Ortabayır
Sanayi

İstanbul 48

Sarıyer 1

Çamlıtepe
Emirgan
Ferahevler
İstinye
Pınar
Poligon
Reşitpaşa
Rumelihisar üstü
Yeniköy

İstanbul 49

Sarıyer 2

Yeni
Tarabya
Rumelikavağı
Merkez (Sarıyer)
PTT evleri
Maden
Kocataş
Kireçburnu
Kazım Karabekir
Çayırbaşı
Cumhuriyet
Büyükdere
Merkez(şehir hariç)

İstanbul 50

Şişli 1

Bozkurt
Duatete
Ergenekon
Eskişehir
Feriköy
Halaskargazi
Harbiye
İnönü
Meşrutiyet
Teşvikiye

İstanbul 51

Şişli 2

Yayla
Paşa
Mahmut Şevket Paşa
Kaptanpaşa
Halil Rıfat Paşa
Halide Edip Adivar
İzzetpaşa çiftliği
Cumhuriyet
19 Mayıs
Şişli-merkez

İstanbul 52

Şişli 3

Mecidiyeköy
Maslak
Kuştepe
Huzur
Gülbahar
Fulya
Esentepe
Ayazağa

İstanbul 53

Avcılar 1

Denizköşkler
Gümüşpala
Merkez

İstanbul 54

Avcılar 2

M.Kemalpaşa
Tahtakale
Üniversite
Firuzköy
Cihangir
Ambarlı

İstanbul 55

Bağcılar 1

Çınar
Fevzi Çakmak
İnönü
Merkez
Sancaktepe
Yavuz Selim
Yenigün
Yıldıztepe

İstanbul 56

Bağcılar 2

Yeni
Kirazlı-Fevzi Çakmak
Kazım Karabekir
Güneşli-Merkez
Güneşli-Hürriyet
Demirkapı
Barbaros

İstanbul 57

Bağcılar 3

Fatih
Göztepe
Güneşli-Bağlar
Güneşli-Evren
Kemalpaşa
Mahmutbey-100. Yıl
Mahmutbey-merkez

İstanbul 58

Bahçelievler 1

Bahçelievler
Soğanlı

İstanbul 59

Bahçelievler 2

Şirinevler

İstanbul 60

Bahçelievler 3

Kocasinan-Merkez
Hürriyet
Cumhuriyet
Yb-Fevzi Çakmak

İstanbul 61

Bahçelievler 4

Yb-Çoban çeşme
Yb-Merkez
Yb-Zafer

İstanbul 62

Bakırköy 1

Ataköy 1.kısım
Ataköy 2.5.6.kısım
Cevizlik
Kartaltepe
Osmaniye
Sakızağacı
Yeni
Zeytinlik

İstanbul 63

Bakırköy 2

Zuhuratbaba
Yeşilyurt
Yeşilköy
Şenlikköy
Basıncıköy
Ataköy 7.8.9.10.kısım
Ataköy 3.4.11.kısım

İstanbul 64

Esenler 1

Çiftelhavuzlar
Davutpaşa
Fevzi Çakmak
Kazım Karabekir
Kemer
Menderes
Mimar Sinan
Namık Kemal
Nene Hatun
Yavuz Selim

İstanbul 65

Esenler 2

Cezaevi
Turgutreis
Karabayır
Havaalanı
Habibler
Fatih
Birlik

İstanbul 66

Güngören 1

Ahmet Nafiz Gürman
Güven
Haznedar
Mehmet Nesih Özmen
Sanayi
Tozkoparan

İstanbul 67

Güngören 2

Merkez
M Fevzi Çakmak
Güneştepe
Gençosman
Akıncılar

İstanbul 68

K.Çekmece 1

Beşyol
Cennet
Fatih
Gültepe
Yeni
Yeşilova

İstanbul 69

K.Çekmece 2

Tevfikbey
Kemalpaşa
Kartaltepe
Fevzi Çakmak
Cumhuriyet

İstanbul 70

K.Çekmece 3

Halkalı-İstasyon
İnönü
Kanarya
Söğütlüçeşme

İstanbul 71

K.Çekmece 4

Mehmet Akif
Halkalı-merkez
Kayabaşı
Atatürk
Altunşehir
Merkez(şehir hariç)
Ziya Gökalp

İstanbul 72

Zeytinburnu 1

Gökalp
Kazlıçeşme
Nuripaşa
Sümer
Yenidoğan
Veliefendi
Yeşiltepe

İstanbul 73

Zeytinburnu 2

Telsiz
Seyitnizam
Merkezefendi

Maltepe
Çırpıcı
Beştelsiz

İstanbul 74

B. çekmece

Atatürk
Cumhuriyet
Çakmaklı
Esenyurt
Gürpınar
Kavaklı
Kıraç
Yakuplu

İstanbul 75

Çatalca

Türkoba
Dizdariye
Fatih
Ahmediye
Hoşdere
Karaağaç
Kumburgaz
Mimar Sinan
Tepecik
Çatalca toplam

İstanbul 76

Silivri İlçesi
Şehir toplamı
Merkez(şehir hariç)

İstanbul 77

Bayrampaşa 1

Altıntepsi
İsmetpaşa
Kocatepe
Orta
Terazidere
Vatan
Yenidoğan
Cezaevi

İstanbul 78

Bayrampaşa 2

Yıldırım
Muratpaşa
Kartalteppe
Cevatpaşa

İzmir 1

Buca 1

Adatepe
Akıncılar
Atatürk
Çamlıkule
Dumlupınar

Efeler
Fırat
Göksu
İnkılap
İnönü
Kozağaç
Kuruçeşme
Mustafa Kemal
Seyhan
Vali Rahmi Bey
Yenigün
Yeşilbağlar
Yıldız

İzmir 2

Buca 2

Yiğitler
Cezaevi
Merkez(şehir hariç)
Ufuk
Şirinkapı
Murathan
Menderes
Laleli
Karanfil
Hürriyet
Güven
Gaziler
Dicle
Çamlık
Çaldıran
Çağdaş
Aydoğdu
Bahçekapı
Barış

İzmir 3

Gaziemir (şehir)
Balçova

İzmir 4

Konak 1

Anadolu
Atamer
26 Ağustos
Boğaziçi
Cengiz Topel
Çınarlı
Çınartepe
Ege
Emirsultan
Güney
Halkapınar
Hilal
Huzur
Levent
Mehmet Akif
Murat

Millet
Mersinli
Sayıcı
Trakya
Umurbey
Yavuzselim
Yenidoğan
Yenişehir
Zeybek
Zeytinlik

İzmir 5

Konak 2

Yeşildere
Yenigün
Ulubatlı
Pazaryeri
Oğuzlar
Mimar Sinan
Miralı
Kültür
Küçükada
Kurtuluş
Kubilay
Kocakapı
Kahramanlar
İsmetkaptan
Hurşidiye
Kosova
Ferahlı
Faikpaşa
Etiler
Ballıkuyu
Altınordu
Alsancak
Alreis
Akıncı
Akdeniz
Akarcalı

İzmir 6

Konak 3

19 Mayıs
1. Kadriye
Altay
Altıntaş
Aziziye
Barbaros
Bozkurt
Çağabey
Dayıemir
Dolaplıkuyu
Duatetepe
Fatih
Fevzipaşa
Güneş
Güngör
Güzelyurt

Hasan Özdemir
İmariye
İsmetpaşa
Kadifekale
Kahraman Mescit

Kestelli
Konak
Lale
Mecidiye
Mehtap
Namazgah
Namık Kemal
Odunkapı
Sakarya
Selçuk
Sümer
Suvari
Şehit Nedim Tuğaltay
Tan
Tınaztepe
Tuzcu
Uğur
Ülkü
Türkyılmaz
Vezirağa
Yeni
Yeşiltepe
Yıldız

İzmir 7

Konak 4

Zafertepe
Sevgi
Selvili
Sarıyer
Uğur Mumcu
Osman Aksuner
Kocatepe
Karabağlar
General Asım Gündüz
Güneşli
Çalıküşu
Çimentepe
Cennetoğlu
Bozyaka
Barış
2. Kadriye
Atilla
Aşık Veysel

İzmir 8

Konak 5

Fahrettin Altay
Esentepe
Üçkuyular
Mehmet Ali Akman
Muammer Akar
General Kazım Özalp

Güzelyalı
Poligon
Şehitler
Esendere
Metin Oktay

İzmir 9

Konak 6

Göztepe
Çankaya
Mithatpaşa
Muratreis
Araphasan
Basın sitesi
Adnan Suvar
Maliyeciler
Salih Omurtak
Bahriye Üçok
Limontepe

İzmir 10

Konak 7

Vatan
Cennetçeşme
Uzundere
Yüzbaşı Şerafettin
Umut
Kibar
Gazi
Özgür
Günaltay
Tahsin Yazıcı
Rafet Bele
Ali Fuat Cebesoy
Yunus Emre
Devrim
Abdi İpekçi
Peker
Aydın
Bucak ve köyler

İzmir 11

Konak 8

Akın Simav
Kemal Reis
Piri Reis
Turgut Reis
Kılıç Reis
Bahçelievler
Esenlik
Reis
Doğanay
Kazım Karabekir
Gülyaka
Bahar

İzmir 12

Karşıyaka 1

Refik Şevket İnce
Muhittin Erener
Çay
Çiçek
Cengizhan
Alparslan
Fuat Edip Baksı
Bayraklı
Salhane
Turan
Doğançay
Orgeneral Nafiz Gürman

İzmir 13

Karşıyaka 2

Gümüşpala
Emek
Yamanlar
Küçük yamanlar
Postacılar
Soğukkuyu
Örnekköy

İzmir 14

Karşıyaka 3

Tersane
Alaybey
Bahariye
Tuna
Donanmacı
Aksoy
Bostanlı

İzmir 15

Karşıyaka 4

Nergiz
Goncalar
Dedebeşi
İmbatlı
Demirköprü
Fikri Altay
Cumhuriyet
Yamaç
Şemikler
Yalı
Atakent
Merkez Bucağı

İzmir 16

Bornova 1

Atatürk
Osmangazi
İnönü
Kızılay
Ergene

Manavkuyu
Mansuroğlu

İzmir 17

Bornova 2

Çamkule
Merkez
Zafer
Serintepe
Meriç
Altındağ-birlik
Koşukavak
Tuna
Çınar
Gaziosman Paşa
Barbaros
Yıldırım Beyazıt

İzmir 18

Bornova 3

Kazım Dirik
Rafet Paşa
Yeşilova
Karacaoğlu
Mevlana
Erzene

İzmir 19

Bornova 4

İşikkent-egemenlik
Kemalpaşa
Pınarbaşı-Gürpınar
Ümit
Doğanlar
Naldöken
Evka-3
Işıklar
Merkez Bucağı
Kemalpaşa ilçe toplamı

İzmir 20

Dikili İlçesi
Aliaga İlçesi
Kınık İlçesi

İzmir 21

Foça İlçesi
Menemen İlçesi

İzmir 22

Karaburun İlçesi
Çeşme İlçesi
Urla İlçesi
Güzelbahçe İlçesi
Seferihisar İlçesi

İzmir 23

Bergama İlçesi

İzmir 24

Menderes İlçesi
Narlidere İlçesi
Gaziemir Merkez
(Şehir hariç)

İzmir 25

Selçuk İlçesi
Torbalı İlçesi

İzmir 26

Tire İlçesi

İzmir 27

Ödemiş İlçesi

İzmir 28

Beydağ İlçesi
Bayındır İlçesi
Kiraz İlçesi

İzmir 29

Çiğli İlçesi

Kars 1

Digor İlçesi
Kağızman İlçesi
Sarıkamış İlçesi
Selim İlçesi
Susuz İlçesi

Kars 2

Merkez İlçesi
Akyaka İlçesi
Arpaçay İlçesi

Kastamonu 1

Araç İlçesi
Azdavay İlçesi
Daday İlçesi
İhsangazi İlçesi
Pınarbaşı İlçesi
Şenpazar İlçesi

Kastamonu 2

Devrekönü İlçesi
Hanönü İlçesi
Taşköprü İlçesi
Tosya İlçesi

Kastamonu 3

Merkez
Seydiler İlçesi

Kastamonu 4

Abana İlçesi
Ağlı İlçesi

Bozkurt İlçesi
Cide İlçesi
Çatalzeytin
Doğanyurt İlçesi
İnebolu İlçesi
Küre İlçesi

Kayseri 1

Hacılar İlçesi
Yahyalı İlçesi
Yeşilhisar İlçesi
İncesu İlçesi

Kayseri 2

Tomarza İlçesi
Develi İlçesi

Kayseri 3

Akkışla İlçesi
Pınarbaşı İlçesi
Sarız İlçesi
Sarıoğlu İlçesi
Özvatan İlçesi

Kayseri 4

Bünyan İlçesi
Felahiye İlçesi
Talas İlçesi

Kayseri 5

Melikgazi 1
Anbar
19 Mayıs
30 Ağustos
Sakarya
Selimiye
Anafartalar
Kocatepe
Karacaoğlu
Karaimam
Karakürkçü
Kazım Karabekir
Kemeraltı
Keykubat
Esentepe
Aydınlıkevler
Hürriyet
Eğribucak
Yeniköy
Tahırağa
Tarakçılar
Tınaztepe
Küçükali
Küçükmustafa
İsmetpaşa
Kabasakal
Bazalkipaşa
Caferbey

Güllük
Eskibedestan
Hacimansur
Kubaroglu
Danacılar
Nazimbey
Emirağa
Mustafanecip
Tavukçu

Kayseri 6

Melikgazi 2

Tos
Tutak
Kılıçaslan
Kiçikapı
Camii kebir
Cumhuriyet
Alacamescit
Alpaslan
Lalepaşa
Masinli
Melikgazi
Mükremin
Nurihas
İsağa
Gültepe
Hacıkasım
Hacıvelet
Battalgazi
Esenyurt
Gavremoglu
Seyitgazi
Tacettin
Kalpaklıoğlu
Yanikoğlu
Yeni
Yıldırım Beyazıt
Cezaevi
Deliklitaş
Konaklar
Merkez (Şehir hariç)

Kayseri 7

Kocasinan 1

Şeker
Şirinevler
Yavuzlar
Yeni
Yenidoğan
Yenişehir
Yeşil
Yunus Emre
Ziya Gökalp
Oruç Reis
Gazi Osman
Gevher Nesibe
Hacı Saki

Mithat Paşa
Örnekevler
Plevne
Sahabiye
Sanayi
Sancaktepe
Barbaros
Beşparmak
İstasyon
Mevlana
Serçeönü
Seyrani
Sümer
Fatih

Kayseri 8

Kocasinan 2

Camiikebir
Cengiz Topel
Çırgalan
Cumhuriyet
Erciyesevler
Esentepe
Mehmet Akif
Alsancak
Talatpaşa
Tanpınar
Uğurevler
Yıldızevler
Mimarsinan
Fevzi Çakmak
Fevzioğlu
Saraybona
Hoca Ahmet Yesevi
Zümrüt
Yenipervane
Merkez (Şehir hariç)

Kırklareli 1

Lüleburgaz İlçesi

Kırklareli 2

Babaeski İlçesi
Pınarhisar İlçesi
Vize İlçesi

Kırklareli 3

Merkez İlçesi
Demirköy İlçesi
Kofçaz İlçesi

Kırşehir 1

Merkez İlçesi

Kırşehir 2

Akçakent İlçesi
Akpınar İlçesi
Boztepe İlçesi

Çiçekdağı İlçesi
Kaman İlçesi
Mucur İlçesi

Kocaeli 1

Gebze Merkez (Şehir hariç)

Kocaeli 2

Gebze 1

Abdi İpekçi
Barış
Beylikbağı
Çayırova
Çayırova-yeni
İstasyon
Sırasöğütler
Söğütler
Köşkçeşme
Tatlıkuyu
Ulus
Yavuz
Gaziler
Güzeller
Halil
Hürriyet
Mimar Sinan
Mustafapaşa

Kocaeli 3

Gebze 2

Kandıra İlçesi
Arapçeşme
Çeşme
Hus
İnönü
Kuyu
Orhan
Osman Yılmaz
Yavuz Selim
Cezaevi

Kocaeli 4

Körfez İlçesi

Kocaeli 5

Gölcü İlçe Toplamı
(Merkez Bucağı hariç)

Kocaeli 6

İzmit 1

Yahya Kaptan
Yeşilova
Gündoğdu
Bekirdere
Yenişehir
28 Haziran
Mehmet Ali Paşa

Sanayi
Körfez
Kadıköy
Topçular
Cedit

Kocaeli 7 İzmit 2

Karabaş
Kemalpaşa
Kozluk
Çukurbag
Gültepe
Hacıhasan
Hacıhızır
Turgut
Veliahmet
Orhan
Ömerağa
Serdar
Şirintepe
Tepecik
Akçakoca
Yeni
Yenidoğan
Zabitan
Cezaevi

Kocaeli 8 İzmit 3

Arslanbey
Balören
Bayraktar
Çavuşlu
Çayırköy
Çubuklubala
Çubuklu Osmaniye
Dağköy
Derince

Kocaeli 9 İzmit 4

Ali Kahya Köyü
Arızlı
Arpalık-İhsaniye
Böyürgen
Bulduk
Çağırğan
Doğantepe
Durhasan
Emirhan
Eseler
Fethiye
Geredeli
Gökçeören
Hakaniye
Kabaoğlu
Karagöllü

Karatepe
Kaçıkçı
Kaynarca
Kısalar
Kozluca
Köseköy
Kullar
Kulmahmut
Kuruçeşme
Nebihoca
Orhaniye
Pazarçayırı
Rahmiye
Sarımese
Sarışeyh
Sekbanlı
Sepetçi
Suadiye
Sultaniye
Söverler
Şahinler
Tahtalı
Tepeköy
Terziler
Uzunçiftlik
Yassıbağ
Akmeşe Bucağı
Derbent Bucağı

Kocaeli 10

Gölcük (merkez bucağı)
Karamürsel İlçesi
Bahçeçik İlçesi

Konya 1

Halkapınar İlçesi
Karapınar İlçesi
Emirgazi İlçesi
Çumra İlçesi

Konya 2

Ereğli İlçesi

Konya 3

Taşkent İlçesi
Hadım İlçesi
Bozkır İlçesi
Güneysınır İlçesi
Ahırlı İlçesi
Akören İlçesi
Seydişehir (Şehir hariç)

Konya 4

Hüyük İlçesi
Ilgın İlçesi
Derbent İlçesi
Doğanhisar İlçesi

Konya 5

Derebucak İlçesi
Beyşehir İlçesi
Seydişehir (şehir)
Yalıhöyük İlçesi

Konya 6

Akşehir İlçesi
Tuzlukçu İlçesi

Konya 7

Yunak İlçesi
Çeltik İlçesi
Kadınhanı İlçesi
Sarayönü İlçesi

Konya 8

Kulu İlçesi
Cihanbeyli İlçesi
Altınekin İlçesi

Konya 9

Selçuklu 1
Beyazıt
Beyhekim
Büyük İhsaniye
Devricedit
Erenköy
Esenler
Ferhuniye
Hacıkaymak
Hocacihan-100.yıl
Hocacihan-Hacılar
Hocacihan-Hanaybaşı
Hocacihan-Saray
Kılıçaslan
Küçük İhsaniye
Medrese
Mehmet Akif
Mimar Sinan
Mollagürani
Nişantaşı
Özalan
Özlem
Selçuk
Selahaddin Eyyübi
Silleak
Silleparsana
Sillesubası
Şekermurat
Yeniselçuk
Yenişehir
Tarla
Akıncılar
Akşemsettin
Babalık

Konya 10

Selçuklu 2
Aydınlıkevler
Hüsametdin Çelebi
Işıklar
Kaşgarlı Mahmut
Bedir
Sakarya
Dumlupınar
Kocatepe
Malazgirt
Şeyhşamil
Süleyman Çelebi
Peyami Safa
Rauf Orbay
Gazali
Cumhuriyet
Horozluhan
Büyükkayacık
Fatih
Musalla bağları
Yazır
Feritpaşa
Bosna-hersek
Hamidiye

Konya 11

Meram 1
Çandır
Dede Korkut
Dere-camiikebir
Dere-aşıklar
Karahöyük
Kirazlı
Kozağaç
Köyceğiz
Kurtuluş
Yenice
Yorgancı
Yunus Emre
Durunday
Ladikli
Lalebahçe
Gülbahçe
Hacı İsa Efendi
Hacı Şaban
Harmancık
Hasanköy
Hatip
Havzan
Arif Bilge
Armağan
Aşkan
Ayanbey
Yaka
Kürden
Necip Fazıl

Orgeneral Tural
Osmangazi
Alavardı
Mehmet Vehbi
Melikşah
Muradiye
Süleymanşah
Tırlırmak
Toprak Sarıncı
Selver

Konya 12

Meram 2

Büyük kovanağzı
Küçük kovanağzı
Batı hadimi
Beybes
Doğu hadimi
Kalfalar
Geçit
Uzun harmanlar
Selam
Abdülaziz
Akbaş
Aksinne
Alpaslan
Bahçelievler
Bordobaşı
Büyük aymanas
Cedidiye
Doktor Ziya Barlas
Ekmekkoçu
Emirhalil
Fahrinisa
Furgandede
Gazanfer
Gazialeşah
Gemalmaz
Gurbicedit
Hocafaruk
Hoşhavanata
Hoşhavanata saatçi
İhtiyarettin
Kalecelp
Kaleçik
Karaaslan aybahçe
Karakurt
Küçük aymanas
Külahçı
Kürkçü
Mamuriye
Muhtar
Mücellit
Öğretmen evleri
Pirebi
Saadet
Sahibiata
Selimiye

Sephavan
Sungur
Şekerfuruş
Şeyhsadrettin
Şihahmet
Şihosman
Şükran
Tarhana
Turgut Reis
Uluğbey
Uluirmak-alihoca
Uluirmak-saka

Konya 13

Karatay 1

Hatip Bucağı
Hatunsaray
Meram Merkez Bucağı
Kızılören Bucağı
Übeyit
Yaylapınar-Kaş
Yaylapınar-Süleymaniye
Zafer
Akçeşme
Babasultan
Babiaksaray
Çukur
Dedemoğlu
Devre
Dolapcami
Dolapmektep
Eatabacıseyit
Esat Kabasakal
Fakıhdede
Hacıibali
Hocahabip
Hocalar köprüsü
İbnişahin
İçkaraaslan
Kabasakal
Kocabekir
Kerimdede camii
Mengene
Orhangazi
Pürçüklü
Sarıyakup
Selim Sultan
Şems
Şerefşirin
Tercüman
Irmakburhan Dede
Mehmetpaşa
Yunusoğlu
Zembazi
Karatay Merkez (Şehir hariç)

Konya 14

Karatay 2

Ahmetdede
Ahmetfakih
Akabeçayır
Bağevliya
Bulgurimam
Bükükkum köprü
Büyüksinan
Civar
Çatalhöyük
Çataltömek
Çiftemerdiven
Çimenlik
Darıcılar
Doğanlar
Doğuş
Dolapbattal
Dolaphalil
Dolapmahmut
Dolappare
Dolapfakih
Elmacı
Emirgazi
Erenler
Esat Hacı Hüseyin
Fevzi Çakmak
Gaziosmanpaşa
Hacicemil
Hacısadık
Hacısüleyman
Haciveyüzade
Hacıyusuf mescit
Hamzaoglu
Hasandede mescit
İncirlikuyu
İstiklal
Kalenderhane
Karaaslan üzümlü
Karacihan
Karakayış
Karakulak
Karaslendede
Kasapsinan
Kayacık asaplar
Keçeciler
Kerimdede Mektep
Keykubat
Kuzgunkavak
Küçükkum Köprü
Küçüksinan
Mezbaha
Mihmandar
Müşki
Nehrihafız
Ortamescit
Ortasinan

Ovaloğlu
Polatlar
Saracoğlu
Sarıhasan
Sarıncı
Sıralımescit
Sütçü
Şeyhülemacemre
Tatlıcak
Ulubatlıhasan
Ülemaçavuş oğlu
Ülemaçavuş ağı
Ülemaçavuş ağı
Yanıkcamı
Yediler
Yeni
Cezaevi

Kütahya 1

Merkez (şehir)

Kütahya 2

Tavşanlı İlçesi

Kütahya 3

Pazarlar İlçesi
Hisarcık İlçesi
Simav İlçesi
Şaphane İlçesi

Kütahya 4

Aslanapa İlçesi
Emet İlçesi
Çavdarhisar İlçesi
Gediz İlçesi

Kütahya 5

Domaniç İlçesi
Dumlupınar İlçesi
Altıntaş İlçesi
Merkez (Şehir hariç)

Malatya 1

Akçadağ İlçesi
Doğaneşehir İlçesi
Yeşilyurt İlçesi

Malatya 2

Darende İlçesi
Arapkir İlçesi
Arguvan İlçesi
Hekimhan İlçesi
Kuluncak İlçesi

Malatya 3

Doğanyol İlçesi
Battalgazi İlçesi
Kale İlçesi

Pötürge İlçesi
Yazihan İlçesi
Merkez (Şehir hariç)

Malatya 4

Merkez 1

Yeşiltepe-Atatürk
Yeşiltepe-Cumhuriyet
Yeşiltepe-Fatih
Yeşiltepe-Gazi
Yeşiltepe-Hoca Ahmet
Yesevi
Yeşiltepe-Koşu
Yeşiltepe-Seyran
Yeşiltepe-Yeşilkaynak
Yakaköy
Kiltepe
Şifa
İnönü
Karakavak
Özal
Çilesiz
Samanlı
Tecde
Özalper
Abdurgaffar
Şeyhbayram
Koyunoğlu
Çukurdere
Zaviye
Aşağıbağlar
Cemal Gürsel
Hacıapdi
Beydağı
Başharık
Paşaköşkü
Ataköy
Küçükmustafapaşa
Büyükmustafapaşa
Nuriye

Malatya 5

Merkez 2

Aslanbey
Yamaç
Hasan Varol
İstiklal
Ferhadiye
Hamidiye
Saray
Dernek
Fırat
Çöşnük
Cevherizade
Tandoğan
Battalgazi
Göztepe
Üçbağlar

Zafer
Sancaktar
Şehitfevzi
Taştepe
Melekbaba
Kaynarca
Çarmuzu
İskender
İlyas
Bentbaşı
Hidayet
Beylerbaşı
Sancaoğlu
Çirikipınar
Salköprü
Çavuşoğlu
Niyazi
Kavaklıbağ
Şıkşık
Yenihamam
Dabakhane
İsmetiye
Halfettin
Akpınar
İzzetiye
Kırçuval
Büyükhüseyinbey
Küçükhüseyinbey

Manisa 1

Alaşehir İlçesi

Manisa 2

Salihli İlçesi

Manisa 3

Turgutlu İlçesi

Manisa 4

Soma Bucağı

Manisa 5

Akhisar 1

Atatürk
Efendi
Hacı İshak
Hashoca
İnönü
Kethüda
Paşa
Ragıpbey
Reşatbey
Seydiahmet
Şeyhisa
Ulucami
Cezaevi

Manisa 6

Akhisar 2

Cumhuriyet
Akhisar Merkez (Şehir
hariç)

Manisa 7

Merkez 1

Akpınar
Nurlupınar
Dilşeker
Bayındırlık
Gediz
Kocatepe
Ege
Nişancıpaşa
Alaybey
Sakarya
Şehitler
1. Anafartalar
2. Anafartalar
Kuşlubahçe
Peker
Utku
Çarşı
Göktaşlı
İshak Çelebi
Saruhan
Adakale
Dere
Mutlu
Lalapaşa
Topçu Asım
İbrahim Çelebi
Mimar Sinan
Akıncılar
Kuyualan
Dinçer
Yarhasanlar
Arda
Akgün
Tevfikiye
Cezaevi

Manisa 8

Merkez 2

Kaynak
Akmescit
Yeni
Barbaros
Atatürk
Fevzi Çakmak
Cumhuriyet
Fatih
Ellinciyl
Mesir
Laleli

Uncubozköy
Keçili
Merkez Bucağı
Karaoğlanlı Bucağı
Muradiye Bucağı
Osmançalı Bucağı
Üçpınar Bucağı
Tunca

Manisa 9

Kula İlçesi
Sarıgöl İlçesi

Manisa 10

Demirci İlçesi
Selendi İlçesi

Manisa 11

Ahmetli İlçesi
Gölmarmara İlçesi
Gördes İlçesi
Köprübaşı İlçesi

Manisa 12

Kırkağaç İlçesi
Saruhanlı İlçesi

K.Maraş 1

Pazarcık İlçesi
Türkoğlu İlçesi

K.Maraş 2

Çağlayançeri İlçesi
Elbistan İlçesi
Nurhak İlçesi

K.Maraş 3

Afşin İlçesi
Ekinözü İlçesi

K.Maraş 4

Andirin İlçesi
Göksun İlçesi

K.Maraş 5

Merkez 1

Merkez Bucağı
Alibeyli Bucağı
Süleymanlı Bucağı

K.Maraş 6

Merkez 2

Yeniköy
Barbaros
Karacaoğlan
Yunus Emre
Yusuflar
Hacı Bayram Veli

Hayrullah
Mevlana
Mimar Sinan
Akçakoyunlu
Aksu
Erkenez
Fatih
Cezaevi
Karamanlı
Dumlupınar
Serintepe
Mağralı
Habı Bayram Veli

K.Maraş 7

Merkez 3

Yürükselim
Fevzipaşa
Gazipaşa
Sütçü İmam
Şehitevliya
Şeyhadil
Turan
Yavuzselim
Yenişehir
Duraklı
Ekmekçi
Kayabaşı
Kurtuluş
Divanlı
Dulkadiroğlu
İsadivanlı
İsmetpaşa
Sakarya
Menderes
Mehmet Akif
Namık Kemal
Aslanbey

Mardin 1

Dargeçit İlçesi
Midyat İlçesi
Nusaybin İlçesi
Ömerli İlçesi

Mardin 2

Merkez
Mazıdağı İlçesi
Savur İlçesi
Yeşilli İlçesi

Mardin 3

Derik İlçesi
Kızıltepe İlçesi

Muğla 1

Fethiye İlçesi

Muğla 2

Milas İlçesi

Muğla 3

Dalaman İlçesi
Köyceğiz İlçesi
Ortaca İlçesi

Muğla 4

Merkez
Datça İlçesi
Marmaris İlçesi

Muğla 5

Bodrum İlçesi
Kavaklıdere İlçesi
Yatağan İlçesi

Muş 1

Merkez
Korkut İlçesi

Muş 2

Bulanık İlçesi
Hasköy İlçesi
Malazgirt İlçesi
Varto İlçesi

Nevşehir 1

Merkez

Nevşehir 2

Avanos İlçesi
Derinkuyu İlçesi
Ürgüp İlçesi

Nevşehir 3

Acıgöl İlçesi
Gülşehir İlçesi
Hacıbektaş İlçesi
Kozaklı İlçesi

Niğde 1

Merkez (Şehir hariç)

Niğde 2

Bor İlçesi
Çamardı İlçesi
Ulukışla İlçesi

Niğde 3

Altunhisar İlçesi
Çiftlik İlçesi
Merkez (şehir)

Ordu 1

Merkez İlçesi

Ordu 2

Çamaş İlçesi
Fatsa İlçesi

Ordu 3

İkizce İlçesi
Ünye İlçesi

Ordu 4

Akkuş İlçesi
Çaybaşı İlçesi
Korgan İlçesi
Kumru İlçesi

Ordu 5

Aybastı İlçesi
Çatalpınar İlçesi
Gölköy İlçesi
Gürgentepe İlçesi
Kabataş İlçesi

Ordu 6

Gülyalı İlçesi
Kabadüz İlçesi
Mesudiye İlçesi
Perşembe İlçesi
Ulubey İlçesi

Rize 1

Merkez İlçesi

Rize 2

Ardeşen İlçesi
Çamlıhemşin
Fındıklı İlçesi
İyidere İlçesi
Pazar İlçesi

Rize 3

Çayeli İlçesi
Derepazarı İlçesi
Fındıklı İlçesi
Güneysu İlçesi
Hemşin İlçesi
İyidere İlçesi
Kalkandere İlçesi

Sakarya 1

Geyve İlçesi
Pamukova İlçesi
Sapanca İlçesi

Sakarya 2

Akyazı İlçesi
Karapürçek İlçesi
Taraklı İlçesi

Sakarya 3

Hendek İlçesi
Ferizli İlçesi
Söğütli İlçesi

Sakarya 4

Karasu İlçesi
Kaynarca İlçesi
Kocaali İlçesi

Sakarya 5

İzmit 1

Tuzla
Tekeler
Sakarya
Karaosman
Orta
Yağcılar
Cezaevi
Yahyalar
Tıgçılar
Yenigün
Ozanlar
İstiklal
Kurtuluş
Cumhuriyet
Semerciler
Yenidoğan
Papuçcular
Tepekum

Sakarya 6

İzmit 2

Şeker
Beşköprü
Mithatpaşa
Güllük
Şirinevler
Hızıртеpe
Akıncılar
Çukur Ahmediye
Yenicami
Maltepe
Erenler (bel.)1
Erenler (bel.)2
Arifiye(bel.)

Sakarya 7

İzmit 3

Bucak ve köyler toplamı
Erenler+ Arifiye
Bucak ve köyler toplamı
(Erenler+ Arifiye hariç)

Samsun 1

Bafra İlçesi

Samsun 2
Çarşamba İlçesi

Samsun 3
Alaçam İlçesi
Vezirköprü İlçesi
Yakakent İlçesi

Samsun 4
Salıpazarı İlçesi
Terme İlçesi

Samsun 5
Asarcık İlçesi
Ayvacık İlçesi
Kavak İlçesi
Tekkeköy İlçesi

Samsun 6
Havza İlçesi
Ladik İlçesi
19 Mayıs İlçesi

Samsun 7
Merkez 1
Toptepe
Uludağ
Hasköy
Belediyeevleri
Karşıyaka
Kazım Karabekir
Kışla
Soğuksu
Fevzi Çakmak
Gazi
Gaziosmanpaşa
Cezaevi
Yaşar Doğu
Yavuz Selim
Yeni
Adalet
İlyasköy
Fatih
Derebahçe

Samsun 8
Merkez 2
Bahçelievler
İstasyon
Karadeniz
Zafer
Çay
Çiftlik
Rasathane
Reşadiye
Hürriyet
19 Mayıs

Kılıçdede
Yenidoğan
Kadıköy

Samsun 9
Merkez 3
Ulugazi
Unkapanı
Kadifekale
Kale
Kalkanca
Çatalarmut
Cedit
Liman
Hançerli
Selahiye
Zeytinlik
Anadolu
Pazar
Saitbey
Hastahane
Gökçeoğlu
Esenevler
Yeşildere

Samsun 10
Merkez 4
Mimar Sinan
Denizevleri
Cumhuriyet
Samsun Merkez (Şehir hariç)

Sinop 1
Saraydüzü İlçesi
Gerze İlçesi
Durağan İlçesi
Dikmen İlçesi
Boyabat İlçesi

Sinop 2
Merkez İlçesi
Ayancık İlçesi
Erfelek İlçesi
Türkeli İlçesi

Sivas 1
Divriği İlçesi
Gürün İlçesi
Kangal İlçesi

Sivas 2
Akıncılar İlçesi
Doğanşar İlçesi
Gölova İlçesi
İmranlı İlçesi
Koyulhisar İlçesi

Suşehri İlçesi
Zara İlçesi

Sivas 3
Hafik İlçesi
Yıldızeli İlçesi
Merkez (Şehir hariç)

Sivas 4
Altınyayla İlçesi
Gemerek İlçesi
Şarkışla İlçesi
Ulaş İlçesi

Sivas 5
Merkez 1
Danışment Gazi
Diriliş
Mimar Sinan
Karşıyaka
Esenyurt
Selçuklu
Emek
Tuzlugöl
Kümbet
Gültepe
İstiklal
Esentepe
Yunus Emre
Fatih
Yenidoğan
Yeni
Altıntabak
Dörteylül
Çiçekli
Yüceyurt
Aydoğan
Ece
Halil Rifat Paşa
Kadı Burhanettin

Sivas 6
Merkez 2
Çayyurt
Örtülüçay
Mevlana
Mehmetpaşa
Kaleardı
Gökmedrese
Uluanak
Eskikale
Çarşıbaşı
Sularbaşı
Akdeğirmen
Gökçebostan
Seyrantepe
Çayboyu
Alibaba

Orhangazi
Abdülvahab Gazi
İnönü
Bahtiyar bostan
Küçükminare
Paşabey
Üçlerbey
Kızılırmak
Yahyabey
Yenişehir
Pulur
Demirciler ardi
Ferhatbostan
Yiğitler
Mismılırmak
Dedebalı
Gülyurt
Mehmet Akif Ersoy
Kardeşler
Yeşilyurt
Huzur
Kılavuz
Sanayi
Cezaevi

Tekirdağ 1
Merkez İlçesi

Tekirdağ 2
Çorlu İlçesi

Tekirdağ 3
Malkara İlçesi
Şarköy İlçesi

Tekirdağ 4
Hayrabolu İlçesi
Malkara İlçesi
Marmara Ereğlisi

Tekirdağ 5
Çerkezköy İlçesi
Saray İlçesi

Tokat 1
Merkez İlçesi

Tokat 2
Erbaa İlçesi

Tokat 3
Turhal İlçesi

Tokat 4
Zile İlçesi

Tokat 5
Almus İlçesi

Artova İlçesi
Pazar İlçesi
Sulusaray İlçesi
Yeşilyurt İlçesi

Tokat 6

Başçiftlik İlçesi
Niksar İlçesi
Reşadiye İlçesi

Trabzon 1

Merkez (Şehir hariç)

Trabzon 2

Merkez (şehir)

Trabzon 3

Akçaabat İlçesi
Çarşıbaşı İlçesi

Trabzon 4

Arsin İlçesi
Maçka İlçesi
Yomra İlçesi

Trabzon 5

Araklı İlçesi
Köprübaşı İlçesi
Sürmene İlçesi

Trabzon 6

Çaykara İlçesi
Dernekpazarı İlçesi
Hayrat İlçesi
Of İlçesi

Trabzon 7

Beşikdüzü İlçesi
Düzköy İlçesi
Şalpazarı İlçesi
Tonya İlçesi
Vakfıkebir İlçesi

Ş.Urfa 1

Merkez (Şehir hariç)
Hayati harran
Osmanlı

Ş.Urfa 2

Merkez 1

Eyyübnebi
Muradiye
Şıkmaksut
Topdağı
Eyyübiye
Onikiler
Kendirci
Tepe

Yakubiye
Dedeosman
Göller
Gümüşkuşak
Türkmeydanı
Sancaktar
İmambakır
Kurtuluş
Pınarbaşı
Bıçakçı
Yeni
Haleplibahçe
Camiikebir
Kadioğlu
Yusufpaşa
Cezaevi
Hekimdede
Beykapısı
Kamberiye
Paşabahçe
Sırrın
Şairnabi

Ş.Urfa 3

Merkez 2

Atatürk
Hızmalı
Karakoyunlu
Akabe
Süleymaniye
Bağlarbaşı
Şehitlik
Cengiz Topel
Mimar Sinan
Bahçelievler
Şair Şevket
Sultan Fatih
Ahmet Yesevi
İpekyolu
Selahattin Eyyübi
Yenişehir
Yeşildirek
Karşıyaka
Osmangazi
Hamidiye
Refahiye

Ş.Urfa 4

Viranşehir İlçesi

Ş.Urfa 5

Siverek İlçesi

Ş.Urfa 6

Birecik İlçesi
Sürtüç İlçesi

Ş.Urfa 7

Bozova İlçesi
Halfeti İlçesi
Hilvan İlçesi

Ş.Urfa 8

Akcakale İlçesi
Ceylanpınar İlçesi
Harran İlçesi

Uşak 1

Merkez (şehir)

Uşak 2

Eşme İlçesi
Ulubey İlçesi
Merkez (Şehir hariç)

Uşak 3

Banaz İlçesi
Karahallı İlçesi
Sivash İlçesi

Van 1

Merkez (şehir)

Van 2

Bahcesaray İlçesi
Başkale İlçesi
Çatak İlçesi
Gevaş İlçesi
Gürpınar İlçesi
Merkez İlçesi

Van 3

Çaldıran İlçesi
Edremit İlçesi
Özalp İlçesi
Saray İlçesi
Timar İlçesi

Van 4

Erciş İlçesi
Muradiye İlçesi
Erçek İlçesi

Yozgat 1

Merkez İlçesi
Aydıncık İlçesi

Yozgat 2

Boğazlıyan İlçesi
Şefaattli İlçesi
Yenifakılı İlçesi
Yerköy İlçesi

Yozgat 3

Akdağmadeni İlçesi
Çandır İlçesi
Çayıralan İlçesi
Saraykent İlçesi
Sarıkaya İlçesi

Yozgat 4

Çekerek İlçesi
Kadışehir İlçesi
Sorgun İlçesi

Zonguldak 1

Merkez (Şehir hariç)

Zonguldak 2

Merkez (şehir)

Zonguldak 3

Devrek İlçesi
Gökçebey İlçesi

Zonguldak 4

Çaycuma İlçesi

Zonguldak 5

Alaplı İlçesi
Ereğli (Şehir hariç,
Ormanlı hariç)

Zonguldak 6

Ereğli (şehir)
Ormanlı bucağı

Aksaray 1

Merkez (Şehir hariç)

Aksaray 2

Merkez (şehir)

Aksaray 3

Ağaçören İlçesi
Eskil İlçesi
Gülağaç İlçesi
Güzelyurt İlçesi
Ortaköy İlçesi
Sarıyahşi İlçesi

Karaman 1

Merkez (şehir)

Karaman 2

Merkez (Şehir hariç)
Ayrancı İlçesi
Başyayla İlçesi
Ermenek İlçesi
Kazım Karabekir İlçesi
Sarıveliler İlçesi

Kırıkkale 1**Merkez 1**

Kızılırmak
Yeni
Çeliköz
Yaylacık
Fabrikalar
Güzeltepe
Ovacık
Yenidoğan
Hüseyinkahya
Tepebaşı
Gürler
Kurtuluş
Bağlarbaşı
Cezaevi

Kırıkkale 2**Merkez 2**

Bahçelievler
Kaletepe
Etiler
Sanayi
Karşıyaka
Selim Özer
Yuva
Gündoğdu
Osmangazi
Akşemsettin
Kımeski
Fatih
Merkez (Şehir hariç)

Kırıkkale 3

Bahşili İlçesi
Balışeyh İlçesi
Çelebi İlçesi
Delice İlçesi
Karakeçili İlçesi
Keskin İlçesi
Sulakyurt İlçesi
Yahşihan İlçesi

Batman 1

Merkez İlçesi

Batman 2

Beşiri İlçesi
Gercüş İlçesi
Hasankeyf İlçesi
Kozluk İlçesi
Sason İlçesi

Bartın 1

Merkez (Şehir hariç)

Bartın 2

Merkez (şehir)
Amasra İlçesi
Kurucaşile İlçesi
Ulus İlçesi

Karabük 1

Merkez İlçesi

Karabük 2

Eflani İlçesi
Eskipazar İlçesi
Ovacık İlçesi
Safranbolu İlçesi
Yenice İlçesi

EK 3

KAYITLI SEÇMEN SAYISINA GÖRE 500 DAR BÖLGENİN KÜÇÜKTEN BÜYÜĞE DOĞRU SIRALAMASI

Seçim çevrelerinin başlıca yapısal özellikleri şöyledir:

- Ortalama seçim çevresi büyüklüğü: 68.207 seçmen
- En küçük seçim çevresi: İstanbul 27: 48.548 seçmen
- En büyük seçim çevresi: Adıyaman 1: 96.354 seçmen
- Ortalamaya göre en küçük seçim çevresinde sapma %30, en büyüğünde %40'tır.

Bu farklar mevcut sistemin seçim çevresi yapılanmasından daha düşüktür. Özellikle kimi illerde (seçim çevrelerinde) milletvekili başına düşen kayıtlı seçmen sayısının 25.000 civarında olduğu hatırlanmalıdır.

Bu sapmalar yüksek görülebilir. En küçük 25 ve en büyük 25 seçim çevresi dışında bırakıldığında, kalan 450 seçim çevresinde ortalamaya göre en küçük seçim çevresinin sapması % 23.6, en büyüğü de % 26 ile sınırlıdır. Bu sapmalar dar bölge oluşumu açısından son derece makul sınırlardır.

Uç 50 seçim çevresinde nisbeten yüksek olan sapmalar, dar bölgelerin oluşturulmasında nesnelliği sağlamak için gözetilen ilkelerin sonucudur.

Küçükten Büyüğe Seçim Çevreleri

1	İSTANBUL 27	48548	59	MANİSA 11	55822	117	ÇORUM 2	61098
2	BURDUR 3	48611	60	AKSARAY 2	55916	118	Ş.URFA 4	61109
3	ADANA 6	48663	61	TEKİRDAĞ 5	55932	119	SAKARYA 4	61111
4	ERZURUM 6	48669	62	KAYSERİ 1	55942	120	İSTANBUL 78	61198
5	BAYBURT	49111	63	İSTANBUL 20	56014	121	ANKARA 17	61245
6	MUĞLA 5	49169	64	BİTLİS 2	56114	122	ANKARA 9	61271
7	MANİSA 5	49233	65	BURDUR 1	56144	123	KONYA 6	61310
8	ANTALYA 11	49784	66	KIRIKKALE 2	56281	124	İSTANBUL 17	61352
9	MANİSA 6	49975	67	İSTANBUL 49	56320	125	İZMİR 11	61379
10	İZMİR 26	50230	68	NEVŞEHİR 3	56321	126	GİRESUN 2	61429
11	TOKAT 4	50381	69	ANKARA 14	56327	127	İSTANBUL 4	61478
12	BURSA 13	50450	70	KONYA 12	56332	128	KOCAELİ 10	61483
13	BURSA 4	50527	71	HATAY 6	56681	129	K.MARAŞ 7	61505
14	KASTAMONU 1	50558	72	EDİRNE 4	56792	130	ANKARA 10	61585
15	KARAMAN 1	50693	73	KAYSERİ 2	57133	131	NİÇDE 2	61600
16	Ş.URFA 7	50987	74	İÇEL 1	57214	132	İSTANBUL 77	61616
17	BİTLİS 1	51222	75	TRABZON 4	57284	133	KIRŞEHİR 1	61673
18	İSTANBUL 59	51312	76	ANKARA 15	57403	134	Ş.URFA 5	61854
19	BİNGÖL 1	51408	77	TOKAT 2	57424	135	HATAY 4	61895
20	ERZURUM 4	51613	78	ANKARA 13	57575	136	İSTANBUL 67	61933
21	ANTALYA 3	51674	79	K.MARAŞ 3	57628	137	KIRKLARELİ 3	61955
22	TOKAT 5	51683	80	ÇANKIRI 2	57634	138	ANKARA 11	61997
23	TRABZON 1	51687	81	BURDUR 2	57665	139	İSTANBUL 12	62003
24	BİNGÖL 2	51785	82	ERZİNCAN 2	57799	140	KOCAELİ 4	62059
25	AKSARAY 1	51850	83	TOKAT 3	58001	141	İZMİR 8	62080
26	UŞAK 3	52113	84	KONYA 11	58102	142	İÇEL 3	62099
27	NEVŞEHİR 1	52316	85	K.MARAŞ 4	58157	143	İZMİR 15	62136
28	MANİSA 4	52507	86	HATAY 5	58246	144	İSTANBUL 71	62153
29	Ş.URFA 3	52615	87	İÇEL 2	58522	145	TEKİRDAĞ 3	62165
30	İSTANBUL 51	53181	88	KÜTAHYA 5	58670	146	İSTANBUL 50	62167
31	NİÇDE 1	53340	89	İSTANBUL 16	58686	147	İSTANBUL 22	62362
32	MUĞLA 3	53587	90	İSTANBUL 18	58784	148	SAMSUN 7	62377
33	Ş.URFA 6	53633	91	MANİSA 1	58934	149	K.MARAŞ 6	62402
34	TUNCELİ	53686	92	SAKARYA 3	59047	150	ANKARA 27	62569
35	KONYA 13	54030	93	SAKARYA 1	59084	151	DENİZLİ 2	62596
36	ANKARA 20	54047	94	BALIKESİR 3	59141	152	İÇEL 9	62614
37	KIRIKKALE 1	54121	95	ANKARA 8	59221	153	BATMAN 2	62811
38	İSTANBUL 33	54235	96	KAYSERİ 3	59243	154	YOZGAT 1	62880
39	Ş.URFA 1	54243	97	İSTANBUL 48	59295	155	UŞAK 2	62898
40	İSTANBUL 74	54269	98	İSTANBUL 58	59391	156	SAMSUN 10	62978
41	ZONGULDAK 6	54341	99	BİLECİK 1	59442	157	SİVAS 2	63000
42	MANİSA 10	54352	100	ANKARA 18	59668	158	KOCAELİ 8	63088
43	ADANA 8	54469	101	ANKARA 31	59860	159	İZMİR 5	63095
44	TRABZON 6	54589	102	İSTANBUL 43	59916	160	DENİZLİ 5	63130
45	MANİSA 9	54619	103	G. ANTEP 8	59920	161	KÜTAHYA 2	63349
46	SİVAS 1	54836	104	ÇORUM 4	60087	162	İSTANBUL 19	63406
47	İSTANBUL 32	55006	105	ANKARA 7	60106	163	ANKARA 29	63421
48	Ş.URFA 8	55026	106	SİVAS 4	60193	164	HAKKARİ	63437
49	SAKARYA 2	55070	107	ANKARA 12	60213	165	DİYARBAKIR 3	63445
50	İSTANBUL 52	55279	108	İZMİR 17	60284	166	ORDU 2	63501
51	BİLECİK 2	55310	109	VAN 3	60305	167	İSTANBUL 38	63566
52	BALIKESİR 7	55332	110	İSTANBUL 21	60389	168	İSTANBUL 44	63620
53	Ş.URFA 2	55351	111	ANKARA 30	60443	169	İSTANBUL 70	63647
54	NEVŞEHİR 2	55552	112	ARTVİN 2	60604	170	HATAY 8	63654
55	BALIKESİR 5	55578	113	İZMİR 29	60785	171	NİÇDE 3	63687
56	KAYSERİ 4	55681	114	BURSA 1	60805	172	ANKARA 16	63757
57	TRABZON 5	55740	115	ANKARA 32	60994	173	SAMSUN 4	63782
58	KİLİS	55815	116	ANKARA 19	61092	174	KASTAMONU 4	64096

175	BARTIN 2	64107	233	ORDU 4	66610	291	ERZURUM 5	69775
176	ANKARA 33	64145	234	İSTANBUL 37	66644	292	RİZE 2	69905
177	SİVAS 3	64314	235	BALIKESİR 1	66668	293	G. ANTEP 1	69954
178	HATAY 7	64405	236	MUŞ 1	66698	294	ANTALYA 8	69958
179	BURSA 9	64463	237	BALIKESİR 2	66704	295	KONYA 9	70080
180	İZMİR 19	64491	238	İZMİR 12	66859	296	ANTALYA 7	70081
181	AFYON 1	64493	239	G. ANTEP 7	66897	297	İÇEL 8	70161
182	SAMSUN 8	64525	240	İSTANBUL 46	66945	298	KONYA 5	70240
183	BARTIN 1	64528	241	SAMSUN 6	67062	299	MARDİN 2	70243
184	K.MARAŞ 5	64620	242	İÇEL 10	67087	300	KASTAMONU 3	70293
185	İZMİR 7	64676	243	İZMİR 24	67098	301	İSTANBUL 15	70354
186	DİYARBAKIR 2	64705	244	KONYA 2	67106	302	İSTANBUL 23	70359
187	BURSA 7	64711	245	G. ANTEP 5	67156	303	KONYA 10	70362
188	İZMİR 25	64736	246	KARAMAN 2	67271	304	ORDU 6	70551
189	DENİZLİ 6	64772	247	DENİZLİ 7	67303	305	ADANA 11	70572
190	GİRESUN 1	64775	248	ADANA 2	67334	306	İSTANBUL 75	70618
191	KOCAELİ 9	64850	249	İSTANBUL 1	67370	307	BURSA 17	70628
192	GİRESUN 4	64855	250	ESKİŞEHİR 2	67378	308	MANİSA 12	70666
193	İSTANBUL 2	64860	251	İZMİR 23	67427	309	İSTANBUL 3	70694
194	İZMİR 21	64929	252	ANTALYA 6	67458	310	K.MARAŞ 1	70767
195	ADANA 1	64957	253	İZMİR 10	67514	311	ZONGULDAK 2	70776
196	ANTALYA 1	64987	254	İZMİR 9	67544	312	ANTALYA 5	70826
197	İSTANBUL 66	65101	255	MANİSA 3	67573	313	MUĞLA 2	70910
198	ANKARA 26	65191	256	BURSA 16	67746	314	SAMSUN 5	70916
199	BURSA 10	65249	257	G. ANTEP 4	67765	315	ELAZIĞ 1	70923
200	KONYA 14	65328	258	İSTANBUL 13	67781	316	ARTVİN 1	70937
201	BURSA 11	65402	259	BURSA 15	67820	317	AMASYA 2	71033
202	İSTANBUL 36	65433	260	ADANA 12	67867	318	ÇORUM 1	71055
203	İSTANBUL 45	65436	261	AKSARAY 3	67955	319	ERZURUM 2	71158
204	SAMSUN 9	65479	262	KOCAELİ 3	67959	320	ORDU 5	71277
205	İSTANBUL 68	65552	263	ISPARTA 1	67982	321	ZONGULDAK 4	71285
206	İÇDİR	65568	264	VAN 4	68010	322	KARABÜK 1	71300
207	BURSA 12	65590	265	AYDIN 7	68074	323	TOKAT 6	71313
208	İZMİR 16	65619	266	BURSA 2	68146	324	ISPARTA 2	71339
209	İSTANBUL 14	65622	267	ELAZIĞ 4	68167	325	ANTALYA 2	71458
210	TRABZON 7	65648	268	SİVAS 5	68318	326	EDİRNE 3	71473
211	ADANA 17	65715	269	ANKARA 22	68392	327	EDİRNE 2	71629
212	İSTANBUL 11	65855	270	MALATYA 1	68476	328	İZMİR 14	71696
213	İSTANBUL 47	65865	271	G. ANTEP 6	68510	329	BURSA 8	71716
214	İZMİR 6	65877	272	BALIKESİR 8	68566	330	ELAZIĞ 3	71727
215	İZMİR 20	65879	273	ANTALYA 4	68657	331	İÇEL 11	71866
216	İSTANBUL 6	65908	274	AMASYA 3	68685	332	TRABZON 3	71869
217	KOCAELİ 5	65927	275	KOCAELİ 6	68691	333	ADANA 3	71876
218	ÇANKIRI 1	66102	276	KONYA 8	68758	334	KOCAELİ 1	71883
219	İSTANBUL 69	66123	277	BURSA 14	68851	335	GİRESUN 3	71900
220	İZMİR 4	66280	278	SAKARYA 7	68926	336	KONYA 7	71991
221	ESKİŞEHİR 1	66335	279	ANKARA 28	69027	337	ANKARA 25	72055
222	DENİZLİ 1	66354	280	ERZURUM 3	69060	338	İÇEL 7	72071
223	HATAY 3	66386	281	ADANA 4	69084	339	KONYA 1	72178
224	İZMİR 18	66423	282	İZMİR 22	69103	340	VAN 2	72260
225	ZONGULDAK 3	66447	283	ZONGULDAK 5	69132	341	AYDIN 6	72346
226	MALATYA 2	66470	284	SİVAS 6	69188	342	DENİZLİ 4	72347
227	KIRKLARELİ 1	66472	285	EDİRNE 1	69340	343	RİZE 1	72428
228	KOCAELİ 7	66513	286	KIRIKKALE 3	69403	344	ÇANAKKALE 3	72448
229	G. ANTEP 3	66569	287	KAYSERİ 6	69525	345	SİNOP 1	72507
230	İSTANBUL 10	66600	288	AFYON 3	69550	346	KÜTAHYA 4	72766
231	ÇANAKKALE 2	66606	289	İZMİR 13	69655	347	UŞAK 1	72814
232	İZMİR 28	66608	290	KAYSERİ 5	69716	348	G. ANTEP 2	72863

349	BALIKESİR 4	72878	404	İSTANBUL 42	76738	459	MUĞLA 4	82373
350	ADANA 13	72964	405	KONYA 3	76752	460	ÇORUM 5	82473
351	MARDİN 3	73051	406	İSTANBUL 63	76940	461	VAN 1	82838
352	İSTANBUL 54	73161	407	İSTANBUL 55	76982	462	İÇEL 6	82942
353	MANİSA 8	73212	408	ÇORUM 3	77090	463	ORDU 1	83188
354	ADİYAMAN 2	73257	409	ANKARA 21	77245	464	ANKARA 4	83361
355	ADANA 10	73258	410	BALIKESİR 6	77305	465	AĞRI 1	83363
356	İSTANBUL 35	73384	411	ESKİŞEHİR 4	77329	466	BATMAN 1	83436
357	ORDU 3	73452	412	BURSA 5	77510	467	DİYARBAKIR 6	83672
358	AYDIN 5	73479	413	İSTANBUL 57	77527	468	AYDIN 2	83876
359	ADANA 9	73484	414	ESKİŞEHİR 3	77634	469	AYDIN 3	84450
360	TEKİRDAĞ 2	73599	415	SAMSUN 2	77677	470	ÇANAKKALE 4	84994
361	KÜTAHYA 3	73602	416	AYDIN 4	77680	471	AFYON 4	85170
362	İSTANBUL 56	73642	417	İSTANBUL 76	77783	472	SAMSUN 3	85371
363	ADANA 16	73946	418	AYDIN 1	77790	473	BOLU 3	85641
364	İSTANBUL 24	73966	419	DENİZLİ 3	77841	474	İZMİR 27	85905
365	ADANA 5	74022	420	ERZURUM 1	77980	475	ANKARA 3	85961
366	KIRKLARELİ 2	74054	421	İSTANBUL 31	78127	476	MUĞLA 1	86412
367	YOZGAT 4	74127	422	İSTANBUL 30	78225	477	HATAY 1	86713
368	İSTANBUL 26	74260	423	İSTANBUL 60	78225	478	AĞRI 2	87945
369	KASTAMONU 2	74303	424	ELAZIĞ 2	78337	479	KAYSERİ 8	88244
370	MUŞ 2	74407	425	SAKARYA 6	78493	480	BURSA 6	88545
371	İSTANBUL 29	74489	426	MALATYA 5	78591	481	MANİSA 2	88597
372	İSTANBUL 62	74541	427	İSTANBUL 53	78698	482	BALIKESİR 9	88919
373	AFYON 2	74730	428	TEKİRDAĞ 4	78744	483	BOLU 2	89403
374	İÇEL 4	74841	429	DİYARBAKIR 5	78862	484	TRABZON 2	89425
375	MANİSA 7	74877	430	İSTANBUL 72	79237	485	BALIKESİR 10	89550
376	KOCAELİ 2	74888	431	MALATYA 3	79312	486	BOLU 4	89665
377	ANKARA 1	75000	432	DİYARBAKIR 1	79362	487	KAYSERİ 7	90383
378	İSTANBUL 9	75100	433	AMASYA 1	79410	488	HATAY 9	90630
379	İSTANBUL 25	75108	434	ANKARA 6	79586	489	ANKARA 2	90941
380	SAKARYA 5	75112	435	İSTANBUL 28	79606	490	ŞIRNAK	91512
381	İSTANBUL 7	75158	436	KIRŞEHİR 2	79661	491	BURSA 3	92025
382	ADANA 14	75165	437	İSTANBUL 73	79776	492	TOKAT 1	92739
383	İSTANBUL 34	75176	438	BOLU 1	79812	493	SAMSUN 1	93102
384	YOZGAT 2	75250	439	DİYARBAKIR 4	79916	494	KÜTAHYA 1	93708
385	HATAY 2	75264	440	ANTALYA 10	79972	495	AFYON 5	94403
386	YOZGAT 3	75313	441	MALATYA 4	80031	496	ŞİİRT	94979
387	İZMİR 3	75438	442	İSTANBUL 41	80062	497	YALOVA	95212
388	KONYA 4	75624	443	ZONGULDAK 1	80214	498	ANKARA 5	95518
389	ADİYAMAN 3	75668	444	KARABÜK 2	80310	499	ISPARTA 3	95813
390	SINOP 2	75671	445	TEKİRDAĞ 1	80532	500	ADİYAMAN 1	96354
391	İSTANBUL 39	75742	446	İZMİR 1	80614			
392	ANKARA 23	75872	447	İSTANBUL 5	81040			
393	ESKİŞEHİR 5	75968	448	ANTALYA 9	81121			
394	ERZİNCAN 1	76044	449	KARS 1	81365			
395	ANKARA 24	76131	450	ÇANAKKALE 1	81381			
396	İSTANBUL 61	76245	451	İSTANBUL 8	81591			
397	K.MARAŞ 2	76337	452	ARDAHAN	81705			
398	ADANA 7	76446	453	İSTANBUL 65	81888			
399	MARDİN 1	76525	454	ADANA 15	81932			
400	ESKİŞEHİR 6	76528	455	İÇEL 5	81936			
401	İSTANBUL 64	76580	456	GÜMÜŞHANE	81972			
402	KARS 2	76589	457	İZMİR 2	82017			
403	İSTANBUL 40	76646	458	RİZE 3	82359			

EK 4

PARTİLERİN 1995 GENEL SEÇİMLERİNDE ALDIKLARI OYLARIN 500 DAR BÖLGEYE DAĞILIMI

Bu listede yer alan 7 partinin 500 adet seçim çevresinin her birinde aldıkları oylar, seçim çevrelerini oluşturan ilçe/mahallelerin her birinde aldıkları oylar tek tek toplanarak belirlenmiştir.

Seçime Katılan Yedi Siyasi Partinin Aldığı Oy Sayısı

SEÇİM ÇEVRESİ	SEÇMEN LİSTESİNDE YAZILI OY OLAN KULLANAN GEÇERLİ			RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	SEÇMEN SAYISI	SEÇMEN SAYISI	OY SAYISI							
ADANA 1	64,957	53,832	52,461	11,936	11,157	8,925	5,256	4,699	474	8,857
ADANA 2	67,334	59,586	57,997	11,054	12,392	12,783	8,169	2,530	510	9,535
ADANA 3	71,876	61,205	59,760	9,936	11,824	15,032	5,161	4,139	464	12,221
ADANA 4	69,084	59,438	58,010	13,573	10,683	9,130	6,810	5,344	452	11,149
ADANA 5	74,022	58,758	56,815	20,419	8,319	8,340	4,564	4,131	1,859	8,432
ADANA 6	48,663	39,099	37,557	3,528	5,469	4,945	7,054	3,226	6,625	5,848
ADANA 7	76,446	64,696	63,280	8,751	12,645	11,345	10,612	5,438	857	12,625
ADANA 8	54,469	47,632	46,554	6,610	11,747	9,215	6,295	2,922	544	8,486
ADANA 9	73,484	59,738	56,558	8,313	7,554	6,329	15,347	5,714	6,881	5,190
ADANA 10	73,258	60,468	58,091	12,107	4,663	8,502	13,413	3,984	5,077	9,544
ADANA 11	70,572	59,854	57,988	7,874	9,852	10,299	10,447	4,427	3,819	9,983
ADANA 12	67,867	55,997	53,796	5,718	9,650	3,742	13,284	2,757	16,494	1,339
ADANA 13	72,964	57,357	55,138	6,997	8,385	6,165	16,963	6,511	5,777	3,413
ADANA 14	75,165	61,111	58,447	6,825	10,611	9,904	14,217	4,648	3,839	7,543
ADANA 15	81,932	67,299	64,844	7,457	12,239	12,462	15,851	4,943	3,713	7,391
ADANA 16	73,946	61,317	59,206	10,722	8,821	10,733	12,345	4,221	3,055	8,554
ADANA 17	65,715	52,953	51,367	5,700	9,445	9,316	12,352	5,015	2,742	6,003
ADIYAMAN 1	96,354	81,775	78,592	26,854	9,506	12,676	2,081	6,150	11,974	5,383
ADIYAMAN 2	73,257	59,388	57,224	12,911	10,111	8,886	2,682	11,780	2,619	6,089
ADIYAMAN 3	75,668	63,121	60,819	24,215	16,933	7,451	855	3,476	4,070	1,785
AFYON 1	64,493	57,383	55,739	15,297	14,066	11,506	5,633	3,297	268	283
AFYON 2	74,730	69,508	67,470	19,858	17,456	13,094	4,643	3,807	596	516
AFYON 3	69,550	61,717	59,599	12,171	14,617	11,185	7,196	4,744	481	510
AFYON 4	85,170	75,432	72,864	14,275	21,312	13,918	7,257	6,450	683	506
AFYON 5	94,403	83,956	80,372	12,932	26,720	11,162	6,036	9,454	447	490
AĞRI 1	83,363	65,139	61,871	23,352	7,845	12,200	789	2,468	5,249	4,684
AĞRI 2	87,945	68,898	66,332	15,990	9,599	11,409	1,298	2,194	17,776	2,334
AMASYA 1	79,410	69,668	67,132	14,576	9,921	13,181	6,125	11,430	673	9,275
AMASYA 2	71,033	60,480	58,361	15,590	11,629	9,664	5,807	6,718	696	7,176
AMASYA 3	68,685	60,976	59,350	12,825	9,824	8,537	6,861	14,131	436	6,025
ANKARA 1	75,000	63,179	60,623	11,408	10,453	10,396	8,464	6,845	2,073	8,857
ANKARA 2	90,941	80,106	76,773	18,678	14,120	10,318	16,222	5,858	3,511	6,646
ANKARA 3	85,961	78,580	76,138	15,345	17,616	17,347	8,681	4,040	659	10,895
ANKARA 4	83,361	75,953	73,356	24,498	12,953	16,627	4,986	4,987	583	6,780
ANKARA 5	95,518	84,739	81,029	23,321	7,504	17,967	11,896	7,334	1,371	10,827
ANKARA 6	79,586	68,688	65,715	14,653	7,585	14,958	10,438	7,285	1,226	8,508

SEÇİM ÇEVRESİ	SEÇMEN LİSTESİNDE			RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	SEÇMEN SAYISI	YAZILI	OY							
		OLAN	KULLANAN							
SEÇMEN SAYISI	SEÇMEN SAYISI	OY SAYISI								
ANKARA 7	60,106	50,562	48,807	6,743	5,718	11,088	9,559	9,353	2,389	2,973
ANKARA 8	59,221	50,912	49,556	4,522	9,769	12,092	8,202	10,662	1,364	2,312
ANKARA 9	61,271	52,315	50,983	2,726	11,236	12,360	8,817	12,085	1,200	1,890
ANKARA 10	61,585	52,495	50,708	6,220	8,367	12,366	9,431	8,574	1,307	3,660
ANKARA 11	61,997	53,341	51,472	4,811	8,435	12,021	8,271	13,376	1,269	2,578
ANKARA 12	60,213	51,892	50,403	3,467	10,645	14,175	6,812	11,584	964	1,966
ANKARA 13	57,575	49,238	47,700	4,754	7,307	10,695	7,588	12,511	1,860	2,356
ANKARA 14	56,327	48,432	46,485	9,824	3,821	8,972	6,207	11,605	2,025	3,244
ANKARA 15	57,403	49,088	47,473	6,268	6,066	11,036	6,662	11,985	1,313	3,253
ANKARA 16	63,757	55,066	52,907	6,804	5,338	10,211	10,370	13,717	2,259	3,378
ANKARA 17	61,245	52,769	50,263	12,998	4,854	10,317	7,129	7,715	1,717	4,719
ANKARA 18	59,668	51,401	48,929	11,852	6,521	11,493	6,281	6,602	1,028	4,385
ANKARA 19	61,092	51,310	49,058	8,516	7,717	11,455	7,756	7,540	1,149	4,211
ANKARA 20	54,047	46,481	44,687	6,799	7,469	10,906	7,805	6,788	929	3,320
ANKARA 21	77,245	67,579	64,452	17,686	6,319	13,301	7,581	10,309	1,189	7,261
ANKARA 22	68,392	59,785	57,602	9,863	7,689	12,896	7,822	12,592	1,227	4,759
ANKARA 23	75,872	65,703	62,678	16,237	5,157	13,030	7,579	10,286	1,832	7,589
ANKARA 24	76,131	65,790	63,048	12,702	8,515	15,073	9,124	8,684	1,601	6,380
ANKARA 25	72,055	62,750	59,979	14,234	6,497	14,058	7,126	8,609	1,178	7,394
ANKARA 26	65,191	55,617	52,822	10,122	5,679	12,415	8,434	8,750	1,115	5,483
ANKARA 27	62,569	54,205	51,590	11,173	3,928	10,653	6,266	12,087	1,459	5,263
ANKARA 28	69,027	61,143	58,216	14,861	1,897	8,781	4,131	20,368	1,725	5,468
ANKARA 29	63,421	55,670	52,863	16,238	3,351	11,092	5,684	8,402	868	6,371
ANKARA 30	60,443	49,882	46,936	8,598	6,236	10,448	10,013	4,785	1,972	4,050
ANKARA 31	59,860	51,303	49,112	6,570	7,159	10,386	9,102	10,920	1,336	2,975
ANKARA 32	60,994	53,833	51,467	20,442	3,453	10,466	3,631	7,412	461	4,898
ANKARA 33	64,145	56,351	53,634	21,770	2,382	10,311	3,710	8,745	521	5,392
ANTALYA 1	64,987	58,621	57,062	5,956	19,693	7,936	1,687	14,230	472	6,267
ANTALYA 2	71,458	61,479	59,968	6,293	17,743	10,178	1,893	16,197	663	6,309
ANTALYA 3	51,674	44,173	42,713	6,302	10,635	6,794	2,095	10,095	457	5,100
ANTALYA 4	68,657	59,313	57,849	7,816	15,480	5,405	2,797	16,741	524	8,215
ANTALYA 5	70,826	57,462	56,387	4,755	13,087	9,303	6,629	16,024	1,386	4,575
ANTALYA 6	67,458	55,422	54,184	5,785	14,235	8,496	6,124	12,707	1,314	4,922
ANTALYA 7	70,081	59,569	57,956	9,516	11,459	6,958	5,968	12,260	2,860	8,146
ANTALYA 8	69,958	58,671	57,247	8,263	9,584	7,677	7,670	13,806	2,487	7,105
ANTALYA 9	81,121	69,246	67,431	12,147	17,873	15,087	3,488	8,122	749	8,766
ANTALYA 10	79,972	72,645	70,649	11,536	18,178	10,073	2,807	16,362	581	9,998
ANTALYA 11	49,784	44,818	43,613	4,298	18,113	3,683	1,325	8,495	148	6,945
ARTVİN 1	70,937	57,895	56,723	7,940	15,306	13,070	5,251	9,980	761	3,159
ARTVİN 2	60,604	48,490	47,613	7,129	8,334	16,380	4,467	6,162	768	3,522
AYDIN 1	77,790	69,263	66,966	7,285	16,208	15,155	11,232	6,746	2,546	7,097
AYDIN 2	83,876	75,788	72,917	6,681	19,358	14,211	13,148	7,947	1,781	8,495
AYDIN 3	84,450	75,279	72,714	6,380	18,231	15,977	12,384	9,428	3,774	5,079
AYDIN 4	77,680	72,312	69,877	5,672	21,882	18,240	9,871	6,131	868	5,676
AYDIN 5	73,479	75,031	72,629	5,559	26,258	17,643	8,378	5,850	1,390	6,217
AYDIN 6	72,346	66,459	64,390	4,720	19,559	11,154	12,197	6,855	3,091	5,667
AYDIN 7	68,074	45,149	43,707	3,613	11,305	11,319	7,726	5,285	1,526	2,384
BALIKESİR 1	66,668	58,313	56,451	3,771	18,420	9,936	12,255	7,464	788	3,130

SEÇİM ÇEVRESİ	SEÇMEN LİSTESİNDE			RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	SEÇMEN SAYISI	YAZILI	OY							
		OLAN	KULLANAN							
SEÇMEN SAYISI	SEÇMEN SAYISI	OY SAYISI								
BALIKESİR 2	66,704	59,304	57,478	6,411	16,143	13,699	10,985	6,046	718	2,786
BALIKESİR 3	59,141	54,698	53,465	8,886	16,358	8,398	8,996	4,501	522	4,580
BALIKESİR 4	72,878	68,005	66,155	12,139	17,438	11,618	12,760	7,020	656	3,345
BALIKESİR 5	55,578	51,612	50,273	14,886	14,259	9,467	5,477	2,097	461	2,572
BALIKESİR 6	77,305	68,957	67,563	6,437	19,744	12,283	19,426	4,936	881	3,226
BALIKESİR 7	55,332	49,457	48,107	4,119	14,306	12,032	10,068	4,947	406	1,619
BALIKESİR 8	68,566	63,129	61,751	7,828	19,167	12,502	12,931	5,004	617	2,855
BALIKESİR 9	88,919	78,640	76,585	13,547	19,497	15,457	14,597	7,557	638	4,595
BALIKESİR 10	89,550	81,277	79,474	13,931	23,344	14,830	13,153	7,355	695	5,112
BİLECİK 1	59,442	54,399	53,190	7,643	18,824	7,980	8,759	5,007	392	3,950
BİLECİK 2	55,310	50,705	49,596	8,534	14,297	8,999	8,411	5,762	320	2,688
BİNGÖL 1	51,408	40,156	38,491	20,508	3,334	6,401	393	2,612	2,141	2,065
BİNGÖL 2	51,785	41,109	38,972	19,465	6,543	4,750	389	1,402	3,378	2,127
BİTLİS 1	51,222	39,334	37,389	10,660	7,138	8,755	764	1,137	4,198	3,248
BİTLİS 2	56,114	45,655	42,904	12,609	5,015	9,846	1,421	821	3,848	2,817
BOLU 1	79,812	71,888	70,466	13,317	12,984	17,860	15,053	4,209	678	4,863
BOLU 2	89,403	79,307	77,210	22,366	14,065	16,900	14,335	3,856	846	3,317
BOLU 3	85,641	77,601	76,157	24,868	13,251	16,185	11,484	3,589	673	4,220
BOLU 4	89,665	79,970	78,210	19,422	14,229	20,312	13,256	4,187	838	4,188
BURDUR 1	56,144	51,339	49,933	6,634	10,900	8,229	13,262	6,013	416	3,641
BURDUR 2	57,665	51,909	50,508	5,264	14,275	11,862	7,026	5,908	577	4,389
BURDUR 3	48,611	45,434	43,716	7,241	12,800	11,101	3,296	2,906	416	4,887
BURSA 1	60,805	54,640	52,611	6,828	11,645	12,155	14,312	3,695	719	2,596
BURSA 2	68,146	63,063	61,102	8,142	22,918	12,923	8,504	2,973	518	4,202
BURSA 3	92,025	82,290	79,404	20,349	18,292	18,222	12,376	4,256	1,103	3,565
BURSA 4	50,527	45,877	44,383	10,038	11,873	9,618	5,076	2,621	532	3,528
BURSA 5	77,510	70,968	69,031	7,755	24,832	14,466	11,580	5,423	668	3,397
BURSA 6	88,545	78,169	75,615	14,328	18,093	17,245	14,263	5,598	1,163	4,032
BURSA 7	64,711	60,210	58,456	9,759	17,945	10,878	11,955	3,352	695	3,069
BURSA 8	71,716	63,150	60,972	8,555	16,227	14,417	14,512	3,495	536	2,549
BURSA 9	64,463	56,797	54,714	9,451	12,813	11,415	13,751	3,109	781	2,789
BURSA 10	65,249	56,918	54,873	9,255	10,052	11,151	16,492	3,126	694	3,437
BURSA 11	65,402	58,638	55,687	9,516	12,814	11,170	17,080	1,868	438	2,145
BURSA 12	65,590	58,940	56,591	10,151	15,366	12,863	12,722	2,133	342	2,395
BURSA 13	50,450	45,277	43,523	10,539	9,718	9,300	6,993	2,426	1,004	2,873
BURSA 14	68,851	59,271	56,917	9,405	14,197	14,237	11,206	3,961	576	2,724
BURSA 15	67,820	59,285	56,282	11,091	10,543	12,494	15,569	2,620	694	2,681
BURSA 16	67,746	58,281	55,580	14,974	7,334	10,909	13,061	3,608	1,160	3,860
BURSA 17	70,628	61,159	58,331	15,810	9,710	11,994	10,209	3,850	1,949	3,952
ÇANAKKALE 1	81,381	74,916	73,058	4,700	24,753	14,364	14,204	9,156	637	3,891
ÇANAKKALE 2	66,606	61,816	60,185	7,414	19,421	13,459	8,880	4,900	445	4,483
ÇANAKKALE 3	72,448	66,168	64,721	10,123	19,461	13,510	10,803	5,908	524	3,097
ÇANAKKALE 4	84,994	75,170	73,170	4,640	20,881	15,906	15,723	10,354	761	3,851
ÇANKIRI 1	66,102	59,860	58,059	15,576	10,427	13,518	2,388	2,298	574	12,104
ÇANKIRI 2	57,634	45,553	44,143	12,168	9,660	8,417	2,970	2,347	469	7,030
ÇORUM 1	71,055	60,907	59,151	18,939	8,287	6,983	4,068	5,951	436	12,124
ÇORUM 2	61,098	56,795	55,272	17,757	7,500	6,963	2,538	15,506	418	3,260
ÇORUM 3	77,090	68,528	65,655	18,061	14,081	9,898	5,193	5,547	641	8,948

SEÇİM ÇEVRESİ	SEÇMEN LİSTESİNDE			RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	SEÇMEN SAYISI	YAZILI	OY							
		OLAN	KULLANAN							
SEÇMEN SAYISI	SEÇMEN SAYISI	OY SAYISI								
ÇORUM 4	60,087	53,055	51,756	16,375	9,742	6,056	1,252	11,961	331	4,773
ÇORUM 5	82,473	73,625	69,835	20,580	7,702	11,001	2,981	18,948	777	5,663
DENİZLİ 1	66,354	60,094	58,180	6,844	19,693	12,154	6,510	6,573	602	4,300
DENİZLİ 2	62,596	57,747	56,161	4,380	19,758	14,450	5,345	5,947	610	4,303
DENİZLİ 3	77,841	72,105	69,665	4,731	22,068	13,868	10,141	12,355	949	3,887
DENİZLİ 4	72,347	66,473	64,047	5,083	21,426	10,465	9,739	10,173	674	4,979
DENİZLİ 5	63,130	56,373	55,051	7,205	14,390	10,581	9,830	6,710	1,276	4,225
DENİZLİ 6	64,772	56,829	55,639	6,990	14,771	11,130	9,250	8,011	544	4,179
DENİZLİ 7	67,303	60,002	58,366	7,547	15,575	12,211	10,109	5,910	1,196	4,713
DIYARBAKIR 1	79,362	64,273	61,650	11,852	7,762	8,788	1,408	1,007	26,082	1,344
DIYARBAKIR 2	64,705	50,755	48,312	13,157	7,400	7,634	1,198	864	15,563	620
DIYARBAKIR 3	63,445	50,246	47,226	12,480	8,057	9,044	1,738	1,635	9,984	1,207
DIYARBAKIR 4	79,916	57,176	54,945	7,109	2,430	4,618	1,361	777	36,661	557
DIYARBAKIR 5	78,862	54,727	53,022	7,036	3,304	5,855	1,888	1,364	30,967	1,512
DIYARBAKIR 6	83,672	65,643	63,818	10,038	6,649	9,520	935	775	33,515	1,109
EDİRNE 1	69,340	62,894	61,805	2,207	17,867	8,997	20,276	8,397	444	2,912
EDİRNE 2	71,629	65,261	64,102	2,483	19,862	6,795	24,890	7,226	378	1,796
EDİRNE 3	71,473	60,411	59,154	4,539	14,610	9,763	18,985	7,465	735	2,513
EDİRNE 4	56,792	52,544	51,789	3,083	16,154	8,138	15,803	5,915	402	1,766
ELAZIĞ 1	70,923	58,161	55,976	23,992	11,201	11,008	1,318	2,249	1,799	3,252
ELAZIĞ 2	78,337	66,267	64,455	31,068	13,035	6,941	993	5,458	2,850	3,166
ELAZIĞ 3	71,727	56,602	54,675	17,017	17,348	5,352	1,035	5,744	1,954	5,445
ELAZIĞ 4	68,167	55,499	53,611	23,609	13,501	4,051	882	4,565	2,345	3,871
ERZİNCAN 1	76,044	62,653	60,989	20,277	5,356	5,692	1,104	17,339	918	8,884
ERZİNCAN 2	57,799	43,311	42,416	13,137	4,923	5,032	743	10,365	270	6,356
ERZURUM 1	77,980	63,915	62,000	21,369	6,233	6,914	732	3,839	15,113	3,574
ERZURUM 2	71,158	54,592	51,939	18,720	9,302	10,784	1,317	1,534	1,087	8,331
ERZURUM 3	69,060	53,833	51,060	19,530	8,688	8,442	1,288	1,635	1,420	8,858
ERZURUM 4	51,613	42,458	41,113	17,006	8,210	7,711	554	566	347	5,836
ERZURUM 5	69,775	56,895	55,101	27,512	8,244	7,035	1,179	1,334	623	7,676
ERZURUM 6	48,669	41,230	40,145	12,167	5,304	3,968	4,079	5,381	302	7,831
ESKİŞEHİR 1	66,335	59,704	58,252	7,461	18,611	8,782	9,986	4,345	441	7,610
ESKİŞEHİR 2	67,378	62,119	60,914	9,453	17,553	9,956	10,006	6,815	588	5,586
ESKİŞEHİR 3	77,634	68,677	67,310	11,439	12,815	9,857	19,126	6,519	319	6,554
ESKİŞEHİR 4	77,329	67,315	66,300	7,555	12,663	11,141	15,752	13,960	678	3,816
ESKİŞEHİR 5	75,968	67,794	66,608	10,050	13,461	10,580	20,315	5,689	399	5,430
ESKİŞEHİR 6	76,528	68,405	67,008	9,678	14,226	10,684	20,855	5,073	396	5,271
G. ANTEP 1	69,954	57,753	56,062	14,897	8,473	9,965	6,386	4,266	3,521	6,424
G. ANTEP 2	72,863	61,715	59,219	13,757	14,162	12,699	5,638	3,946	2,418	5,769
G. ANTEP 3	66,569	52,117	50,315	12,263	6,015	9,423	8,305	6,016	2,405	4,962
G. ANTEP 4	67,765	53,375	50,971	11,595	6,008	8,482	9,894	5,826	2,777	5,347
G. ANTEP 5	67,156	52,929	50,293	11,529	3,643	5,851	12,168	5,520	6,109	4,387
G. ANTEP 6	68,510	58,158	56,096	14,483	6,734	8,437	9,648	6,151	2,210	7,498
G. ANTEP 7	66,897	53,399	51,052	11,232	6,447	9,752	8,853	5,973	3,567	4,275
G. ANTEP 8	59,920	49,317	46,919	10,048	6,012	7,052	7,359	6,309	5,068	3,975
GİRESUN 1	64,775	55,120	53,921	9,573	8,195	20,952	5,341	5,896	547	2,536
GİRESUN 2	61,429	52,179	51,159	11,205	7,258	18,658	5,415	5,241	829	1,366
GİRESUN 3	71,900	57,409	56,290	13,965	6,705	20,644	4,421	4,517	887	3,587

SEÇİM ÇEVRESİ	SEÇMEN LİSTESİNDE			RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	SEÇMEN SAYISI	YAZILI	OY							
		OLAN	KULLANAN							
SEÇİM	SEÇMEN	SEÇMEN	OY							
GİRESUN 4	64,855	52,656	51,574	10,351	7,774	19,954	4,365	4,121	639	3,008
GÜMÜŞHANE	81,972	62,975	61,725	19,808	9,499	15,914	1,690	4,508	646	8,579
HAKKARİ	63,437	55,014	51,560	3,085	9,805	6,311	1,007	1,375	27,951	1,120
HATAY 1	86,713	77,797	75,487	7,525	18,158	7,238	3,476	32,786	1,780	3,341
HATAY 2	75,264	63,567	60,448	9,906	11,910	12,385	2,829	14,696	967	6,885
HATAY 3	66,386	58,052	56,391	4,643	12,322	5,717	4,107	21,905	2,507	3,667
HATAY 4	61,895	54,863	52,390	16,367	10,914	8,099	5,188	3,853	634	6,424
HATAY 5	58,246	50,430	48,856	13,539	10,737	9,047	3,811	2,723	528	7,523
HATAY 6	56,681	50,229	48,582	12,726	7,746	7,268	3,590	3,748	1,087	11,476
HATAY 7	64,405	55,120	53,186	13,080	8,763	5,840	5,027	5,316	2,627	11,762
HATAY 8	63,654	55,144	53,138	7,575	9,500	10,378	4,264	12,215	679	7,703
HATAY 9	90,630	74,667	71,474	10,399	9,632	9,649	7,838	17,050	5,654	10,170
ISPARTA 1	67,982	60,705	58,962	6,834	29,615	6,896	2,440	4,056	279	7,910
ISPARTA 2	71,339	63,771	60,639	8,167	20,085	11,705	2,427	5,680	479	10,845
ISPARTA 3	95,813	84,634	82,274	17,406	31,914	9,268	3,917	5,539	470	12,985
İÇEL 1	57,214	50,264	48,844	4,166	12,389	12,027	1,943	7,487	440	9,580
İÇEL 2	58,522	51,719	50,544	6,516	11,703	11,951	2,983	8,495	475	7,561
İÇEL 3	62,099	55,388	53,421	3,912	11,299	11,931	5,194	7,633	693	11,815
İÇEL 4	74,841	65,718	63,709	11,037	14,815	17,150	3,283	4,556	1,086	10,961
İÇEL 5	81,936	69,611	66,752	5,744	7,215	7,816	14,113	12,180	10,209	8,560
İÇEL 6	82,942	71,788	69,196	6,841	10,106	10,630	12,986	6,618	2,652	18,332
İÇEL 7	72,071	56,979	54,590	3,814	8,467	8,105	7,351	12,327	8,891	4,828
İÇEL 8	70,161	56,549	53,708	4,545	10,511	9,231	9,619	9,112	3,957	6,059
İÇEL 9	62,614	49,916	47,482	5,861	5,980	8,447	8,184	6,394	5,068	6,777
İÇEL 10	67,087	52,359	49,533	6,929	6,329	5,658	6,407	6,853	12,897	3,552
İÇEL 11	71,866	56,496	54,496	5,496	9,496	11,030	9,280	6,819	2,010	9,592
İSTANBUL 1	67,370	55,977	53,758	12,049	5,756	14,836	13,107	3,571	1,890	1,834
İSTANBUL 2	64,860	54,978	53,162	12,605	8,341	16,801	8,459	2,547	983	2,618
İSTANBUL 3	70,694	57,265	55,731	9,967	9,677	12,916	9,764	8,718	2,322	1,619
İSTANBUL 4	61,478	50,574	48,739	12,733	7,088	10,111	8,093	6,507	1,620	1,912
İSTANBUL 5	81,040	67,344	65,972	4,673	17,434	19,774	11,493	9,284	1,180	1,366
İSTANBUL 6	65,908	55,229	54,300	4,264	15,419	16,695	8,152	7,463	745	949
İSTANBUL 7	75,158	62,950	61,637	4,273	17,252	18,893	9,910	8,520	883	1,174
İSTANBUL 8	81,591	67,584	65,484	14,125	11,014	15,104	12,055	7,681	2,354	2,228
İSTANBUL 9	75,100	61,254	59,743	5,447	14,239	15,521	12,251	8,354	1,763	1,370
İSTANBUL 10	66,600	54,837	53,048	10,839	7,379	11,170	8,861	10,471	1,724	2,005
İSTANBUL 11	65,855	54,178	52,077	14,253	4,732	9,010	9,012	9,923	2,089	2,408
İSTANBUL 12	62,003	50,954	48,524	14,681	3,598	7,687	7,823	8,008	3,740	2,213
İSTANBUL 13	67,781	54,252	52,558	11,256	6,685	11,561	9,034	9,247	2,192	1,858
İSTANBUL 14	65,622	53,117	51,465	9,716	7,114	10,901	8,474	10,921	1,988	1,703
İSTANBUL 15	70,354	57,104	55,325	11,207	9,492	12,804	10,492	6,880	1,502	2,307
İSTANBUL 16	58,686	47,906	45,840	13,613	4,898	8,005	8,466	6,061	1,803	2,390
İSTANBUL 17	61,352	49,722	47,557	18,162	3,433	6,681	8,597	5,619	1,708	2,678
İSTANBUL 18	58,784	48,706	46,666	9,618	8,189	9,426	10,595	5,291	940	2,031
İSTANBUL 19	63,406	52,425	50,272	18,699	4,298	10,432	6,976	4,909	2,033	2,278
İSTANBUL 20	56,014	45,844	44,014	11,885	3,583	7,310	6,176	9,221	3,399	1,811
İSTANBUL 21	60,389	47,929	45,929	16,412	2,927	6,375	8,127	6,815	2,579	2,040
İSTANBUL 22	62,362	50,302	47,681	15,191	2,684	7,405	6,828	9,191	3,639	1,905

SEÇİM ÇEVRESİ	SEÇMEN LİSTESİNDE			RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	YAZILI	OY	GEÇERLİ							
	OLAN	KULLANAN								
	SEÇMEN SAYISI	SEÇMEN SAYISI								
İSTANBUL 23	70,359	58,119	55,942	15,613	6,743	11,292	10,108	6,762	2,482	2,189
İSTANBUL 24	73,966	61,012	59,011	17,819	6,478	13,566	9,827	5,684	2,416	2,372
İSTANBUL 25	75,108	62,203	60,307	15,761	9,664	16,210	10,081	4,420	1,278	2,147
İSTANBUL 26	74,260	61,322	59,556	11,449	11,159	15,233	12,180	5,090	1,480	2,208
İSTANBUL 27	48,548	40,337	38,763	9,644	4,659	7,756	7,188	5,410	1,697	1,857
İSTANBUL 28	79,606	65,821	64,620	4,716	16,597	21,249	10,702	8,266	910	1,283
İSTANBUL 29	74,489	60,573	58,935	5,928	14,100	16,709	11,864	7,128	1,206	1,219
İSTANBUL 30	78,225	59,890	57,509	12,819	10,058	12,202	11,452	5,622	2,374	1,983
İSTANBUL 31	78,127	64,892	62,621	20,746	5,741	12,078	9,328	8,928	2,626	2,164
İSTANBUL 32	55,006	43,082	41,023	23,088	1,236	4,552	3,525	2,871	3,498	1,497
İSTANBUL 33	54,235	36,865	35,306	7,902	5,905	8,504	4,689	4,291	1,977	1,516
İSTANBUL 34	75,176	63,348	60,467	14,925	6,018	10,033	11,974	10,745	3,266	2,296
İSTANBUL 35	73,384	63,582	61,001	16,156	9,728	13,411	14,249	3,634	663	2,250
İSTANBUL 36	65,433	52,445	50,434	9,601	10,699	11,886	10,165	4,179	1,658	1,551
İSTANBUL 37	66,644	54,090	52,136	9,431	11,350	12,744	10,675	4,402	1,094	1,720
İSTANBUL 38	63,566	49,964	48,491	12,812	10,313	11,155	7,394	3,530	1,198	1,509
İSTANBUL 39	75,742	64,002	60,603	10,080	12,015	13,235	18,518	3,370	714	1,920
İSTANBUL 40	76,646	64,392	61,583	21,238	8,304	11,428	10,431	4,272	2,819	2,248
İSTANBUL 41	80,062	67,435	64,414	23,775	3,684	7,861	8,667	12,365	4,796	2,252
İSTANBUL 42	76,738	64,714	61,365	24,058	7,105	10,073	11,654	2,790	2,499	2,252
İSTANBUL 43	59,916	48,892	47,026	14,540	3,783	10,889	7,428	6,651	1,261	1,824
İSTANBUL 44	63,620	52,178	49,759	15,181	3,400	9,539	9,687	6,779	2,530	1,897
İSTANBUL 45	65,436	52,944	51,190	16,685	4,862	10,506	10,207	4,129	1,781	2,310
İSTANBUL 46	66,945	54,725	52,547	12,446	6,211	12,719	9,866	6,948	2,114	1,521
İSTANBUL 47	65,865	54,510	52,440	10,175	7,271	12,794	10,248	7,005	2,314	1,761
İSTANBUL 48	59,295	48,622	47,157	3,959	14,477	13,065	7,218	5,536	1,108	981
İSTANBUL 49	56,320	46,813	45,115	6,936	8,213	11,154	8,461	7,577	1,196	1,028
İSTANBUL 50	62,167	51,135	49,291	9,518	8,002	13,294	11,004	4,341	950	1,547
İSTANBUL 51	53,181	41,169	39,658	5,999	6,977	10,529	6,543	5,797	1,699	1,549
İSTANBUL 52	55,279	43,385	41,384	6,386	5,951	9,534	8,089	7,352	1,742	1,697
İSTANBUL 53	78,698	63,170	60,793	21,696	5,831	10,024	10,724	6,755	2,240	2,700
İSTANBUL 54	73,161	58,144	55,777	18,116	5,008	8,419	11,221	6,943	2,942	2,373
İSTANBUL 55	76,982	61,876	59,136	20,449	4,010	7,747	12,269	7,233	3,475	3,004
İSTANBUL 56	73,642	58,877	57,248	10,192	10,417	15,075	8,186	8,658	2,290	1,805
İSTANBUL 57	77,527	60,059	58,115	13,680	9,036	13,749	8,539	7,047	2,636	2,686
İSTANBUL 58	59,391	46,760	44,920	13,221	5,057	8,615	7,223	6,142	2,000	2,084
İSTANBUL 59	51,312	41,312	39,438	11,744	5,118	6,535	6,125	5,871	1,827	1,612
İSTANBUL 60	78,225	64,592	62,999	5,568	17,504	18,612	11,195	6,921	1,065	1,411
İSTANBUL 61	76,245	63,734	62,555	3,880	18,581	21,274	8,636	7,068	1,088	1,235
İSTANBUL 62	74,541	61,456	58,398	19,688	6,301	10,575	11,468	5,056	1,956	2,561
İSTANBUL 63	76,940	63,273	59,930	23,663	3,473	9,236	11,192	6,449	2,413	2,636
İSTANBUL 64	76,580	61,836	59,428	11,291	11,072	15,750	10,116	6,243	2,197	1,923
İSTANBUL 65	81,888	63,898	61,156	20,042	6,855	12,772	9,737	5,764	2,321	2,911
İSTANBUL 66	65,101	52,602	50,524	8,362	10,527	12,255	11,527	4,240	728	2,238
İSTANBUL 67	61,933	51,012	48,759	9,600	8,863	10,455	12,405	4,045	947	1,725
İSTANBUL 68	65,552	53,537	50,632	10,717	6,687	8,447	15,052	4,820	2,235	1,846
İSTANBUL 69	66,123	50,885	48,494	11,484	4,262	6,890	11,249	7,903	3,623	2,292
İSTANBUL 70	63,647	50,679	48,608	10,641	7,547	11,932	10,948	3,694	1,159	2,064

SEÇİM ÇEVRESİ	SEÇMEN LİSTESİNDE			RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	SEÇMEN SAYISI	YAZILI	OY							
		OLAN	KULLANAN							
SEÇİM	SEÇMEN	SEÇMEN	OY							
İSTANBUL 71	62,153	49,989	47,935	12,359	6,269	10,688	10,207	4,202	1,686	1,911
İSTANBUL 72	79,237	57,020	53,960	11,170	5,387	11,541	9,707	8,412	4,574	2,058
İSTANBUL 73	79,776	66,349	64,312	8,896	16,980	16,343	11,694	5,025	1,073	3,413
İSTANBUL 74	54,269	46,255	44,606	4,424	12,969	9,601	10,087	4,626	786	1,497
İSTANBUL 75	70,618	60,100	57,382	15,364	11,398	11,097	11,301	3,279	1,649	2,532
İSTANBUL 76	77,783	67,107	63,969	17,656	12,218	12,718	13,379	3,733	892	2,698
İSTANBUL 77	61,616	49,769	48,511	19,977	7,021	10,348	6,068	1,898	1,304	1,358
İSTANBUL 78	61,198	49,045	47,342	15,092	7,590	11,225	7,761	2,480	1,019	1,585
İZMİR 1	80,614	67,959	63,887	8,378	11,834	11,915	15,264	7,997	3,811	3,743
İZMİR 2	82,017	69,310	65,549	5,743	13,736	12,976	17,399	8,877	2,258	3,681
İZMİR 3	75,438	62,209	59,344	4,617	12,089	12,349	14,266	8,845	2,932	3,507
İZMİR 4	66,280	56,888	53,743	4,144	11,248	9,547	16,821	7,368	1,585	2,263
İZMİR 5	63,095	51,640	49,031	4,378	12,764	11,311	11,068	4,371	2,771	1,662
İZMİR 6	65,877	54,248	51,489	4,880	11,076	9,503	12,666	4,718	5,785	2,176
İZMİR 7	64,676	54,299	51,402	6,504	11,502	11,145	13,805	3,680	1,195	3,004
İZMİR 8	62,080	51,963	50,289	2,176	12,754	11,533	11,507	9,279	933	1,543
İZMİR 9	67,544	56,025	54,094	3,066	14,258	12,425	11,669	9,172	1,102	1,778
İZMİR 10	67,514	56,814	53,347	8,768	8,012	8,647	13,213	5,885	4,118	3,823
İZMİR 11	61,379	51,215	49,047	3,395	12,769	10,930	11,722	6,857	818	2,021
İZMİR 12	66,859	57,892	55,242	7,904	8,527	8,315	17,682	5,515	2,767	3,904
İZMİR 13	69,655	59,600	57,228	5,077	9,607	9,743	13,254	11,441	4,253	3,106
İZMİR 14	71,696	62,344	61,098	1,305	17,138	14,038	12,442	13,236	925	1,330
İZMİR 15	62,136	54,352	52,425	3,019	11,475	9,891	16,197	7,527	1,562	2,199
İZMİR 16	65,619	55,777	53,782	4,059	9,924	11,197	14,019	8,452	2,271	3,122
İZMİR 17	60,284	53,491	51,411	4,574	10,151	11,120	17,232	4,046	1,530	2,179
İZMİR 18	66,423	56,318	54,267	4,087	9,928	11,512	16,188	7,915	1,439	2,493
İZMİR 19	64,491	57,309	54,775	7,399	12,386	8,798	13,805	6,823	1,718	3,088
İZMİR 20	65,879	59,348	57,437	5,201	14,600	10,475	11,629	9,558	1,662	3,523
İZMİR 21	64,929	57,492	55,482	3,562	13,439	11,083	10,855	8,941	3,184	3,589
İZMİR 22	69,103	58,558	56,462	2,572	15,374	14,105	10,705	9,453	897	2,660
İZMİR 23	67,427	63,079	61,339	5,967	19,725	9,625	10,686	8,853	707	4,790
İZMİR 24	67,098	56,614	54,026	3,528	12,204	10,611	11,645	9,861	2,354	3,145
İZMİR 25	64,736	57,701	55,239	4,479	15,949	8,000	12,908	7,152	2,034	3,979
İZMİR 26	50,230	46,228	44,696	2,917	16,332	8,382	7,258	4,174	562	4,385
İZMİR 27	85,905	80,974	78,344	5,789	27,595	8,830	19,592	8,440	550	6,752
İZMİR 28	66,608	62,083	60,124	3,223	22,347	7,722	15,968	4,458	869	4,438
İZMİR 29	60,785	51,727	49,609	3,193	7,335	9,325	12,100	12,117	2,365	2,563
KARS 1	81,365	61,513	59,486	16,918	11,627	6,288	6,908	4,774	4,252	5,783
KARS 2	76,589	56,704	54,644	6,364	9,424	7,788	11,773	5,953	3,509	8,016
KASTAMONU 1	50,558	42,521	41,303	5,405	9,631	7,269	10,434	2,209	651	3,883
KASTAMONU 2	74,303	65,360	63,852	7,633	17,311	11,586	9,311	3,502	719	11,361
KASTAMONU 3	70,293	61,662	60,145	5,080	18,172	9,820	13,521	3,374	412	8,497
KASTAMONU 4	64,096	50,743	49,162	5,185	14,098	12,128	8,981	3,010	875	2,784
KAYSERİ 1	55,942	48,358	47,006	21,955	6,723	4,413	3,692	2,336	266	6,616
KAYSERİ 2	57,133	48,271	46,298	17,242	7,369	4,581	3,215	3,414	295	8,420
KAYSERİ 3	59,243	47,990	46,576	9,704	8,875	6,334	4,835	4,998	646	9,943
KAYSERİ 4	55,681	47,482	45,902	12,792	7,695	8,261	4,849	2,806	365	8,330
KAYSERİ 5	69,716	61,245	58,348	22,908	6,563	8,666	6,191	2,717	472	9,618

SEÇİM ÇEVRESİ	SEÇMEN LİSTESİNDE			RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	YAZILI	OY	KULLANAN GEÇERLİ							
	OLAN	SEÇMEN								
	SEÇMEN	OY								
SAYISI	SAYISI	SAYISI								
KAYSERİ 6	69,525	59,905	57,574	17,104	8,309	9,508	6,128	4,037	684	10,868
KAYSERİ 7	90,383	78,380	74,770	22,491	10,596	11,332	10,166	5,175	580	13,183
KAYSERİ 8	88,244	77,230	74,279	24,752	9,547	11,408	8,500	4,871	674	13,348
KIRKLARELİ 1	66,472	59,380	57,971	2,596	12,938	11,617	18,485	9,111	487	2,061
KIRKLARELİ 2	74,054	67,400	65,460	2,801	18,668	12,182	18,547	9,198	549	2,642
KIRKLARELİ 3	61,955	55,346	53,794	3,181	14,018	9,895	12,537	6,860	571	5,932
KİRŞEHİR 1	61,673	52,743	51,365	10,323	5,068	12,972	3,438	6,322	2,605	9,638
KİRŞEHİR 2	79,661	66,667	64,758	11,176	11,779	11,325	6,161	7,150	2,320	13,515
KOCAELİ 1	71,883	61,410	58,474	18,615	5,735	9,592	10,402	5,951	4,195	2,894
KOCAELİ 2	74,888	64,127	60,929	21,461	5,574	8,994	13,440	5,459	2,078	2,866
KOCAELİ 3	67,959	59,780	56,827	15,825	9,363	8,997	10,031	7,713	1,309	2,471
KOCAELİ 4	62,059	53,284	51,228	15,300	7,792	7,866	8,561	5,231	1,894	3,734
KOCAELİ 5	65,927	55,285	53,405	14,803	8,823	9,762	10,118	5,392	717	3,121
KOCAELİ 6	68,691	59,739	56,761	19,085	7,582	7,393	11,499	6,444	844	3,079
KOCAELİ 7	66,513	56,524	53,922	12,154	8,906	9,353	12,100	7,409	824	2,288
KOCAELİ 8	63,088	53,296	50,967	14,314	6,128	7,484	10,891	6,052	1,685	3,624
KOCAELİ 9	64,850	56,773	54,656	21,210	6,685	9,136	8,878	2,795	218	2,567
KOCAELİ 10	61,483	53,697	51,615	20,972	7,255	9,331	7,018	3,335	429	2,552
KONYA 1	72,178	64,661	62,535	21,711	13,132	7,884	5,888	4,315	312	8,364
KONYA 2	67,106	59,549	57,522	10,990	9,725	5,748	10,448	8,598	451	10,659
KONYA 3	76,752	67,442	64,722	26,821	9,121	7,969	4,085	4,401	525	10,164
KONYA 4	75,624	67,485	65,049	18,740	14,791	8,503	5,998	5,314	516	9,956
KONYA 5	70,240	61,682	58,944	19,394	12,277	9,835	3,765	4,287	427	7,660
KONYA 6	61,310	53,262	51,198	10,992	11,520	6,666	8,842	4,097	380	7,659
KONYA 7	71,991	60,034	58,202	25,526	9,400	6,988	4,303	3,796	969	6,327
KONYA 8	68,758	59,215	57,586	19,101	9,037	6,007	3,448	2,411	11,509	3,431
KONYA 9	70,080	62,438	60,239	30,479	5,542	8,722	4,462	2,425	1,159	6,762
KONYA 10	70,362	61,871	59,965	26,494	5,576	9,684	5,074	3,129	1,437	7,947
KONYA 11	58,102	52,737	51,185	30,957	3,481	7,408	2,800	1,293	322	4,387
KONYA 12	56,332	50,540	48,976	26,706	4,248	7,401	3,145	1,722	441	4,775
KONYA 13	54,030	48,979	47,701	28,454	4,345	6,876	2,202	797	321	4,095
KONYA 14	65,328	58,962	57,059	36,261	3,179	6,575	3,488	889	1,414	4,519
KÜTAHYA 1	93,708	82,747	80,924	21,303	15,852	17,499	14,758	4,438	469	5,703
KÜTAHYA 2	63,349	59,672	58,324	19,504	10,207	15,877	5,356	2,641	528	3,162
KÜTAHYA 3	73,602	67,529	65,524	10,815	19,031	13,408	5,727	2,772	787	11,302
KÜTAHYA 4	72,766	67,539	65,836	13,757	20,049	14,600	5,768	2,524	748	6,825
KÜTAHYA 5	58,670	54,399	53,242	13,963	13,865	9,655	6,200	3,774	423	4,351
MALATYA 1	68,476	55,872	54,009	15,375	4,581	11,765	2,670	9,262	2,431	5,852
MALATYA 2	66,470	50,968	49,355	11,817	4,690	12,736	2,482	10,598	1,125	4,538
MALATYA 3	79,312	65,760	64,042	32,260	5,975	13,190	1,432	5,086	1,419	3,416
MALATYA 4	80,031	63,358	60,531	21,323	3,959	13,724	2,691	9,407	1,955	5,525
MALATYA 5	78,591	62,103	59,650	26,114	4,165	14,713	2,024	5,830	1,326	4,617
MANİSA 1	58,934	54,884	53,054	5,018	12,838	8,434	9,324	8,748	1,092	6,694
MANİSA 2	88,597	82,483	80,012	5,326	23,024	12,927	14,157	10,295	1,523	11,620
MANİSA 3	67,573	60,859	58,689	9,314	16,539	8,901	9,978	4,675	2,850	5,617
MANİSA 4	52,507	48,579	47,222	9,381	8,908	5,377	17,011	3,546	473	2,017
MANİSA 5	49,233	44,266	42,796	5,053	10,286	6,895	12,291	5,155	818	1,846
MANİSA 6	49,975	46,654	45,570	6,665	14,434	7,384	10,075	3,552	476	2,235

SEÇİM ÇEVRESİ	SEÇMEN LİSTESİNDE			RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	YAZILI	OY	OY							
	OLAN	KULLANAN								
	SEÇMEN	SEÇMEN								
SAYISI	SAYISI	SAYISI								
MANİSA 7	74,877	66,553	64,231	8,937	16,930	15,240	9,518	5,787	2,455	4,487
MANİSA 8	73,212	66,705	64,662	9,435	16,856	14,735	9,684	4,725	3,000	4,977
MANİSA 9	54,619	51,018	49,502	3,912	14,142	11,072	7,859	6,057	596	4,892
MANİSA 10	54,352	50,527	49,420	7,306	11,992	17,986	2,628	3,048	535	4,980
MANİSA 11	55,822	51,980	50,294	6,480	13,134	11,921	7,017	5,071	912	4,947
MANİSA 12	70,666	64,892	63,071	10,567	19,716	11,306	10,795	5,233	809	3,896
K.MARAŞ 1	70,767	59,513	58,115	12,747	12,006	12,092	1,672	10,744	3,453	3,783
K.MARAŞ 2	76,337	61,983	60,597	16,993	9,308	8,898	2,401	9,566	3,074	9,378
K.MARAŞ 3	57,628	43,738	42,892	16,436	5,526	5,977	1,006	3,847	1,561	7,953
K.MARAŞ 4	58,157	45,662	44,636	14,362	10,031	7,509	2,244	3,669	300	5,801
K.MARAŞ 5	64,620	56,537	55,416	25,580	9,261	12,544	664	2,981	625	2,698
K.MARAŞ 6	62,402	52,990	51,403	25,062	6,258	12,820	771	1,265	335	4,319
K.MARAŞ 7	61,505	51,812	50,432	22,605	7,847	12,307	903	1,652	430	4,195
MARDİN 1	76,525	56,339	53,048	10,658	5,375	15,134	1,280	1,856	10,018	3,883
MARDİN 2	70,243	56,902	54,354	14,399	11,611	10,742	1,146	4,309	8,385	2,454
MARDİN 3	73,051	63,234	61,716	8,720	16,411	11,829	477	1,489	18,814	2,828
MUĞLA 1	86,412	78,920	77,071	5,659	29,698	16,102	6,158	7,854	604	10,058
MUĞLA 2	70,910	64,264	62,958	2,179	25,222	11,329	8,625	10,035	1,033	3,631
MUĞLA 3	53,587	48,808	47,669	3,492	15,058	8,806	7,085	6,836	515	5,102
MUĞLA 4	82,373	76,434	74,804	2,659	24,049	16,843	11,718	12,500	1,171	4,932
MUĞLA 5	49,169	39,911	39,166	907	14,069	11,344	5,331	4,298	782	1,843
MUŞ 1	66,698	54,129	51,620	20,068	5,006	7,852	1,755	1,838	3,711	3,605
MUŞ 2	74,407	60,367	58,360	12,560	7,260	10,264	1,456	2,883	14,712	2,813
NEVŞEHİR 1	52,316	46,632	45,252	16,551	7,648	8,757	2,386	2,049	354	7,004
NEVŞEHİR 2	55,552	47,905	46,527	10,746	7,464	9,158	3,725	6,989	424	7,112
NEVŞEHİR 3	56,321	47,440	45,831	11,692	7,724	7,828	3,584	4,966	464	8,753
NİĞDE 1	53,340	41,686	40,427	10,865	11,294	4,474	3,648	3,552	199	5,696
NİĞDE 2	61,600	51,332	49,723	9,218	11,708	9,128	4,130	5,874	404	8,263
NİĞDE 3	63,687	51,967	49,782	11,436	10,320	4,661	5,228	7,189	506	9,399
ORDU 1	83,188	70,057	67,732	7,870	7,403	18,786	18,029	6,852	639	7,045
ORDU 2	63,501	48,487	47,526	9,640	4,846	12,728	13,840	3,246	449	2,073
ORDU 3	73,452	61,368	59,626	14,780	9,089	18,323	9,856	3,191	917	2,348
ORDU 4	66,610	53,468	51,567	12,405	6,635	15,933	9,972	1,992	1,174	1,645
ORDU 5	71,277	56,332	54,623	8,147	6,790	17,254	9,156	6,216	927	4,669
ORDU 6	70,551	56,536	54,997	7,032	8,430	17,751	10,606	4,079	806	4,912
RİZE 1	72,428	57,077	56,301	13,817	5,606	32,344	1,268	1,243	407	1,091
RİZE 2	69,905	54,815	53,822	11,377	6,954	26,732	3,172	3,158	709	952
RİZE 3	82,359	63,662	62,554	14,395	7,876	34,154	2,220	1,713	473	1,179
SAKARYA 1	59,084	52,271	50,923	14,881	12,400	10,167	5,984	2,694	598	3,203
SAKARYA 2	55,070	49,613	48,396	17,259	7,922	12,150	5,214	1,755	428	2,696
SAKARYA 3	59,047	52,354	51,272	13,749	10,300	13,427	6,727	1,880	516	3,643
SAKARYA 4	61,111	53,717	52,633	15,332	8,184	14,820	7,154	2,405	560	3,123
SAKARYA 5	75,112	64,402	63,030	14,221	13,215	16,760	10,141	3,960	600	3,315
SAKARYA 6	78,493	67,307	65,777	19,110	11,507	15,656	9,882	3,027	944	4,744
SAKARYA 7	68,926	60,614	59,233	15,817	12,895	14,033	9,062	2,103	1,169	3,073
SAMSUN 1	93,102	79,898	78,302	15,064	18,092	18,519	14,026	3,359	595	7,561
SAMSUN 2	77,677	66,491	64,782	17,063	10,082	12,792	15,625	3,249	636	4,335
SAMSUN 3	85,371	74,306	71,870	14,350	17,723	12,852	10,974	5,934	858	7,406

SEÇİM ÇEVRESİ	SEÇMEN LİSTESİNDE			RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	YAZILI	OY	KULLANAN GEÇERLİ							
	OLAN	SEÇMEN								
	SEÇMEN	OY								
SAYISI	SAYISI	SAYISI								
SAMSUN 4	63,782	52,868	51,745	14,380	8,250	12,587	8,758	3,462	561	2,850
SAMSUN 5	70,916	60,744	59,017	11,288	11,836	14,512	10,859	4,123	838	4,043
SAMSUN 6	67,062	57,306	55,934	14,683	12,019	10,441	6,855	5,384	506	5,006
SAMSUN 7	62,377	52,485	50,241	12,140	7,824	11,551	10,664	3,590	396	3,546
SAMSUN 8	64,525	53,926	52,034	7,527	10,124	13,003	9,066	8,453	549	2,728
SAMSUN 9	65,479	55,456	53,020	13,013	8,582	13,722	8,179	4,437	431	4,014
SAMSUN 10	62,978	52,846	51,174	10,536	8,785	12,031	9,585	4,267	586	4,531
ŞİİRT	94,979	74,083	70,470	19,706	7,077	10,034	1,456	6,032	18,745	4,844
SİNOP 1	72,507	60,928	59,112	12,849	11,486	11,534	8,617	3,649	1,191	7,288
SİNOP 2	75,671	62,680	61,227	8,632	11,771	14,133	14,366	6,903	979	2,820
SİVAS 1	54,836	41,500	40,660	9,599	4,830	7,643	2,108	11,966	865	2,993
SİVAS 2	63,000	47,867	46,739	15,565	6,291	9,771	1,983	8,169	762	3,014
SİVAS 3	64,314	54,227	53,089	26,575	4,577	9,947	993	7,740	492	1,873
SİVAS 4	60,193	49,938	48,643	16,922	7,433	11,947	3,049	5,256	540	2,723
SİVAS 5	68,318	57,767	56,219	28,031	3,729	15,697	1,576	2,775	363	3,452
SİVAS 6	69,188	56,944	55,346	21,401	4,973	15,503	1,893	6,889	630	3,432
TEKİRDAĞ 1	80,532	69,893	68,740	6,792	16,254	13,616	21,617	6,031	680	3,039
TEKİRDAĞ 2	73,599	64,430	63,288	3,149	14,057	11,982	23,076	7,203	873	2,362
TEKİRDAĞ 3	62,165	56,025	55,080	3,240	15,653	10,932	16,565	5,743	432	1,870
TEKİRDAĞ 4	78,744	71,898	70,723	3,882	21,541	12,361	22,117	6,844	592	2,629
TEKİRDAĞ 5	55,932	49,976	49,206	4,177	10,235	9,272	18,200	4,782	509	1,457
TOKAT 1	92,739	79,633	77,050	26,850	9,429	15,667	1,654	10,684	465	9,889
TOKAT 2	57,424	48,367	46,669	11,159	7,825	5,561	7,362	2,092	303	10,767
TOKAT 3	58,001	48,605	46,875	15,445	7,442	6,641	2,405	8,132	340	4,582
TOKAT 4	50,381	43,971	42,965	8,816	5,821	6,201	1,071	14,147	239	5,073
TOKAT 5	51,683	43,851	42,693	15,254	6,444	8,400	881	6,747	374	3,287
TOKAT 6	71,313	58,251	56,270	18,396	11,500	7,206	2,487	7,964	529	6,823
TRABZON 1	51,687	45,209	44,159	8,867	7,626	14,906	5,120	2,850	270	3,963
TRABZON 2	89,425	74,319	72,607	16,892	8,966	22,051	9,782	6,566	470	7,135
TRABZON 3	71,869	62,541	60,815	13,583	7,552	24,061	7,044	3,007	480	4,216
TRABZON 4	57,284	47,420	46,483	11,795	5,320	15,658	5,964	2,395	366	4,261
TRABZON 5	55,740	42,963	41,986	16,609	3,815	14,339	2,515	1,623	436	1,905
TRABZON 6	54,589	36,468	35,722	16,349	3,472	9,153	2,132	1,455	247	2,356
TRABZON 7	65,648	56,083	54,539	9,389	8,687	18,972	6,977	5,221	618	3,651
TUNCELİ	53,686	37,589	36,062	961	6,048	3,295	1,358	8,434	6,109	1,977
Ş.URFA 1	54,243	50,495	49,795	9,471	12,961	12,510	254	823	2,633	1,017
Ş.URFA 2	55,351	40,533	37,143	17,124	4,371	5,046	1,025	744	3,663	1,357
Ş.URFA 3	52,615	37,976	35,678	14,415	4,934	5,705	986	980	4,200	2,228
Ş.URFA 4	61,109	44,216	43,026	9,027	13,563	7,089	373	203	5,315	2,331
Ş.URFA 5	61,854	56,834	55,456	10,267	28,676	10,960	748	304	3,473	157
Ş.URFA 6	53,633	43,388	41,731	10,139	6,056	4,637	1,241	2,814	14,095	1,767
Ş.URFA 7	50,987	44,051	42,630	12,593	7,830	6,256	1,077	1,402	10,882	1,615
Ş.URFA 8	55,026	46,948	45,188	8,657	9,518	7,663	995	570	3,944	2,695
UŞAK 1	72,814	65,872	63,262	10,179	11,365	9,734	17,260	7,271	702	5,951
UŞAK 2	62,898	59,091	57,564	7,625	10,911	11,155	13,883	6,855	558	5,446
UŞAK 3	52,113	47,242	45,188	5,291	11,614	6,920	8,600	7,227	471	4,164
VAN 1	82,838	62,319	58,575	15,644	7,686	6,378	1,797	1,720	18,337	3,505
VAN 2	72,260	61,459	59,351	15,903	3,695	12,284	931	1,158	16,665	1,121

SEÇİM ÇEVRESİ	SEÇMEN LİSTESİNDE YAZILI OY OLAN KULLANAN GEÇERLİ SEÇMEN OY			RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	SEÇMEN	SEÇMEN	SEÇMEN							
	SAYISI	SAYISI	SAYISI							
VAN 3	60,305	50,456	48,760	8,333	5,683	7,023	861	1,433	15,530	1,449
VAN 4	68,010	56,711	54,910	12,928	5,114	10,764	851	774	10,930	9,548
YOZGAT 1	62,880	54,940	53,711	18,548	5,372	12,531	1,611	4,721	420	9,238
YOZGAT 2	75,250	63,362	61,774	15,833	7,742	13,362	4,210	8,041	867	10,697
YOZGAT 3	75,313	64,070	62,541	23,014	5,259	14,678	2,247	6,442	718	8,829
YOZGAT 4	74,127	62,676	61,513	28,859	7,953	12,157	1,047	5,305	503	4,648
ZONGULDAK 1	80,214	68,052	65,869	9,394	10,241	10,817	26,878	4,642	521	2,411
ZONGULDAK 2	70,776	59,587	57,589	7,362	8,487	11,203	21,939	5,296	433	2,170
ZONGULDAK 3	66,447	57,223	55,232	8,614	10,190	11,770	19,221	2,757	635	938
ZONGULDAK 4	71,285	64,378	62,295	7,487	11,365	8,011	28,565	3,863	467	1,528
ZONGULDAK 5	69,132	62,730	60,800	9,232	11,330	10,096	22,225	4,399	629	1,766
ZONGULDAK 6	54,341	47,906	46,356	7,388	6,371	8,553	15,857	5,841	519	1,292
AKSARAY 1	51,850	43,912	42,734	12,085	9,216	7,429	3,854	2,685	660	5,910
AKSARAY 2	55,916	47,183	45,576	14,713	6,539	7,782	3,920	3,181	543	8,267
AKSARAY 3	67,955	57,027	55,341	15,723	10,858	10,732	3,940	5,051	634	7,310
BAYBURT	49,111	39,900	37,247	14,341	5,410	10,494	523	1,232	319	4,379
KARAMAN 1	50,693	46,665	45,654	18,509	3,628	5,027	6,522	5,902	222	5,449
KARAMAN 2	67,271	61,386	59,843	16,739	10,940	8,099	11,106	4,582	576	6,594
KIRIKKALE 1	54,121	46,766	45,743	13,043	4,819	11,322	4,861	4,400	321	6,390
KIRIKKALE 2	56,281	49,319	48,234	18,374	5,042	9,809	4,044	3,319	347	6,607
KIRIKKALE 3	69,403	57,478	56,357	13,893	9,485	12,475	5,188	6,400	528	7,398
BATMAN 1	83,436	68,493	65,192	17,044	5,389	7,755	1,270	730	30,595	640
BATMAN 2	62,811	54,010	52,559	13,253	11,496	10,456	444	1,293	13,381	1,086
ŞIRNAK	91,512	69,585	66,195	5,509	19,399	9,175	1,865	5,868	17,130	2,822
BARTIN 1	64,528	58,226	56,674	7,064	10,822	11,230	20,754	2,990	648	1,770
BARTIN 2	64,107	55,528	54,075	6,559	13,186	10,475	16,082	4,263	597	1,894
ARDAHAN	81,705	59,120	57,917	7,643	15,549	5,737	8,826	10,032	3,761	4,479
İĞDIR	65,568	51,718	50,167	4,716	9,922	2,739	7,134	3,507	10,863	7,582
YALOVA	95,212	82,328	80,295	15,139	8,488	19,634	12,939	6,901	2,285	4,167
KARABÜK 1	71,300	61,635	60,099	13,794	15,743	10,195	9,313	3,153	331	6,830
KARABÜK 2	80,310	68,734	66,678	13,895	15,884	10,271	13,445	5,248	627	5,836
KİLİS	55,815	48,411	47,611	12,248	17,716	6,114	2,731	4,533	445	3,183
TOPLAM	34,115,778	28,996,393	28,024,922	5,969,599	5,368,666	5,513,567	4,112,724	3,003,169	1,168,268	2,251,565

EK 5

İKİNCİ TURDA OY DAVRANIŞLARININ TAHMİNİ

İki türlü sistemin simülasyon modelinde en kritik konu seçmenlerin ikinci turda oy davranışlarını tahmin eden bir yöntemin geliştirilmesidir. Birinci turda oy dağılımı dışsal bir veridir. Zaten modelin işlevi ülke genelindeki her farklı oy dağılımının ortaya çıkardığı sandalye dağılımını/parlamento bileşimini öngörmektir. Dışsal olarak belirlenen birinci tur oy dağılımının sonucunda 500 dar bölgenin her birinde ikinci tura kalan partiler belli olur. Her bölgede ikinci tur yarışı farklı partiler arasında geçecektir. Her bölgede oylar ikinci turda yarışan partiler arasında nasıl dağılacaktır? Bu dağılım artık dışardan verilemez ve modelde içsel olarak belirlenmek zorundadır. Dolayısıyla, modelde bir çeşit "ikinci tur oy dağılım algoritması"nın bulunması gerekir.

Simülasyon modelinde söz konusu algoritma için iki farklı yöntem kullanıldı: *"Analojik yöntem ve açıklanmış tercihler yöntemi"*. Aşağıda bu yöntemler ayrıntılı olarak açıklanacak ve sonuçlar itibarıyla (sandalye dağılımları) karşılaştırılacaktır.

İkinci turda seçmen davranışlarını etkileyen başlıca dört unsur vardır: Birinci tur tercihleri (birinci tercihler), ikinci tercihler, partilerin ittifak politikaları ve ikinci turda yarışan partilerin özgün konbinezonu. İkinci turda oy dağılım yöntemi bu unsurların etkilerini dikkate alarak geliştirilmek durumundadır.

A) Ortak Davranışlar

Bu unsurların kimi özellikleri dikkate alınarak her iki yöntemde de ortak seçmen davranış kalıpları geliştirmek olanaklıdır. Önce bu ortak davranış kalıplarını tanımlamakla başlayabiliriz. Dört varsayımdan yola çıkarak her iki yöntemde de ortak dört davranış kalıbı öngörülmektedir:

1- Seçmenler ikinci turda birinci tercihlerini değıştirmezzler. Her seçmen, oy kullandığı dar bölgede ikinci tura birinci tercih ettiğı parti kalmışsa, yine bu partiye oy verir. Bu davranışla ilgili söylenecek fazla bir şey yoktur.

2- Seçmenler ikinci turda seçim öncesi açıkladıkları ikinci tercihlerine (modelde kamuoyu yoklaması yoluyla elde edilen bilgi kullanılır) **ikinci turda sadık kalırlar.**

Burada söz konusu olan, birinci tercih ettikleri partinin oy verdikleri seçim çevresinde ikinci turda yarışmadığı durumdaki seçmenlerin oy davranışdır.

Bu tür seçmenlerin ikinci tercihleri vardır ve ikinci turda bu tercihleri doğrultusunda oy kullanacaklar öngörölür. Birinci tercih ettikleri parti seçimlerde diğeri bir parti (ya da iki parti) ile ittifak yapmışsa ve müttefik parti ikinci turda yarışıyorsa,

ikinci tercihleri söz konusu müttefik parti olan seçmenler için bu davranış son derece doğaldır. Ancak bir kısım seçmen için durum böyle olmayabilir. Örneğin, birinci tercih ettikleri partinin müttefik parti ile ikinci tercih ettikleri parti ikinci turda yarışıyor olabilir. Bu durumdaki seçmen bir ikilemle karşı karşıyadır: Birinci tercih ettiği partinin müttefikine mi, yoksa ikinci tercih ettiği partiye mi oy verecek? Modelde ikinci tercih ettiği partiye oy vereceği kabul edilmektedir. Başka deyişle, ikinci tercihlerin partilerin ittifak politikalarından daha güçlü olduğu kabul edilmektedir.

Bu varsayımın sonuçları ne ölçüde çarpıtabileceği sorulabilir. Bu soruya kesin bir yanıt verilemese de şu gözlemleri yapmak olanaklıdır:

Birincisi, ikinci tercihlerine göre oy kullanacak seçmenlerin sayısı sınırlıdır. Nitekim, ikinci turda iki partinin yarıştığı durumlarda bile seçmenin asgari %40'ı, birinci tercih ettikleri parti ikinci turda yarıştığından yine bu partilere oy verme fırsatını bulurlar. Genelde bu oran %50 civarındadır ve istisnai olarak %60'a kadar çıkabilmektedir.

İkincisi, ikinci tercihi olmayan ya da bu konuda kararsız olan seçmenler (bu seçmenlerin oy davranışları aşağıda ele alınacaktır) ülke genelinde toplam seçmenlerin %35'i kadardır. Bu seçmen kitlesinin de ortalama yarısı oy kullandığında geriye seçmenlerin kabaca %30-%35'i kalmaktadır. Ancak bunların içinde de ikinci tercihleri ile müttefik partinin çakıştığı seçmenler vardır. Sonuç olarak geriye oy davranışı tartışmalı olan küçük bir bölüm kalmaktadır.

Üçüncüsü, bu son grup seçmenin içinde ikinci tercih ettiği parti yerine, müttefik partiye oy verecek seçmenler çıksa bile, bu davranışın belli partilerin seçmenleri arasında olacağı söylenemez. Kabul edilen varsayımdan sapan seçmenler her partide çıkabilecektir ve bu tür oyların her seçim çevresinde birbirlerini belli ölçüde nötralize edeceği söylenebilir. Model ile gerçekte ortaya çıkabilecek net oy farkının ancak birkaç seçim çevresinde sonucu değiştirebileceği tahmin edilmektedir.

Bu usavurum ortalama bir seçim çevresi dikkate alınarak somutlaştırılabilir.

3- İkinci tercihi olmadığını açıklayan seçmenler partilerinin ittifak politikasına uygun hareket ederler. Seçmenlere ikinci tercihlerini soran anketlerde (VERİ A.Ş. - TÜSES, Haziran 1996 ve Mayıs 1998) bazı seçmenler "Birinci tercih ettiğiniz parti herhangi bir nedenle seçime katılmasaydı oyunuzu hangi partiye verirdiniz?" sorusuna "Hiçbirine" yanıtını vermişlerdir. Bu seçmenlerin toplam seçmen sayısı içindeki ağırlıkları partilere göre değişmektedir (bkz. Tablo 4). Tüm seçmenlerin içinde yaklaşık dörttebirlik bir oya sahip oldukları görülmektedir.

Bu seçmenleri partilerin en sadık ve disiplinli seçmenleri olarak düşünüyoruz. Eğer bu varsayım doğru ise bu kategorideki seçmenlerin ikinci tur oy davra-

nışlarını tahmin etmek güç değildir: 1) Partileri ikinci turda yarışmıyorsa ve hiçbir parti ile ittifak yapmamışsa bu seçmenler sandığa gitmezler. 2) Partileri herhangi bir parti ile ittifak yapmışsa ve bu parti ikinci turda yarışmıyorsa söz konusu seçmenlerin tümü oylarını bu partiye verir. 3) Partilerinin ittifak yaptığı parti de ikinci turda yoksa oy kullanmazlar.

İstisnai bir durum olarak partileri bir değil iki parti ile ittifak yapmışsa ve bazı seçim çevrelerinde ikinci tura her iki müttefik parti de kalmışsa, söz konusu seçmenlerin oylarını model bu iki parti arasında eşit olarak dağıtmaktadır.

4- İkinci tercihlerinde kararsız olan seçmenlerin çoğunluğu birinci tercih ettikleri partinin ittifak politikasına uygun hareket ederler. VERİ A.Ş.'nin gerçekleştirdiği anketlerde seçmenlerin yaklaşık ondabiri ikinci parti tercihinde kararsız olduklarını açıklamışlardır. Bu seçmenlerin de, ikinci tercihi olmadığını belirten sadık seçmenler gibi davrandıkları kabul edilmektedir. Ancak bu seçmenlerin "demir çekirdek" seçmenlerde olduğu gibi tümünden değil, çoğunlukla ittifak yapılan partiye oy verecekleri öngörülmektedir. Bu çalışmada bu seçmenlerin %80'inin ikinci tura katılarak müttefik partiye oy verdiği kabul edildi. Ancak bilgisayar programında bu parametre istenildiği gibi değiştirilebilir.

Kararsızların etkilenme oranı değiştirilerek yapılan simülasyonlarda sonuçların çok geniş bir aralıkta bile ya değişmediği ya da bir-iki sandalye fark ettiği görülmektedir.

Örneğin, 1995 seçimlerinin oy dağılımı kabul edildiğinde ve ittifaklar; FP-MHP, DYP-ANAP, DSP-CHP şeklinde oluşturulduğunda, kararsızların farklı katılım oranlarına göre sandalye dağılımları, ikinci turda iki parti kuralı altında, model tarafından şöyle tahmin edilmektedir:

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Oy Dağılımı %	21.3	19.2	19.7	14.7	10.7	4.2	8.2
Sandalye Sayısı (Kararsızların %80'i)	117	165	182	47	19	9	11
Sandalye Sayısı (Kararsızların %70'i)	117	165	182	47	19	9	11
Sandalye Sayısı (Kararsızların %90'ı)	116	166	183	46	19	9	11
Sandalye Sayısı (Kararsızların %60'ı)	117	165	181	48	19	9	11

Kararsızların %80'inin müttefik partiye oy verdiği, kalanların oylarının seçim sonuçlarını değiştirmeyecek şekilde dağıldığı senaryoyu referans olarak alırsak farklılıklar şöyle özetlenebilir: 1) Oran ne olursa olsun CHP, HADEP ve MHP için sonuçlar değişmemektedir. 2) Oran %70 olduğunda sonuçlar aynı kalmaktadır. 3) Oran %60/%90 olduğunda FP, DYP, ANAP ve DSP'nin sandalye sayıları +/-1 şeklinde değişmektedir. Görüldüğü gibi bu parametrenin etkisi ihmal edilebilir düzeydedir.

Gerek *analojik* gerek *açıklanmış tercihler* yöntemlerinde ortak olan bu dört davranış kalıbını okuyucunun somut olarak canlandırabilmesi için ortalama bir seçim çevresini ele alarak bir uygulama yapabiliriz. *İstanbul 1 no'lu seçim çevresini* (Beykoz ilçesi) örnek alalım. Bu seçim çevresinde 1995 oy dağılımı şöyleydi:

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
1995 Oy Dağılımı (İst. 1 no.lu seçim çevresi)	12.049	5.756	14.386	13.107	3.571	1.890	1.834

Bu bölgeye "ikinci tura en çok oy alan iki parti kalır" kuralını uygularsak, ikinci tura ANAP ve DSP kalır.

Varsayım 1'e göre, ANAP ve DSP seçmenleri ikinci turda yine birinci tercih ettikleri partiye oy verirler. Böylelikle ikinci turda 27.493 seçmenin oyu bellidir. Bu oylar, geçerli oyların (53.758) %51'idir.

Varsayım 2'ye göre, ikinci tura katılamayan RP, DYP, CHP, HADEP ve MHP seçmenleri içinde ikinci tercihlerini açıklamış olan seçmenler (VERİ A.Ş. anketi, Tablo 4, ülke genelinde ikinci tercih oranları), ittifak politikalarına aldırmaksızın, ikinci tercihlerinde ısrar ederler. Buna göre:

-FP seçmenlerinden	$12.049 \times 0.1 = 1.205$	seçmen ANAP'a
	$12.049 \times 0.019 = 229$	seçmen DSP'ye
-DYP seçmenlerinden	$5.736 \times 0.253 = 1.451$	seçmen ANAP'a
	$5.736 \times 0.027 = 155$	seçmen DSP'ye
-CHP seçmenlerinden	$3.571 \times 0.115 = 411$	seçmen ANAP'a
	$3.571 \times 0.279 = 996$	seçmen DSP'ye
-HADEP seçmenlerinden	$1.890 \times 0.059 = 112$	seçmen ANAP'a
	$1.890 \times 0.0 = 0$	seçmen DSP'ye
-MHP seçmenlerinden	$1.834 \times 0.14 = 257$	seçmen ANAP'a
	$1.834 \times 0.056 = 103$	seçmen DSP'ye

oy verirler. Bu aşamada ANAP oyları 17.822, DSP oyları 14.590 olur.

Dikkat edilirse partilerinin ittifak politikası ile uyumsuz hareket eden seçmenlerin toplam sayısı 566'dan ibarettir: DSP'ye oy veren 115 DYP'li, ANAP'a oy veren 411 CHP'li. Görüldüğü gibi Varsayım 2 oldukça gerçekçidir.

Varsayım 3'e göre "demirçekirdek" seçmenlerin oyları şöyle dağılır:

- FP'li demirçekirdek sandığa gitmez.
- DYP'li demirçekirdek ($5.756 \times 0.188 = 1.082$ seçmen) ANAP'a oy verir.
- CHP'li demirçekirdek ($3.571 \times 0.27 = 964$ seçmen) DSP'ye oy verir.
- HADEP'li demirçekirdek sandığa gitmez.
- MHP'li demirçekirdek sandığa gitmez.

Bu aşama sonrasında ANAP oyları 18.904'e, DSP oyları 15.554'e çıkar.

Varsayım 4'e göre "kararsız seçmenlerin" oyları şöyle dağılır:

- FP'li kararsızlar sandığa gitmez ya da oyları sonucu değiştirmeyecek şekilde dağılır: Örneğin ANAP ve DSP arasında yarı yarıya dağılır (1204 seçmen).
- DYP'li kararsızların %80'i ($5.756 \times 0.188 \times 0.8 = 866$ seçmen) ANAP'a oy verir.
- CHP'li kararsızların %80'i ($3.571 \times 0.082 \times 0.8 = 234$ seçmen) DSP'ye oy verir.
- HADEP'li ve MHP'li kararsızlar FP'li kararsızlar gibi davranır.

Bu aşama sonrasında ANAP oyları 19.770'e, DSP oyları 15.788'e yükselir.

Geriye ikinci tura katılmayan partilerin seçmenleri arasında ANAP ve DSP dışında bir partiyi ikinci tercih olarak gösteren seçmenlerin davranışı kalıyor.* Bu seçmenlerin sayıları şöyledir:

- FP'de: $12.049 \times [0.147(\text{DYP}) + 0.085(\text{MHP}) + 0.004(\text{CHP}) + 0.008(\text{HADEP})] = 2.940$ seçmen
- DYP'de: $5.756 \times [0.081(\text{FP}) + 0.14(\text{MHP}) + 0.038(\text{CHP}) + 0.0(\text{HADEP})] = 1.490$ seçmen
- CHP'de: $3.571 \times [0.0(\text{FP}) + 0.107(\text{DYP}) + 0.025(\text{MHP}) + 0.0(\text{HADEP})] = 471$ seçmen
- HADEP'de: $1.890 \times [0.059(\text{FP}) + 0.059(\text{DYP}) + 0.0(\text{MHP}) + 0.118(\text{CHP})] = 446$ seçmen
- MHP'de: $1.834 \times [0.101(\text{FP}) + 0.185(\text{DYP}) + 0.022(\text{CHP}) + 0.0(\text{HADEP})] = 565$ seçmen

Bu kategorideki seçmenlerin toplamı 5.462 ediyor. Son aşamada ANAP ile DSP oyları arasındaki ANAP'ın lehine fark 3.992 oydur. Dolayısıyla, aritmetik olarak seçim ortadadır. Gerçi, Türkiye politikasını biraz bilen birisi seçmenlerin davranışına yönelik derin incelemelere başvurmaksızın, bu 5.462 seçmenin oyunun çoğunun bu bölgede ANAP'a gideceğini kolayca kestirir ve seçimi ANAP'ın kazanacağını görür. Bununla birlikte ikinci tercihleri ikinci tura katılmayan partilerde odaklaşan seçmenlerin sayısının geçerli oyların yaklaşık %10'u olduğu dikkate alınırsa, bu oranın ikinci tur oy oranlarının birbirine yakın olduğu, ya da birinci tur oy dağılımının ikinci tura kalamayan partiler arasında örneğimizden farklı olduğu bölgelerde seçimin sonucunu etkileyeceği aşıkardır. Örneğin, 1995 seçimlerinde Beykoz'da DYP yaklaşık 3.500, CHP ise yaklaşık 5.700 oy almış olsaydı, 3.992 oyluk fark çok azalmış

* Ashında VERİ A.Ş. anketine göre ikinci tercih sorusunu yanıtsız bırakan seçmenler vardır. Bu seçmenlerin toplam içindeki oranı %5.8 olarak tahmin edilmiştir. Bu seçmenler modelde dikkate alınmamıştır.

olurdu ve söz konusu 5.462 seçmenin ikinci tur tercihleri seçimi pekala ANAP'ın değil, DSP'nin lehine sonuçlandırabilirdi.

Bu nedenle, başlangıçta belirtildiği gibi, ikinci tercih ettiği bir parti olan ama bu partinin ikinci turda yarışmadığı seçmenlerin oy davranışlarını belirlemek amacıyla iki farklı yöntem geliştirildi: *Analojik yöntem* ve *açıklanmış tercihler yöntemi*.

B) Analojik Yöntem

Yöntemin temel varsayımı şöyle özetlenebilir: İkinci tura B ve C partileri kalmış olsun. İkinci tercihi D partisi olan A partisinin seçmenlerinin ikinci turda oyları, D partisinin seçmenleri arasında B ile C arasındaki ikinci tercihlerin dağılımı gibi dağılır. Bu yöntemle bu nedenle "benzetme yoluyla tahmin yöntemi" de denebilir. Yine ikinci turda ANAP ile DSP'nin yarıştığı bir bölgeyi ele alalım. FP'nin ikinci tercih olarak DYP'yi bildiren seçmenlerinin davranışı şöyledir:

Bu seçmenlerin ikinci tercihleri olan DYP ikinci turda yoktur. Bu seçmenlerin oyları ANAP ile DSP arasında nasıl dağılabilir? Analojik yöntemle göre bu dağılım, DYP'li seçmenlerin arasında ANAP ile DSP'yi ikinci tercih olarak bildiren seçmenlerin oranlarına bakılarak bulunur. Bir başka deyişle, DYP seçmenlerinin (birinci tercihler itibariyle) arasında ANAP ile DSP'yi ikinci tercih olarak bildirme oranı ne ise, FP seçmenleri arasında da DYP'yi ikinci olarak tercih edenlerin oylarını ANAP ile DSP arasında aynı oranda paylaşacağı kabul edilir.

Beykozlu FP seçmenleri arasında DYP'yi ikinci olarak tercih eden $12.049 \times 0.147 = 1.771$ seçmen olduğu tahmin edilmektedir. Öte yandan DYP'li seçmenlerin %25.3'ünün ANAP'ı, %2.7'sinin DSP'yi ikinci olarak tercih ettiği bilinmektedir. Paylaşım, %90.3 ANAP, %9.7 DSP şeklindedir. Bu oranlara bakarak, analojik yöntemde söz konusu 1.771 FP'li seçmenin 1.559'unun ANAP'a, kalanların da DSP'ye oy vereceği kabul edilmektedir.

Bilgisayar programı aynı yolla FP seçmenleri arasında, MHP'yi, CHP'yi ve HADEP'i ikinci olarak tercih eden seçmenlerin oylarını, bu partilerin seçmenlerinin ikinci tercih oylarına bakarak (benzeterek) ANAP ile DSP arasında dağıtır.

Aynı işlemi, ikinci tercihleri ANAP ve DSP olan DYP, CHP, MHP ve HADEP seçmenleri için de tekrarlar. Bir bakıma bu seçmenlerin 3./4. tercihleri bu yolla kestirilmeye çalışılır ve böylece Beykoz'da 5.462 seçmenin oylarının ikinci tur dağılımı modelde otomatik olarak hesaplanır.

Bu otomatizm çok önemlidir çünkü muazzam bir zaman tasarrufudur. Her bölgede ikinci tur oy dağılımı, tanımlanan varsayımlar altında, dışardan verilen birinci tur oy dağılımından ve Tablo 4'de yer alan seçmenlerin ikinci tercihlerinden yola çıkılarak hesaplanır. Ek bilgiye gerek yoktur. İkinci tur kombinezonları (yarışan

farklı parti kümeleri) ne kadar çeşitli olursa olsun model oy dağılımını otomatik olarak gerçekleştirir. İkinci tura, önceden belirlenen bir barajı aşan partilerin katılabildiği varyasyonda, kimi seçim çevrelerinde üç, kimi seçim çevrelerinde dört, hatta ittifakların yapılmadığı koşullarda kimi çevrelerde beş parti ikinci turda yarışabilir. Bu durumda ikinci tur kombinezon sayısı aşırı ölçüde artar.

Okuyucuya bir fikir vermek için 1995 oy dağılımına göre, hiç ittifakın yapılmadığı koşullarda 41 adet ikinci tur kombinezonu ortaya çıkmaktadır. 41 ya da daha fazla sayıdaki herbir kombinezon için özel olarak oy dağılım tahminlerinde bulunmak oldukça güçtür. İşte bu nedenle, seçmen kitlesinin yaklaşık %10'u civarındaki seçmenlerin ikinci tur oy davranışlarının tahmini için *analojik yöntem* geliştirilmiştir.

Ancak bu yöntem kimi siyasal paradokslar içerir. Örneğimize tekrar dönelim: MHP seçmenlerinden $1.834 \times 0.101 = 185$ 'i ikinci olarak FP'yi tercih etmektedir. FP'li seçmenler arasında ANAP-DSP ikinci tercih dağılımı %84-%16 şeklindedir. Analojik yöntem bu seçmenlerden 30'unun oyunu DSP'ye verir. Siyaseten bu oldukça düşük bir olasılıktır. Çünkü bu MHP'li seçmenler ikinci tercih olarak FP'yi bildirerek "laiklik-antilaiklik" eksenindeki tercihlerini çok net olarak ortaya koymuşlardır ve bu seçmenlerden, az da olsa, DSP'ye oy gitmesi paradoksaldır.

Bir örnek daha vermek siyasal paradoks olgusunun anlaşılmasında yararlı olacaktır. FP ile CHP'nin ikinci turda yarıştığı bir bölgeyi ele alalım. Genelde ikinci tercihi DSP olan ANAP'lı seçmenler küçümsenemeyecek bir orandadır (ANAP seçmenlerinin %13.7'si). Analojik yöntemle göre bu seçmenlerin %10.3'ü FP'ye oy verirler. İkinci tercihi DSP olan ANAP'lı seçmenlerin arasından, az da olsa, CHP-FP yarışında FP'ye oy gitmesini siyaseten açıklamak çok kolay değildir.

Az sayıda oyla sınırlı da kalsa, *analojik yöntem* iki örneğini verdiğimiz türden siyasal paradokslar içermektedir. Seçim sonucunun az sayıda seçmenin davranışına bağlı olduğu bölgelerde bu paradokslar modelin sonucu ile fiili sonucu farklılaştırabilir. Bu sakıncayı hafifletmek için ikinci bir yöntem geliştirildi.

C) Açıklanmış Tercihler Yöntemi

Bu yöntem "ikinci turda iki parti" kuralının uygulandığı almaşık için geliştirildi. Yöntemin ardındaki yaklaşım, ikinci turda yarışan partilerin dışında bir partiyi ikinci tercih olarak belirten seçmenlerin birinci ve ikinci tercihleri birarada değerlendirildiğinde, laik/anti laik, merkez sola/merkez sağa/radikal sağa yakın gibi siyasal eğilimlerinin açığa çıktığı şeklindedir. İktisat biliminde "açıklanmış tercihler" (*revealed preferences*) kuramında olduğu gibi, fiilen yapılmış sınırlı tercihlerin (birinci ve ikinci tercihler) genel tercihleri açıkladığı, buradan yola çıkarak da, bu seçmenlerin somut seçenekler karşısında (ikinci turda yarışan ikili parti kombinezonları) üçün-

cü ya da dördüncü tercihlerinin tahmin edilebileceği kabul edilmektedir.

Bu tahmin işleminin, her partinin seçmenlerinin oluşturduğu "ikinci tercih" gruplarına göre ayrı ayrı yapılması gerekir. Ayrıca, aynı seçmen grubunun tercihleri ikinci turda yarışan partilere göre değişecektir.

Söz konusu seçmenleri önce birinci tercihleri, sonra da ikinci tercihleri itibariyle gruplandırarak, tercih sıralamalarına ve oy davranışlarına ilişkin **kabullerimizi** belirtelim:

1- FP'li seçmenler

	2. Tercih	İkinci turda tercih sıralaması
(a)	ANAP	DYP-MHP-DSP
(b)	DYP	ANAP-MHP-DSP
(c)	MHP	DYP/ANAP-DSP
	DSP*	—
	CHP*	—
	HADEP*	—

* DSP, CHP ve HADEP'i ikinci tercih olarak bildiren seçmen sayısı ihmal edilebilecek kadar düşüktür (Tablo 4). Bundan böyle tablolarda ikinci tercih oyu ihmal edilebilir partiler yer almayacaktır.

(a) İkinci tercihi ANAP olan FP seçmenleri ikinci turda önce DYP'yi, yoksa MHP'yi, yoksa DSP'yi (CHP ya da HADEP'e karşı) desteklerler. İkinci turda CHP ile HADEP yarışıyorsa tarafsız kalırlar.

DYP ile MHP yarışıyorsa 2/3'ü DYP'ye, 1/3'ü MHP'ye oy verir; FP'li seçmenlerin arasında ikinci tercihleri bu partilere yönelenlerin yaklaşık ağırlıkları bu şekildedir.

(b) İkinci tercihi DYP olan FP'li seçmenlerin davranışı yukarıdaki gibidir. Tek fark ANAP-MHP yarışındadır: Bu seçmenlerin yarısı ANAP'a, diğer yarısı MHP'ye oy verir.

(c) İkinci tercihi MHP olanların öncelikleri DYP/ANAP-DSP şeklindedir. DYP ile ANAP yarışıyorsa oyları yarı yarıya bölünür. CHP/HADEP'e karşı DSP'yi desteklerler.

2-ANAP'lı seçmenler

	2. Tercih	İkinci turda tercih sıralaması
(a)	FP	DYP/MHP-DSP
(b)	DYP	FP/MHP-DSP/CHP
(c)	MHP	DYP-FP-DSP
(d)	DSP	DYP-CHP-MHP
(e)	CHP	DSP-DYP

(a) İkinci tercihi FP olan ANAP seçmenleri ikinci turda merkez sola karşı DYP'ye, yoksa MHP'ye oy verirler. DYP ile MHP yarışıyorsa oyları 3/4 DYP, 1/4 MHP şeklinde dağılır. DSP-CHP ya da DSP-HADEP yarışında DSP'ye oy verirler.

(b) İkinci tercihi DYP olan ANAP'lıların oyları; MHP-FP yarışında 2/3 MHP, 1/3 FP; MHP-DSP yarışında 3/4 MHP, 1/4 DSP; FP -DSP yarışında 1/2 FP, 1/2 DSP; FP-CHP yarışında 1/2 FP, 1/2 CHP; MHP-CHP yarışında 3/4 MHP, 1/4 CHP; DSP-CHP yarışında 2/3 DSP, 1/3 CHP şeklinde dağılır.

ANAP seçmeni içinde DSP 2. tercihleri FP 2. tercihlerinin iki katıdır. Buna karşın, DYP seçmeni içinde FP 2. tercihleri DSP 2. tercihlerinin 3 katıdır. Sonuçta 2. tercihi DYP olan ANAP seçmenlerinin oylarının FP ile DSP arasında eşit dağılacakını kabul ediyoruz. Bu seçmenlerin arasında laikliği önemseyenler DSP/CHP'ye, önemsemeyenler FP/MHP'ye oy verirler.

(c) Bu seçmenlerin oyları: DYP-FP yarışında 2/3 DYP, 1/3 FP; FP-DSP yarışında 2/3 FP, 1/3 DSP; DYP-CHP yarışında 2/3 DYP, 1/3 CHP; DYP-DSP yarışında 2/3 DYP, 1/3 DSP şeklinde dağılır.

CHP-HADEP yarışında tepkisel olarak CHP'ye oy verirler.

(d) Bu seçmenlerin oyları: DYP-CHP yarışında 3/4 DYP, 1/4 CHP; DYP-MHP yarışında 2/3 DYP, 1/3 MHP; CHP-MHP yarışında 2/3 CHP, 1/3 MHP şeklinde dağılır. FP-MHP yarışında, 1/2'si MHP'ye oy verir, 1/2'si seçime katılmaz.

(e) DSP ile DYP yarışıyor ise tamamı DSP'ye oy verir.

3- DYP'li seçmenler

	2. Tercih	İkinci turda tercih sıralaması
(a)	FP	ANAP/MHP-DSP
(b)	ANAP	MHP/FP/DSP-CHP
(c)	MHP	ANAP-FP-DSP
(d)	DSP	ANAP-CHP-MHP
(e)	CHP	DSP-ANAP

(a) İkinci tercihi FP olan DYP seçmenleri ikinci turda merkez sola karşı ANAP'ı, yoksa MHP'yi tercih ederler.

ANAP ile MHP yarışiyorsa, oyları 2/3 ANAP, 1/3 MHP şeklinde dağılır.

DSP-CHP ya da DSP-HADEP yarışında DSP'ye oy verirler.

CHP-HADEP yarışında sandığa gitmezler.

(b) İkinci tercihi ANAP olan DYP'lilerin oyları şöyle dağılır:

MHP-FP yarışında; 2/3 MHP, 1/3 FP

MHP-DSP yarışında; 4/5 MHP, 1/5 DSP

FP-DSP yarışında; 1/2 FP, 1/2 DSP

FP-CHP yarışında; 1/2 FP, 1/2 CHP

MHP-CHP yarışında; 4/5 MHP, 1/5 CHP

DSP-CHP yarışında; 2/3 DSP, 1/3 CHP

HADEP'li yarışlarda karşısındaki partiyi desteklerler.

(c) İkinci tercihi MHP olan DYP'lilerin oyları şöyle dağılır:

ANAP-FP yarışında; 2/3 ANAP, 1/3 FP

ANAP-DSP yarışında; 3/4 ANAP, 1/4 DSP

FP-DSP yarışında; 2/3 FP, 1/3 DSP

FP-CHP yarışında; 4/5 FP, 1/5 CHP

(d) İkinci tercihi DSP olan DYP'lilerin oyları şöyle dağılır:

ANAP-CHP yarışında; 2/3 ANAP, 1/3 CHP

ANAP-MHP yarışında; 3/4 ANAP , 1/4 MHP

MHP-CHP yarışında; 1/3 MHP, 2/3 CHP

(e) İkinci tercihi CHP olan DYP'liler varsa DYP'ye, yoksa ANAP'a oy verirler.

ANAP-DSP yarışında, DSP'ye oy verirler.

4- DSP'li seçmenler

	2. Tercih	İkinci turda tercih sıralaması
(a)	ANAP	CHP-DYP-MHP
(b)	DYP	ANAP-CHP-MHP
(c)	CHP	ANAP/DYP-HADEP

(a) İkinci tercihi ANAP olan DSP'li seçmenler, CHP ve DYP dışındaki partilere karşı bu iki partiden birini desteklerler.

DYP-CHP yarışında oylar $\frac{3}{4}$ CHP, $\frac{1}{4}$ DYP şeklinde dağılır.

MHP-HADEP yarışında yarısı MHP'yi destekler, diğer yarısı sandığa gitmez.

Diğer yarışlarda sandığa gitmezler.

(b) İkinci tercihi DYP olan DSP'li seçmenler, ANAP ve CHP dışındaki partilere karşı bu iki partiden birini desteklerler.

ANAP-CHP yarışında oylar $\frac{2}{3}$ ANAP, $\frac{1}{3}$ CHP şeklinde dağılır.

MHP-HADEP yarışında yukarıdaki gibi davranırlar. Diğer yarışlarda sandığa gitmezler.

(c) İkinci tercihi CHP olan DSP'li seçmenler, ANAP ve DYP dışındaki partilere karşı bu iki partiden birini desteklerler.

ANAP-DYP yarışında oylar $\frac{2}{3}$ ANAP, $\frac{1}{3}$ DYP şeklinde dağılır.

Aslında bu şıkta, ittifak politikaları ve adayların kimliği öne çıkar. Örneğin FP ile ittifak yapan bir DYP'nin ikinci tercihi CHP olan DSP'lilerden oy alması çok zordur. Ancak bu olasılık teknik nedenlerle modele dahil edilmemiştir. Zaten burada seçmen kitlesinin çok küçük bir bölümü söz konusudur. Bu farklı davranış, ANAP-DYP yarışının olduğu bölgelerden 1-2 tanesinde DYP'ye seçimi kaybettirebilir.

MHP-HADEP yarışında $\frac{1}{3}$ HADEP'e oy verir. $\frac{2}{3}$ sandığa gitmez.

5- CHP'li seçmenler

	2. Tercih	İkinci turda tercih sıralaması
(a)	ANAP	DYP - DSP
	DYP	ANAP - DSP
	DSP	ANAP/DYP

(a) İkinci tercihi ANAP olan CHP'li seçmenler DYP ve DSP dışındaki partilere karşı bu iki partiden birini desteklerler.

DSP-DYP yarışında, oylar $\frac{2}{3}$ DSP, $\frac{1}{3}$ DYP şeklinde paylaşılır.

(b) İkinci tercihi DYP olan CHP'liler (a) şıkkına simetrik bir şekilde davranırlar.

(c) İkinci tercihi DSP olan CHP'li seçmenler ANAP ve DYP dışındaki partilere karşı bu iki partiden birini desteklerler. ANAP-DYP yarışında oylar yarı yarıya bölünür. Burada da ikinci tercihi CHP olan DSP'li seçmenler için yaptığımız değerlendirme aynen geçerlidir.

6- MHP'li seçmenler

	2. Tercih	İkinci turda tercih sıralaması
(a)	FP	DYP/ANAP-DSP
(b)	ANAP	DYP-FP-DSP
(c)	DYP	ANAP-FP-DSP
(d)	DSP	ANAP-DYP-FP/CHP

(a) İkinci tercihi FP olan MHP'li seçmenler, öncelikle ANAP ya da DYP'yi diğer partilere karşı desteklerler. ANAP-DYP yarışında oylar 2/3 DYP, 1/3 ANAP şeklinde bölünür.

ANAP ve DYP ikinci turda yoksa, DSP, CHP ve HADEP'e karşı desteklenir.

(b) İkinci tercihi ANAP olan MHP'li seçmenler varsa DYP'yi, yoksa FP'yi, yoksa DSP'yi desteklerler.

Oylar, DYP-FP yarışında 2/3 DYP, 1/3 FP; FP-DSP yarışında 2/3 FP, 1/3 DSP şeklinde paylaşılır.

(c) İkinci tercihi DYP olan MHP'li seçmenler (b) şıkkına simetrik bir şekilde davranırlar.

(d) İkinci tercihi DSP olan MHP'li seçmenlerin oyları şöyle dağılır:

ANAP-DYP yarışında; 2/3 ANAP, 1/3 DYP

FP-DYP yarışında; 1/3 FP, 2/3 DYP

FP-ANAP yarışında; 1/3 FP, 2/3 ANAP

DYP-CHP yarışında; 4/5 DYP, 1/5 CHP

ANAP-CHP yarışında; 4/5 ANAP, 1/5 CHP

FP-CHP yarışında; 1/5 FP, 4/5 CHP

7- HADEP'li seçmenler

	2. Tercih	İkinci turda tercih sıralaması
(a)	FP	ANAP-DYP
(b)	ANAP	DYP/FP-CHP
(c)	DYP	ANAP/FP-CHP
(d)	CHP	ANAP/DYP/DSP

(a) İkinci tercihi FP olan HADEP'li seçmenler ANAP ve DYP dışındaki partilere karşı bu iki partiden birini destekler.

ANAP-DYP yarışında oylar yarı yarıya bölünür. DSP-CHP yarışında sandığa gitmezler.

(b) İkinci tercihi ANAP olan HADEP'li seçmenler öncelikle DYP ve FP'yi desteklerler.

Oylar, DYP-FP yarışında 1/2 DYP, 1/2 FP; DSP-CHP yarışında 2/3 CHP, 1/3 DSP; FP-CHP yarışında 1/2 FP, 1/2 CHP şeklinde bölünür.

(c) İkinci tercihi DYP olan HADEP'li seçmenler (b) şıkkına simetrik bir şekilde davranırlar.

(d) İkinci tercihi CHP olan HADEP'li seçmenlerin oyları şöyle dağılır:

ANAP-DYP yarışında; 1/2 ANAP, 1/2 DYP
ANAP-DSP yarışında; 2/3 ANAP, 1/3 DSP
DYP-DSP yarışında; 2/3 DYP, 1/3 DSP
FP-DSP yarışında; 1/2 DSP, 1/2 sandığa gitmez.
DSP-MHP yarışında; 1/2 DSP, 1/2 sandığa gitmez.

D) Açıklanmış Tercihler Yönteminde İkinci Tur Oy Dağılım Tabloları

Birinci ve ikinci tercihleri ikinci tura kalamayan seçmenlerin yukarıda belirlenen oy davranış kalıplarından yola çıkılarak, 7 parti arasındaki tüm ikili yarışlar için oy dağılım tabloları hazırlanabilir. Teknik nedenlerle bu tablolara birinci tercihi ikinci tura kalamayan seçmenlerin ikinci tercihlerini de eklemek uygundur. Bu ikinci tercih oranları bilindiği gibi VERİ A.Ş.'nin Mayıs 1998 anketinde yer almaktadır (Tablo 4).

7 parti arasındaki ikili yarış sayısı 21'dir. Dolayısıyla 21 adet ikinci tur oy dağılım tablosu hazırlanmıştır (bkz. İkinci Tur Oy Dağılım Tabloları, s. 112). Her tablo 2 sütun x 5 satır şeklindedir. Sütunlar 2. turda yarışan partilerin, dışarda kalan partilerin (5 parti) seçmenlerinden aldıkları oy oranlarını gösterir.

Örneğin, ilk tablo FP-ANAP yarışını temsil ediyor. Bu tür seçim çevrelerinde DYP satırının, yani DYP'li seçmenlerin arasında *ikinci tercih açıklamış olanlarının* oylarını nasıl kullandıklarını belirleyelim.

DYP'li seçmenlerden 0.081'i (% 8.1'i) FP'yi, 0.253'ü ANAP'ı ikinci tercih olarak açıklıyor (Tablo 4).

DYP'li seçmenlerin arasında MHP'yi ikinci tercih olarak açıklayanların (0.14, Tablo 4), yukarıdaki davranış kalıbına göre 2/3'ü ANAP'a, 1/3'ü FP'ye oy veriyor. Dolayısıyla model, bu seçmenlerin $0.14 \times 0.66 = 0.092$ 'sinin ANAP'a, $0.14 \times 0.33 = 0.046$ 'sının FP'ye oy verdiklerini kabul ediyor.

DSP ve CHP'yi ikinci tercih olarak açıklayan DYP seçmenleri Tablo 4'e göre bu kitlenin sırasıyla 0.027 ve 0.038'ini oluşturuyorlar. Yine yukarıdaki kalıplara göre bu seçmenlerin tümünün ANAP'a oy vereceği öngörülmektedir.

Toplamda, FP ile ANAP'ın yarıştığı bir seçim çevresinde ikinci tercih açıklamış olan DYP'lilerin oyları şöyle dağılır:

$$\begin{array}{lcl} \text{ANAP} & : & 0.253 + 0.092 + 0.027 + 0.038 = 0.410 \\ \text{FP} & : & 0.081 + 0.046 + \text{---} + \text{---} = 0.127 \end{array}$$

Bu tablolarda ikinci tura katılmayan partilerin "demirçekirdeği" (ikinci tercih belirtmeyen seçmenler) ile ikinci tercihlerinde kararsız olan seçmenlerin oyları yer almamaktadır. Modelde bu seçmenlerin oyları partilerin yaptıkları ittifaklara göre

ikinci turda yarışan partilerin oylarına ayrıca eklenir.

DYP örneğine dönersek; seçimlerde DYP'nin FP ile ittifak yaptığını kabul edelim. Bu durumda DYP seçmeni içinde payı 0.188 (Tablo 4) olan demirçekiirdeğin tümü ile payı aynı şekilde 0.188 olan kararsızların % 80'i ($0.188 \times 0.8 = 0.15$) FP'ye oy verirler. Sonuçta FP-ANAP yarışında DYP'li seçmenlerin oyları şöyle dağılır:

ANAP değişiklik yok = 0.410

FP: $0.127 + 0.188 + 0.15 = 0.465$

Geriye kalan DYP seçmeninin % 12.5'lik bölümü, VERİ A.Ş.'nin anketine göre "diğer" (% 1.6), "yanıtsız"(% 7) ve "kararsızların" oy vermeyenlerinden (% 3.8) oluşmaktadır.

İkinci Tur Oy Dağılım Tabloları

	FP	ANAP
DYP	0.127	0.410
DSP	0.022	0.486
CHP	-	0.501
MHP	0.180	0.299
HADEP	0.089	0.207

	FP	DYP
ANAP	0.097	0.481
DSP	0.022	0.486
CHP	-	0.501
MHP	0.168	0.214
HADEP	0.089	0.207

	FP	DSP
ANAP	0.230	0.348
DYP	0.300	0.240
CHP	-	0.501
MHP	0.315	0.167
HADEP	0.177	0.059

	FP	CHP
ANAP	0.230	0.348
DYP	0.300	0.240
DSP	0.022	0.486
MHP	0.437	0.067
HADEP	0.119	0.178

	FP	MHP
ANAP	0.139	0.293
DYP	0.151	0.280
DSP	0.022	0.037
CHP	-	0.025
HADEP	0.177	-

	FP	HADEP
ANAP	0.364	-
DYP	0.474	-
DSP	0.022	-
CHP	-	-
MHP	0.482	-

	ANAP	DYP
FP	0.142	0.189
DSP	0.351	0.134
CHP	0.255	0.247
MHP	0.211	0.271
HADEP	0.148	0.148

	ANAP	DSP
FP	0.332	0.019
DYP	0.474	0.055
CHP	0.150	0.351
MHP	0.426	0.056
HADEP	0.177	0.059

	ANAP	CHP
FP	0.332	0.004
DYP	0.511	0.057
DSP	0.271	0.215
MHP	0.471	0.033
HADEP	0.177	0.191

	ANAP	MHP
FP	0.174	0.159
DYP	0.377	0.168
DSP	0.486	0.037
CHP	0.501	0.025
HADEP	0.295	-

	ANAP	HADEP
FP	0.332	-
DYP	0.539	-
DSP	0.523	-
CHP	0.501	-
MHP	0.482	-

	DYP	DSP
FP	0.332	0.019
ANAP	0.364	0.214
CHP	0.146	0.355
MHP	0.426	0.056
HADEP	0.255	0.042

	DYP	CHP
FP	0.332	0.004
ANAP	0.467	0.111
DSP	0.166	0.357
MHP	0.482	0.022
HADEP	0.177	0.118

	DYP	MHP
FP	0.213	0.119
ANAP	0.429	0.149
DSP	0.486	0.037
CHP	0.501	0.025
HADEP	0.295	-

	DYP	HADEP
FP	0.332	0.008
ANAP	0.578	-
DSP	0.486	0.007
CHP	0.501	-
MHP	0.482	-

	DSP	CHP
FP	0.332	0.004
ANAP	0.431	0.147
DYP	0.415	0.124
MHP	0.482	0.022
HADEP	-	0.236

	DSP	MHP
FP	0.019	0.332
ANAP	0.267	0.311
DYP	0.117	0.422
CHP	0.501	0.025
HADEP	0.059	-

	DSP	HADEP
FP	0.351	0.008
ANAP	0.578	-
DSP	0.539	-
CHP	0.526	-
HADEP	0.504	-

	CHP	MHP
FP	0.004	0.332
ANAP	0.219	0.359
DYP	0.108	0.431
DSP	0.486	0.037
HADEP	0.236	-

	CHP	HADEP
FP	0.004	0.008
ANAP	0.424	-
DYP	0.318	-
DSP	0.486	0.007
MHP	0.056	-

	MHP	HADEP
FP	0.332	0.008
ANAP	0.501	-
DYP	0.501	-
DSP	0.184	0.007
CHP	-	-

E) Analogik Yöntem ile Açıklanmış Tercihler Yönteminin Sandalye Dağılımı İtibariyle Karşılaştırılması

Değerlendirme değişmediğinden, karşılaştırma "ikinci turda iki parti" kuralı çerçevesinde yapılmaktadır. Amaç özetle, aynı oy dağılımında iki değişik yöntemin sandalye dağılımını ne ölçüde değiştirdiğini araştırmaktır.

Karşılaştırmayı iki değişik oy dağılımında ve iki değişik ittifak politika kümesinde ayrı ayrı yapmakla yetinilecektir. Sonuç olarak 4 adet değişik karşılaştırma söz konusu olmaktadır.

Birinci karşılaştırmada 1995 genel seçimlerinin oy dağılımı kabul edilmektedir. İttifak kümeleri:

A : FP-MHP, ANAP-DYP, DSP-CHP

B : FP-DYP, ANAP-DSP

1. Karşılaştırma

		FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	Oy Dağılımı	21.3	19.2	19.7	14.7	10.7	4.2	8.2
A	A. Yöntem	124	154	186	48	18	8	12
	A.T. Yöntemi	117	165	182	47	19	9	11
B	A. Yöntem	136	154	173	54	15	8	10
	A.T. Yöntemi	135	159	177	50	16	8	5

İttifak A kümesinde partiler düzeyinde sandalye farkları 1 ile 11 arasında değişiyor. En büyük fark DYP’de ortaya çıkıyor. Açıklanmış tercihler yöntemi bu partiye 11 sandalye daha fazla veriyor. ANAP ise 3 sandalye kaybediyor.

İttifak yapan ve aralarında çok az oy farkı olan iki merkez sağ parti arasında sandalye farkı *Analojik Yöntemde* 32 iken, *Açıklanmış Tercihler Yönteminde* 17’dir.

Bu bakımdan *Açıklanmış Tercihler Yöntemi* daha güvenilir durmaktadır.

İttifak B kümesinde sandalye farkları 0 ile 5 arasında değişiyor. Bu şıkta farklar oldukça düşüktür. Yine de MHP’nin ittifaksız girdiği bir seçimde, FP ile ittifak yaptığı seçime göre (İttifak A) *Analojik Yöntemde* 2, *Açıklanmış Tercihler Yönteminde* 6 sandalye kaybetmesi dikkat çekicidir. Burada da ikinci yöntem daha makul durmaktadır.

İkinci olarak daha değişik bir oy dağılımı dikkate alınmaktadır. Bu oy dağılımında DYP gerilemekte, ANAP bir miktar yükselmekte, sonuçta iki parti arasındaki fark açılmaktadır. MHP oylarında önemli bir artış söz konusudur.

2. Karşılaştırma

		FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
	Oy Dağılımı	21	15	21	14	12	4	11
A	A. Yöntem	121	76	255	41	24	8	25
	A.T. Yöntemi	107	70	269	43	21	9	31
B	A. Yöntem	116	66	265	53	17	8	25
	A.T. Yöntemi	116	73	265	46	19	8	23

İttifak A kümesinde sandalye farkları 1 ile 14 arasında değişiyor. Maksimum fark FP ile ANAP'da ortaya çıkıyor. İttifak B'de ise farklar 0 ile 7 arasında değişiyor. Bu senaryoda en büyük fark DSP'de ortaya çıkıyor. Bu senaryolarda net bir değerlendirme yapmak pek olanaklı gözüküyor.

Bu karşılaştırmalardan sonra iki sonucun altı çizilmelidir:

1- Bir istisna dışında, **hangi yöntem uygulanırsa uygulansın sandalye sayısına göre parti sıralaması değişmiyor**. Tek istisna 1995 oy dağılımında B ittifak kümesinde (FP-DYP, ANAP-DSP), Analojik Yöntem az farkla HADEP'i sonuncu yaparken, Açıklanmış Tercihler Yöntemi MHP'yi sonuncu yapıyor.

2- Partiler düzeyinde **sandalye farkları** yaklaşık olarak **% 10 marjının içinde kalıyor**.

Bu düzeydeki farklar çeşitli senaryolarda ortaya çıkan asgari oy oranlarını ancak 1-2 puan civarında değiştirebilir. Bu sınırlı fark, Raporun niteliksel karakterli temel sonuçlarını değiştirmez.

Bu sonuç simülasyon modelinin kullanımı açısından çok önemlidir. Çünkü seçmenlerin ikinci tercihleri ile ilgili bilgiler değiştikçe, modelde sadece ikinci tercihler tablosu değiştirilerek (Tablo 4) sonuca gidilebilir.

Elde edilecek sonuçlar sandalye sayıları itibariyle daha yüksek hata payları içermek riskini taşısa da, hataların niteliksel sonuçları değiştirmeyeceği güvenle söylenebilir. Böylelikle, her seferinde son derece zahmetli bir çalışma gerektiren "ikinci tur oy dağılım tabloları" yapmaktan imtina edilebilir.

Ayrıca ikinci tura kalmanın diğer kuralı benimsendiğinde (ikinci turda "çok parti") zorunlu olarak kullanılan *Analojik Yöntem*e güvenilebileceği anlaşılmaktadır.

EK 6

İKİNCİ TURA KALMANIN İKİ FARKLI KURALININ KARŞILAŞTIRMASI

İki turlu dar bölge seçim sistemi iki değişik şekilde uygulanmaktadır. Kökeni Fransa deneyimine dayanan klasik uygulamada, ikinci tura önceden belirlenen bölge barajını aşan partiler katılabilir. Bölge barajı genellikle *kayıtlı seçmenlerin* bir yüzdesi olarak düşünülür. *Geçerli oyların* yerine kayıtlı seçmenlerin esas alınmasının nedeni, dar bölgelerde seçime birinci tur katılımı açısından önemli farkların olabilmesidir. Katılımın düşük olduğu bir bölgede geçerli oyların belli bir yüzdesi ile, katılımın yüksek olduğu diğer bir bölgede aynı yüzdeye karşılık gelen oyların değeri aynı değildir. Bu nedenle, bölgeler arasında barajda eşit koşulların sağlanması amacıyla barajın hesaplanmasında geçerli oylar esas alınır. Diğer uygulama ikinci tura oy oranları ne olursa olsun en çok oy olan iki partinin kalması şeklindedir.

Bu oran en uzun dönemli deneyime sahip olan Fransa'da %10 ile 12.5 arasında değişmiştir. Halen %12.5 olarak uygulanmaktadır. Simülasyon modelinde de %12.5 olarak kabul edildi. Ancak bu oran modelde parametrik değişken olup, istenildiği gibi değiştirilebilir.

Birinci turda seçime katılımın % 70 olduğu bir bölgede, kayıtlı seçmenlerin %25'i olarak tesbit edilen baraj, kullanılan oyların (geçerli oylara eşit kabul edilebilir) %17.8'ine karşılık gelir.

İkinci tura kalma kuralı bu şekilde belirlendiğinde ikinci turda ikiden fazla parti yarışabilir. İkinci tur yarışlarının bileşimi partilerin ittifak politikalarından etkilenir. İttifak yapan partiler ikinci turda birbirlerinin lehine çekilirler.

Örneğin 1995 seçimleri oy dağılımında, tüm partilerin seçime ittifaksız girdikleri kabul edildiğinde ikinci tur yarışlarının bileşimi modele göre şöyledir* :

Birinci turda seçimin tamamlandığı bölge sayısı:	22
İki partinin yarışacağı bölge sayısı:	149
Üç partinin yarışacağı bölge sayısı:	208
Dört partinin yarışacağı bölge sayısı:	120
Beş partinin yarışacağı bölge sayısı:	1

Aynı oy dağılımında FP-MHP, DYP-ANAP, CHP-DSP ittifakları yapıldığı takdirde ikinci tur bileşimi önemli ölçüde değişmektedir. Bu senaryoda iki partili yarış sayısı 331'e çıkmakta, üç partili yarış sayısı 147'ye düşmekte, dört ve beş partili yarış ise kalmamaktadır.

* Merak eden okuyucu için bu senaryo için 500 dar bölgede modelin öngördüğü sandalye dağılımı şöyledir:

FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
151	128	133	64	13	10	1

Bu ittifaklı senaryoda bölge barajı kayıtlı seçmenlerin %10'una çekildiğinde, iki-
li yarış sayısı dramatik bir şekilde düşerek 205'e gerilemekte, üç partili yarış sayısı
ise 271'e çıkmaktadır.

Barajın 2.5 puan azaltılarak %10'a indirilmesi sandalye dağılımında da değişik-
liklere neden olmaktadır.

İkinci Tur Bölge Barajının Sandalye Dağılımına Etkisi

	RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
1995 oy dağılımı	21.3	19.2	19.7	14.7	10.7	4.2	8.2
Sandalye Dağılımı							
Baraj %10	125	168	172	51	17	12	5
Sandalye Dağılımı							
Baraj % 12.5	120	171	179	50	16	9	5

Tabloda görüldüğü gibi barajın 2.5 puan düşürülmesi az da olsa FP'nin (+5),
DSP'nin (+1), CHP'nin (+1) ve HADEP'in (+3) sandalye sayılarını arttırmakta, ANAP
(-7) ve DYP'nin (-3) sandalye sayısı ise azalmaktadır.

İkinci tura kalmanın diğer kuralı, yukarıda belirtildiği gibi, en çok oy alan iki
partinin ikinci tura katılması şeklindedir.

Bu iki değişik kuralın dört açıdan karşılaştırması bizi ilgilendiriyor:

- A) Partiler arası ittifakları teşvik,
- B) İki partili koalisyonların kurulmasını kolaylaştırma,
- C) Kural farklılığının sandalye dağılımını her parti açısından sistematik olarak etkileyip etkilemediği,
- D) Kural farklılığının ikinci tur seçimlere katılım oranını etkileyip etkilemediği.

A) İttifakları Teşvik

Bölge barajını aşan partilerin ikinci tura katılmaya hak kazandığı uygulama "*Çok partili alması*", ikinci tura önde gelen iki partinin katıldığı uygulama da "*iki parti-
li alması*" olarak adlandırılmaktadır.

Bu iki almanın partiler arası ittifakları teşvik edip etmediğini oyun teorisi çer-
çevesinde çözümlemek uygundur. Partilerin yegane amaçlarının oy oranları veri
iken milletvekili/sandalye sayılarını maksimize (ençoklaştırmak) etmek olduğu ka-
bul edilmektedir.

İki değişik almasıık ayrı ayrı ele alınarak, partilerin amaçlarına ulaşmak için kendi açılarından en iyi stratejinin ne olduğu araştırılacaktır. Burada stratejiden, ittifak politikaları kastedilmektedir. Her partinin politika seçenekleri şöyledir:

- İttifak yapmamak,
- İttifak yapmak = *A partisi ile
*B partisi ile vb.

Partilerin simülasyon modelinin öngördüğü sandalye dağılımlarını bildikleri ve sonuçlara güvendikleri ayrıca kabul edilmektedir.

Karşılaştırmanın nesnel olabilmesi için, her iki almasııkda da ikinci tur oy dağılımı için aynı yöntem, yani tek seçenek olan *Analojik Yöntem* kullanılmaktadır.

Karşılaştırma iki değişik oy dağılımını esas alarak gerçekleştirilecektir. İlk olarak 1995 seçimlerinin oy dağılımı dikkate alınmaktadır.

1. Çok Partili Almasıık

Oyunun aşamaları şöyle tasarlanmaktadır:

1. Aşama: Partiler ittifak yapmazlar.
2. Aşama: ANAP ile DYP ittifak yapmaya karar verirler.
3. Aşama: ANAP-DYP ittifakına karşı, diğer partiler karşı ittifak stratejileri uygulurlar: FP-MHP ve DSP-CHP ittifakları kurulur.

Bu üç aşamaya karşılık gelen sandalye dağılımları şöyledir:

TABLO a-1

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Oy dağılımı	21.3	19.2	19.7	14.7	10.7	4.2	8.2
1. Aşama	162	138	143	71	19	12	5
2. Aşama	110	184	194	33	14	10	5
3. Aşama	120	171	179	50	16	9	5

ANAP ile DYP'nin ittifak yaparak sandalye sayılarını büyük miktarda arttırmaları olanaklıdır. Dolayısıyla, ittifak yapmaları çıkarlarıdır. ANAP ile DYP ittifakla seçime girdiklerinde, diğer partiler karşı strateji geliştirmezlerse sandalye kayıpları artar. Nitekim, DYP-ANAP ittifakı karşısında FP, MHP ile ittifak yaparak 10 sandalye daha az kaybetmekte, DSP ise, CHP ile ittifak yaparak 17 sandalye daha az kaybetmektedir. CHP'nin zarardan kazancı 2 sandalyedir. MHP oyları çok düşük olduğundan, sandalye sayısı da çok düşüktür; kazandığı 5 sandalyenin sadece biri dar böl-

gededir. Bu durumda MHP, FP ile ittifak yapmaya tarafsızdır.

Sonuç olarak, iki turlu sistemin bu "çok partili" uygulamasında en az bir (DYP-ANAP), büyük olasılıkla iki ittifakın (DSP-CHP) oluşması beklenmelidir.

Aynı oyunun içinde kalarak, ANAP ve DYP için daha iyi bir strateji olup olmadığını sorabiliriz. Tüm alternatif ittifak politikalarını denemeye gerek yoktur. Daha iyi sonuç verebileceğinden kuşkulananabileceğimiz tek alternatif DYP-FP, ve ANAP-DSP ittifaklarıdır. 2. aşamanın bu şekilde gerçekleştiğini kabul edersek sandalye oy dağılımı şöyle olur:

TABLO a-1*

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
DYP-FP							
ANAP-DSP	154	138	168	61	14	8	7

Bu senaryo, FP ve DSP için daha iyi strateji oluşturur: Bir önceki 3. Aşama senaryosuna göre FP (+34), DSP (+11) sandalye kazanırlar. Ancak, DYP ve ANAP, sırasıyla (-23) ve (-9) sandalye kaybederler. Özellikle DYP'nin kaybı çok büyüktür. Dolayısıyla, DYP, ANAP ile ittifak yeğleyecektir. **Sonuçta seçimlerde DYP-ANAP, DSP-CHP, bir ihtimalle de FP-MHP ittifakları gerçekleşecektir.**

Bu sonuç bir başka oy dağılımında da geçerli midir, yoksa dışardan veri olarak kabul edilen özgün oy dağılımı (1995 seçimleri oy dağılımı) için mi geçerlidir? Bu soruyu yanıtlamak için aynı çözümleme farklı bir oy dağılımı için yapılabilir.

ANAP'ın oy oranını bir miktar yükselttiği, DYP'nin gerilediği, CHP ve MHP oylarının yükseldiği, FP ile DSP'nin yaklaşık olarak oy oranlarını koruduğu bir oy dağılımını dikkate alalım. Bu dağılımda ittifak stratejilerine göre sandalye dağılımları şöyledir:

TABLO a-2

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Oy dağılımı	21	15	21	14	12	4	11
1. Aşama	142	62	226	60	26	9	25
2. Aşama	114	84	280	26	20	8	18
3. Aşama	121	76	255	41	24	8	25

Bu oy dağılımında da DYP ile ANAP ittifak yaparak sandalye sayılarını maksimize etmekte, diğer partiler de bu ittifak karşısında, karşı ittifak stratejileri uygulayarak kayıplarını minimize etmekte.

Daha önceki oy dağılımında olduğu gibi, bu dağılımda da DYP'nin FP ile ya da ANAP'ın DSP ile ittifak yaparak daha iyi sonuç alıp almayacaklarına bakılabilir. Oy dağılımı aynı kalmak koşuluyla, FP-DYP, ANAP-DSP ittifakları durumunda sandalye dağılımı şöyledir:

TABLO a-2*

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
DYP-FP							
ANAP-DSP	129	62	245	72	18	8	16

Sonuçlar görüldüğü gibi değişmemektedir. Bu ittifaklar stratejisi FP ile DSP'nin lehine, ancak net bir şekilde DYP'nin aleyhinedir. Dolayısıyla, bu oy dağılımında da DYP ile ANAP için en iyi strateji aralarında ittifak yapmaktır. Oyun teorisi dilinde bu strateji söz konusu iki oyuncu için egemen stratejidir; diğer partiler ne yaparlarsa yapsınlar, DYP ile ANAP en çok sandalyeyi ittifak yaparak kazanmakta, bu iki parti ittifak yapınca, diğer partiler de kayıplarını minimize etmek için ittifaka zorlanmaktadır.

Elbette ittifakların tek belirleyicisi sandalye maksimizasyonu davranışı değildir. Siyasal unsurlar da belirleyici olacaktır. Örneğin yukarıda incelenen ikinci senaryoda ANAP, DSP ile ittifak yaparak 10 sandalye kaybeder; 255 yerine 245. Ancak ANAP-DSP ittifakı da Mecliste çoğunluğu sağlamaktadır: $245+72=317$ sandalye. Bu strateji DSP için de en iyi stratejidir. Çünkü DYP-ANAP ittifakında, CHP ile ittifak yaptığında 41 sandalye, ANAP ile ittifak yaptığında ise 72 sandalye kazanmakta ve üstelik iktidara ortak olmaktadır.

Bu durumda, eğer DSP, ANAP ile koalisyon yaparak iktidarı paylaşmaya siyasal nedenlerle karşı değilse, oyunun belirleyicisi ANAP olmaktadır. Bu parti siyasal olarak DYP ile ya da DSP ile iktidara gelmeye karar verebilir. Aradaki 10 sandalyelik fark bu bağlamda önemli değildir.

Sonuç olarak siyasal amaçlar dikkate alındığında da, iki turlu sistemin "çok partili" almasığında partileri ittifaklara teşvik eden, hatta zorlayan güçlü mekanizmalar mevcuttur.

II - İki Partili Almaşık

İttifakları teşvik konusu bu kez "iki partili" almasığ çerçevesinde ele alınacaktır.

Yaklaşımında bir değişiklik yapılmamaktadır; oyunun aşamaları aynı şekilde tasarlanmakta, aynı oy dağılımları kullanılmaktadır. Tek fark, ikinci tura önde gelen iki partinin kalması kuralının uygulanmasıdır.

TABLO a-3

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Oy dağılımı	21.3	19.2	19.7	14.7	10.7	4.2	8.2
1. Aşama	128	152	181	51	18	8	12
2. Aşama	116	164	195	37	18	8	12
3. Aşama	124	154	186	48	18	8	12

Not: Başlangıçta belirtildiği gibi, karşılaştırmayı aynı esasa oturtmak için ikinci tur oy dağılımlarında Analogik Yöntem kullanılmıştır. Dolayısıyla Açıklanmış Tercibler Yöntemi'nin kullanıldığı senaryolara kıyasla sandalye sayılarında sınırlı da olsa farklar vardır.

"İki Partili" almasığın da 2. Aşamada "çok partili" almasığa paralel sonuçlar verdiğini görüyoruz. DYP ile ANAP ittifak yaptıklarında, diğer partiler ittifak yapmaktan direnirlerse, DYP (+12), ANAP (+14) sandalye kazanırlar. FP ile DSP kaybeden oyunculardır. CHP ve MHP'nin sandalyeleri değişmez.

Bu durumda FP'nin MHP ile, DSP'nin CHP ile ittifak aramaları sandalye maksimizasyon davranışı altında rasyoneldir. Bu ittifaklar gerçekleştiğinde FP 8, DSP 11 sandalye daha az kaybederler. Buna karşın, CHP ile MHP'nin ittifakta sandalye kazancı yoktur. Üstelik, ittifak yaparak ANAP ve DYP'ye toplamda 19 sandalye kaybettirirler de, merkez-sağ koalisyonu engelleyemezler. Bu koşullarda, FP-MHP, DSP-CHP ittifakları kesin değildir. Ancak yine de, DYP-ANAP ittifakı kesindir.

DYP ittifak politikasını değiştirdiğinde ilginç bir sonuçla karşılaşmaktadır:

TABLO a-3*

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
DYP-FP ANAP-DSP	136	154	173	54	15	8	10

DYP, ANAP yerine FP ile ittifak yaparak iktidara gelmeyi yine garantilemekte, sandalye sayısı değişmemekte (154), üstelik koalisyonun birinci partisi olmaktadır. Bir başka deyişle, DYP'nin genel başkanı başbakandır. Oysa ANAP'la ittifakta baş-

bakanlık ANAP'ındı.

Sonuç olarak, bu oyunda sonucu belirleyen oyuncu DYP'dir. Bu parti kararını siyasal gerekçelerle verecektir.

Konumuz açısından önemli olan, bu almasıda da **partilerin ittifaka teşvik edilmesidir**. Ancak, ittifaklı senaryolarla ittifaksız senaryo arasındaki sandalye farkları "çok partili" almasığa kıyasla oldukça düşüktür.

Son olarak oy dağılımını değiştirerek sandalye dağılımlarını inceleyelim.

TABLO a-4

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Oy dağılımı	21	15	21	14	12	4	11
1. Aşama	106	66	268	46	19	8	37
2. Aşama	101	74	281	32	17	8	37
3. Aşama	108	67	267	42	20	8	38

DYP ile ANAP ittifak yaparak sandalye sayılarını arttırmalar. Bu kez diğer 4 partinin hepsi aralarında ittifak yaparak (FP-MHP ve DSP-CHP) sandalye kayıplarını asgariye indirirler. Üstelik, bu karşı ittifaklar ANAP'ın parlamentoda tek başına çoğunluğu sağlamasını da engeller. İttifaklı senaryolarda ittifaksız senaryoya kıyasla ortaya çıkan sandalye farklarının düşük kaldığını bir kez daha vurgulayalım.

DYP stratejisini değiştirip FP ile ittifak kurduğunda sandalye dağılımı şöyle olur:

TABLO a-4*

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
DYP-FP ANAP-DSP	116	66	265	53	17	8	25

Görüldüğü gibi bu DYP'nin ittifak politikasını değiştirmek aleyhinedir: Hem bir sandalye kaybeder, ki bu önemsizdir, hem de iktidara ortak olamaz.

Bu koşullarda oyunun belirleyicisi ANAP'dır. Hangi koalisyona karar vereceğine bu parti karar verir. DSP, ANAP'la ittifak yaparak hem sandalye sayısını arttırır (+11), hem de, eğer istiyorsa iktidara ortak olur.

Sonuç olarak **"İki partili" almasıda da partileri ittifaka teşvik eden mekanizmalar mevcuttur**. Ancak bu mekanizmalar "çok partili" almasığa kıyasla daha az güçlüdür. Özellikle, güçlü parti olduğunu düşünen ve oy oranını abartan bir

parti olursa, bu parti ittifaklara yanaşmayarak tek başına iktidara gelmeyi deneyebilir.

İncelediğimiz senaryoda, örneğin ANAP böyle bir strateji ile tek başına iktidara gelebileceğini düşünebilir. Eğer diğer partiler de ittifak yapmazlarsa, ANAP 268 sandalyede kalır. Seçimlerden sonra isterse HADEP dışında herhangi bir parti ile koalisyona gidebilir. Bu durumda, iki türlü seçimden beklenen, "seçim öncesi koalisyon almasıklarının oluşması" olgusu gerçekleşmez.

ANAP'ın tek başına iktidara gelme ihtimalini dikkate alarak diğer partiler ittifaka gidebilirler. Böyle bir ihtimal karşısında, özellikle FP ile DYP ittifak yapabilirler. Bu senaryoda sandalye dağılımı şöyledir:

TABLO a-5

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
DYP-FP	128	85	242	41	17	8	29

Bir kez daha ANAP'ın istediği ikili koalisyonu kurmak engellenememektedir. Sadece CHP ve MHP ile koalisyonları opsiyon olmaktan çıkar.

B) İkili Koalisyonları Kolaylaştırma

Ana metin Tablo 3'de iki partili koalisyon almasıklarının parlamentoda çoğunluğu sağlayabilmeleri için gereken birinci tur asgari oy oranları yer alıyor. Bu oranlar *iki partili* uygulama çerçevesinde *Açıklanmış Tercihler Yöntemi* kullanılarak hesaplanmıştı. Burada iki uygulamayı karşılaştırmak söz konusu olduğundan, "*çok partili*" uygulamada olduğu gibi iki partili uygulamada da ikinci tur oy dağılımları itibariyle *Analojik Yöntem* uygulanacaktır. Bu vesileyle iki yöntem arasında asgari oy oranları bakımından hemen hemen hiç fark olmadığı bir kez daha görülecektir. Amaç, ikili koalisyonlara gereken asgari oy oranları bakımından iki değişik uygulamanın ne ölçüde farklı sonuçlar verdiğinin araştırılmasıdır. Sırasıyla, ANAP-DSP, ANAP-DYP, DSP-CHP, FP-ANAP ve FP-DYP koalisyonları incelenecektir.

Tablo b-1Koalisyon : **ANAP-DSP**

İttifaklar : ANAP-DSP, FP-DYP-MHP

TABLO b-1

		FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Çok partili uygulama	Oy dağılımı	21.5	13.5	21.5	16	11	4	10.5
	Sandalye dağı.	147	61	215	72	14	8	33
İki partili uygulama	Oy dağılımı	21.5	14	21	15.5	11	4	11
	Sandalye dağı.	137	64	229	53	12	8	47

Sonuçlar:

Çok partili uygulama: Asgari oy oranı % 37.5, toplam sandalye 287

İki partili uygulama: Asgari oy oranı % 36.5, toplam sandalye 282

Tablo b-2Koalisyon : **ANAP-DYP**

İttifaklar : ANAP-DYP, FP-MHP, DSP-CHP

TABLO b-2

		FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Çok partili uygulama	Oy dağılımı	22	17.5	17.5	15	11	4	10.5
	Sandalye dağı.	147	152	134	60	19	8	30
İki partili uygulama	Oy dağılımı	22	17.5	17.5	15	11	4	10.5
	Sandalye dağı.	140	139	137	64	20	8	42

Sonuçlar:

Çok partili uygulama: Asgari oy oranı % 35, toplam sandalye 286

İki partili uygulama: Asgari oy oranı % 35, toplam sandalye 276

Tablo b-3Koalisyon : **DSP-CHP**

İttifaklar : DSP-CHP, FP-MHP, ANAP-DYP

TABLO b-3

		FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Çok partili uygulama	Oy dağılımı	17.5	14	14	19	19	4	10.5
	Sandalye dağı.	92	75	59	167	113	9	35
İki partili uygulama	Oy dağılımı	17.5	14	14	19	19	4	10.5
	Sandalye dağı.	92	72	52	180	101	9	44

Sonuçlar:

Çok partili uygulama: Asgari oy oranı % 38, toplam sandalye 280

İki partili uygulama: Asgari oy oranı % 38, toplam sandalye 281

Tablo b-4Koalisyon : **FP-ANAP**

İttifaklar : FP-ANAP, DYP-MHP, DSP-CHP

TABLO b-4

		FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Çok partili uygulama	Oy dağılımı	21	16.5	18.5	15	11	4	12
	Sandalye dağı.	162	101	125	76	23	8	55
İki partili uygulama	Oy dağılımı	20.5	17.5	18	15	11	4	12
	Sandalye dağı.	124	121	159	64	20	8	54

Sonuçlar:

Çok partili uygulama: Asgari oy oranı % 39.5, toplam sandalye 287

İki partili uygulama: Asgari oy oranı % 38.5, toplam sandalye 283

Tablo b-5Koalisyon : **FP-DYP**

İttifaklar : FP-DYP, ANAP-MHP, DSP-CHP

TABLO b-5

		FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Çok partili uygulama	Oy dağılımı	21	17	18	15	11	4	12
	Sandalye dağı.	155	125	110	81	22	8	49
İki partili uygulama	Oy dağılımı	21	17.5	17.5	15	11	4	12
	Sandalye dağı.	140	142	127	65	19	8	49

Sonuçlar:

Çok partili uygulama:Asgari oy oranı % 38, toplam sandalye 280

İki partili uygulama:Asgari oy oranı % 38.5, toplam sandalye 282

Beş değişik ikili koalisyon almasığının gerçekleşmesi için gereken asgari oy oranları ikinci tur uygulamasına göre 0-1 puan arasında değişiyor. Genellikle *çok partili uygulama* biraz daha fazla oy gerektiriyor. Bu da doğaldır. Maksimum 1 puanlık fark dahi tamamen ihmal edilebilir düzeydedir.

Sonuç olarak, iki partili koalisyonların kurulma şansının her iki uygulamada da hemen hemen eşit olduğu rahatlıkla söylenebilir.

C) Partiler Arasında Ayrımcılık

İki değişik uygulamanın partilerin sandalye sayılarını sistematik olarak farklılaştırıp farklılaştırmadığına bakalım.

Bir önceki bölümde incelenen senaryolar gerek oy dağılımları gerek ittifaklar bakımından oldukça geniş bir çeşitliliği kapsadığından bu konuda da kullanılabilirler.

Sandalye sayılarını karşılaştırmayı her parti için ayrı ayrı ele alırsak sonuçlar şöyle özetlenebilir:

FP: Hiç kuşkuya yer bırakmayacak biçimde, *çok partili uygulama*, FP'nin lehinedir. Eşit oyda, FP'nin *iki partili uygulamaya* göre pozitif sandalye kazancı 15'e kadar çıkmakta, 3 no.lu (Tablo b-3) senaryoda da oy oranı sadece 0.5 puan fazla iken sandalye kazancı 38 olmaktadır.

Bu karşılaştırmada ortaya bir yan ürün olarak çok önemli bir sonuç daha çıkıyor. FP'nin taraf olduğu ikili koalisyonlarda (FP-ANAP ve FP-DYP koalisyonları,

Tablo b-4 ve b-5) *çok partili uygulamada* FP parlamentoda rahatlıkla birinci parti olmakta, oysa, *iki partili uygulamada*, oy oranı farkları aynı kalırken, koalisyonun merkez sağ partisi parlamentoda birinci olmaktadır. Bu sonuç, başbakan tayini konusunda çok farklı iki durum demektir. Konunun Türkiye siyasal dengeleri açısından taşıdığı önem göz önüne alınırsa, iki değişik uygulama arasında bir tercih söz konusu olduğunda, ek bir kıstas olarak isimlerin siyasal boyutu da dikkate alınmak zorundadır.

DYP: Bu parti için tam bir belirsizlik söz konusudur. Birinci, dördüncü ve beşinci senaryolarda *iki partili uygulama* lehine, ikinci ve üçüncü senaryolarda *çok partili uygulama* lehinedir. Bu senaryolarda DYP'nin oy oranlarında uygulamaya göre 0.5-1 puan arasında farklar vardır. Bu farklar kaldırılıp oranlar eşitlendiğinde, küçük sandalye farkları ile de olsa, 5 senaryodan 4'ünde *çok partili uygulama* DYP'nin lehine sonuçlanmaktadır.

ANAP: *İki partili uygulama* net bir şekilde ANAP'ın lehine sonuç vermektedir. Bu parti, oy oranında 0,5 puanlık düşüşe rağmen, *iki partili uygulamada* çok daha fazla sandalye kazanabilmektedir.

Bu durumun tek istisnası merkez-sol koalisyonun kurulduğu durumdur (Tablo b-3). Bu senaryoda ANAP *çok partili uygulamada* 3 sandalye kazançlı çıkıyor. Ancak bu senaryonun özelliği merkez-sağın zayıflamasıdır. Nitekim ANAP'ın oy oranı % 14 gibi çok düşük bir düzeyde belirlenmiştir.

DSP: Bu parti için de DYP'de olduğu gibi belirsizlik söz konusudur. Birinci, dördüncü ve beşinci senaryolarda *çok partili uygulama*, ikinci ve üçüncü senaryolarda *iki partili uygulama* DSP'nin lehinedir.

CHP: *Çok partili uygulama* net bir şekilde CHP'nin lehinedir. Nitekim ikinci senaryo dışında (Tablo b-2) diğer tüm senaryolarda eşit oyda CHP daha çok sandalye kazanmaktadır. CHP'nin oy oranının düşük belirlendiği senaryolarda sandalye farkı 1-3 arasında değişmektedir. Bu fark küçümsenebilir. Ancak %11 oy civarında CHP, parlamentoda grup kurabilmek için gereken asgari 20 sandalyenin civarında kalmakta, *çok partili uygulama* CHP'nin grup kurabilmesi için daha güvenceli olmaktadır.

Diğer ilginç bir sonuç da, merkez solun iktidar olduğu üçüncü senaryoda (Tablo b-3) karşımıza çıkmaktadır. Bu senaryoda DSP *iki partili*, CHP ise *çok partili uygulamada* daha fazla sandalye elde etmektedir; 180-101'e karşı 167-113. *Çok partili uygulamanın* merkez sol içi sandalye dağılımı daha dengelidir ve bu özellik bir tercih nedeni olabilir.

MHP: Biraz tartışmalı da olsa, *iki partili uygulamanın* bu partinin lehine olduğu söylenebilir. İlk üç senaryoda (Tablo b-1,2,3) iki partili uygulama farklı biçim-

de MHP'ye daha çok sandalye kazandırmaktadır. Dördüncü senaryoda *çok partili uygulama* MHP'ye sadece 1 sandalye daha fazla kazandırmakta, beşinci senaryoda ise iki uygulama arasında fark çıkmamaktadır.

Sonuçları özetlemek gerekirse; çok partili uygulamanın FP ve CHP'nin lehine, iki partili uygulamanın ise ANAP ve MHP'nin lehine olduğu, DYP ve DSP'nin iki uygulama arasında net bir tercih yapmalarının zor olduğu görülmektedir.

D) İkinci Tura Katılım

Bu çalışmada değişik oy dağılımlarına karşılık gelen çok sayıda senaryo denenmiştir.

Model ikinci turda kullanılan oy miktarlarını ayrıca hesaplayabilmekte, böylelikle ikinci tura katılım, birinci tur katılımıyla kıyaslanabilmektedir.

Denenen tüm senaryolarda 7 parti arasındaki oy oranlarının toplamı % 98'dir. Kalan % 2 diğer küçük partilerin oy toplamaları için düşünülmüştür. Bu dağılım 1995 seçimlerindeki dağılımdır. Bu çok marjinal fark dikkate alınmayıp, birinci tur katılımı 100 kabul edilirse, ikinci tur katılımı için model uygulamaya göre şu sonuçlar vermektedir:

Çok partili uygulamada katılım % 81-86, *iki partili uygulamada* % 76-81 aralığında değişmektedir. Beklendiği gibi *çok partili uygulamada* katılım daha yüksektir. Ancak aradaki ortalama 3-4 puanlık fark, iki uygulama arasında tercihi etkileyecek kadar büyük değildir.

Birinci tura katılımın % 75 olduğu bir seçimde, ikinci tura katılımın en kötü durumda bile % 57 olacağı öngörülebilir. Bu oran iki türlü bir sistemde meşruiyet açısından kabul edilebilir bir orandır.

EK 7

İKİ TURLU DAR BÖLGE SEÇİM SİSTEMİNDE BAŞARININ ETKENLERİ

İki Turlu Dar Bölge seçim sisteminde partilerin sandalye sayısı itibariyle başarılarını etkileyen faktörler iki değişik yöntemle araştırıldı.

İlk olarak panel veri anlayışı çerçevesinde, 7 partinin bağımsız iki değişkenle ifade edilen özellikleri ile tek başlarına parlamento çoğunluğunu elde edebilmeleri için gerekli asgari oy oranı (bağımlı değişken) arasında "çoklu indirgeme" (*multiple regression*) uygulandı. Değişkenlerin ilki ülke düzeyinde yaygınlık ölçüsü olarak kabul edilen, 1995 seçimlerinde 500 dar bölgede her partinin oy oranının standart sapmasının oy ortalamasına oranıdır: Tablo A'da X_1 .

X_1 ne kadar küçük olursa, partinin 500 dar bölgedeki oy oranları ülke ortalamasına göre türdeş bir dağılım gösteriyor demektir. Bir başka deyişle söz konusu parti bölgelerin çoğunda ülke genelindeki oy desteğine yakın desteğe sahip demektir. X_1 büyüdükçe söz konusu partinin oy desteğinin giderek bazı bölgelerde yoğunlaştığı, bazı bölgelerde de zayıfladığı anlaşılmaktadır.

İkinci değişken ana metinde Tablo 2'de gösterilen partilerin "İkinci tercih toplam oy oranlarıdır": Tablo A'da X_2 . Oy oranı ne kadar büyük olursa söz konusu parti diğer 6 partinin seçmenleri içinde daha büyük ölçüde ikinci dereceden tercih ediliyor demektir. Örneğin DYP'yi toplam seçmenlerin %12.7'si ikinci tercih olarak belirtirken, %4.9'u FP'yi ikinci tercih olarak belirlemektedir.

Esas olarak bu iki değişkenin, her partinin tek başına iktidara gelebilmesi için gereken asgari oy oranını belirlediği kabul edilmektedir. Bu asgari oy oranları da, *iki partili uygulama* çerçevesinde *Açıklanmış Tercihler Yöntemi* ile simülasyon modeli aracılığı ile hesaplanmaktadır: Tablo A'da Y.

TABLO A

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
X_1	0.526	0.484	0.347	0.627	0.600	1.861	0.640
X_2	0.049	0.127	0.124	0.077	0.053	0.003	0.068
Y	0.345	0.240	0.240	0.270	0.345	0.610	0.315

Çoklu indirgemenin teknik sonuçları Tablo B'de yer almaktadır.

TABLO B

Dependent Variable: Y Method: Least Squares Date: 10/19/98 Time: 15:17 Sample: 17 Included Observations: 7				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.289537	0.053834	5.378298	0.0058
X1	0.170177	0.035753	4.759835	0.0089
X2	-1.052111	0.418342	-2.514954	0.0657
R-squared	0.968450	Mean dependent var.		0.337857
Adjusted R-squared	0.952675	S.D. dependent var.		0.128090
S.E. of regression	0.027865	Akaike info criterion -		-4.025342
Sum squared resid	0.003106	Schwarz criterion		-4.048524
Log likelihood	17.08870	F-statistic		61.39090
Durbin-Watson stat	2.685303	Prob(F-statistic)		0.000995

Katsayıların işaretleri beklendiği gibidir. X_1 'in (ülke düzeyinde yaygınlık ölçütü) işareti pozitifdir. X_1 ne kadar düşük olursa, yani ülke düzeyindeki oy dağılımı ülke ortalamasına kıyasla ne kadar türdeş ise, tek başına iktidar için gereken oy oranı da o ölçüde düşmektedir. X_2 'nin (ikinci dereceden oy oranı) işareti negatiftir. X_2 ne kadar yüksek olursa, asgari oy oranı o ölçüde düşmektedir.

Bir diğer önemli gözlem, ikinci dereceden oy oranının (X_2), katsayısının (-1.05) X_1 'in katsayısından (0.17) belirgin biçimde yüksek olmasıdır. Bu sonuç, ikinci tercih oylarının yaygınlığa kıyasla partilerin sandalye sayısını çok daha fazla etkilediğinin göstergesidir.

Testlerin sonuçları tahmin edicidir. Ancak bağımsızlık derecesi düşük olduğundan ikinci bir sınaama daha yapıldı. Bu ikinci tercih oy oranlarında değişikliğin sandalye sayısını ne ölçüde değiştirildiği araştırıldı. Bu sınaama en düşük ikinci tercih oy oranlarına sahip FP ve CHP için yapıldı.

Veri A.Ş.'nin anketinde (Tablo 2) ikinci tercihlerinde kararsız olduğunu açıklayan seçmenlerin (toplam seçmenin %11.6'sı) bir bölümünün karar değiştirdiği ve önce FP'yi, sonra da CHP'yi ikinci tercih olarak belirttiği kabul edilmektedir.

İkinci tercih oy oranında meydana gelen bu değişikliğin bu oranı önce 1 puan, sonra da 2 puan arttırdığını kabul ederek sandalye sayısındaki değişikliği araştırabiliriz.

Teknik olarak yapılan işlem şöyle açıklanabilir:

FP'nin %4.9 olan ikinci tercih oy oranını birinci aşamada %5.9'a çıkaracak şekilde kararsızların içinde kararlı duruma gelenlerin miktarı hesaplanır. Ardından bu seçmen kitlesi kalan 6 parti arasında, ikinci tercih nisbi oy dağılımı değiştirilmeden dağıtılır. Bir başka deyişle, her partinin “kararsız seçmenleri” arasında FP'yi desteklemeye karar veren seçmenlerin sayısının oransal olarak aynı olduğu kabul edilmektedir. İkinci aşamada aynı yöntemle ikinci tercih oy oranını %6.9'a çıkarılmaktadır. Yalnız, CHP seçmeni içinde FP'yi ikinci tercih olarak belirten olmadığından, bu partinin kararsızlarının içinde yine kimsenin FP'yi desteklemediği kabul edilmektedir.

Aynı yöntemle CHP'nin ikinci tercih oy oranını (%5.3) birer puan arttırarak sandalye sayısındaki değişim araştırılmaktadır.

Simülasyonda oy dağılımı olarak 1995 seçimlerinin dağılımı esas alınmaktadır. Kararsız seçmen sayısında değişiklik yapıldığından, partilerin ittifak yapmadığı senaryolar ve *çok partili uygulama* dikkate alınmaktadır. Teknik nedenlerle de *Analojik yöntem* kullanılmaktadır. Sonuçlar Tablo C'de gösterilmektedir.

TABLO C

	FP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Oy Dağılımı	21.3	19.2	19.7	14.7	10.7	4.2	8.2
Normal	162	138	143	71	19	12	5
FP+1 puan	+11	-2	-6	-1	0	-2	0
FP+2 puan	+1	0	-1	0	0	0	0
CHP+1 puan	-1	0	0	+1	0	0	0
CHP+2 puan	-3	-1	+4	0	+1	-1	0
CHP+3 puan	-3	-1	-2	+1	+4	0	+1

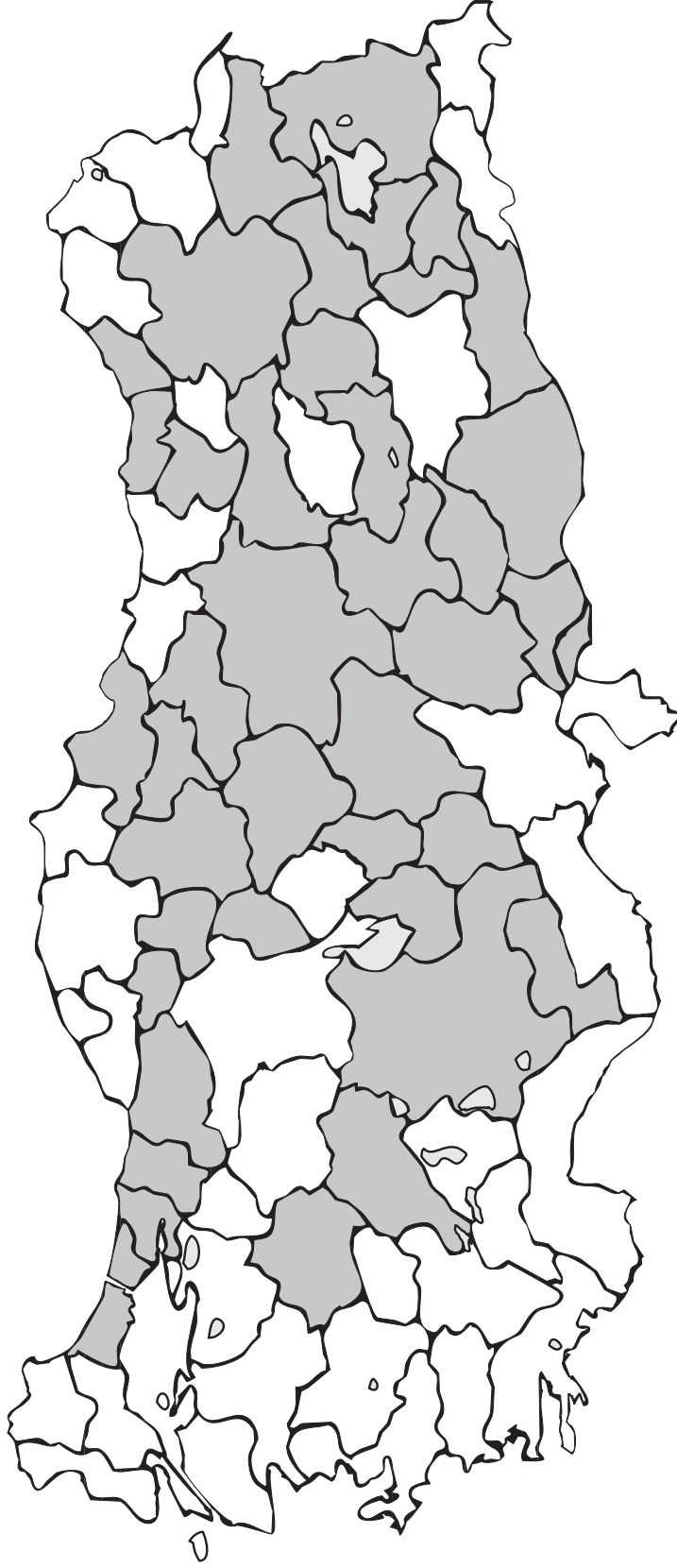
FP açısından sonuçlar oldukça nettir. Bu parti ikinci derece oy oranını %4.9'dan %5.9'a çıkardığında 11 sandalye kazanıyor. Oy oranı %5.9'dan %6.9'a çıktığında bir sandalye daha kazanıyor. FP'nin kazançları büyük ölçüde merkez sağın ve kısmen HADEP'in kayıplarından kaynaklanıyor. 2 puanlık artış sonucunda FP'nin sandalye sayısı artışı %7.4'tür.

CHP açısından durum biraz daha karmaşık olsa da, değişim aynı yöndedir. CHP ikinci derece oy oranını %5.3'den %6.3'e çıkardığında sandalye sayısında bir değişiklik olmuyor. Bu sonuç CHP'nin birinci derece oy oranının (%10.7) düşüklüğüne bağlanabilir. Burada yapılan sınamada ülke genelindeki oy oranının sabit tutulduğunu ve sadece ikinci derece oy oranının değiştirildiğini unutmamalıdır. CHP'nin oy oranı %6.3'den %7.3'e çıktığında sandalye sayısı bir adet artıyor. Bu oran 1 puan (+3 puan) daha arttırılınca CHP sandalye sayısı 4 adet birden artarak bir sıçrama sergiliyor. 2 puanlık artışta CHP'nin sandalye sayısının yüzde artışı %5.2, 3 puanlık artışta %26.3 olmaktadır.

İlginç bir şekilde CHP ikinci derece oy oranında artış, sistematik olarak FP'nin aleyhine (bu parti 7 sandalye kaybediyor), DSP'nin de lehine (bu parti 2 sandalye kazanıyor) sonuç vermektedir.

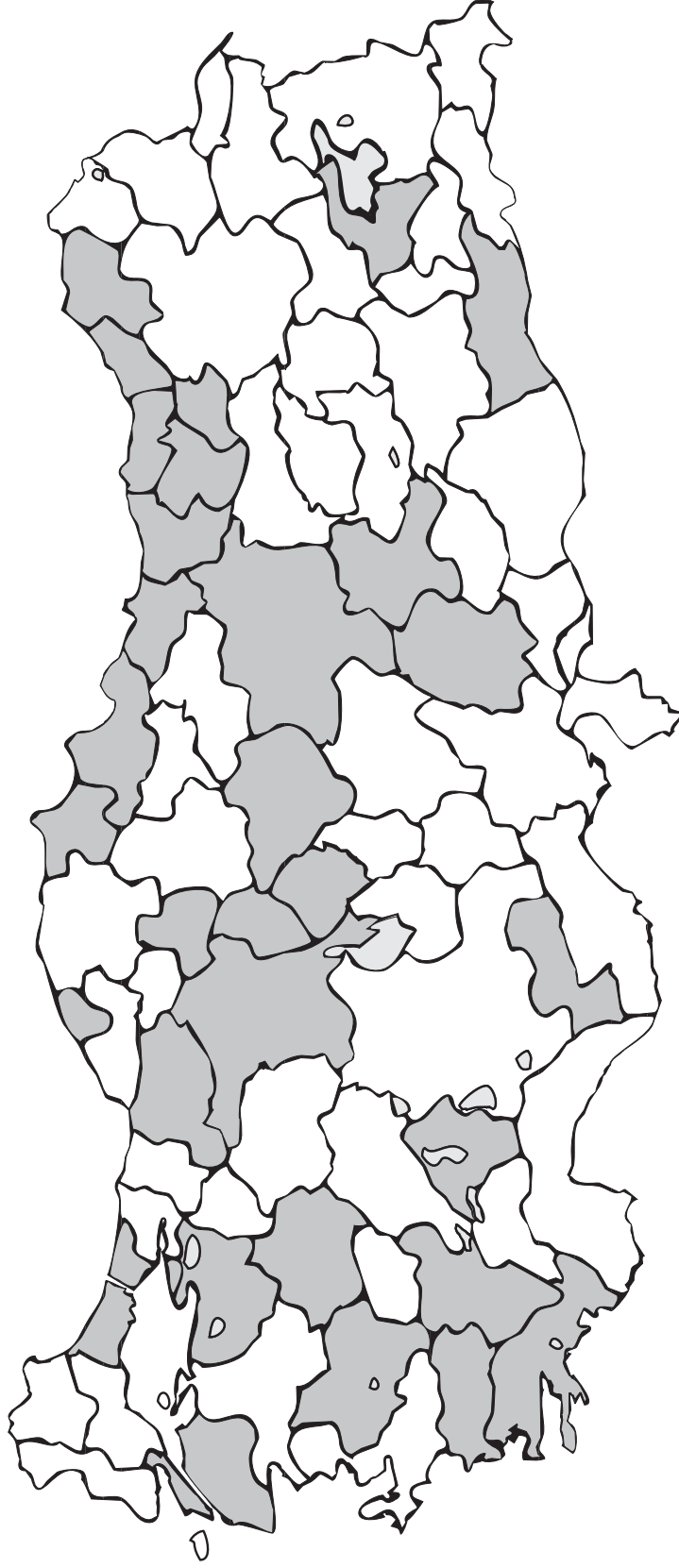
EK 8

1995 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASİ PARTİLERİN TÜRKİYE ORTALAMASINA EŞİT VEYA DAHA FAZLA OY ALDIKLARI İLLER

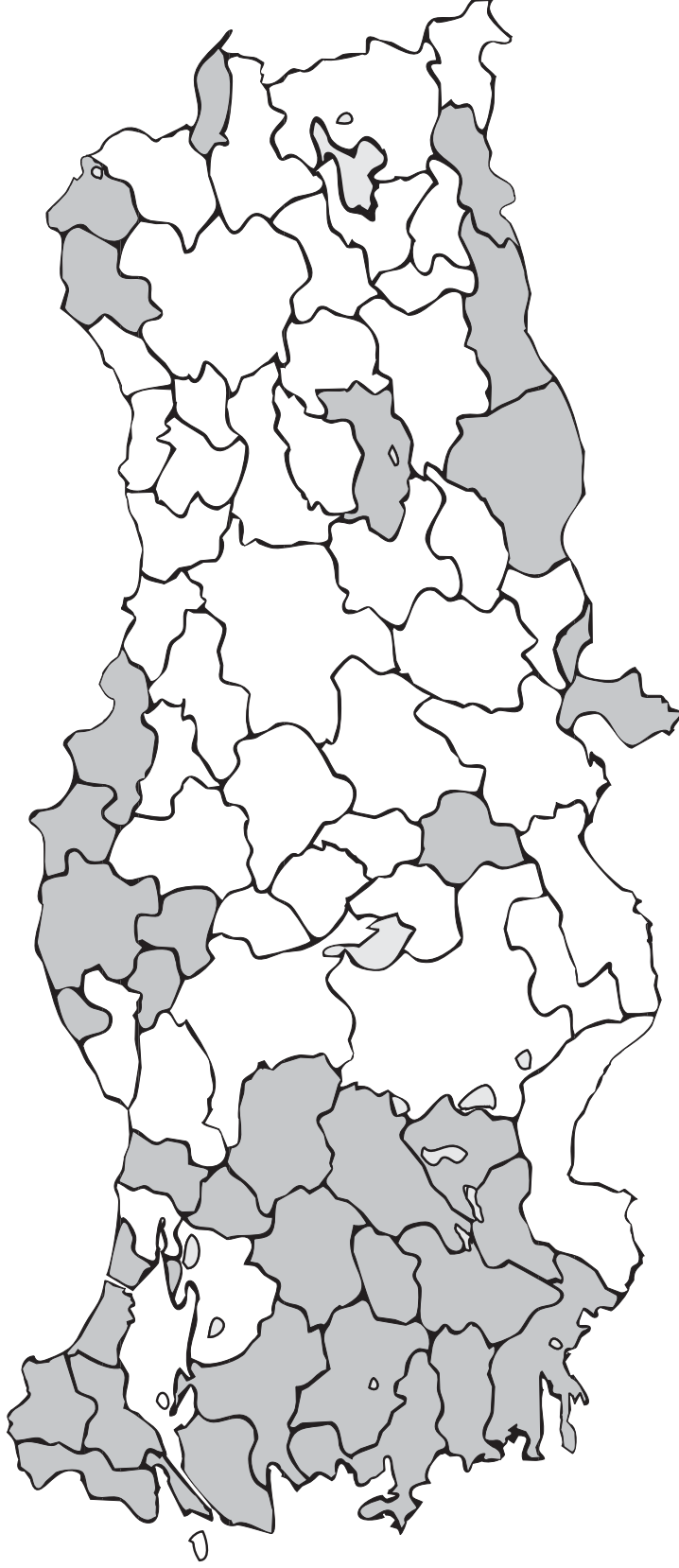
RP'nin Türkiye oy ortalaması: %21.3

**1995 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASİ PARTİLERİN TÜRKİYE ORTALAMASINA EŞİT VEYA DAHA FAZLA
OY ALDIKLARI İLLER**

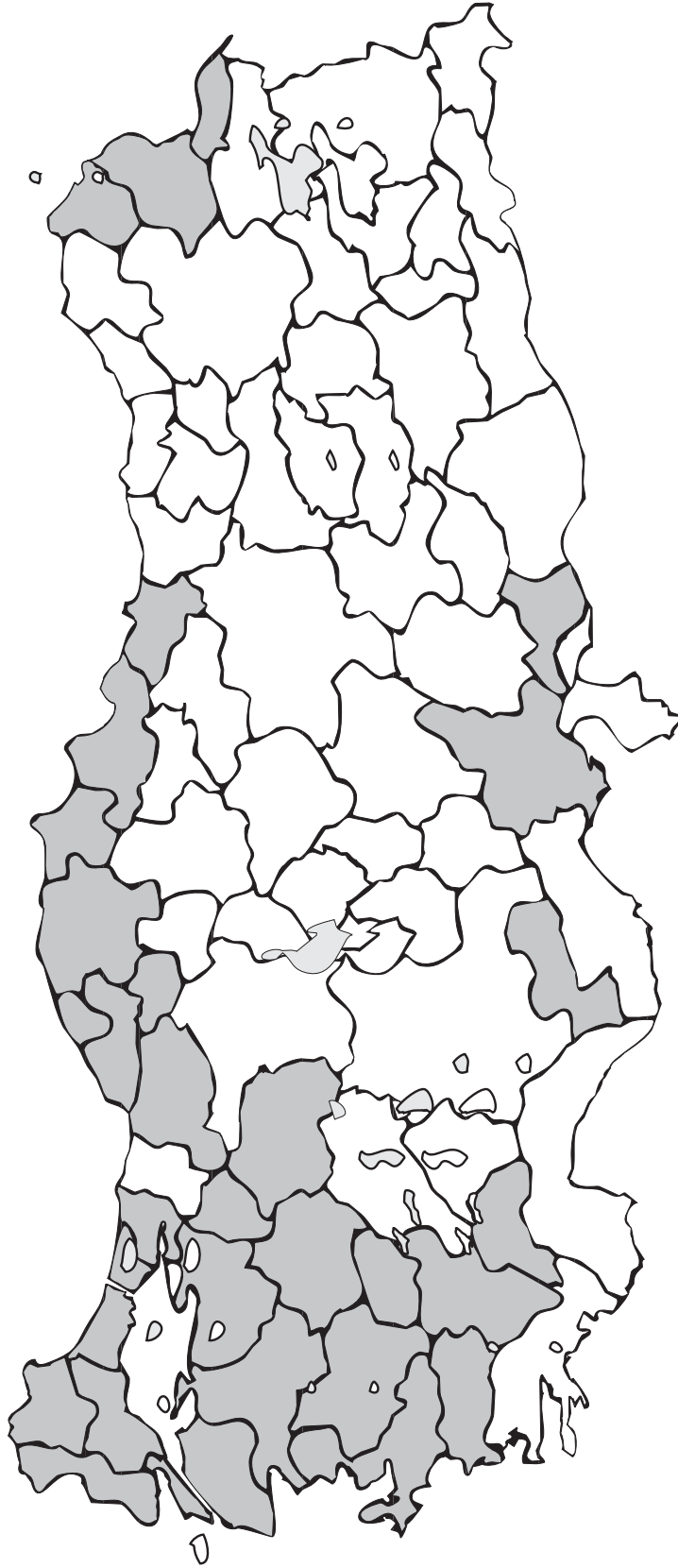
ANAP'ın Türkiye oy ortalaması: % 19.7

**1995 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASİ PARTİLERİN TÜRKİYE ORTALAMASINA EŞİT VEYA DAHA FAZLA
OY ALDIKLARI İLLER**

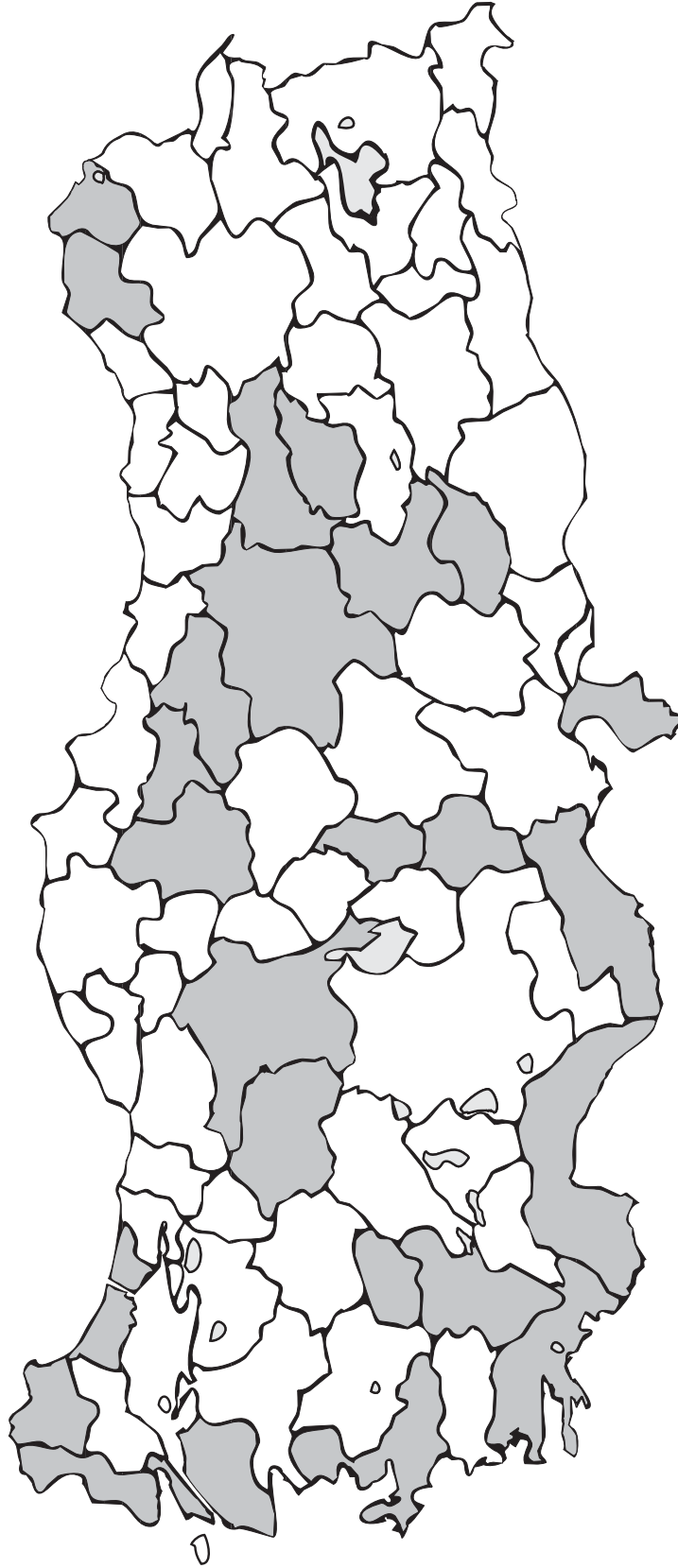
DYP' nin Türkiye oy ortalaması: % 19.2

1995 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASİ PARTİLERİN TÜRKİYE ORTALAMASINA EŞİT VEYA DAHA FAZLA OY ALDIKLARI İLLER

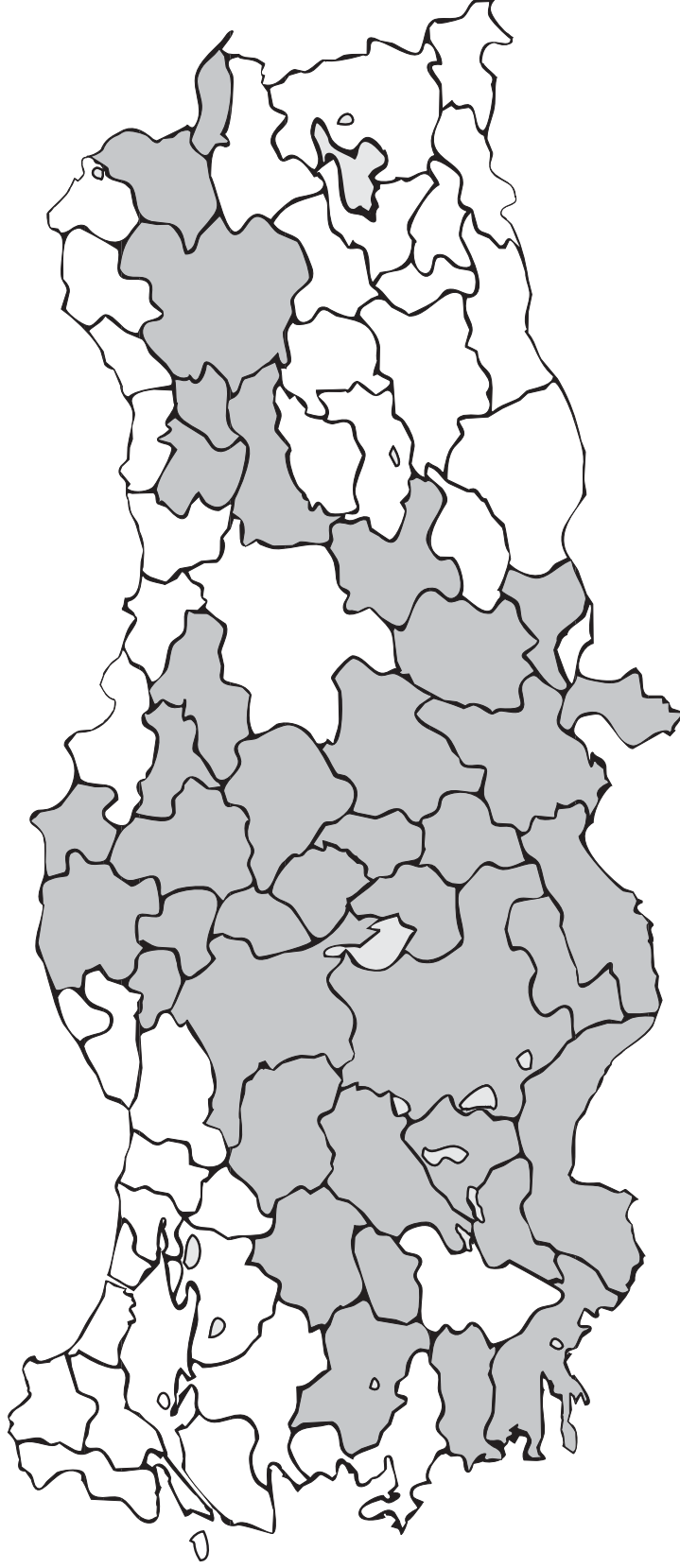
DSP'nin Türkiye oy ortalaması: % 14.7

1995 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASİ PARTİLERİN TÜRKİYE ORTALAMASINA EŞİT VEYA DAHA FAZLA OY ALDIKLARI İLLER

CHP'nin Türkiye oy ortalaması: % 10.7

**1995 GENEL SEÇİMLERİNDE SİYASİ PARTİLERİN TÜRKİYE ORTALAMASINA EŞİT VEYA DAHA FAZLA
OY ALDIKLARI İLLER**

MHP'nin Türkiye oy ortalaması: % 8.2